TOWNSEND

1

Italian, late 14th century
Initials in style of Bologna

Albertani

Liber consolationis et consilii
Liber de amore et dilectione Dei

625

MANUSCRIPTS:—

380 ALBERTANI (Causidici Brixiensis), LIBER CONSOLATIONIS ET CONSILII, Liber de Amore et Dilectione Dei Aliarumque Rerum et de Forma Vitæ, Itemque ejusdem Sermones. Item GESTA ALEXANDRI MAGNI. Item EPISTOLA PRESBYTERI JOHANNIS et Prophetiæ Sibyllæ.

MANUSCRIPT ON VELLUM, *Sæc.* xiv., written on 99 leaves ($10\frac{1}{2}$ by $7\frac{1}{8}$ inches) and ornamented with large Initial, Border, and numerous curious illuminations, comprising decorated Capitals (several historiated), small borders and other ornamentations, figures of birds, Cupid shooting, nondescripts with musical instruments, fable of crane and fox, &c. Folio, *morocco extra, by Townsend of Sheffield,*

These Treatises of the famous Brescian Judge Albertano were written in the years 1235–46. The Gesta Alexandri Magni, a famous Romance of Chivalry, and the Epistle of Prester John, are rarely found in manuscript.

97 3 leaves blank

MANUSCRIPT OF AN EARLY ROMANCE OF CHIVALRY

428. MANUSCRIPT. Albertano da Brescia [Causidici Brixiensis Albertani.] Liber Consolationis et Consilii, Liber de Amore et Dilectione Dei Aliarumque Rerum et de Forma Vitae, Itemque ejusdem Sermones. Item GESTA ALEXANDRI MAGNI. Item EPISTOLA PRESBYTERI JOHANNIS et PROPHETIAE SIBYLLAE. Manuscript of the early part of the Fourteenth Century written on 99 leaves, (10½ by 7⅛ inches). *Ornamented with large initials, borders, and numerous very curious illuminations, comprising decorated capitals, (several historiated) small borders and other ornamentations, figures of birds, Cupid shooting, nondescripts with musical instruments, the fable of the crane and fox, etc.* Folio, brown morocco, blind tooled, a few small worm-holes in six or seven leaves. Fourteenth Century

AN IMPORTANT AND FINE CHIVALRY MANUSCRIPT. It is very seldom that we find Manuscripts of such early Romances as "The Gesta Alexandri Magni" or "The Story of Prester John." The three works comprising this manuscript are the work of the celebrated Italian Writer and Jurist, Albertano of Brixiensis and they were written sometime between 1235–1246.

Initium et medium ac
finem mei tractatus adsit gratia
spiritus sancti. Quoniam in dicendo multi
errant nec est aliquis qui linguam
suam ad plenum domare va-
leat beato iacobo apostolo testante.
Natura bestiarum et serpentium
ac volucrum et ceterorum domina
tur et a natura humana domita
sunt linguam autem suam nemo dom
are potest. Ideo ego albertanus br
evem doctrinam super dicendo atque
tacendo uno versiculo comprehen
sam tibi filio meo [illegible] prepo
sui decenter. versiculus autem
hic est. Quis quid cui dicas
cur quomodo quando requiras. Verum
quia verba mea in versiculo compre
hensa ponderosa sunt. et genera
lia et generalitas parit obscu
ritatem ideo illa exponere. ac
pro modulo mee scientie licet
non ad plenum exponendo dilucida
dare. Tu igitur fili carissime
cum loqui desideras a te met
ipso incipere debes ad exemplum
galli qui antequam cantet
cum alis ter se percutit. In pri
ncipio itaque vel tu antequam
spiritus ad os tuum verba producat
te ipsum. et omnia verba in ver
siculo posita requiras. id est in
quiras te ipsum et a te ipso non
solum queras sed iterum queras
nam istud re. reiterationem in
dicat ut dicas requiras. id est ite
rum queras. sic enim repetere
dicitur quis hoc est iterum petere ita
requirere dicitur quis. id est iterum que
rere.

Equiras ergo maxime tu a te
ipso quis es qui dicere vis
utrum dicere illud a te pertineat
an potius ad alium. nam si ad alium
potius quam ad te dicere illud per
tineat illud dicendo te immiscere non
debes. hic est. pleges culpa est
immiscere rei ad se non pertinenti
ut dicit regula iuris. Et alia cu
lpa est dicere quod ad se non per
tineat. Unde salomon in pro

verbiis dixit. Sicut qui apprehendit
auribus canem. ita qui transit et
impatiens est commiscetur alterius rixe.
et ihesus sirac dixit. De ea re que
te non molestat ne certaveris. Secundo
requiras te ipsum et a te ipso utrum
in plano et quieto sensu permane
as. an non ita. vel aliqua perturba
tione animi motus excitatus. nam si turbatus
est animus tuus a locutione cessare
debes et motus tui animi turbatos
cohibere ira discedente. ait enim tullius
Virtutis est cohibere motus animi
turbatos et appetitiones obedientes
efficere rationi. Et ideo tacere de
bes iratus. quia ut ait seneca.
Iratus nichil nisi criminis loqu
itur. quare et cato dixit. Iratus de
re incerta contendere noli. Ira im
pedit animum ne possit cernere
verum. Et alius dixit. Lex vi
det iratum iratus non videt illam.
Unde etiam ovidius dixit.
Vince animos iramque tuam. qui cetera
vincis. Unde etiam tullius dixit.
Ira procul absit cum qua nil re
cte fieri nil considerate potest. que
enim cum aliqua perturbatione fiunt. nec
constanter fieri possunt. nec his qui
adsunt approbari. Unde et petrus
alfunsus dixit. Nam habet huma
nus animus quiddam parvo conturbato.
et non fieri discernendo discretionis car
eat oculo. Et si de ira et irato. at
que iracundo plenius scire volueris
lege in libro quem composui de amore
et dilectione dei. et aliarum rerum. de for
ma vite et in titulo de amici
tia iracundi hominis vitanda. Ca
vere debes ne voluntas dicendi
in tantum te moveat. atque ad dicen
dum te inducat. quod appetitus
tuus rationi non consentiat. ait enim
salomon. Sicut urbs patens et si
ne murorum ambitu. Ita vir qui non potest
cohibere spiritum suum in loquendo. Unde
etiam dici consuevit. Tacere qui
nescit nescit loqui. nescit ergo stul
tus loqui. cum tacere non potest.
Unde quidam sapiens interroga
tus cur tantum taceret. an quia stultus

· 7 Impone ori tuo
frenos certos

Vnde psalmista // peccatori autem
dixit deus quare tu
enarras iuſticias meas
et aſſumis teſtamentum meum
per os tuum ..

cet. ꝶ. ſtultus tacere nō pōt. Et
alibi Salon dixit. Aurū tuū et
argentū tuū cōfla. et uerbis tuis fa
cito ſtateram et aucūd ne forte laba
ris in lingua: et ſit caſus tuus in
ſanabilis in morte. Et iterum idem
ait Qui cuſtodit os ſuū cuſtodit
aīam ſuā qui autem inconſideratus ē
ad loquendū ſentiet mala. Et etiā
cato dixit. Virtutem primā puto
compeſcere linguā. primus eſt ille deo
qui ſcit rōne tacere. Tercio requi
re te ipm et aīe ipso maiō tuo reco
gites. quis es qui aliū reprehēdere
uel alio dicere uel. utrū de ſili dicto
uel facto. ualeas reprehendi. nā dixit
beatus paulus. ꝛc. ad romanos Jnex
cuſabilis es o hō oīs qui iudicas in
quo. ē. aliū iudicas. te ipm con
dēpnas. eadē. ē. agis que iudicas
Et inead. e. ſubditur. Qui ergo aliū do
ces. te ipm nō doces. qui pdicas
nō furandū. furaris. qui dicis nō
mechādū. mecharis. quia abho
minaris ydola ſacrilegiū facis.
deū inhonoras. Et cato dixit.
Que culpare ſoles ea tu ne feceris
ipse Turpe eſt doctori. cū culpa re
darguit ipm. nā bn̄ dicere et ma
le operari. nich aliud eſt qm̄ ſe ſua
uoce dāpnare ut auguſtinus ait. Et
alibi idē cato ait. Alterius dcm̄ uel
factū ne carpſeris umquam Exem
plo ſimili ne te derideat alter.
Quarto requiras ane ipso intra
te. quis es qui dicere uelis utrū
bn̄ doctus. an indoctus. et ut
rū q dicere uelis bn̄ ſapias. alio
qn bn̄ dicere nō uales. nā quidam
cum ſapientem interogauit quō
optime poſſet dicere q[uid]. ꝶ. ſi tm̄
modo dixiſſet quod bn̄ didiciſſet.
Jhesus ſirac dixit. Si eſt tibi intel
lectus. ꝶ. primo. ſi autem ſit
manus tua ſup os tuū. ne cap
iaris in uerbo indiſciplinato et
confundaris. Quinto requi
ras quis eſt effectus tue locuti
onis. nā q̄dam ab inicio intent
bona que malū effectū ſunt habit
uri. Dixit ei ihs ſyrac. Jn omni

nibus bonus duplicia mala inue
nies. Quia non ſolū principiū
ſed etiā finē ꝛ effectū requirere
debes. atque excogitare. Vn pā
philus dixit. Principiū finemque ſi
mul prudencia ſpectat. Et ꝛ fi
nis hic crimen et omne decus. Vbi
principium finem circumſpice ubi ut
melius poſſis pmeditata loqui.
Si autem in uerbo quod dicere uelis
dubiū apparet. utrū bonū effe
ctū ſit habiturū. an nō. ſilere debe
ſ pocius q dicere. Vnā dixit petrus alf
unſus. qui fuit optimus philoſo
phus. Dicere metuas uerum. penitus
ſemper melius eſt nō q̄m ſic. ſa
pienti enim magis expedit tacere p
ſe. q̄m loqui cōtra ſe. quia nemi
nem tacendo multos loquendo ci
rcum uectos uidimus. uerba enim ſa
gittas ſunt q ſilia. facile emittū
tur. difficile extra hantur. Quia
dici conſueuit Euolat emiſſum
ſemel irreuocabile uerbum Vn in
dubiis melius eſt tacere q̄m dic
ere. ſicut et in factis dubiis me
lius eſt nō facere. ut ait tulli di
cens bn̄ precipiunt. qui uetant quicq
uā agere q dubites equm̄. an
iniquū ſit equitas enim per ſe lucet
dubitacio autem ſignificationem
cōtinet iniurie. Et. alius dixit. ſi
quid dubitas. ne feceris. iurium
enim indicio q negatium fuit fugi
to. Quod autem ſeneca dixit
ſolet eē in dubio pconſilio re
mittas. Et circa ad intelligenciā
et expoſitionem huius ſillabe.
quis. multa notari poſſent. ſed
iſta quinque que ſupius poſita ſunt bre
uitatis cauſa tibi ſufficiant.
Rogas notatis diligenter cognitis
ſup hac ſillaba quis. ſequitur
uidere aliqua expoſitione ei. ſꝛ
hac ſillaba quid. et circa rogare
debes quid dicas. Jn primis u
tru uerū an ſictum ait enim ihc ſy
rac. An omnia opera tua uerbū ue
rax pcedat te. et ante omnem ac
tum tuū conſiliū ſtabile. Sꝛ
oīa enim ueritas eſt colunda. q ſola

· q. fact

tes homines peiores facit. cum ipse
deus veritas sit. ipse merito hoc te-
stante cum dicit. Ego sum via
veritas et vita. sic igitur loqui debes ve-
ritatem omnino in dicendo. mendatio do-
loso penitus fugato. ait enim salo-
mon in ecclesiastico. potius diligendus
est fur quam assiduus mendatio.
Et alius dixit. acquiescere veri-
tati. sive a te prolate. sive tibi obla-
te. Et etiam cassiodorus dixit. Pes-
sima consuetudo est despicere ve-
ritatem. Et intelligo veritatem puram
ut in qua nichil immisceat falsitatis.
nam ut ait. bonum est verum. si non ali-
quid falsi immisceat adiutum. Intelligo
etiam de simplici veritate. ait enim
seneca. Oratio eius qui veritati
operam dat incomposita et simpl-
ex esse debet. Ita igitur veritatem loqui debes
ut verbum tuum habeat pondus iuris iu-
randi et nichil intersit inter tuam
simplicem assertionem et ius iura-
ndum. nam ut seneca dixit. di-
ctum eius non habet ius iurandi pon-
dus. et quoque ius iurandi pon-
dus vile est. Et idem idem dixit
in libro de formula honeste vi-
te. Nichil tibi intersit an affirmes
an iures. de religione enim et fi-
de scias agi. ubicumque de veri-
tate tractatur. nam et si iure iu-
rando deus non invocetur. et in-
vocatus non est testis. tamen perni-
ceas veritatem. ne iusticie [illegible] ha-
legem. quod si aliquem coniiceris [illegible]
ti indagatio. vivere et non ad falsi-
si adiunui custodia. et sic contigit fi-
delitatem mendatio recturi [illegible]
tuueris. si potius excusabis. quam
ubi honesta causa est. usus
se etiam non potest. taciturnitas enim tac-
et. loquentem loquitur. atque ita illi
pax est se etiam tranquillitas.
Veritatem igitur puram dicas et simp-
licem. et deum roga ut verba men-
datii a te longe faciat. nam et salomon
rogavit dominum dicens. Duo rogavi
a te domine. ne deneges michi antequam
moriar. Vanitatem et verba
mendacii longe fac a me. Et sicut

non debes dicere contra veritatem. ita
nec facere. dixit enim beatus pau-
lus. i. e. secunda ad corinthios. Non e-
nim possumus aliquid contra veritatem
sed pro veritate. Et talem veritatem dicas
que est certa. alioquin pro mendatio re-
putaret. et mater falsitatis fo-
ret. nam veritas que non cer-
te pronunciatio reputatur sicut
[illegible] optinet quod sibi credit
Et ideo dixit super. mendatio dolo se pe-
nitus fugato. quia non iudicando est
mendax qui dicit falsum quod putat
verum. quia quantum in ipso est non fal-
lit ipse. sed fallitur. Et e contra mentitur qui
dicit verum quod putat falsum. Nec
est liber audacie qui ore resonat
verum loquens. sciens autem nocumentum
nititur. ut beatus augustinus dixit. Secundo
requiratur quod dicere vis. ut sit effi-
cax. an inane. efficacia enim verba
semper dicere debemus. Inania non
penitus silere. ait enim seneca de
formula honeste vite. Sermo
quoque tuus non sit inanis. sed aut consoletur aut
doceat aut precipiat. aut mon-
eat. et paulus in epistola ad timo-
theum dixit. prophana autem et in-
ania loquia devita.
Tertio requiratur an dicas quid ra-
tionabile. an irrationabile. Ra-
tionabilia verba semper sunt dicenda
irrationabilia vero semper tacenda. nam que
ratione caret. non potest esse diuturnum. quod
enim rationem secum portat. totum
mundum vincit. unde scriptum est. Si vis
vincere totum mundum subice te rationi.
Ratione enim media est adolescencia.
Et etiam dicitur convenit. Inmadi-
bita vero cum quid optimum sit.
neglecta non multis implica-
tur erroribus.
Quarto requiratur utrum dicas
quid asperum. an dulce et sua-
ve. dulcia enim verba semper sunt pre-
ferenda. contraria vero tacenda. et peni-
tus omittenda. dixit enim ihesus syrac
tibie et psalterium suavem fac-
iunt melodiam. super utraque autem lin-
gua suavis. Et idem idem dixit.
verbum dulce multiplicat amicos.

et mitigat inimicos. Inde etiam
dici consuevit: Silva tenet lepo
rem, sapientis lingua leporem. Et
Pamphilus dixit: Excitat et nu
trit facundia dulcis amorem.

Quinto requiras an dicas quod
durum an molle. Mollia enim ver
ba et non dura dicenda sunt. Ait
enim Salomon: Mollis responsio frangit
iram, sermo quidem durus suscitat fu
rorem.

Sexto requiras an dicas quod pu
lcrum an vero turpe vel malum. Nam
pulcra et bona verba dicenda sunt,
turpibus et malis penitus omissis.
Nam dixit beatus Paulus in epistola
prima ad Corinthios: Nolite seduci.
Corrumpunt bonos mores coll
oquia mala. Et alibi idem dixit
in epistola ad Ephesios: Omnis sermo
malus ex ore vestro non procedat. Et
item in eadem epistola subiecit: Turpitu
do aut stulti loquium aut scurri
litas que ad rem non pertinet non
nominetur in vobis, sicut decet sanctos.
Et Seneca de formula honeste
vite dixit: A verbis etiam turpibus
abstineto, quia licencia eorum
impudenciam nutrit. Et Salomon
dixit: Homo assuetus verbis impro
perii non erudietur cunctis dieb
us vite sue. Sermo itaque tuus
non sit turpis, sed semper in gratia sale sit
conditus. Ait enim beatus Paulus in
epistola ad Colossenses: Sermo vester semper in grac
ia sale conditus, ut sciatis quo op
teat unicuique respondere.

Septimo requiras ne quid dicas ob
scurum vel ambiguum, sed dicere de
bes clarum et aptum. Dicit enim lex:
Nichil interest neget quis an tac
eat aut obscure respondeat. Et iterum alibi:
ut incertum dimittat interrogantem. S
criptum est enim: Sancti est mutum
esse quam quod nemo intelligit dicere.
Octavo requiras ne quid sophisticum
dicas. Ait enim Ihesus Syrac: Qui soph
istice loquitur odibilis est, omni re
fraudabitur. Non enim data est illi a
Domino gratia.
Nono requiras ne quid iniurio
sum vel contumeliosum dicas vel
facias. Scriptum est enim: Consultis mini
atur qui uni facit iniuriam. Unde
Ihesus Syrach dixit: Omnis iniurie
proximi ne memineris et nichil agas
in operibus iniurie. Et Cassiodorus
dixit: Iniuria uni opago tota
[illegible]. Et etiam apostolus in epistola ad Colossenses
ait: Qui enim iniuriam facit, accipiet
id quod inique gessit. Et Seneca in epistola
dixit: Ab alio expecta quod alii feceris.
Et sic intelligo quamlibet iniuriam
et contumeliam, et maxime de illa que
fit sub simulatione boni. Ait e
nim Tullius: Nulla capitalior
est iniuria quam eorum qui tunc cum ma
xime falluntur id agunt ut boni viri
esse videantur. Iniuria namque et con
tumelie tam pessime sunt ut non
solum cuilibet singulariter noceant sed
etiam regnum propter destructionem
quam patiuntur, nam ait Ihesus Syr
ac: Regnum a gente in gentem tran
sfertur propter iniusticias, iniurias et con
tumelias. Et non solum ab inferendo
vel faciendo alii iniuriam cohibere te
debes atque cessare, sed etiam alii vo
lenti dicere vel facere iniuriam ob
stare debes si commode potes. Ait
enim Tullius in libro de officiis: Duo
sunt iniusticie genera: unum eorum
qui inferunt, alterum eorum qui ab his
quibus infertur, si possunt, non propulsant
iniuriam. Et itaque est in vicio qui non ob
stat iniurie si potest, quam si parentes
aut patriam aut amicos deserat,
si commode potest. Ideo dixi, quia
ea demum fieri posse dicimus que commode fi
eri possunt, ut lex nostra dicit. Si autem
alius tibi iniuriam dixerit, tacere de
bes. Nam, ut dicit Augustinus in libro de sum
mo bono: Gloriosius est tacendo
iniuriam fugere quam respondendo supe
rare. Decimo requiras ne quid scu
rrilosum dicas, quia [illegible] Nichil est
[illegible] quam [illegible].
Undecimo requiras ne quid irrisorium
dicas neque de amico neque de ini
mico nec de quolibet alio. Scriptum est enim:
Amicum sicut ioco ledere caveto. Et
Ieronimus: Bonus amicus, lesus gravius

irascatur. Comminuatur autem per ir-
risiones de se factas. decet cito ad
verba perveniret ac verbera. cuilibet a-
utem irrisio de se facta displicet. ita
quod amor inter eos minuitur. et secundum re-
gulam amoris. si amor minuatur ci-
to deficit et raro convalescit. et e-
tiam per irrisiones cito diceret tibi quod no-
lles audire. nam dixit salomon. Qui alie-
na temere manifestat iniurias sua a-
intempestive audiet convicia. Et
marcialis dixit. Derides alios non tu de-
risus abibis. Et item idem dixit. Siri-
des alium. vel rideris utrique cul-
pa est in aure. prius turpe. sequens
ne magis. Duodecimo requiras neque
verbo dolosum dicas. dixit enim propheta. Di-
sperdat deus universa labia dolosa
et linguam magniloquam. Terciodecimo
requiras nequid superbum dicas. nam di-
xit salomon. ubi fuerit superbia. ibi et
contumelia. ubi autem humilitas ibi
sapiencia cum gloria. Et iob dixit si
ascenderit usque ad celum superbia et
caput eius nubes tetigerit. quasi ster-
quilinium in fine perdetur. Et iesus syrac
dixit. Odibilis est coram deo et homi-
nibus superbia et execrabilis omnis ini-
quitas. Et item. obiurgacio et in-
iurie annullabunt substanciam et do-
mus que nimis locuples est annulla-
bitur superbia. Denique requiras ne
verbum ociosum dicas. scriptum est namque
de omni ocioso verbo reddituri su-
mus racionem. Sit itaque verbum tuum ve-
rum. efficax. non inane. rationabile. dul-
ce et suave. molle et non durum.
pulcrum et non turpe vel malum. non ob-
scurum vel ambiguum. non sophisticum
non curiosum. nec sediciosum non irri-
sorium non dolosum non superbum. non ocio-
sum. hoc denique tracto tibi pre ge-
nerali. quod omnia que pietatem. existi-
macionem verecundiam nostram ledunt. et
ut generaliter dicam que contra bonos mores
fiunt. nec nos facere posse credendum est.
ut lex nostra dicat. Ergo nec ea
dicere debemus. ait enim socrates. Que
ne facere turpe est. ea nec dicere ho-
nestum puto. honesta quidem semper dicere
debes. non solum inter extraneos. sed etiam

inter tuos. nec inhonestis verbis in-
ter suos uti debeat. qui honestis inter
alienos uti desiderat. cum in omni par-
te vite honestas preciosa est. Et
certe infinita exempla super hoc verbo quod
ad eius exposicionem et intelligen-
tiam dici valerent. sed hec ad presens tibi
dicta sufficiant.

Habito tractatu superius duabus sila-
bis. quis. et quid. accedas ad tr-
actandum super hac dictione cui. et cer-
te cui loqui desideras. Requiras cui
loquaris. utrum amico. an alii.
amico loqui bene et recte potes. quia
nichil est dulcius quam habere amic-
um. cum quo tanquam cum te ipso loqu-
aris. non tamen amico talia dicas de
quibus propalandis timeas si inimi-
cus tibi fiet. ait enim seneca in epistolis
sic loquaris cum amicis tanquam de-
us audiat. et sic vivas cum hominibus
tanquam deus videat. Et alius dixit
sic habeas amicum ut non timeas ipsum
fieri inimicum. Et petrus alfun-
sus dixit. propter amicos non pro-
batos provide tibi. semel de inimi-
cis. et milies de amicis. quia for-
san amicus quandoque fieret inimicus.
et sic levius posset perquirere dam-
pnum tuum. Secretum ergo tuum de quo
non vis. vel non potes habere consili-
um. tibi habeas. nullique manifestes.
ait enim iesus syrac. Amico et inim-
ico noli enarrare sensum tuum. et
si est tibi delictum noli denudare.
audiet enim te. et respiciet te
quasi defendens peccatum tuum et odi-
et te. Et alius dixit. quod secre-
tum esse vis nemini dicas. Et
alius dixit. Vix existimes ab uno
celari posse secretum. Et alius di-
xit. Consilium vel secretum tuum
absconditum quasi in carcere tuo est et
ex rursum revelatum vero te in carc-
ere suo tenet ligatum. Quidam dixit
qui consilium suum retinet in cor-
de suo iuris est melius eligere. nam
tutius est tacere quam ut taceat ali-
um rogare. ait enim seneca. si
tibi ipsi non imperasti ut taceres.
quo modo ab alio silencium queris

si aūt ꝺ secto ꝯsiliū hr̄e uo
lueris amicissimo. fideli et ꝓ
bato atq; secreto illud committas.
dixͨ enī salon. Multi pacifici
sint tibi et ꝯsiliarī unꝰ ꝺ mille.
Et cato dixit. Consiliū archa
nū tacito ꝯmitte sodali. Corp
oīs auxiliū medico ꝯmitte fi
deli. Inimico aūt nō multū lo
quaris. n̄ secreta tua illi detegas.
ait enī ysopus. Ne confidaris. se
creta n̄ hīs detegans. cū q̄bꝫ
egisti pugne discrimina tristis.
Et alibi idē dixͨ. Nulla fides
hosti. tibi sit q̄ talia nosti ꝓ
rsus et ꝯsiliis ē sit ꝑsuasio uul.
Et h̄ dico tibi etiā sicut inimi
co ingratū reueris. Scriptū ē enī.
Cū inimico nēo tute. iguīt re
dit. uapor enī odii sēp latet in
pectore inimici. Unde ait se
neca. Nūq̄ ī diu sunt ignis ꝺ
ficit uapor. Et p̄ idē ait. ꝑuni
co poci occidi expedit. quā cū
inimico uiuere. Unde etiā salon di
xit. Inimico antiq̄ ne credas in
eternū et si humiliatus uadat
curuus. nō credas illi. captus enī
utilitate. nō amicitia reuertitur.
uolontate. ut capiat fugiendo.
q̄ nō potuit ꝑsequendo. Et ali
bi idē ait. In oculis tuis illacri
mabit inimicus. et si inuenerit tēp
us nō satiabitur sanguine tuo.
et petrus alfunsus dixit. Ne
associes ī inimicis tuis. cum alios
ꝑsis reperire socios. q̄ enī male
egens notabit. q̄ nō bona fuerint
retinabit. Cū omnibꝫ t̄n nunq̄
aute loqͥndum et tacendū est.
quia multi. celant animū q̄ re
ui sit inimici. qr idē dixit. Omnis
ignotos quasi inimicos suspiciaris.
ait enī. Nō aggrediaris uiā cū
aliquo n̄ ꝑius eum cognouis.
si aliq̄s ī uia ē ignotus se associ
auit. iterq̄ tuū inuestigauit. dic
te uelle longius ire quā dispo
suis. et si detulit lanceā uade
a dextris. si ensē. uade a sinistris.
Septimum. requiras uerū ī sapiente

an. sapiente loquaris. ait enī
salon. In auribꝫ ī sipientū ne lo
quaris. q̄a despiciet doctrinā
eloqͥ tui. Et itm̄ uir sapiens si cū
stulto ꝯtenderit siue irascatur si
ue rideat nō inueniet reqͥē. Et
itm̄. Nō recipit stult᷑ u̾ba pru
dencie. n̄ ea dixis que u̾santur in
corde suo. Unde ihs syrac dixͨ. Cum
dormiente loquitur q̄ narrat stul
to sapiam. et ī fine narrationis d
icet q̄s est hic. Octauo requiras ne cū
irrisore loquaris. scriptū est enī.
Cū irrisore ꝯsortiꝰ nō habeas. loq͂
le eius assiduitatē quasi toxica fug
ias. societas. eius tm̄ laqueus ē alt᷑.
naq; affabilitas deceptio. Et
salon dixͨ. Noli arguere ir
risorē ne te oderit. argue sa
pientē et diliget te. Et seneca
dixͨ. Qui corripit irrisorē ip
se sibi iniuriā facit. q̄ arguit
īpiū ipe sibi maculam querit.
Nono. requiras ne cū linguoso
uel loquaci colloquiū habeas. ait
enī ꝓpha. Vir lingosus nō d
irigetur ī t̾ra. Et ihs sirac d
ixit. Terribil' est ī ciuit̃ sua ciuitate
homo ligosus. et temerarius in
uerbo suo odibil' erit. Et itm̄.
Qui odit loquacitatē extinguit
maliciā. Et alibi idē dixͨ. Cum
uiro liguoso nō loquaris. nec ig
nē illius struas ligna. Et ali
bi idē ait. Sicut fatuus ꝯsiliū h
abs. n̄ enī poterit diligere n̄ q̄ eis p
lacent. Decimo requiras ne cum ciuis
multū loquaris. ait enī tulli
us. Racio ciuiū penitus abieci
da est. Cū nos gente latine dicat
canis. Inde canicula dicit latrātes
ut canes. dequibꝫ et similibꝫ.
dominꝰ dixͨ. Nolite proicere marg
aritas int̾ porcos. Undecimo requiras ne
cū maliuolis multū ꝯtendas.
ait enī augꝰ. Sicut ignis quan
to magis ligna susceperit. sem
ꝑ in maiorem flāmā erigit. ita
mal' hō quanto magis rōne audi
erit semꝑ in maiorē maliciā er
gat. et maliuolā aīam nō intrat

sapiencia. Et quidem Cato dixit: Con-
tra uerbosos noli contendere uerbis.
Sermo datur cunctis, animi sapiencia pa-
ucis. Et require ne de secretis
cum ebrioso uel muliere mala lo-
quaris. Dixit enim Salomon: Nullum se-
cretum ubi regnat ebrietas. Et
alius dixit: Garrulitas mulie-
ris solum nouit celare quod nescit.
Denique requiras quibus audientibus
aliquid dicas. Scriptum est enim: prospi-
ce de cuius [?] tuus proferre sermo-
nem, ne lateat forsitan qui maledicat
tibi. Et sunt multa exempla ad ex-
positionem et intelligentiam huius di-
ctionis cui poni ualerent, sed ista
ad presens tibi sufficiant.

Nunc accedamus ad exponendum huius aduerbii
cur. Et est istud cur causam requi-
rit. Requiras ergo tu de causa. Nam
sicut in factis et faciendis causa est
requirenda, dicente Seneca: Cuiusque
facti causam require et cum initia
inueneris exitus cogitabis. Ita et
in dictis causa est requirenda. Et sic-
ut sine causa nichil agitur nec mun-
dus fortuitis casibus implicatur, ut
Cassiodorus ait, ita sine causa ni-
chil dicere debes. Et sicut in qualibet
re quadruplex causa requiritur, uide-
licet causa efficiens, materialis, forma-
lis atque finalis, ita et in dictis qua-
druplex causa quandoque requiritur. Causa
quare dicas tibi sit aut pro seruitio
aut pro humano commodo aut pro
utroque aut forte pro amico aliter.
Etiam pro omnibus predictis. Pro seruitio
ut faciunt fratres predicatores et mi-
nores. Pro humano commodo ut
causidici et alii oratores fac-
iunt. Nam secundum beatum Augustinum licet
et aduocato uendere iustam ad-
uocationem et iurisperito uendere
iustum consilium. Et tunc quan-
do dicis uerba pro humano commodo
requiras quod sit commodum et qu-
ale. Debet esse pulcrum et non tur-
pe, quia secundum leges turpia luc-
ra etiam ab heredibus sunt extorquen-
da. Unde Seneca dixit: Tur-
pe lucrum ut dispendium fugito.

Nota pro aduocatis et iurisperitis

Et alius dixit: Lucrum cum mala fa-
ma dampnum est appellandum. Et ali-
bi scriptum est: Percussisse malle quam
turpiter accepisse. Debet etiam esse
commodum moderatum. Oportet enim co-
modum certum [?] et mensuram [?] ut ait Cassio-
dorus. Commodum mensuram equa-
litatis excessit, iam suum nomen non habe-
bit. Debet etiam esse commodum naturale
et quod conueniat, id est cum commodo tuo et alie-
no. Ait lex: Natura equum est ne-
minem cum alterius iactura fieri lo-
cupletiorem. Plus etiam procedit T-
ullius dicens: Neque timor neque
dolor neque mors neque aliquid quod
extrinsecus homini accidere possit, tam
est contra naturam quam ex alieno incommo-
do suum augere commodum, et maxime
de exiguitate inopia. Ait enim Cas-
siodorus: Vincit omnem crudelitatem
esse diuitem uelle fieri de exig-
uitate mendici. Pro utroque au-
tem, id est pro seruitio et humano
commodo dicunt uerba alii sacerdotes
et clerici seculares: principaliter pro ser-
uicio, secundario pro commodo. Viuere
enim debent de altari ut decreta c-
lamant, et etiam Paulus in epistola pri-
ma ad Corinthios: Qui in altario deser-
uiunt cum altario participant. Ita
et dominus ordinauit his qui euan-
gelium annunciant de euangelio uiuere.
Quidam in decretis cap. [?] continetur. Quia pri-
ncipaliter dicunt uerba pro humano co-
modo et pro bonis percipiendis, et secundari-
o pro seruitio, quod facere non deberent.
Causa uero dicendi pro amico debet
esse debet, dum tamen uerba sint iusta
et pulcra. Lex enim amicitie secundum
Tullium hec est: non rogemus res turpes
nec faciamus rogati. Non enim pro a-
mico facere uel dicere debes quod ad pe-
ccatum pertineat, nam secundum regulam a-
moris: Non est excusatio peccati
si amici causa peccaueris. Amici
enim omnia communia facis tua. Plus
etiam est, quia bis peccat qui pecc-
ato obsequium accommodat. Crimi-
nis enim sibi parat qui nocentem adiu-
uat, nam socius fit culpe qui no-
centem adiuuat. Et maxime

nire turpi ubi duplex est pec
catum. Ait enim Seneca: In turpi re p
eccare bis est delinquere. Inno
centie enim amicus te credas, ut verius
defensor dicaris. Ait enim Cassiodo
rus: Ille proprie defensor est dicendus
qui defendit innocentie. Poten
tibus non placitis liberius verba
fundas utilia, videlicet pro dei servi
cio et humano commodo et anime
utilitate. Et hec in istis tribus exemplis ad
expositionem huius adverbii cur di
cta valeant brevitatis causa suff
iciant.

v Predictis auditis et intellectis super
hoc adverbio cur, expositionem et in
tellectum audias huius dictionis quomodo,
quod est ultimum, quod modum requirit.
Requiritur enim modus in dicendo. Nam sic
ut in rebus modus est servandus, de
quo dici consuevit: Est modus
in rebus, sunt certi denique fines, quos
ultra citraque nequit consistere rectum.
Ita et in dictis si modus omitti
tur, nichil laudabile poterit inveni
ri. Ait enim Cassiodorus: Modus
ubique laudandus est. Modus it
aque tuus quadruplex sit, videlicet
in pronunciatione, in elocutione, in
brevitate, in suavitate, et in qua
litate. Vitandum est quod sit pri
vatio. Pronunciatio est secundum Boetium di
gnitas rebus et sensibus accommo
data et corporis moderatio. Enim hec
pars [illegible] excellit, ut secundum sententiam Mar
ci Tullii, In docta actio laudem
tamen consequitur si optime proferatur. Et
quamvis expolita, si intercipiatur, pro dicatur
contemptum, irrisionem quoque meretur. In pro
nuntiatione itaque primum est cura de vocis
et spiritus moderatione et corporis
et lingue motus. Vitia quoque si qua
sunt oris diligenti cura emendanda sunt,
ne vox sit inflata vel allevata
vel in faucibus frendenda, vel vocis
immanitate resonata, non aspera, vel
frendentibus vel hiantibus labiis pro
lata, sed pressim et equaliter et leni
ter et clare pronunciata, ut suis queque
littere sonis enuntientur, et unumquodque
verbum legitimo accentu decoretur,

nec immoderato clamore voci
feretur, nec ostentationis causa fucata
oratio verum plorans. Rebus causis et tem
poribus dispensanda est. Nam alia sim
plicitate narranda sunt, alia a
victe sua(?) venta, alia cum indign
atione deprimenda, alia miseratione
flectenda, ita ut vox et oratio se
mper sue esse conveniant. Observandum
etiam ut recta sit facies, ne labia de
torqueantur, nec immodicus hiatus,
nec supinus vultus, nec eiecti in
terram oculi, nec inclinata cervi
x, nec elevata aut depressa superci
lia, quia nichil potest placere quod
non deceat. Et secundum Tullium: Caput art
is est decere quod facias. Labia lambere
vel mordere est deforme, cum etiam
in dictionibus verbis modicus debeat
esse eorum motus. Ore non magis quam
labiis loquendum est. Dicenda quoque
sunt summissa leviter, incitata gravi
ter, inflexa moderate. Cum magn
a dicimus granditer proferenda sunt. Cum
parva dicimus subtiliter. Cum mediocria
temperate. Nam in parvis causis nichil gran
de, nichil sublime dicendum est, sed leni
ac pedestri more loquendum. In cau
sis vero maioribus, ubi de deo vel h
ominum salute referimus, plus magni
ficentie et fulgoris est exhibendum. In
temperatis vero causis, ubi nichil agitur n
isi ut auditor delectetur, moderate est
dicendum. Sed quamvis de magnis rebus quis
que dicat, non tamen semper granditer dice
re debet. Cum autem aliquid laudat vel vi
tuperat, temperate dicere debet. Nam et Sene
ca De formula honeste vite dixit:
Lauda parce, vitupera parcius.
Similiter enim reprehensibilis est nimia
laudatio sicut immoderata vituperatio.
Hec enim adulatione, illa maligni
tate suspecta est. In presentia autem sui
aliquis laudari non debet. Scrip
tum est enim: Laudare presentem nec le
dere debes. In velocitate et tar
ditate similiter modum requiras, ut in
tantum aliud in dicendo quam in faciendo.
Non enim esse velox ad loquendum, ser
tardus cum moderamine oportet. Ait
enim beatus Iacobus in epistola sua.

Esto velox ad audiendum, tardius vero ad loquendum, et tardius ad iram. Et Salamon dixit: Vidisti hominem velocem ad loquendum? stultitia magis speranda est quam illius correctio. Et Cassiodorus dixit: Hec est regalis pars dubio utilius. tardius in ubi prumpere. et celeri necessaria sentire. Et sic in iudicando tardius esse debes. Scriptum est enim: Optimum iudicem existimo qui cito intelligit et tarde iudicat. Deliberare enim utilia mora est tutissima. Unde et iam dici consuevit: Ad penitendum properat qui cito iudicat. Competentem enim moram in talibus non est reprehendere. Nam dici consuevit: Mora omnis odio est, sed facit sapientem. Similiter in consiliis requiras tarditatem et non velocitatem vel festinanciam. Scriptum enim est: De consiliis quod diu tractatur id puta rectissimum. Velox enim consilium sequitur penitentia. Et sunt tria que contraria consilio: festinantia, et ira, atque cupiditas. In faciendo autem post deliberationem velocitatem exercere debes. Ait enim Seneca in epistula: minus dicito quam facias et diu deliberato, cito facito. Celeritas enim beneficium gratum facit. Et Salomon dixit: Vidisti hominem velocem in opere suo? coram regibus stabit nec erit inter ignobiles. Et ibi Sirac dixit: In omnibus operibus tuis velox esto, et omnis infirmitas non occurret tibi. Non tamen tantam velocitatem exerceas que operis perfectionem impediat. In quantitate in supermodum requiras non multa dicendo, nam in multiloquio non deest peccatum. Et Salomon in Ecclesiaste dixit: Multas curas sequuntur sompnia, et in multis sermonibus invenitur stultitia. Et alibi idem dixit: In omni opere erit habundantia; ubi autem sunt verba plurima, ibi frequenter egestas. Et Seneca dixit: Multum tibi proderit quod quiescere (?) cum aliis loquaris minima. Secundum mensuram moderate tamen loqui et tacere debes. Dixit enim Pamphilus: Nec nimium taceas nec verba superflua dicas.

audias quam plurima, loquaris non pauca. Ut quidam philosophus dixit. Unde et Socrates dixit: Ex omnibus placet potius sigelleru (?) optam. et locutus fuit pauca. In qualitate denique dicendi modum requiras, scilicet dicendo bona. Scriptum est enim: Principium amicitie est bene loqui, male dicere vero est exordium inimicitiarum. Et dicendo verba leta et honesta, lucida et simplicia, composita plano ore, facie composita sine risu multu quieto, facie composita sine immoderato cachinno, clamore nullo prolata, de quibus Salomon dixit: Favus mellis verba composita, dulcedo anime et sanitas ossium. Et hec ad expositionem et intelligentiam huius dictionis quomodo dicta sufficiant.

Super denique restare de intelligentia et expositione huius adverbii cum, et certe istud quod tempus requirit. Requiras quam diligenter tempus dicendi. Simul et ordinem. Ait enim Iesus Sirac: Homo sapiens tacebit usque ad tempus, lascivus autem et imprudens non servabit tempus. Unde quod tempus sequatur a verbis Salomonis dicentis: Tempus tacendi et tempus loquendi. Magna enim iam res vocis et silentii temperamentum. Unde Seneca dixit: Sua itaque silentium docuit te loqui fuit necessarium non solum tuum silentium servasti sed etiam aliorum silentium expectasti. Expectare quia debes dicendi tempus donec tibi prebeatur auditus. Ait enim Iesus Sirac: Ubi non est auditus non effundas sermonem et importune noli extolli in sapientia tua. Importuna enim est narratio tua quando tibi non prebet auditum. Et est quasi musica in luctu. Nam ut idem ait: Musica in luctu importuna narratio. Et qui narrat verbum non attendenti quasi qui excitat dormientem a gravi sompno. Et non solum in dicendo aliis sed etiam in respondendo tempus expectare debes. Unde scriptum est: Nec prius respondeas donec finis fuit interrogationis.

no(ta) q(uod) dic(itur) ho(c) p(ri)us r(espondere) q(ua)m audiat

Caue ut ait salomon. qui prius respondet
quam audiat stultum se esse demonstrat
et confusione dignum. similiter qui prius lo
quitur quam discat ad contemptum et irris
ionem properat. unde ihesus syrac dixit.
ante iudicium para iustitiam. et ante
quam loquaris disce. Singula quoque
suo loco et tempore dicenda sunt. in preposito
ordine penitus omissio. nam si de pre
dicatione loqui desideras. tempore congruo
prius ystoriam dicas. postea uero allego
riam. tertio tropologiam. si uero de e
pistolis tractes. primo loco et tempore salutat
ionem ponas. Secundo exordium. tertio n
arrationem. quarto petitionem. Qu
into conclusionem. si autem de contionando
et arengantis facere uolueris. similiter primo
loco et tempore salutationem dicas. secundo
uero commendationem tam illorum ad quos a
renga dirigitur quam sociorum tecum ab
arengantium. Tertio arengationis si
ue narrationem eius quod tibi impositum fuit.
Quarto uero exortationem dicendo.
suasoria uerba ad consequendum id quod p
ostulas. Quinto modi positionem. a
llegando modum quo id quod postulatur
fieri ualet. Sexto exempli positionem i
ducendo. exempla de rebus in similibus n
exo quasi factis et obseruatis. Septi
mo denique assignabis sufficientem
rationem ad omnia predicta. et hoc facies
ad exemplum gabrielis archangeli qui
cum missus esset a deo ad beatam uir
ginem mariam. primo posuit salutatio
nem dicens aue maria. secundo commendat
ionem dicens gratia plena. dominus tecum.
benedicta tu. et cetera. Tertio confortatio
nem. siue exortationem dicendo ne
timeas maria et cetera. quam exortati
onem imposuit archangelus demum
ideo quia beata maria turb
ata fuerat in salutatione archangeli.
Quarto uero posuit annuntiationem di
cens. ecce concipies et paries filium et
cetera. Quinto posuit modi expositionem.
cum dixit. spiritus sanctus superueniet in te et
uirtus altissimi obumbrabit tibi et cetera.
Sexto posuit exemplum. cum dixit. nam
et helisabeth cognata tua pariet et
filium in senectute sua et cetera. Septimo
assignauit sufficientem rationem ad predicta.
cum dixit. quia non erit apud deum in
possibile omne uerbum. sicut autem de legibus
uel decretis. uel de casibus tractare uol
ueris. primo tempore et loco litteram proponas.
secundo casum. tertio littere expositionem.
quarto similia. quinto contraria. Sexto
solutiones. et sic de qualibet scientia. que ad
eam pertineant. sed prius et post et intermedia
sunt dicenda. hec denique exempla. sunt
proculdubio. que tibi ad presens
dicta sufficiant. tu autem ex ingenio
tuo et arte poteris in aliis singulis et super
quolibet uerbo huius uersiculi pro tue
uoluntatis arbitrio plura excogi
tare. nam sine sermone excellentiore se
mper omnis uoluntas. ita sermo hic intellectus
quando dicas uel taceas. decet. semper per te
intellectum. hanc quoque doctrinam sermonis dicen
do uel tacendo breuiter comprehensam et
et aliis tuis fratribus litteratis celebe
rrimam. quia uita litteratorum po
tius in dicendo quam in faciendo consistit. sed
contra hec nota quod ait. stulta
est et minime conueniens litteratorum ui
ro occupatio exercitii laborum. et
dilatatio uirtutis. si autem sermonem faciendo
uolueris hanc doctrinam tradere. debes in
faciendo unum uerbum dicas. et loco
illius ponas hoc uerbum facias. ut dicatur
Cuius quid. cur facias. cur. quomodo
quando requiras. et sic omnia que dicta sunt
et et multa alia. poteris ad hoc uerbum
facias utiliter adaptari. huius tamen
rei auditus et dicta predicta expectatio
ne firmissima et usu actu exercentur.
nam Exercitatio ingenium et naturam sepe
uincit. et uincit omnium magistrorum pre
cepta superat. Et sic potius doctri
nam dicendi ac faciendi sumpturus
bre. dominum in uestro oro quod michi donauit
predicta tibi narrare. ut ad eterna gaudia
audientia nos faciat peruenire. Ex
plicit liber de doctrina dicendi et tacendi ab
albertano causidico brixiensi in contrata sancte
agathe compositus et compilatus. anno domini m.cc.
quadragesimo v. mense decembris. In
xpi nomine incipit liber co
solationis et consilii.

Nota de modo pro
nendi [illegible]

In x(rist)i no(m)i(n)e incipit liber (con)solacionis et (con)silii.

Quoniam multi sunt qui in adversitatibus
et in tribulationibus taliter affliguntur
et deprimuntur quod animo deficiunt et pertur-
batione nec consilium nec consolationem
habent. neque ab aliis expectant. ita
contristantur. ut de malo in peius cadant.
ideo tibi filio meo Iohanni qui in arte
cyrurgie medicando te exerces. et p-
lerumque tales invenis. quedam pro m-
odulo mee scientie scribere curavi.
per que adiuvante domino. poteris non
solum in corporibus medelam tribuere.
sed etiam circa predicta consilium et consolationem
impartiri atque ministrare. legas itaque sim-
ilitudinem infrascriptam. et auctoritates in
hoc libro notatas attente ac studiose
considerare plegas et ita divina favente
gratia poteris tibi et aliis proficiendo ad
predicta levius pervenire. ecce similitudo.

Similitudo

Quidam iuvenis Melibeus
nomine. vir potens et dives habens
quasi uxorem et filiam in domo quas
multum diligebat. clauso hostio
domus sue ivit spaciatum. tres vero sui
antiqui et hostes antiqui hoc videntes
appositis scalis ac per fenestras
domus intrantes uxorem Melibei
prudentiam nomine verberaverunt fortiter.
et filie eius plagis quinque appositis
videlicet in oculis. et auribus. o-
re. et naso. ac manibus. illamque se-
mivivam relinquentes abierunt. Me-
libeus vero postmodum reversus hoc vid-
ens cepit magno planctu flendo
comas sibi dilaniare. vestesque
suas quasi more furiosi dilacerare.
uxor autem iam dicta ut taceret cep-
it illum instanter ammonere. ille vero
plus semper clamabat. at illa dist-
ulit aliquantulum recordata verbi O-
vidii de remedio amoris qui dixit.
Quis matrem nisi mentis inops. in
funere nati flere vetat. non hoc
loco illa monenda. cum dederit lacrim-
as animumque impleverit egrum. ille dol-
or verbis moderandus erit. cum autem
vir a fletu aliquantulum cessasset. an-
imumque egrum implevisset. De consolatione

Cepit illum prudentia monere dicens.
stulte cur insanis. quid te dolor
urget in anima. acquirit gemitus p-
mia nulla prius. tempore sunt. tunc co-
od et predicta fletum. forte tuas
lacrimas prospice quid facias. Cur gr-
aviter dolentem non permittis ad sapientes
cum dolor ad dominum premia nulla
ferat. et filia tua dante domino bene
liberabitur. nam si mortua fuit. non
tamen te pro illa destruere debes. ait
enim Seneca. non affligitur sapiens
liberorum. vel amicorum amissione. eo-
dem animo fert illorum mortem quo suam
expectat. malo enim ut relinquas do-
lorem quam ab illo relinquaris. et quod post-
modum id facere debes. quod etiam in volu-
ntate diu facere non potes. Cui Melibeus. quis
poterit in tanto dolore fletum et lacrim-
as cohibere. nam et dominus Ihesus Christus de laza-
ro amico suo infremuit spiritu.
et lacrimatus est. Cui prudentia dixit. Temperatum
fletum attristatis vel inter tristes non est
prohibitum. immo concessum. secundum beatum
paulum qui dixit in epistola ad Romanos. G-
audere cum gaudentibus. flere cum fl-
entibus. Et Tullius dixit. Pro-
prium est animi bene constituti. et leta-
ri bonis rebus. et dolere contrariis. Explo-
rare autem ac lacrimas multas fun-
dere prohibitum est. modus vero a Seneca
inventus est. sufficit. qui dixit.
Nec sicca sint oculi amisso amico.
nec fluant. Lacrimandum est non plorandum.
Amisso vero amico amicitiam re-
para. si commode poteris. nam ut-
ilius ait. Facilius est amicum reparare quam
flere. Tamen sic ut prudens vivas.
tristiciam de corde tuo a te repell-
as. ait enim Ihesus Syrac. multos enim
occidit tristicia. nec est utili-
tas in illa. Et alibi idem dixit. Animus
gaudens etatem floridam facit. spiritus
tristis exsiccat ossa. Et Salomon
dixit. Sicut tinea vestimento. et
vermis ligno. ita tristicia nocet
hominis cordi. Et iterum. Non contri-
stabit iustum quicquid ei acciderit. im-
pii autem replebuntur malo. Et
Seneca in epistolis dixit. Nichil est stu-
ltius quam famam captare tristicie.
et lacrimas approbare. nichil enim sa-
pienti viro accidere potest quod eum contri-
stet. stat rectus sub quolibet pondere

Job.

sicut accidit in beato iob. qui cū
om̄s filios. om̄ēq; substan̄ suā āmi
sisset. ¶ Insup ml'tas etiā icorpe suo
tribulacōes sustinēt. semp recō
libetr ac semp grās dn̄o agēs dice
bat. dn̄s dedit. dn̄s abstulit. q' dn̄o
placuit sicut ē ēst. sic nom̄ dn̄i b
n̄dictū. ex h' nūc et usq; i sclm̄.
¶ Nō g̃ debem̄ nimis dole' d' filus
ul' alus reb; āmissis. exq; id q' acci
dit. p dolore mutari nō pōt. s; p
ocius d' beni gaude' te habuis. q' d
ole d' āmissis. vn̄ quidā uolēs pa
trē d' morte filii gsolari. sic ait.
Noli flere q' bonū filiū āmisisti.
i s; pocius gaude q' talē h'uisti.
et alibi i de seneca. ait. Nulla
res citi' ad odiū uenit q̃ dolor re
cēs. dolor libēt' ad se gsolatorē in
duc. Inueteratus uō ē ridet' i imito.
aut enī simulatus. ē aut stultus.
et ēto tristiciā hui' scli. ig; a te
repelle d' bes. q' a uim est q' beat' pau
lus i ep̄la. ij. ad corinthios etiā m
edius dixit. Scli aut' tristicia mo
tē opatur. q' enī sm̄ dm̄ ē tristicia
p̄niā i salutē stabilē opat. et id
eā a te nullo m̄ repellas. s; poci
tius illā die noctuq; studeas h're
q' p̄ea gu'tet' i gaudiū. ut dn̄s in
euang̃. dix'. Vn̄ salon ait. Cor sa
pientū ubi tristicia. et cor stultor;
ubi leticia. ¶ Et itm̄ melius ē ire
ad domū luct' quā ad domū guiuii.
.Q. lx. oīa q̃cūq; dixisti uera s;
atq; utilia. vn̄ tn̄. aīus meus tu
bat. me tm̄ impellit. q' qd facē
d'bā; ignoro. .R. illa dixit guo
ca p̄batos ac fideles amicos. ag
natos q̃; simul atq; cognatos. 7
ab eis sup̄ p̄dcis diligēter gsilu;
p̄tula. et sm̄ illor; gsiliū te re
gas. dixit enī salon. ¶ Oīa cū gsi
lio fac 7 nō te penitebit. .Q. uō
guocauit multitudinē homi;
copiosā. i t'q's fuert' medici de
cyrurgia. et phisi. senes quo
q; 7 multi iuuēs. uicini uō m'l
ti qui magis illū reuerebāt' ti
more q̃ diligerēt amore. 7 eci
am q'dam qui d' inimicis sui fue
rāt amicia. et i ei' gra; redierā
nt m'lti etiā guenerūt illuc.
assentatores siue adulatōes et et
iā causidici. sapiētes quib; gu
ocatis ille porteline narrans oīa
q̃cūq; illi accid'āt. et ab ip̄is g
siliū p̄tulās magnā uolūtate;
d' uindicta igtinēti faciēda te
mōstrauit. tūc surrēt un' d' me
dicis cirurgie d' gsēsu alior; d' arte
sua. et i' sentētiā dixit. ¶ Offm̄ med
cor; ē atq; ad illos semp spectet
oīb; p̄dēe ac nulli nocē. p̄inquē
enī accidit. ut uulneribus i rixa u
triq; fuis medici d' arte sua utrīq;
pri gsulāt. ac utrisq; sollicite me
delā adhibāt. et ideo nō expedit
eis de guerra. ul' uindicta gsule.
nec int' aliqs p̄tē cape. q̃r d' uind
icta faciēda minime gsulim'. filiā
uō uīā inspectis diligent' illius
ulnerib; sollicite ac p̄uide die no
ctuq; procurabim'. et dāte dn̄o li
cz grauissime sit uulnerata ad bo
nam plenāq; sanitatē p̄ducem'.
p' illū uō un' d' medicis phisice
d' gsilio et uolūtate alior; gsulu
it q' filia. et p' m'lta ulta sua a
uxiliū atq; gsiliū ēta medicine
artē p̄filia sua illi p̄se et alius
repromisit. cura uō guerrā atq;
uindictā sic. ait. dicim' quia sa
cit p̄phisicā oīa gtrius curāt'. itā
guerra atq; uindicta. et i alus re
b; oīa gtrius curari gsueuerūt.
uicini uō 7 i'mici. .Q. qui ml'i i
grām redierāt. adulatores q̃; si
ue assentatores oīs q̃; lacrimātes
et dolorē i facie de eo q' acciderat
ostēdētes. d' uindicta i gtinēti fac
ienda et guerra uirilit' p̄gēda
gsuluerūt. gmināntes m'lta dn̄
ni. .Q. eiusq; potēciā atq; diui
tias mirando 7 m'ltitudinē agn
ator; i sup ei et cognator;. assi
mū q̃; atq; amicor;. aduersarior;
i sup eius potēciā uilip̄ndēdo.
eor; q̃; diuicias ubis amicabilā
do d' ind' un' d' sapiētib; causidi
cis. d' uolūtate alior; surrexit.
et i' s' certa dixit. Regim' istud

adiuuium est ut te in iurie atque malefi-
cii nouit coniungi. et quia multa
pericula in futura hac occasione possi-
bilia contingere. auxilium etiam commune amici-
tatis. et diuitiarum ac potentie uiuus
quas prius et etiam iustius alius nobis quam te-
scili non potest excogitari. nec con-
ueniens esset hic miari. quare cum sollici-
te sit porrechi consilium et quantum
possum tuam super omnia ita custodias. quia
ubi dolus in astutie desinit et absce-
dendum. Iterum etiam domum tuam dilige-
nter munias. de facto autem iudicare ab-
que guerre facere dubium maximum
non uidetur. quare quid melius sit ad hu-
nc iudicare non possumus. Unde spa-
tium deliberandi ea postulamus. non enim
subito ut celeriter est iudicandum. Omnia
enim subita probantur incauta. In iudi-
cando criminosa est celeritas. et ad peni-
tendum properat qui cito iudicat. quare
dici consueuit. Optimum iudicem exi-
stimo qui cito intelligit et tarde iud-
icat. Nam licet mora omnis odiosa sit-
non tamen in iudicando mora competens est
reprehendenda. scriptum est enim Mora omn-
is odio est. sed facit sapientem. quare
si super predictis deliberare uolumus non
est mirandum. Deliberare enim util-
is mora est tutissima. Dici enim
uulgo consueuit. Celerior est iudex
lentus quam iudex ad iudicandum pro-
perans. Nam et ipse deus cum super in-
iquitate in adulterio deprehensa iudicare
uellet. scribebat in terra bis deliberans.
nos autem post deliberationem datam domino
et utiliter consulemus. Iuuenes uero con-
fisi de fortitudine ac uiribus su-
is. et etiam de multitudine illorum
qui uidebantur amici post multas
laudes domini melibei ac diuitiarum
et parentele illius et potentie consi-
luerunt uindictam incontinenti faciendam
et guerram potenti manu precipiend-
am. aduersariorum potentiam et diu-
itias pro nichilo reputantes. repre-
hendendo etiam sapientes de dilatione
et deliberatione postulata. allegando
etiam quod sicut ferrum igne calefa-
ctum et candidatum. semper melius
quam frigidum laboratur. ita et iniu-

ria recens in continenti semper sem-
per melius quam ex interuallo uindicatur.
tunc uero qui omnes cum magno strepitu
clamauerunt. fiat fiat. tunc tenu-
iter unus de senioribus extendens manum
silentium. de consensu et uoluntate al-
iorum senum dixit. multi clamabant.
sic. sic qui uim uerbi nesciunt. et quod
dicunt penitus ignorant. Videant etiam.
aut guerra quoniam oritur circa talem largum
habet introitum. ut introitus eius cunc-
tis pateat. finis uero illius cum ma-
gna difficultate. et uix aut numq-
uam reperitur. multi enim in principio gu-
erre non dum nati sunt. qui ante finem
illius cum multo labore ac miseri-
cordia prius aut senescunt. aut misera-
biliter per guerram uitam finiunt. quare
non est subito. in festinanter procede-
ndum. sed cum diligenti prouisione et pre-
meditatione ac deliberatione maxima solli-
citata quia circa omnia res prouidencia. et
quia uellet rationibus dictum suum ap-
probare ferre omnes contra illum insultare
cepere. denique suum frequenter interru-
pere dicentes ut uerba sua cum festi-
natione finiret. demum quia etiam sa-
ut illi ubi nemo est auditor. ne effun-
das sermonem. et intempestiue noli ext-
olli in sapientia tua. importuna enim
est narratio tua cum ira. et non potest
audiri. et quia musica in luctu
ait enim ihesus syrac. Musica in luc-
tu importuna narratio. cum autem se-
nior uidisset sibi denegari audie-
ntiam et cognosceret quod insultu au-
ditorum nemo bene refert. Dixit
illis inconsulta temeritas nescit ex-
spectare consilium. Et iterum. Consil-
ium quippe mutari dictat impe-
tuosus. Nunc etiam cognosco ue-
rum quod dici consueuit. Semper consi-
lium tunc deest. quando maxime opus est.
Et ita qui consilius senior rese-
dit. Set et multi ad aures me-
libei aliter secreto consulebant. quam pa-
lam dicere uellent. immo palam aliud
monstrabant. Tunc uero exurgens me-
libeus. fere inter eos maiore solito
parata. cognouit. maiorem partem
illorum esse deputata uindicte. totum

Nota quod omnia subita probantur incauta.

faciente. ac guerre iunxit pretere
ante. Cum ꝯsiliū illoꝝ laudauit
i sup̄ et firmauit. cūq; melibe
us ad uindictā pararet dn̄a prudē
cia uxor illius ocurrēs. ei p̄us co
gnitis q̄ ordinata fuerāt atq; pro
siliū iā dēm stabilita dixit illi.
Neppes oro. spaciū prudētie poscēs.
nā dix̄ petrus alfunsus. Nō pꝑe
illi reddē mutuū boni. uel mali.
q̄ diutius expectabit te amicus. ⁊
diuti9 timebit te inimicus. Igitur
desine ab ira. dereliq; furorē n
oli emulari ut maligneris. dicēte
dd'. nō neges etiā meū ꝯsilium
tenere. De improperio mulierum
Qui respondēs ait tuo ꝯsilio uti mi
nime proposui multis rōib;. Ꝑᵃ q̄ pri
ulto. ab oīb; reputarer si p̄ tuo
ꝯsilio uel sensu mutarē q̄ est iā
magis multitudine hoīm stabi
litū. S̄a rōe q̄ mulieres male
sūt nulla bona reperitur salomone
testante q̄ dixit. uirū de mille u
nū reperi. mulierē ex oīb; nō i
ueni. Tercia rōe quia si tuo sēn
su ac ꝯsilio me regerē. iā uide
rer tibi sup̄ me dare p̄matū.
et p̄ facē te in ꝯtria. et pota
tē sup̄ me tibi darē. q̄ eē mi
nime dꝫ. ait enī ih̄s syrac. mulı
er si p̄matū hēt ꝯtⁱa est uiro suo.
Et salon dixit. Audite ppl̄i
et oēs gētes et rectores ecclie.
filio et mulī et frī ⁊ amico. ne
dederis potātē sup̄ te i uita tua.
Melius est enī ut filii tui te rogē
q̄ respiciās q̄ te respicē i manus fi
lioꝝ tuoꝝ. Quarta uō rōe. q̄
si uterer tuo ꝯsilio. q̄ʒ oportet se
cretū hērī. donec illud pateret fieri
necessariū. q̄ arte fīi nō ualēt. scriptū ē
enī. garrulitas mulieꝝ id solū
nouit celare q̄ nescit. Quinta
denīq; rōe per philosophū dictū q̄ di
xit. In malo ꝯsilio femine uincūt
uiros. Tu uō ad excusationē mu
lierū. Respōdit. dn̄a prudētia
placide ac benigne. auditis et co
gnitis q̄ a uiro suo fuerāt dc̄a. im
plorata p̄us eius uenia. dixit.

ei. p̄ma rōi q̄ p̄te allegasti pōt
r̄ndi. q̄ nō est stultū cum re mu
tāte ꝯsiliū. nā etiā si p̄dc̄a facē p
misisses. nō tn̄ diceris. Scriptū
est enī. Sapiens nō mutat cū suū
ꝓpositū ꝯmutat in melius. Nec
obstat q̄ dicas tuū ꝯsiliū am
ltitudine hoīm fore stabilitū.
Veritas enī rerū atq; utilitas rē
p̄ paucas sapientib; meli9 i uen
itur q̄ p̄ multitudinē clamosā ꝯ
fusā. multitudo ē. honer
osa nil hēt honesti. Secunde aūt
rōi q̄ dixisti. oēs mulieres tam
malas eē q̄ nulla bona repit. sᵉ. q̄ tua
salua. nō dixisses ita gn̄alit̄ dispi
cē. mulīres ac eaꝝ imprudētiā.
rephn̄dē. nā qui oēs despicit oīb;
displicet. Et etiā seneca de formu
la honeste uite dix̄. Nulli ipru
dēciā despiciās. rari s̄monis ipse
sed loquētiū paciens. seuerus. ac
serius. ylaris nō asperis. sapiē cup
idus et docibil'. q̄ scieris sīn arroga
cia petulāti impties. q̄ nescieris si
n occultatiōe ignorātie ē benig
ne postula ipartiri. Infinite nāq;
mulieres bone sūt. q̄ pōt diuina
rōe p̄bari. nā si nulla bona mul̄r i
ueniret. ih̄c xp̄s i mulīe uenire d
dignatus fuisset. ⁊ carnē huān
ā d uirgine nō suscepisset. nā et eō u
lutas sc̄as et bonas mulieres eē n
emo est qui ignoret. etiā dn̄s nr̄
ih̄s xp̄s ꝑpt̄ bonitatē mulieꝝ p̄t
resurrectiōem suā p̄us dignatus
est se manifestare mulierib; q̄ u
ris. quia p̄us se ostēdit marie
magdelene. q̄ ap̄lis. n obstat. q̄
dixit salon. mulierē ex oīb; nō
i ueni. quia licet ille nō i uene
rit. alii tn̄ mulieres bonas i
uenerūt. uel forte salon i telle
xit d mulierib; in sūma bonitate
ꝯstitutis. de quib; nulla repit. n
emo ē. est undiq; p̄fectus. nā
ꝑfecte bonus n solus deus. ut ipse
met i euāglio dixit. Tercia
uō rōem i qua dixisti. q̄ si meo
ꝯsilio uel sensu te regeres. uidēr te
m ꝯcedere p̄matū. et potestatem

De ĩproperio mulieꝝ

ita

a mon... si iusta ... ea mutari

tua reuerētia

superfluum dare puto frivolam. Compo-
nitur. nam si omnibus cum quibus consilium habemus
prelatum ac dominium super nos concede-
remus nullus ab alio vellet consili-
um habere. liberum enim arbitrium humanis consi-
lium nobis datum omittere vel servare.
Quartam non rationem ubi dixisti. Ga-
rrulitas mulierum id solum novit c-
elare quod nescit. Similiter puto
nullam. nec hunc locum habere. nam illud in-
telligitur de pessimis. mulieribus garrulis.
et loquacibus de quibus dici consuevit. Tria
sunt que expellunt hominem de domo
scilicet fumus et stillicidium et ma-
la uxor. Et de quibus etiam dicit salam-
on. Melius est habitare in terra deserta q-
uam cum muliere rixosa et iracun-
da. Me autem non invenisti talem
immo frequenter expertus es meum secre-
tissimum silentium. atque meam tacit-
urnitatem. Quod autem quinto loco dixi-
sti. videlicet. consilio in consilio femi-
ne vincit viros. Hic locum habere
non potest. quia malum consilium facere no-
lumus. nam et si malum consilium facere vel-
les. mulieres in hoc malo consilio te
vincerent consulendo tibi in bonum. non ess-
ent vituperande immo potius laud-
ande. ait enim beatus paulus in
epistola ad romanos. Noli vinci a m-
alo. sed vince in bono malum. Si a-
utem diceres quod mulieres male consulerent
viris volentibus capere bonum consili-
um. et in hoc vincerent hoc imputandum esset
viris. quia domini sunt consilii. et possunt re-
probare malum consilium et eligere bo-
num. ait enim idem paulus in epistola pa-
ad thessalonicenses in fine. Omnia pro-
bate quod bonum est tenete. Cum d-
icas illud locum habere quod prave c-
mulieres. et pessime consulunt suis
viris hoc autem non sic. **De laude mu-**
[…] mulier H-
uius ad execrationem mulierum **lierum**
auditus. audias et intelligas quinque
alias rationes quibus plures possunt c-
mulieres esse bonas. et maxime beni-
gnas coniuges. Earum quarum consilium esse
audiendum. et si bonum est suadendum
preter quam quam vulgo dici consuevit. Con-
silium femininum aut nimis carum. aut
nimis vile. Nimis earum intelli-
ge. i. carissimum. ut non noceret per
superfluitas. sic dicitur. michi autem nimis
honorati sunt amici tui deus et
cetera. Licet enim multe mulieres pessi-
me sint quarum consilium est vile. tamen in-
ventus optimum invenitur consilium. Iaco-
b enim per bonum consilium matris sue re-
becce adeptus est patris sui ysaac bene-
dictionem. et super fratribus suis dominatum.
Sic et iudith per suum bonum consilium li-
beravit civitatem in qua morabatur de
manibus olofernis qui illam obsidendo de-
struere volebat. Similiter et abigail per
suum bonum consilium virum suum na-
bal. ab ira david regis. liberavit
qui illum interficere volebat. Similiter modo et
esther iudeos per suum bonum consilium si-
mul cum mardocheo in regno assu-
eri regis sublimavit. et ita de in-
finitis bonis mulieribus earum quarum consilium
infinita possent reperiri exempla. Se-
cunda non ratio quod consilium bonarum mulierum
est audiendum. et si bonum fuerit su-
adendum. Compluribus probatur. primum nomen adeo
mulieribus appositum. nam cum deus fe-
cisset hominem dixit faciamus ei adiu-
torium. et sic extracta costa de corpore
illi fecit evam. et ita vocavit eam ad-
iutorium. quia homines adiuvare
illi quod consulere debet. et bene vocari
possunt mulieres adiutorium. et sic
per consequentiam consilium. nam sine auxilio
et consilio mulierum mundus dura-
re non valet. et ideo malum auxi-
lium deus homini dedisset. si ab eis con-
silium petere minime deberet. non vir
unum sine alio esse posset. Tertia vero
ratio adhuc inducitur quia mulier est
melior auro et lapide precioso. et
etiam ipso sensu et eius sensus acutior
est et aliorum exsuperat. Quod pro usu dic-
i consuevit. Quid melius auro. Ias-
pis. quid iaspide sensus. Quid se-
nsu. mulier. quid muliere. nichil.
Quarta vero ratio adhuc inducit
seneca commendans super omnia benig-
nas coniuges. ait enim. Sicut ni-
chil est super benigna coniuge. ita
nichil est crudelius infesta muli-
ere. Quanto enim sapiens vitam suam pro
viri salute opponit. tanto ma-

Mox erat antiquus qui curavit ex
filius pater dare benedictionem dilatavit
alius vero cum ysahac et rebecca uxor eius
habentes duos filios scilicet esau et iacob.
ysahac diligebat plus esau quam habebat
collum et manus pilosas. mandavit
ei quod iret venatum et portaret sibi ad come-
dendum et promisit ei benedictionem. rebecca hoc
sentiens diligebat plus iacob. misit
eum ad gregem et fecit portari duos agnos et quam
esca […] manus et collum
iacob et misit eum cum esca ad patrem. pater
senex […] tangens manus et collum
iacob. sentiens in pilos dedit ei benedictionem.

ligere ad maritum mortem etiam vitam suam reputat. Quintam denique reprobavit Cato pro mulieribus in dixit dicens. Uxoris linguam si frugi est ferre memento. Scias itaque si bonam mulierem bonam societatem habere. Unde dici consuevit. Bona mulier fidelis custos est et bona domus. Nam bona mulier bene faciendo et viro bene parendo virum tantum illum alliciat, ut non solum illi consulere valeat, sed etiam illi imperare videatur. Quod a sapientibus dici consuevit. Casta matrona parendo viro imperat. Et qui docte servit partem dominationis tenet. Si igitur prudentem et consilio te regere volueris, filiam tuam ante deum ad plenam sanitatem perducam. et te etiam cum honore faciam exire. Cumque hec Melibeus audisset ex scientia aliquantulum tacite dixit. Favus mellis verba composita. dulcedo anime et sanitas ossium. Prudentia namque bona et dulcia verba ac per experientiam perpendente cognovi te prudentem et fidelem esse. atque dicta sententia mutato proposito meo prudenter et cum tuo et consilio me regere. Et illa dixit. Si prudenter uti volueris te prudentiam oportet habere. Cui Melibeus. Unde hec prudentia ex qua hec te ipsam quod hoc nomine vocaris. Cui illa dixit. Non sum ego prudentia. sed sum prudentie umbra. Ut prudentes dixerunt iudicia. Sed ... quid sit prudentia et qualis sit. quot et que sint species prudentie. qui sit effectus prudentie. et quomodo prudentia acquiratur illa vero dixit ei.

De prudentia quid sit.

Prudentia est rerum bonarum et malarum utrarumque discretio. cum electione boni et fuga mali. Et etiam prudentia experientia est infatigabilis. et ex hoc superat cuncta ait enim Cassiodorus. Superat cuncta infatigabilis et experta prudentia.

Quot sunt species prudentie

Species autem prudentie sunt sex. scilicet ratio. intellectus. providentia. circumspectio. cautio. docilitas. Ratio est arbitrium bonorum et malorum. secundum rationem nature imitatio. Diffinitur et sic. Ratio est vis discretiva boni et mali. liciti et illiciti. honesti cum electione boni et fuga mali. Intellectus etiam dicitur ratiocinatio. id est rationis inquisitio. Intellectus est speculatio ... Prudentia est per presens notio futurorum prescientis eventuum. Circumspectio est cautio vitiorum. Cautela. Cautio est discernere a virtutibus vitia. species virtutum preferentia. Docilitas virtutis doctrine ...

De effectu prudentie

Effectus autem sive utilitas prudentie est beatitudo. nam qui prudens est beatus est. et ad beatam vitam sola sufficit prudentia ait enim Seneca in epistolis. Qui prudens est et temperans est. qui temperans est et constans est. qui constans est imperturbatus est. qui imperturbatus est sine tristicia est. qui sine tristicia est beatus est. Ergo prudens beatus est. et prudentia ad beatam vitam satis est. quod hec prudentia has habet utilitates. quia beatus est prudens et constans. et temperans. et imperturbatus. et sine tristicia. et habet in se omnes utilitates que proveniunt ex speciebus prudentie. et multas alias quas non oportet hic enumerari.

Quomodo acquiritur prudentia.

Acquiritur quidem hec prudentia. et sapientia omnisque scientia. doctrina bona. et a bono doctore tradita. et perseveranti studio a bono doctore recepta. ideo dixi. quia bonos doctores medicosque. artifices quoque et magistros ac operarios. et in quibus arte vel professione peritiores semper eligere debes. eorumque consilium et auxilium ad opus fuerit postulare. nam sicut bonus doctor per bonam doctrinam preservabit gentem. ita malus per malam doctrinam ducet in errorem et destruet illam. et sicut bonus medicus curabiles infirmitates cito sanat. ita malus etiam curabiles infirmitates incurabiles facit. et ipsum ... sua post multos labores necat. sic et mali magistri. artifices et operarii. multa bona opera post multos labores multasque expensas dissipant. ac ... destruunt. quod ... bonum incertum non potuisset habere. immo satius esset illis ut ab opere suo cessaret. et bene solveret quam ... opus ... Unde quia dixi prudentiam et omnem scientiam acquiri etiam perseveranti studio. videndum est quid sit studium. et quid sit ad studium utilia et necessaria.

De studio et studioso et que sunt utilia et necessaria studentibus.

Itaque studium est vehemens animi appli-
catio ad aliquam rem summa cum vo-
luntate. Ad studium autem sunt utili-
a ac necessaria. Primo doctrina ut
supra dixi. De qua doctrina plenius scrip-
tum est in libro de forma vite in principio
quem ad vincentium fratrem tuum direxi.
Secundo valde est adiuvandum ingenium in-
tentissima cura et acumine et
exercitatione vivat. Nam exercitatio ingeni-
um et naturam superat et usus omnium ma-
gistrorum precepta superat. Tercio est u-
tile adiuvare per exercitium manuum
et ingenium cum cura. Ait enim Cato.
Exerce studium quamvis perceperis ar-
tem. Ut cura ingenium, sic et manum
adiuvat usus. Usus quidem absolu-
tus necessarius est qui prebet facilem u-
sum in qualibet arte. Unde versus. Ars
dat et usus habet. Si nusquam artibus u-
sus difficilem. Facilem prebet in arte
viam. Et Seneca dixit. Nil plus
potest in pugna et in omni arte quam ex-
ercitium. Et Pamphilus dixit. Cuncta-
rum rerum prudentia discitur usu. U-
sus et ars docuit quod sapit omnis homo.
Et si forte studium pertineat ad
litteralem scientiam, debes adiuvare animum
et ingenium ac mentem et memoriam q-
uadrupliciter, videlicet intentione et
iugi lectione atque ruminatione
ac frequenti et assidua commemorati-
one. De intentione dixit Seneca. De-
mit animi intentio, frangit remissio.
De iugi lectione dixit Cassiodo-
rus. Egregia pars ingenii in iu-
gi lectione reperitur. Reparare i-
taque ingenium debes iugi lectione
cum humilitate et mansuetudine.
Scriptum est enim. Bonus lector humi-
lis debet esse et mansuetus a curis ma-
lis et voluptatibus illecebris prorsus
alienus, diligens et sedulus ut
a bonis libenter discat, nunquam
de scientia sua presumat, pravi dogmat-
is auctores quasi venena fugiat. Di-
u rem pertractet antequam iudicet, discat
non videri doctus sed esse. Quantum dicta
sapientum intelligat et intellecta di-
ligat et ea semper ante oculos mentis
suis tenere studeat. Triplex

quoque virtus illius dicto requiri debet.
Prima est ut nullam scientiam nullamque s-
cripturam vilem habeat vel reputet.
Secunda. Quecumque scripta sunt ab
nullo doctrinam spernat sunt. Iuxta
illud Senece. Nullus imprudentie
[illegible] est. Tercia ut hinc ut ab
alio [illegible] ut [illegible] discat a-
[illegible]. Iuxta illud.
[illegible] alienam [illegible] discere
quam meam imprudentiam ignorare. Ter-
tia est ut cum scientiam quam adeptus
fuerit [illegible] non [illegible]. Iuxta ill-
ud Senece. Que scientia [illegible]
la postulari [illegible]. Que nescie-
ris sui occultare [illegible] ignorantie
[illegible]. Et licet ex
[illegible] nullam scripturam [illegible]
non tamen in scripturis [illegible] nimium
est studendum [illegible] amittere
[illegible] non putandum est [illegible] studi-
um [illegible] opus [illegible]. Ne
[illegible] permaneat
tepidus. [illegible] neque
[illegible] agere [illegible]
[illegible] non
[illegible] lectione [illegible] scripturam re-
peri [illegible] ingenium [illegible]. Nec
tamen debere [illegible] legere tam-
quam enim res [illegible] stringit et [illegible]
tur. Alia solvit et [illegible]
quod et ille commendandum est et ali-
terum alio [illegible]. [illegible]
natione vero et frequenti et assidua
commemoratione. Dixit Martialis. Di-
scendi modus est dum te nescire vi-
debis. Disce sed assidue. Disce senex ut
sapias. Scripta per [illegible] quam non [illegible]
[illegible] est. [illegible] ruminat
[illegible]. Semper quidem discendum est, q-
uia nemo est cui omnia scire datum sit
et cum memoria boni labilis sit [illegible]
[illegible] dixit. Omnium memoriam habere
et penitus in nullo peccare potius est
divinitatis quam humanitatis. Et er-
go plus scit in memoria retinea-
tur semper [illegible]
est et discendum et [illegible]
[illegible]. Ait enim Seneca. [illegible]
nichil addiscas. Et ab [illegible]
est. Scriptum est enim. Sapientior eris

eris si ab omnibus discere volueris. nam et qui ab omnibus accipiunt omnibus ditiores sunt. Et ita ruminanda est suscepta scientia. ut eam in promptu et in usu habeas. solet enim plus prodesse si pauca sapientie precepta memorie teneas et illa in promptu et in usu sint tibi. quam si multa que tunc didiceris. sed illa memorie non commendaveris. quia memoriam iuvare debes cogitatione et ingenium exercitatione. ait enim tullius de senectute. Exercende memorie gratia. quid cotidie dixerim. audierim et egerim. commemoro vesperi. Studeas itaque die noctuque. et facias quod seneca dixit. Nullus mihi dies per ocium transit. partem noctium noctis studiis. non vaco sompno. sed succumbo. et oculos vigilia fatigatos cadentesque sopore. et castigatos detineo. salutares admonitiones scribo. Cum cultura quidem laboris et assiduitate studii potes ingenium tuum adiuvare. et nobile facere hac et diadema decoris parare. unde illud. Ingenium facit ingenium cultura laboris. quia studium parit assiduum diadema decoris. Huius audit et diligentis intellectus. Respondit melibeus dicens. domina mea talem prudentiam nec habeo. nec habere spero. nam cum in etate potuissem facere usque ad finem mee iuventutis et in tempore tum sacro cursus secularibus ac voluntatibus talis deditus fui. quod licet valeo dives sim. inter de meis facultatibus consumendo tempore amisi. et dicere possum. Dampna fleo rerum sed plus fleo dampna dierum. Quisque potest rebus succurrere nemo diebus. Nec etiam prudentie vel aliis virtutibus studere volo. nam qui non assuescit virtutibus dum iuvenescit. a viciis nescit discedere. quando senescit. et ita. decliva mensis cursus. fit una nescia iuris. Cum igitur me cognoscam non sapientem. a te consilium super his presentibus negociis instanter postulo. Ad hec prudencia dixit. licet non sis sapiens ad plenum. non tamen es stultus non enim

pot.

non sapere qui se stultum intelligit. nam si stultus esset alios stultos reputaret. dixit enim salomon. in via stultus ambulans. cum ipse stultus sit omnes stultos reputat. Et alibi. via stulti recta est in oculis eius. Et in proverbio dicitur. quisque suo sensu est sapiens sibi stultus habetur. Unde qui in dubiis consilium petis. sapiens potius quam stultus esse videris. dixit enim in nono ceteri pro in libro de contemptu mundi. Qui magis intelligit magis dubitat. et ille videtur sibi plus sapere. qui plus discipulus fuerit et parum quod scire est. scire quod nescias. vix enim est aliquid tam utile. vix tam facile. quod ad plenum sciatur. comprehendatur ad liquidum. nisi forte illud presciatur. quod nichil scitur perfecte. Si quidem et te nescias. a sapientibus discas eisque credas. nam qui per se nescit. nisi alius credit. casto do suo proposito in ruinam cadit. De consilio

Quia quidem meum consilium habere desideras. primo videamus quid sit consilium. unde dicatur. quo modo componitur. a quibus postulandum. sit consilium. quorum consilium sit vitandum. quo sit examinandum. quando et qualiter sit assumendum. Quando et qualiter sit retinendum. et quando sit mutandum consilium. vel persistendum. Consilium est hominis intentio vel propositum quod homini vel hominibus exhibetur. vel tribuitur. bonum vel malum. per suam cerciorem motum proprio super aliquo faciendo vel omittendo. Dicitur et consilium quod capitur cum multis. dicitur et consilium dari. licet nullum invenitur verbum quod sciencie proprio opere in maleficio committendo. ut ecce fermenta commodant ad confrigerandum hostium vel filia fecit velleges domine. Unde dicatur consilium.

Dicatur. autem consilium a consulo consulis. quod duas habet significationes. unde licet iniam quandam ab alio consilium. et tunc habet constructionem. ad accusativum. aliam vero dicit aliis consilium. et tunc habet constructionem ad dativum. unde versus. Consulo te quero. tibi. consulo consilium do.

Quando consilium componitur.

Componitur vero consilium dupliciter. primo componitur ex con. et scio. id est sentio. quia cum alius debent scire. id est consentire

et concordes esse. Adhuc ut vere sit consilium. Alio vero modo compositum consilium, scilicet quod et sileo, quia cum alio vel aliis de bonis illud silere donec patefieri optimum fuerit vel necessarium.

A quo vel a quibus petendum consilium.

A quo vel a quibus petere debes consilium. R.

Nunc videamus a quibus consilium petere debes. Et certe tempore competenti est petendum. Primo a domino deo. Secundo a te ipso. Tertio vero ab aliis vel ab alio. Primo debes esse devotus et sapiens. Inter ipsos primus, in aliis vero vel in alio cautus. In examinatione consilio discretus. In inveniendo rigidus. In assumendo doctus. In retinendo constans. In mutando levis.

De consilio postulando a deo.

De consilio postulando a deo. R.

Quod consilium a deo petere debes dicit beatus Iacobus in epistola sua canonica prima, ubi ait: Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a deo qui dat omnibus affluenter et non improperat, et dabitur ei. Consilium ergo et omnia quecumque facias in verbo aut opere in nomine domini facere debes. Ait enim Paulus in epistola ad Colocenses: Omne quodcumque facitis in verbo aut opere, omnia in nomine domini nostri Ihesu Christi faciatis, gratias agentes deo et patri. Nam ut idem Iacobus dixit: Omne datum optimum et omne donum perfectum desursum est, descendens a patre luminum, apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. In petendo ergo consilio a domino devotus et sapiens esse debes, ut eo quod dominus est consilium postules devote, tamen quod sit iustum vel quod utilitatem honestam, et si hec feceris sine dubio quod volueris a domino impetrabis. Ait enim idem dominus: Omne quodcumque petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Intellige ergo hoc si iustus fueris et iuste postulaveris. Alioquin iniquissimum consilium fecisti supra te devolvetur. Ait enim i the kyme: Facienti iniquissimum consilium, super ipsum devolvetur, et non cognoscet unde veniet illi. Sic enim in amicitia terrena lex talis sancita est, ut neque rogemus res turpes, neque faciamus rogati, et ab amicis honesta petamus, et amicorum causa honesta faciamus. Multo fortius in deo qui verus est amicus et noster custos. Talia suadeo debemus, nam si ea petamus que pietatem et extimationem et verecundiam nostram ledunt, generaliter que bonos mores ledunt, nec nos facere posse credendum est, ut leges dicunt. Consulto fortiori est adiutor omnium talia facere dedignatur, et super nos pro tali petitione iram suam inducet atque indignationem. Quare etiam Cato dixit: Quod iustum est petito vel quod videatur honestum. Nam stultum est petere quod possit iure negari. Cum ergo consilium hominis sine divino auxilio infirmum et inefficax sit, et sine ipso nichil facere valeamus, ut ipse met testatur dicens: sine me nichil potestis facere. Primo querimus ab illo consilium et [illegible] iusticia eius et omnia bona adicientur nobis.

De consilio a te ipso petendo.

De consilio a te ipso petendo. R.

A te vero ipso loco petere debes consilium et in te regredi, et in hoc debes providere ut te atque a consiliarius tuis removeas illa tria maxime que sunt contraria consilio, videlicet iram, voluptatem sive cupiditatem atque festinantiam.

De ira vitanda in consilio. R.

De ira vitanda in consilio. R.

Primo itaque provideas ne iratus vel ab irato consilium petas. Et hoc multis rationibus. Prima quia iratus semper plus putat se posse facere quam possit. Ex irato posse suum superat. Scriptum est enim: Qui plus posse putat sua quam natura ministrat, posse suum superans se minuit esse potest. Secunda vero ratio, quia iratus nichil nisi criminis loquitur, ut Seneca dixit. Et ita te et alios adversa Cato provocares. Nam lex videt iratum, iratus non videt illam. Tertia vero ratio, quia ira impedit animum. Quare Cato dixit: Iratus de re incerta contendere noli. Ira impedit animum ne possit cernere verum. In consiliis itaque et in aliis rebus cohibere debes motus animi turbatos et appetitiones obedientes efficere rationi, ut Tullius dixit. Quare etiam ait: In procul absit animus quo nil recte fieri potest et nil considerate. Que enim aliqua perturbatione fiunt, ea nec constanter fieri possunt neque huiusque absolute approbari. Iudices non habent iram nec crudeles furores et impetum concitatum ferre que

De cupiditate seu voluptate vitanda in consiliis.

potius. nam iratus etiam consilium faci
nus esse putat. quod demum est. iracundi
am qui vincit maximum superat hostem.
Et de ira et irato et iracundo plenius
si scire volueris. legatur in libro de form
a vite. ad inicium et septimo in titulo
de amicitia iracundi hominis vitanda.

De cupiditate seu voluptate vitanda in consiliis

Providere debes. ne cupi
ditas vel voluptas consilium tuum impe
diat te. vel consiliarios tuos in
ebetet. ut nimia voluptas sensum
deviciat. et hoc multis rationibus. Prima
quia cupiditas est radix omnium malorum.
ut beatus paulus dixit in epistola ad ti
motheum. Secunda ratio. quia vol
uptas esse animi lumen extinguit. et esse
malum intimum in se habet. nam dicit tullius
de senectute. Nullam capitaliorem
pestem quam voluptatem corporis. hominibus
a natura datam. cuius voluptatis avide
libidines. et temere et effrenate ad p
otiendum incitantur. hic patrie proditiones.
hic rerum publicarum eversiones. hic cum
hostibus clandestina colloquia nasci di
cebat. nullum denique scelus. nul
lum malum facinus esse. ad quod suscipien
dum non libido voluptatis impelleret.
stupra vero et adulteria et omne malum fla
gitium nullis aliis illecebris excitari
nisi voluptatis. Cumque natura homini
sive natura sive quis deus. nichil
mente prestabilius dedisset. huic divi
no muneri ac dono nichil tam esse
inimicum quam voluptatem. nam enim libi
dine dominante locum temperantie esse ne
que omnino in voluptatis regno u
irtutem posse consistere. quo circa
nichil esse tam detestabile. tamque pesti
ferum quam voluptatem. Siquidem cum
maior esset atque longior omne ani
mi lumen extinguit. Et certe volupta
tas pessima est. ut numquam oriatur
nisi precesserit dolor. ait enim petrus
alfunsus. Nulla quippe volupt
as oritur. nisi dolor precesserit. ait ne
mo umquam delectatur bibendo. nisi prius
doluerit siti. et cibo nemo delectatur nisi co
mederit. nisi precesserit dolor famis
et aut in requie nisi ante doluerit ex
labore. sic in ceteris affectibus. et

nota. quod in qualibet etiam nimia
voluptate periculum imminet. unde
illud. quicumque voluptuosus fuit.
inops erit non peterit. Tertia vero ratio
in consiliis et aliis rebus vitare ac rem
overe debes cupiditatem. quia parit
peccatum. et generat mortem. ait enim bea
tus iacobus in epistola sua. unusquisque
enim temptatur a concupiscentia sua abstrac
tus et illectus. deinde concupiscentia
cum conceperit parit peccatum. cum consummatum
vero fuerit generat mortem. Et certe in
pessima est cupiditas. ut cupientia
non nichil satis festinetur. quod dicitur con
venit. cupiditati tarda est celeritas.
Quarta vero ratio vitanda est cupidit
as. et a consiliis penitus removenda.
quia omnes cupiditates porte sunt in
ferni per quas itur in mortem. quam si aliter
auferri non posset. ipsum cor evellen
dum esset. Quinta vero ratio non solum in consil
iis. sed etiam in omnibus actibus tuis omnino cu
piditatem expellere. ac removere de
bes quia cupiditas nichil amat nisi
quod non licet. quod seneca dixit. ferocissi
ma. cupiditas. pestis est. que solet
cogere nos facere quos capit. que fin
em querendi non invenit. altera enim cu
piditas ex fine alterius nascitur. quod id
ait. fortior est qui cupiditatem vincit.
quam qui hostem subicit. Sexta denique
ratio. cupiditas in omnibus negociis omnibus
actibus removenda est atque fugienda.
et igne ac ferro succidenda. totaque
artificio separanda. propter infirmitatem
vitandam maxime. nam si cupidi
tas finem querendi non invenit ut
dictum est multo illam fugere debes.
scriptum est in didascolo hugonis. in ti
tulo. quod sit legenda divina sc
riptura. ad correctionem morum. Noli se
qui infinita. nam ubi finis non est. requ
ies esse non potest. ubi requies non est. pax n
on est. ubi pax nulla est. deus
habitare non potest. in pace namque
ipsius factus est locus eius. et in syon
habitatio eius. **De festinantia vitanda**
Festinantiam denique **in consiliis. xii**
consiliis omnino esse cognoscas. Idcirco
illam a consiliis precipue amoveas. si
cut enim invitatio omnino odiosa est

De festinantia vitanda in consiliis

celeritas. vulgo dici consuevit. Opti
mum iudicem existimo qui cito in
telligit, et tarde iudicat. Et etiam ad
penitentiam properat qui cito iudicat.
Ita et Publius scriptum est. De consilio
quod diu tractavit id prestat rectissimum.
Et etiam dici consuevit: velox consi
lium sequitur penitentia. Cum non ergo consilium dare
vel recipere debes subito vel festinan
ter, sed cum deliberatione ac mora competen
ti. Ait enim Seneca de formula hon
este vite. Nichil tibi subitum sit,
sed totum ante prospicies. Nam qui prudens
est non dicit: non putavi, sed sine querela
non dubitat, sed expectat, non suspi
catur, sed cavet. Quod in talibus consili
ando competens mora non sit repellen
da, immo valde diligenda. Scriptum est
namque. deliberare utilia mora est tu
tissima. Et item: mora omnis odio
est, sed facit sapientem. Habita de
liberatione ac diligentia prudenter super
removendis hiis que sunt contraria consi
lio. videlicet ira, cupiditate seu v
oluptate, atque festinantia.

De secreto non propalando nisi propter necessitatem vel utilitatem. Tractatus.

Post hec restat etiam ut secretum tuum tibi
habeas. nec ab alio consilium petas super eo
consilium alicui nisi non potes tuam conditio
nem facere meliorem. ait enim [illegible]
tur. Amico et inimico noli nar
rare sensum tuum. et si est tibi delic
tum noli denudare. audiet enim te
et respiciet te, et quasi defendens pec
catum tuum subridebit. Et alibi dici
tur. Quod secretum esse vis nemini di
cas. Et alius dixit: vix posse secretum
esse ab uno posse celari secretum. Et Pe
trus Alfonsus ait. Consilium vel se
cretum tuum absconditum quasi in carcere tuo
est retentum. revelatum vero te in carcere
ere suo tenet ligatum. Et dixit.
qui consilium suum in corde retinet, sani
us est melius eligere. Nam tutius est
tacere quam ut taceat alium rogare. ait
enim Seneca. Si tibi ipsi non imperasti
ut taceres, quomodo ab alio silentium queris.
Si autem pateneris consilium tuum conditionem
tuam facere meliorem, tunc consilia, tunc
ut [illegible] prudenter. cum quo [illegible] cum quibus
consilium facere debeas. tuaque secreta a
perire. ait enim Seneca. Tu omnia cum ami
co delibera, sed de ipso prius. Et Petrus
Alfonsus dixit. Propter amicos non
probatos precave tibi semel de inimicis
et mille de amicis, quia forsan ami
cus fiet inimicus. sic levius poterit in
quirere dampnum tuum.

De non ostendenda voluntate sua consiliario. Tractatus.

Item prudens esto ne voluntatem tuam super
consilio petito consiliariis ostendas. Nam
fere omnes homines assentatores sunt, et
maxime qui consilium petentis [illegible] et qui ex pla
cere credunt, id libentius dicere cona
ntur, et magis illorum voluntatem respi
ciendo vel applaudendo quam quod [illegible] displi
ceat. [illegible] unde [illegible] et hoc
[illegible] magnates atque potentes super
[illegible] consilium ab aliis bonum [illegible]
[illegible] a quibus assen
tatoribus atque adulatoribus [illegible] ple
nius [illegible] impetrando itaque a te consilio
primo provideas ut que sunt contraria consilio
a te et consiliariis removeas. Secundo ut
[illegible] tuam [illegible] pa
tienter [illegible] poteris. [illegible]
ut [illegible]
[illegible]. Et item ut consilio peti
to voluntatem tuam consiliariis ne osten
das.

De consilio ab aliis petendo. Tractatus.

Futuro ait consilio atque in te ipso proviso
opportunum est ante ut ab alio vel a
baliis consilium petas. videndum est itaque
a quibus consilium petere debeas. In petendo
namque ab aliis consilio hanc cautelam so
llicite observes, ut bonos amicos
amabis vel ab inimicis discernas. A
bonis igitur amicis et expertis ac peri
tis, probatis et iustis fidelibus et maxime
a senioribus consilium postulandum est. Nam
et ideo dixi quia ut ait Salomon: Un
guento et variis odoribus delectatur cor,
et bonorum amicorum consiliis anima dulcoratur.
Nichil enim dulcius est quam habere amicum
cum quo tanquam cum te ipso loquaris. Quod
item Salomon ait: amico fideli nulla
est comparatio. non est digna ponderatio auri
vel argenti contra bonitatem fidei illius.
Et item. Amicus si permanserit fixus erit
tibi quasi coequalis, et in domesticis tu
is fiducialiter aget. Et item. Amic

De secreto non propalando nisi propter necessitatem vel utilitatem.

De sermone vel utilitate [illegible]

De non ostendenda voluntate sua consiliarius

De consilio ab aliis petendo

fidelis pretio fortis: qui autem in
uenit illum inuenit thesaurum. Jn
certa dici consueuit. Quale est sine
anima corpus. tale est sine amicis homo.
nam pro si ea permanent que dicuntur dona
fortune. uita multa tamen et deserta
ab amicis non potest esse iocunda. De
prioribus ac peritis idem dixi. quod utrum est
quod dici consueuit. Sapientis est omnis ferre
arma. dum cogitat. perspicimus quod ac consi
lium suum et talis consuluerit quod si eis credideris
in solute caute non potuerit. scriptum est enim.
Non deponte cadit qui cum sapientia ua
dit. Et seneca de formula hone
ste uite ait. Consilium peritorum expertis
obscura existimat. expertus magna
experimentis remota. expertibus tota despro
batis uos et iunctis fidelibus. idem dixi
quod multi dicuntur sapientes qui mali
sunt. et alius per malitiam tanto male
consulerent. quod non est omnibus credendus. sed
probatis tamen et fidelibus reperis. ait enim
beatus iohannes in epistola sua. Karissimi
nolite omni credere spiritui. sed probate spiritus
si ex deo sint. Et paulus in epistola ad
thessalonicenses dixit. Omnia probate quod
bonum est tenete ab omni specie mala ab
stinete uos. Et sapiens ait. Qui
credit cito leuis est corde. et minorabitur.
Facilitas enim animi ad partem stultitie
uergit. Et alius dixit. Ne laudet
amicum donec probaueris. Et salomon
dixit. Si possides amicum in tempt
atione posside. est enim amicus secun
dum tempus. Jnsuper autem temptationis
uel tribulationis non permanebit. Et
quidam philosophus dixit. Caue te consilium
illius a quo consilium petis. ut sit
fidelis et probatus. Deseruibus dumque
quia in iuuenibus fieri idem. quod ut ait sanctus
iob. Jn antiquis est sapientia. et in longo tempore
prudentia. Nam et cassiodorus ait
illi prudentiores semper habiti. qui quo
ultro hominum consultationibus planere cre
dita. Et item. Cum multa temporis ab
antiquis meruisse placet dispositus. nam se
nes ipsi in consiliis sapientiam discunt. quod
martialis dixit. parentorum ueterum et
cale continuit usus non hic consilium po
stume spernere senum. et tullius de sen
ectute dixit. Non uiribus non uelocitatibus. aut celeritate corporum res
magne geruntur. sed consilio. auctoritate.
scientia. quibus non modo non orbari. sed et
augeri senectus solet. Caueas autem
itaque consilium postulando tale adhibeas
cautelam ut primo ab uno. uel a paucis consilium petas. ait enim salomon. Consu
ltor pacifici sint tibi multi. et consiliarius unus de
mille. Et non solum unum consilium eis
esse faciat. sed multa ut ait salomon.
non ubi est gubernatio populus corruet.
salus autem ubi multa consilia. Secundo
priores sunt in tales adhibeas consiliarios.
namque dixit salomon in prouerbiis. dissipantur
cogitationes ubi non est consilium. ubi uero
plures consiliarii sunt confirmantur. Quorum consili
consilio diligenter cognito uitanda sunt.
Quia est consilium postulandum. uideamus que
est consilium uitandum. Jn primis itaque
consilia stultorum penitus uitabis. stulti enim
in stultitia diligunt. et sua consilia ad stul
titiam tribuunt. scriptum est enim. proprium est
stultitie aliena uitia cernere suorum autem
obliuisci. Et salomon dixit. Cor sapientis
in dextera eius. et cor stulti in sinistra eius.
Jtem alibi dixit. Jn auribus insipientium
ne loquaris. quia despiciet doctrinam elo
quii tui. Et item. Via stulti recta
est in oculis eius sapiens autem audit consilia.
Quare idem dixit. Si contuderis stultum
in pila quasi ptisanas feriente desuper pilo
non auferretur ab eo stultitia. Et idem
ait. Vir sapiens si cum stulto contenderit.
siue irascatur. siue rideat non inueniet
requiem. De consilio adulatorum et simulatorum
et assentatorum uitando.

Sic uitandum est consilium. adulatorum et simulatorum et assen
tatorum. non solum in aduersis. sed et in secundis
simul rebus. ait enim tullius. Etiam in se
cundis rebus maxime utendum est consiliis
amicorum. huiusque maior etiam quam ante tri
buenda est auctoritas. huiusque temporibus ca
uendum est ne assentatoribus patefaciamus
aures ne adulari nos sinamus. in quo
falli facile est. tales enim nos esse pu
tamus ut iure laudemur. ergo nascuntur
innumerabilia peccata. cum homines inflati
opinionibus irridentur. et in maximis uersa
ntur erroribus. Jtem sciendum est nullam in
amicitia pestem esse maiorem. quam adu
latorem blanditiam. assentationem. sed hominum

consilia sit assentatio. Item nocet et nemini potest. Hec qui eam recipit atque ea delectatur. Ita sit eis absentatoribus patefaciat aures suas. maxime qui sibi assentetur et se maxime ipse diligit. Item et Cato dixit. Si te aliquis laudat iudex tuus esse memento. plus aliis de te quam tu tibi credere noli. Item et Seneca in epistulis dixit. Intus te ipse considera. non qualis sis alius dicat. Multo magis adulator te tenet qualis tu videris quam qualis alius. Sapientis enim est cogitare quantum placeat quam populo. Et de consilio capiendo in rectissimis rebus consonat Seneca de formula honeste vite dicens. Tunc consilia salutaria tibi aduoca. cum tibi alludit vite prosperitas. tunc te velud in lubrico retinebis. ac sistes. et dabis impetus liberos. quia eiusdem sit et cetera.

Item consilium ergo in aliis rebus non accipias. si blanda timebis. dixit Salomon. Malus homo blande loquitur innocentium laqueus est. Et item homo qui blandis fictisque sermonibus loquitur amico suo. rete expandit pedibus eius. Et alius dixit. Nulle sunt occultiores insidie quam que latent in simulatione officii. aut in aliquo necessitudinis nomine. Secundum Tullium. ergo. multo melius est de quibusdam acerbos inimicos mereri quam eos amicos qui dulces videntur. illos sepe verum dicere hos numquam. Item et Cato dixit. Sermones blandos blesosque cauere memento. Non ergo mouearis ad illa blanda. dulcia vel composita. sed ad rem tantum. ait enim Seneca in epistulis. Ad rem conuertaris non ad illa composita. nam oratio ei que veritati operam dat incomposita debet esse et simplex. Et licet forte te credas sapientem. non tamen tue prudentie innitaris. sed cum consilio sapientum ab aliis investigabis. ait enim Cassiodorus. Sapientiam querit in alio. apud quem est scientie magnitudo. Et dubitare enim et a sapientibus consilium petere non est vile. nec verecundum.

De vitando consilio illorum qui sunt vel iam fuerunt inimici. set postea in gratiam redierunt. rubrica.

Item vitandum est consilium illorum qui iam fuerunt inimici. si postea in gratiam redierunt. Scriptum est enim. Nemo cum inimico tute in gratiam. Et Ysopus dixit. Ne confidatis secreta. nec his detegatis. cum quibus egistis pugne discrimina tristis. Et alibi idem dixit. Nulla fides hostibus sit quia talia nostri. pressus et hostis tibi sit persuasio vilis. Vapor enim odii semper latet in pectore inimici. Et ut ait Seneca. Numquam ubi diu fuit ignis deficiet vapor. Item et idem dixit. Pro inimico potius occidi expedit quam cum inimico vivere. Unde et Salomon dixit. Inimico antiquo nec credas in eternum. et si humiliatus vadat curvus non credas ei. capit enim utilitate. non amicicia. reuertitur voluntate. ut capiat fugiendo quod non potuit persequendo. Et alibi idem ait. In oculis tuis illacrimabit inimicus. et si inuenerit tempus non saciabitur sanguine tuo. Et Petrus Alfonsus dixit. Ne associes inimicos tuos. cum alios poteris requirere socios. que enim male egeris notabunt. que non bona fuerint diuulgabunt.

De vitando consilio illorum qui non amore set timore tamen reuerentiam ostendunt. rubrica.

Item vitandum est consilium illorum qui non amore. sed timore tamen reuerentiam et dilectionem ostendunt. Non enim sunt amici. sed odiosi inimici. ait enim Tullius de officiis. Omnium autem rerum nec quicquam est aptius ad opes tuendas et retinendas. quam diligi. et nichil alienius quam timeri. Pessime enim homines quem metuunt oderunt. quemque autem odit perisse expetit. multorum autem odiis nullas opes esse obsistere posse. si antea ignotum fuit nunc autem est cognitum. Non ergo credas bonum amicum vel consiliarium per metum posse acquiri. nam ut quidam philosophus dixit. Neo ei satis fidus est quem metuit. Item idem Tullius dixit. Malus custos diuturnitatis est metus. contra benivolentia fidelis vel ad perpetuitatem. Qui vero in libera civitate ita se instruunt ut metuantur his nichil potest esse dementius. et qui se metui volunt a quibus metuuntur eosdem metuant ipsi necesse est. et blanditia non imperio vis desistat amoris. Item Marcialis dixit. Consulis et ore minax. nos rite possis amare. Invitus non nemo certe amat. blanditia non imperio vis

Caton

De inimico veteri reconciliato non confidas in eternum

De vitando consilio illorum qui non amore sed timore tamen reuerentiam ostendunt. rubrica.

De vitando consilio illorum qui fuerunt vel iam fuerunt inimici et postea in gratiam redierunt. rubrica.

ēcar amoris. Tuncta qrē. taurū. s
⁊ ipsa leona leonē. ꝯtrarios fugiūt. s
cupiūt placitos diligere nos oēs ut
amoris ab oībꝫ uni. c̄trit amor par
ilis dissimiles odiū. Et nō so
lū amicitia uł bonū ꝯsiliū ꝑme
tū uł timorē nō acquirit. uł retin
etur. s ⁊ ipsū ꝑmettere me impedit. ait
enī tullius. Nulla uis īpii tanta. est
q̄ ꝑmitte metu ꝑsit eē diuturna. cū
ultos enī timē debet q̄ multi tim
ent. Et ut seneca ī eplis dixit. Nō

Consilio ebriosoꝝ uitādo. R̄ᵉ.

pōt tribūus eē securus. D ꝯsi. ebriosoꝝ uī.
Eet uitandū ē ꝯsiliū ebriosoꝝ q̄a
secretū ꝯsiliū celare nō possūt. ait
enī. salon. Nullū secretū ē ubi regnat
ebrietas. De consilio illorum uitando
qui secreto aliquid ꝯsului. ⁊ palam ā
se uelle ostendunt. rubrica. xcu.

Consilio illoꝝ uitādo q̄ secreto aliqd ꝯsuluūt ⁊ palā aliud se uelle ostēdūt. R̄ᵉ.

Et uitandū est ꝯsiliū ⁊ suspectū hn̄
dū illoꝝ q̄ secrete aliqd ꝯsuluūt. ꝑ
palā aliud se uelle ostendūt. ait enī
cassio dorus. Lesionis genus ē oc
culte aliqd dicere. ⁊ aliud uelle m
onstrare. De consilio mali hoīs uitā
do ⁊ suspecto habendo. rubrica. xc.

Consilio mali hoīs uitādo ⁊ suspecto hn̄do. R̄ᵉ.

Simili' uitādū ē ac suspectū hn̄
dū est mali hoīs ꝯsiliū. sꝑ ueniē
enī. Malus a se nūq̄ bonū ꝯsiliū
refert. De uitando consilio iuue
num uel suspecto habendo. xc.

De uitādo ꝯsilio iuuenū uł suspecto hn̄do R̄ᵉ.

Et uitandū est ꝯsiliū iuuenū uł s
alii suspiciendū. Juuenes ē matu
rū sensū nō hn̄t. ⁊ iuuentia d
iligūt. et eis ī hgeret. nōe ꝑri
cis sulcus diutius. q̄ nimis celer
it se maturitate adeptū. Unde sal
on dixit. Ue terre cui rex puer ē
⁊ cui principes mane comedūt.
Et macias dixit. Consilium iuu
enū fidus. i. ꝯsilis mellibe cui
nā expectare potes. dū sīt ꝯsilio

Aristotiles
Juuenis sapiens
esse non possit quia
sapientia requirit
experientiam que
indiget tempore

es. D examinādo ꝯsilio in genere. xc.

De examinādo ꝯsilio ī generaliter R̄ᵉ.

Sequitur uidere. q̄ sit examinādū sit ꝯs
iliū. Et dico ī examinādo ꝯsilio
tua debes eē discretus ut ī spicias ꝑ
incipiū ⁊ finē. ⁊ quod sit ī examina
tiōe ꝯsilii utilia ⁊ necessaria dilig
ūt prudēs. ī examinatiōe itaq̄ ꝯsi
lii. primo abicias ⁊ ante oīa ꝯsila
rius pemit' amonicias ea q̄. Ꝫ dyn.
eē certa ꝯsilio. uidelicet irā. u
oluptatē. siue cupiditatē. atq̄
festinātiā. sed uo ad principiū nego
cii te referens. quia Unicuiq̄ rei
potentissima pars principiū est. et ī
oībꝫ. Uni cuiq̄ oētus initiū spe
ctādū. ē ⁊ enī roēs ī acapite ī spi
nāt ī religi ī ꝑsit ut leges dicūt.
Initia g. sui principia rerū diligē
ter sūt circūspicienda sic. scriptū est
enī. Principiis obsta medicina parat̄. sero
cū mala ꝑ lōgas ꝯualuē moras.
oīa nāq̄ mala exēpla orta sūt.
ex boīs īnitiis ut salustius dixit. et
q̄ ī oībꝫ boīs duplicia mala īuei
et. ut ihs sirac dixit. Unde ī princip
iis magis timē debet ꝓp duplicia
mala que oībꝫ rebꝫ ī sūt. nā si ī
boīs initiis piculū ꝓp duplicia m
ala ūnt. multo forti' ī rebꝫ male
ceptis. uł male ꝑmissis piculū ūsat̄
q̄. Uir bono ꝑagit' exitu q̄ ma
lo sūt ī choato principio. ut dicta
dicūt. Et nō solū principiū. s ī
finē ī dēas ⁊ fēas diligēt ꝯsidabis
ut enī pāphilus. principiū finēq̄
simul prudētia sepenetur. Rerū fi
nis hēt cūm. ⁊ oē dcaus. ubi principiū.
finē circūspice ūbi. ut melius
ꝑsis. premeditata loqui. Unde ī sen
eca ī epła dixit. Facilius est initia
uitioꝝ ꝓhibē q̄ ī petū regere. Et
itm. Facili est initia excludē. q̄ ad
missa ꝯprimē. Initia ē ī potate nra
sūt. de inētu fortuna iudicat. ꝑ
rudēt g. ⁊ cū mag. discretiōe ꝯsilia
examinabis. Prudētis enī ꝓ sūē
ꝯsilia examinaē. nō ē cito cōdi ub
tate ad falsa ꝓlabi. Inexamina
tioē uō ꝯsilii. ⁊ ī aliis rebꝫ ꝑm
tulliū h ꝯsidabis. uidelicet. Quod
ī unaq̄q̄ re ūm sinceriuq̄ sit. qd
ꝯsētan eū cuiq̄ rei sit. qd ꝯseqs.
Ergo q̄ gigant. Que cuiq̄ rati
ca sit. Et qd uiri sit ideo ī spicie
dū. q̄ uitas sēp ē colēda. que
sola dō hoēs primos facit. cū ip
se deus uitas sit ⁊ ipo testate q̄
ait. Ego sū uia. uitas. ⁊ uita. q
ūt adiectā nulli. sī cōiq̄. h ideo
dixit. quia sincera ⁊ pura uitas

spectanda est. in dando doloso penitus fugato. quia dixit cassiodorus. bonum est unum. si in eo nichil admisceatur adulsum. et dominus dixit. diabolus est mendax et pater eius. Et salomon dixit. potius diligendus est fur quam assiduus in mendacio. Et etiam quod adicitur consentaneum statui in negotio proposito inspicere debes utrum negotium illud vel consilium consentaneum sit cum consiliis in spicere debes quibus conveniat huic negotio et voluntati tue atque consilio. et ad quid ducat et quales. ut plenius cognoscas utrum negotium vel consilium perducat plus ad effectum. Deinde in summa similiter inspicere et providere debes utrum voluntas tua vel consilium conservat potestatem tue. et [illegible]
Et ipsa duo consilia ita examinando provideas ut appetitus tuus conservatur ratione. utilitati ac possibilitati. Sed tertio non verbo quod subicitur tullius dicens. quod consequens sit sollicitudine provideas. examinando. utrum ex consilio consequatur bonum vel malum utrum odium vel timorem. vel amorem et utrum lis vel iurgium an concordia. et utrum pax vel guerra. et utrum dampnum vel utilitas et alia multa que circa consequentia notari possunt. quamobrem sic examinari non valent singulis omnibus bonum eligendum est. et utilitas assumenda. odio et timore. discordia et guerra. et aliis malis penitus omissis. atque remotis. Et quod dictum est in quarto loco adicitur tullius dicens. videlicet ex quibus causis gignentur valde pensandum est. ut examines causas ex quibus consilium [illegible] ut intelligas aliquid [illegible] venturum. vel aliquid ex motu [illegible] vel ex qua utilitate. vel commoditate [illegible] sit trahi. Et quidem debes ubique [illegible] ubi dixit. Quare cuiusque rei causam diligenter provideas examinando [illegible] causasque sollicite [illegible]. ait enim seneca. Cuiusque facti causam require [illegible] invenias exitum cogitabis. Causas [illegible] et exitu satis tibi supra dixi. causas [illegible] reperies. efficientem. materialem. formalem. atque finalem. [illegible] accidentales. [illegible] potes [illegible] Et causas propinquas atque remotas. adhuc et ut consilium tuum examines et negotia tua provideas. [illegible] [illegible] [illegible] animo tuo proponere et non solum in futuro sed et preterita intendere debes. ait enim seneca de formula honeste vite. Et prudentis est animus tuus tribus partibus distribuendis. presentia ordina futura provide preterita recordare nam qui nil de futuro premeditatur in omnia incautus incidit. propone autem in animo tuo et malo futura et bona ut illa sustinere possis et ista moderari.

Quando consilium est assumendum et comprobandum.

Consilium igitur quo modo examinandum sit consilium vidimus. nunc quid sit assumendum. et comprobandum dicere assumendum et approbandum est consilium tunc demum quando fuerit examinatum et bonum. ac utile fuerit visum. Et licet bonum videatur consilium. non tamen statim illud sumere. vel capere debes. sed diligenter inspicere quod non potius perficere. ait enim tullius. ante rem gerendam quam accidit evenire. neque solum considerare. quam illa res honesta sit. sed etiam ut habeas efficiendi facultatem. [illegible] [illegible] aut temere desperet propter ignaviam. aut nimis confidat propter cupiditatem. [illegible] agendis [illegible] adhibenda. [illegible] diligenti. Et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Quod potes [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] reliquisse. Talia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cadendumque sit. Item alibi dixit. Et [illegible] est potestati subdere in maiorem potestatem. nam qui voluerit contingere altera quam potestas assumatur irremediabiliter corruit. Et [illegible] forte adhortaret vel admonitione [illegible] ad honorem tuum respicere [illegible] tuam potius possibilitatem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et si

Quando consilium est assumendum et comprobandum.

dicere metuas, unde peniteas. semper melius est non . quam sic. Sapienti namque magis expedit pro se tacere quam loqui. Consequentem nemine tacendo multos loquendo arcana uictos esse uidimus. Verba enim sagittis similia sunt, que facile emittuntur, difficile extrahuntur. uel emendantur. unde dici consueuit. Euolat emissum semel irreuocabile. uerbum. Et in dubium melius est tacere quam dicere. sicut et in factis dubius melius est non facere quam facere. ut ait tullius. Hec modo dicere. bene precipiunt qui uetant quicquam agere quod dubites equum sit an iniquum sit. Equitas enim per se lucet. dubitatio autem significationem continet iniurie. Et alius dixit. Si quid dubitas ne feceris. Et enim in dubio quod negatiuum tutius. fugito. Temeritas ut in consiliis et dixi secundum senecam. Solet esse in dubio consilio temeritas. In nobis tamen nunquam procedas ita parte et alios sit docet at semper eligas bonum utilitatem. utilitatem. iterum atque iusticia contrarius perit omnibus. Cum et qualiter consilium

quando consilium uel promissum possit uel debeat mutari.

Viso et cognito est retinendum. Rubrica.

Visum quando et qualiter consilium sit capiendum. consilium assumendum. uideamus quando et qualiter consilium sit retinendum. et certe consilium est retinendum. quando per probationem et experientiam apparuerit utile ac bonum. nam ut supra dixi. paulus ait. Omnia probate quod bonum est tenete. Et tunc cum magna constantia illud retinere debes. ait enim cato. Constans et lenis ut res expostulat esto. temporibus mores sapiens sine crimine mutat. Nam seneca de formula honeste uite dixit. Mobilis esto et non leuis. constans non pertinax. Constanter consilium firmabis non pertinaciter. Quando consilium uel promissum possit uel debeat mutari. rubrica. xxi.

Nunc superest uidere quando consilium uel promissum mutari possit uel debeat. et certe consilium mutari potest multis ex causis. mutari namque potest cessante causa et etiam noua causa superueniente. nam cessante causa debet cessare et effectus. Et quod de nouo emergit. Nouo indiget consilio ut leges dicunt. Et dici consueuit. Non est stulti cum re mutare consilium. Item seneca dixit. consilium tuum si audieris honestus. consilii dispositionem prouenit pro[pter] in et debet mutari consilium. sic errore uel aliquo experimento malum uel inutile fuit captum. quod frequenter accidit. nam ut ait seneca. Sunt quedam que non uidentur bona esse et sunt. et sunt que uidentur et non sunt. Ideo quidem facie medicatum utilitas retinet et crebro mutat tum spem uitam oculis. Nam sicut aliquando tristem faciem amicus et blandam adulator ostendit. sic in simile colorantur. et ut fallat uel subripiat conatur. Item in dixit ouidius. Impia subdula melle uenena latent. nam in omnibus bonis duplicia mala inuenies ut supra dixi. Item mutandum est consilium si turpe fuit uel ex turpi causa. nam in expedit causa in promissio facta esset cum effectu non teneret. quia uel ipso iure nulla esset uel exceptio contra eam daretur. generaliter enim in nouum turpes stipulaciones nullius esse momenti. ut leges dicunt. Item mutandum est consilium si ad peccatum pertinat. quia generaliter dici consueuit. Nullum consilium est quod dampnum. Et quod dixi et de promissione turpi non seruanda. intelligas idem de promissione impossibili. uel de ea que commode seruari non potest. uel de ea promissione que magis nocet promissori quam prosit ei cui promittitur. uel etiam de illa que inutilis est uel contraria est ei cui promissio facta est. ait enim tullius. Nec promissa seruanda sunt. que sunt hiis quibus promiseris inutilia. nec si tibi plus noceant quam illi prosint cui quod promiseris. Unde super scripsi Sapiens non mutat cum suum propositum mutat in melius. Sic in uno de errare quod excessit ea de sit uis mutandum ut lex dicit. Hec denique fuerunt pro regula generali quod precipietur dici consueuit. Malum consilium est quod mutari non potest. Et licet hec uerumtamen que dicuntur specialia uideantur mala. ideoque in aliquibus sunt mutanda. procedas notanter ac diligenter cognitum consilium deliberans. Rubrica. Dicam. .o).

huc usque domina mea sufficienter de consiliis et circa consilia ingenue me docuisti. uellem tamen ut ad specialem descenderes consilium super hoc negotio presenti.

in datum meum examinares, ita ut utilitate pensata et cognita quod melius fuerit eligamus. Prudentia vero respondit: Domine mi, ego rogo te ut si forte aliquid dixero quod tibi displiceat ad animum non revoces, quia in tuum honorem atque utilitatem hoc dicam. Speramus quod patienter sustinebis. Nam: Qui corripit hominem magis gratiam apud eum inveniet quam qui per linguae blandimenta decipit. Scias quod consilium quod dicis esse datum non potest dici consilium, sed salva pace tua fuit quaedam aggregatio sive concionatio temeraria et indiscreta. Nam in multis capitulis errando malum consilium cepisti.

De errore consilii. p.

De errore consilii. Rubrica.

Primo enim errasti in congregatione consilii. Nam primo debebas congregare paucos consiliarios et postea, si opus fuisset, multos; tu statim a principio convocasti multitudinem honerosam. Secundo errasti, quia cum debuisses congregasse bonos amicos et sapientes ac peritos, probatos ac fideles inventos et maxime senes, tu cum predictis congregasti in consiliis notos et etiam malos, iuvenes ac stultos, adulatores quoque et simulatores et absentatores, et illos etiam qui non amore sed timore vel reverentia ostendebant, quod minime facere debuisti. Tertio vero errasti, quia cum ira simul et voluptate sive cupiditate atque festinantia tu iratus consilium postulasti, non removendo predicta tria a te et a consiliariis tuis, quae contraria sunt consilio. Quarto non errasti, quia cum tuam voluntatem consiliariis ostendere minime debuisti, tu voluntatem tuam illis ostendendo magnam affectionem vindictae in continenti faciendae eis demonstrasti, qui consiliarii magis secuti tuam voluntatem quam tuam utilitatem de vindicta in continenti facienda consuluerunt. Quinto errasti, quia uno consilio contentus fuisti, cum in tanto arduo negotio multa consilia sint necessaria. Sexto errasti, quia non examinasti consilium. Septimo etiam errasti, quia facta partita non es sequtus voluntatem et sensum sapientum et amicorum, sed potius sensum ac voluntatem multitudinis stultorum atque etiam tuam. Si enim ad multitudinem et non ad consensum respexisti, numquam bonum consilium habere valebis. Nam stultos semper invenies in centuplum quam sapientes, et stulti et stulta diligunt, et animum suum ad stultitiam semper inclinant. Sapientes vero pauca paucos invenimus sapientes. Certe in partitis quae in consiliis fieri consueverunt semper succumbunt. Inde est quod in partitis quae in consiliis civitatum fieri consueverunt, consilia semper malum sortiuntur effectum, si voluntatem multitudinis et non paucorum sapientiam sectantur. Tunc Melibeus respondit: Bene confiteor me errasse. Verum quia supradixisti me licere consilium precedens post examinationem et etiam post captionem mutare, licet melius fuisset ab initio malum et indiscretum consilium non capere quam captum postea mutare, tamen post examinationem et mutationem concedam ad mutandum voluntatem meam paratus. Humanum enim est peccare, diabolicum perseverare. Tunc Prudentia respondit: Consilium quod dicis factum nullo iure infectum fieri potest. Ait enim lex: Facte autem res est nulla constitutione infecte fieri possunt. Verum tamen quod factum est examinari potest, et errore depulso utilitas discerni atque assumi.

.o).

De examinatione consilii in speciali. Rubrica.

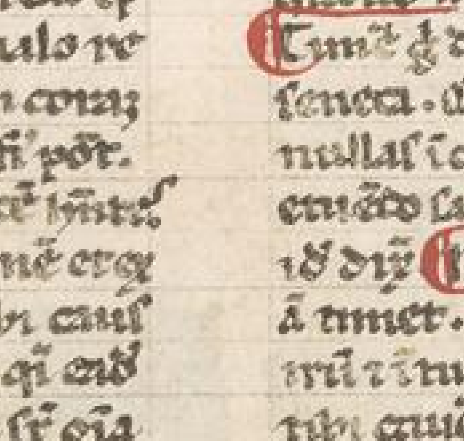
Examinemus itaque illud quod tu seu quale consilium utilitatem dare domino assumpsisti. Ut sic examinatio recte fieri valeat, accipite in capite consilium, quod ita displicuit consilioque previderunt de cyrurgia recte et bene fuit. Nam ad illorum officium spectat omnibus prodesse et nulli nocere, et artem suam sollicite prosequi, ut sapientes dixerunt, remunerare et largitate illos ut gaudeant, atque sollicitudine artem suam prosequeretur; tu suam quod filie tue faciendo utilitatem illam velociter dare domino ad sanitatem perducant. Licet enim amici tui sint, nichilominus tamen sunt remunerandi. Frequenter enim accidit ut in medicis aliquibus de artibus singulis preponant amicitiae utilitatem pecuniariam, et ubi sentiunt lucrum ibi magis parent. Et quod dixi de medicis cyrurgie, de intelligo de filiosophicis qui cum eis

De examinatione consilii in speciali. p.

.o).

dixerunt. uolo tamen audire qualiter
intelligas uerbum dubitationis quod protulit
scilicet uerba consiliariorum. Melibeus
Intelligo quoniam qui fecerunt iniuriam
mihi prece amici pro aliud consilium quereres
acceptare uolo. Iniuriam ergo tibi factam prudentia
ita quod illos faciendo iniuriam quam eis
facias curabo prudentia dixit. Facile
est ut homines qui noluerunt iniuriam suam ad
suum consilium uelocius retinerent. Ergo accipe
illud uerbum non tamen intelligo. Nam
malum non est consilium malo. non iniuria iniuriae
nec ultionem ultio ultioni ulcisci iniuriae. sed
[illegible] pacem namque. uel iniuriam
non curare iniuria. uel alia ultione immo
contraria. et econtra. Intelligo itaque
malum contrarium esse bono. pacem guerre. concordiam
discordie. frigidum calido. et
in similia possem ponere exempla. Secundum
dictum illud. oportet quod discordiam oppo
nere concordiam. et guerram pacem. et secundum
beatum paulum. qui dixit in epistola ad romanos.
Nolite uincere a malo sed uincite in bono ma
lum. Et postmodum in eadem epistola subiecit. Si fieri
potest quod ex uobis est pacem habentes. Et supra in eadem epi
stola dixerat. Nulli malum pro malo re
ddentes. prouidentes bona non tantum coram
deo. sed etiam coram omnibus hominibus. si fieri potest.
quod ex uobis est cum omnibus hominibus pacem habentes.
Nunc accedamus ad examinationem ex
positionem consilii. quod idem dederunt tibi causi
dici sapientes. ac senes. qui quidem
consulentes dixerunt ut personam tuam et omnia
custodias. domum tuam diligenter mu
nias. allegantes etiam quod non est in talibus su
bito. nec festinanter procedendum sed cum dili
gentia previsione. ac preparatione et delibe
ratione. magis sollicita quam cura omnia esse
peragenda. Et hoc enim aliud consilium pla
num ac rectum fuit. et ab omnibus sapientibus
laudatur. Verum quia tamen allegationes istas
probari meo arbitrio in paucas contingit
examinare uel exponere. De custodia
persone in guerra constitute. Capitulum.

Quod enim dixerunt de tua persone
custodia bene notandum est. Scire
enim debes quod qui guerram habet multum
pluries se custodire debet. Primo
enim quod custodiam a deo postulare sup
plicare ac deuoto corde debes. a quo
omne datum optimum. et scilicet cum auxilio
nichil bene ualet custodiri. Propheta sic te
statur qui dixit. Nisi dominus custodierit
ciuitatem frustra uigilat qui custodit
eam. Secundo custodias tuis contentus probatis.
et notis. ac fidelibus amicis. ab illis
auxilium si opus est ad tui custodiam postu
lando. Ait enim cato. Auxilium amoris
petito si forte laboras. non quisquam melior
medicus quam fidus amicus. Tercio custo
dias te ab omnibus extraneis. et incognitis. illos
semper suspiciendo. Ait enim petrus alfon
sus. Ne aggrediaris uiam cum aliquo nisi est pri
us cognouisti. et si te in uia ignotus se associ
auerit. iter tuum inuestigauerit. dic te
uelle longius ire quam disposuisti. et si detu
lit lanceam uade a dextris si ensem ua
de a sinistris. Quarto custodias te s
eparatim ab omnibus illis quorum consilium est d
ixi esse uitandum super titulo quorum consi
lium est uitandum. Quinto non uiare custodi
as ut uilipendendo personam inimicum custo
dias tui non mittas. sapiens est in omnibus met
uit et maxime inimicos. Unde salomon di
xit. Beatus homo qui semper est pauidus.
qui uero mentis est durior corruet in malum.
Timere quidem debes omnes insidias. Dixit enim
seneca. Qui omnes insidias timet. in
nullas incidit. Et primum idem ait. Semper co
niectando sapiens uitat periculum. Unde alibi
idem dixit. Non cito perit ruina qui ruin
am timet. Et licet uilis est. tibi bonum esse u
itum et in tuto loco. nichilominus tamen
tibi cauere debes. Ait enim idem seneca.
Caret periculo qui etiam tutus cauet. Et ti
mere debes non solum magnos sed etiam modica
et parua. et non solos magnos inimicos
sed etiam paruos spernere. Et enim Inimi
cum quamuis humilem docti est metuere. In
etiam ouidius de remedio amoris dixit.
Parua necat morsu uipera taurum tanta
ne non magno sepe tenetur aper. Et pamphi
lus ait. Res tamen in tempus grandia parua
mouet. Exemplum magnus scintilla
nascitur igitur quia parum grandia pro
cipium. Et alibi. Causa pusilla nocet
sapiens qui nocencia uitat. Et marcialis
dixit. Quamuis leo non tangit dum mortem
amica [illegible]. Cauete non tantum grandia
parua caue. Secundum hoc est ita timere deb
es. non tamen debes esse nimis timidus. Ait
enim seneca. Periculum timidus et quoniam non

q

sunt videtur. Et alibi idem ait: Condicio dampnatur qui semper timet. Et alibi: Semper in cautum est. Quidam fallere docuerunt dum falli timent. Et certo ait: Timidis et suspectis aptissima mors est. Sexto dico quod vitare te debes ebriosos et stultos et ad omnium irrisorum et malorum hominum consortio et collegio separatum esse. Namque cum irrisore consortium non habeas, loquelis eius [illegible] qui stultitiam fugias. Societas eorum laqueus est, alternaque affabilitas despectio. Sed illud quod consuluerunt iudices sapientes dicendo ut domum tuam diligenter munias, explanatione et expositione indiget. Quare te volo audire quomodo illud verbum intelligas. Melibeus respondit: Ego illos intellexisse ut debeam munire domum meam turribus et aliis edificiis quibus vel quorum munimine tueri me valeam et inimicis timorem et offensiones illis incutere. De turribus.

Prudentia respondit: Munitio turrium et aliorum edificiorum ad superbiam plerumque pertinet, et timor et odium inde generantur, ita quod vicini et amici propter timorem fiunt inimici, et omnia mala inde nascuntur quae occasione timoris oriri possunt. Scilicet in titulo de inimicitiis consilio illorum qui non amore sed timore reverentiam ostendunt. Et Salomon dixit: Qui altam facit domum suam quaerit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Praeterea turres cum magno labore et infinitis expensis fiunt, et etiam cum factae fuerint nihil valent nisi cum auxilio prudentium et fidelium amicorum et cum magnis expensis defendantur. De qua superbia Ihesus Syrac dixit: De superbia.

Initium superbiae hominis apostatare a deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor eius, quoniam initium peccati est omnis superbia. Et item idem dixit: Odibilis est coram deo et hominibus superbia, et execrabilis omnis iniquitas. Et item idem ait: Obiurgatio et iniuriae annullabunt substantiam, et domus quae nimis locuples est annullabitur superbia. Item Salomon dixit: Ubi fuerit superbia, ibi et contumelia; ubi autem humilitas, ibi et sapientia simul [illegible]. Et item idem: Superbum sequitur humilitas, et humilem spiritu suscipiet gloria. Et item idem ait: Contritionem praecedit superbia, et ante ruinam exaltatur spiritus. Et etiam Iob dixit: Si ascenderit usque ad caelos superbia, et caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur. Cum ergo tam detestabilis sit superbia, et tot quia mala oriuntur ex ea, et etiam infinita alia quae notantur in libro de forma vitae in titulo de amicitia, superbia vel superbus hominis vitanda; et etiam cum ex turribus tot mala nascantur, meo arbitrio non quod turres sint erigendae in tuae domus munitione, quare aliae munitiones [illegible] vel non sufficiunt. At Melibeus ait: Quomodo domum meam aliter munire valeo? Prudentia respondit. De munitione.

Munitio multiplex est. Est enim munitio quae ad dilectionem pertinet, utputa amor civium, et haec inexpugnabilis est, de qua Tullius dixit: Unum est inexpugnabile munimentum, amor civium. Est et alia munitio quae roborat animum et corpus, videlicet virtus, et haec similiter inexpugnabilis est, de qua Ysopus dixit: Non ope loricae, non egebit acumine ferri, muro non est illi cuiusque invadere pilli. Sola virtutum quae constat robore tutum. Sunt et aliae munitiones quae ad defensionem tantum pertinent, ut sunt fossata, spaldi, aggeres et similia. Sunt denique aliae munitiones quae ad defensionem principaliter fiunt, licet ex his etiam offensiones fieri valeant, ut sunt sagittae et balistae et alia arma; quibus omnibus munitionibus domum tuam et corpus, quod est domus animae, melius quam per turres potes munire. Quod vero sapientes et senes in fine consuluerunt, dicentes in hoc negotio non esse subito neque festinanter procedendum, sed cum diligenti provisione ac praeparatione et deliberatione sollicitaque cura omnia sunt praeparanda, bene puto dictum ac sapienter. Ait enim Tullius: In omnibus negotiis prius quam aggrediare adhibenda est praeparatio diligens. Ergo in iudiciis et in vindictis faciendis et in guerra et bello et in omnibus negotiis, antequam incipias vel aggrediaris, provisio ac praeparatio necessaria sunt, si commode fieri potest; nam ut idem ait: Longa praeparatio belli celerem victoriam facit. Et etiam Cassiodorus dixit: Munitio quae per tempora efficitur praevalida sit; utilia fiunt cogitatione roborata. Omnia subita probantur incauta, et male construuntur loca tempore quo iam pericula formidantur. Veteres ergo plurimum bene disposuerunt quae in pace tractantur, et munitio semper temptanda io[illegible]

Marginalia: de turribus · r · ·Q· · superbia · ·Q· · de munitione

tio esset. quia iuste male quis neccessaria iudicatur que non deliberata sunt vel ab usu. ¶ Nunc accedamus ad examinandum in speciali consilium quod dicis esse datum a inimicis timore dilectionem ostendentibus et inimicos quondam quamvis in gratiam tuam redierint. et ab adulatoribus suis assentatoribus atque ab illis qui facto ad aures tibi aliter consuluerint quam palam verbis ostenderent. et a iuvenibus qui tibi consuluerunt vindictam in continenti faciendam, et guerram viriliter et potenter manu pugnandam. et certe in hoc consilio, ut supra dixi, multum errasti quia illos ad tuum consilium vocare minime debuisti. et si bene recordaris illud quod legitur quale malum consilium quod ex inimicitia est supra. in titulo quorum consilium est vitandum. et in sequentibus tractatibus usque ad titulum quorum consilium est assumendum. Verumtamen quia in genere de eis satis declaravimus ad speciem presentis consilii examinantes. Videamus itaque secundum Tullium. ¶ In primis quod in hac re verum sit et quod sit. ¶ Secundo quod consentaneum sit huic rei quam facere vis, id est vindicte. Tertio quod consequens. Quarto quid gignatur ex hac vindicta. Quinto que fuit causa iniurie tibi illate. et quis dominus permisit hanc iniuriam tibi fieri. ¶ Et certe dubitasse si certa huius negotii non oportet multum inquirere quia bene nosti qui fuerint illi et quot qui hanc iniuriam tibi intulerint, et quando et qualem iniuriam fecerunt. ¶ Examinemus ergo quid consentaneum huic rei sit. quod est idem. quot et quales voluntati et consilio tuo consentiunt. et quot et quales consentiant cum inimicis voluntati et consilio tuo et adversariis tuis. ¶ Et certe tecum sentiunt et consentiunt illi quos supra notavi, id est multi iuvenes et vicini et agnati atque cognati. et illi qui tibi consuluerunt vindictam in continenti faciendam. sed videamus et inquiramus quis sunt et quot sint et quales illi quos dicis esse tuos amicos. circa tuam itaque personam notare potes et debes quod licet magnus sis et dives ac potens. solus tamen existis et permanes. non enim habes filios masculos neque fratres vel consanguineos germanos vel alios necessarios. quorum timore inimici tui a destructione tue persone cessent et destructa tua persona bona tua forsan quorumdam multitudo dispergatur.

et nichil valet. inimici tui sunt tres et multos habent filios et germanos et alios necessarios. quorum si unum vel duos vel tres occideres. alii remanerent qui tuam personam cito destruere vellent. ¶ Circa illos autem tuos amicos notare debes quod licet multo plures sint quam inimici tui. amici tamen non sunt tales ut sui. nam sui sunt necessarii. et propinqui tui non sunt remoti et longinqua parentela coniuncti. et ita circa illos qui consentiunt tibi vel illis et circa principales personas illorum condicio melior est quam tua. ¶ Secundo videamus si sit possibile vel consentaneum. utrum consilium quod cepisti vindictam videlicet in continenti faciendam sit consentaneum rationi. Ad quod dico quod certe non est consentaneum rationi. quia de iure vindictam nulli nisi iudici licet. Iure permittitur quibusdam. si fiat cum moderamine inculpate tutele ut leges dicunt. ¶ Tertio videndum si est eadem vel consentaneum videlicet utrum voluntatis tue vel consilium consentiat possibilitati tue vel potentie. ad quod. Et certe possibilitas multis modis dicitur. dicitur enim posse quod commode fieri potest et ita appellatur posse commoditatis. dicitur et in quibusdam posse, scilicet equitatis. de quo dicit lex quod. Que facta que pietatem existimationem verecundiam nostram ledunt et generaliter que contra bonos mores fiunt nec nos facere posse credendum est et hoc leges probant. ¶ Et de hoc posse dicit Marcus in evangelio suo de Christo. et non poterat ibi multas virtutes facere. et apostolus in epistola sua secunda ad Corinthios versus finem. Non enim possumus aliquid adversus veritatem sed pro veritate. Aliud vero dicitur posse potestatis. unde dominus in passione sua ad Petrum ait. ¶ An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi plus quam .xii. legiones angelorum. Aliud dicitur posse possibilitatis. de quo dicit dominus ad Moysen in Exodo. ¶ Non poteris videre faciem meam. non enim videbit me homo et vivet. ¶ Aliud dicitur posse facultatis. vel facilitatis vel etiam probitatis. de quo dominus in evangelio Mathei. potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum. ¶ Aliud dicitur posse gratie. de quo in libro sapientie in persona sapientie dicitur. Et ut scivi quoniam aliter non possum esse continens nisi deus det et cetera. ¶ Et dominus in evangelio. Nemo potest venire ad me nisi pater meus traxerit illum. ¶ Aliud vero ponitur in legibus posse, id est debere. et in hoc sensu hoc

super causa

uerbo posse in usus dicta consueuerit. posse
quod rebus datur. ius. nam potestas. Officii
ministerium. quantum diuina uoluntas. et
si omnes significationes huius uerbi. posse. uel
potestatis. uel potentie diligenter inspexeris
tuum posse. uel potestas siue possibilitatis
uel potentia non consonat. si consentaneum est uo-
luntati tue. uel consilio. ita ut uindictam
facere possis uia [illegible] si forte posse
tuum uel potentiam commodum [illegible] finem
posse uel potentie tue. cum dampno et
malo tuo excedes. quod facere minime de-
bes non quia excedis tuum posse. nam scriptum
est. Qui plus posse putat suum quam ualeat
nititur. posse suum superans semper esse.
Et item. Vltra suum posse nullum lex iusta
coegit. non reor esse reum qui totum posse peregit.
Non itaque facias uindictam excedendo tu-
um posse. Qui enim uindictam uult facere uel
cum alio pugnare. cum aduersarii dampnum
et sui custodiam habet [illegible]. scriptum est enim
Non bene pugnat qui uoluntate alium superare
attendit se denudat. Et item. Ita alium u-
ulneres ne tu petas ad plagam. Item.
Tu dum brachium uidas ne te lateat nu-
dum. nam omnis similiter perit qui incipit. et ig-
nauiter pugnat. Alioquin quilibet per
se accedere in rege. Vulgo enim dici consu-
euit. Qui uult mori uel perire. regem
potest accidere. et male suam iniuriam ui-
dicat qui uindictam faciendo illam peiorat.
Sic itaque uerbo consentaneum. tria breuiter
notabis. ut primo inquiras quid consentiat tu pro-
posito. et quid concordat. Secundo utrum proportio-
nem rei sit consentaneum. an non. Tertio
utrum consentaneum sit potentie tue. siue
possibilitati. an minime. et ista super hoc uer-
bo consentaneum dicta sufficiant. Sequitur
uidere examinationem. super tertio uerbo quod
dixi consequens. super quo breuiter notabis quod
ad uindictam quam facere uis consequens est alia ui-
ndicta. periculum et guerra atque infinita
dampna et incommoda inde sunt secutura.
Est quarto uero articulo ubi dixi ex
quibus causis gignatur scire debes quod genita
fuit tibi iniuria ex odio inimicorum.
Ex uindicta gignitur alia rixa. ex rixa
uero gignitur et oritur odium. et guerra.
ex guerra uero seditio atque consumptio.
necessitas et bella atque innumerabilia
mala gignuntur atque nascuntur. Quia

to uidimus examinationem. super illo
uerbo quare cuiusque rei causa sit. super causa.
Causa que iniurie tibi illate efficiens
duplex fuit. scilicet remotissima. et proxima.
Remotissima causa efficiens fuit deus. qui e-
st causa efficiens omnium causarum per quam omnia fiunt. et
sine ipso factum est nichil ut in euangelio. Sed
causa non efficiens proxima fuerunt illi tres
tui hostes qui hoc maleficium commiserunt [illegible]
non ipsius causa que dicitur cum accidentalis. fuit
odium quod ipsi habebant contra te. atque sic secundum pre-
cedentia. Causa materialis fuit illud malef-
icium. plage et ferite in filiam tuam facte.
causa autem formalis fuit forma illius ma-
leficii. qua cum hac forma fecerunt. a
scendendo per scalas. et intrando per fenestr-
as. causa uero finalis illorum fuit etiam illud
maleficium quia uoluerunt filiam tuam
accidere. et ad finem mortis deducere.
sed per eos remansit. causam uero finalem re-
motam. scilicet ad quem finem debeat peruenire per-
fluum. si forte pro dolo talium. uel pre-
scriptorum certe nunquam et presumere presumo
quod ad malum finem inde peruenient. quia ut
et supra dixi. Vix bono peraguntur exitu
que malo sunt inchoata principio. Causam autem
quare deus permisit fieri hanc iniuriam tibi filie
non plenum scire. nisi pro dolo talium. uel pro pec-
catis. nam sicut. De occultis alienorum co-
rdis iudicare stultum est ut dicit beatus
apostolus. et etiam sanctus paulus in epistola prima
ad corinthios. Ita ut tu nullus iu-
dicare debet. uel potest. pro dolo tuo et per
suspiciones dico quod. Jnmodo nichil agi-
tur sine causa. sed modus fortune cunctis
implicatur. ut tullius dixit. Credo
itaque quod deus iustus iustam causam hic contingere
permisit. causa namque meo arbitrio fuit
quod sibi [illegible] timendo. sed homines mundi sequendo secu-
tus es nomen tuum. Compositus enim est ex mel et
bibens. id est dicitur Melibeus. bibendo enim
de melle atque huius modi dulcedine
inebriatus es. ita quod dereliquisti deum factorem
tuum et confisus in multitudine diuiti-
arum tuarum. [illegible] tua et
[illegible] oculi tui non
negasti eis traxisti obliuioni scripturam
que dicit. Nunquam bibes mel sine ue-
neno. Et etiam scriptura ouidii dicen-
tis. Impia sub dulci melle uen-
ena latent. Et item salomonis ipsum.

o3.

dicetur. Ebriis fuerimus. comede quod suffi
ciat tibi ne forte saciatus euomas illud.
Queritur. Forte deus auertendo faciem suam. non
permisit hec tibi contingere. puniendo te eo
in quo deliquisti. deliquisti et enim uel peccati
lis permittendo te a tribus hostibus tuis su
perari. Aut quia tu ea captiuasti. uidelicet
a carne mundo. et diabolo. qui sunt
tres hostes tui. et totius humani ge
neris inimici. quos hostes permi
sit per fenestras tui corporis intrare
uidelicet per .v. nares. oculos. et aur
es quia tres hostes per quinque fenestras intran
do te adeo quia tu quinque plagas afferre
runt. uidelicet illum quinque quae gignuntur
et oriuntur ex quinque sensibus. uidelicet ex
uisu. auditu. gustu. odoratu. et ta
ctu. Ad similitudinem itaque predictorum forte
dignatus deus permisit filium suum a
tribus hostibus per fenestras cum scalis ascen
dentibus quinque corporalibus uulnerari.
uidelicet in oculis. naso. ore. manibus
et auribus. adhuc ut deberes recordari et
quinque plagas in corpore suo pertulisse
ut te et filium tuum. totum humanum ge
nus a talibus hostibus ac plagis redemp
tum. saluaret atque sanaret. Melibe
us. Verum licet alia a te plata uera sint uel uera
silia. non tamen credo quod uoluntas dei fuit
ut talia maleficia deberent omitti. Tibi
enim placet eius uoluntatis. et ut homi
bus fiat. sed talia maleficia commit
tat. ut omnes fere scripture clamant
diuine. De quincupli uoluntate dei. Respondit
prudentia. Verum quia cum multiplex
dei uoluntas. Alia enim est precep
tiua. alia prohibitiua. Tercia
cia permissiua. Quarta consulti
ua. Quinta completiua. Preceptiua
precipit. et prohibet. permittit. consulit
implet. Preceptiua enim clamat. Dilige
dominum deum tuum ex toto corde tuo et
ex tota anima tua. et ex tota mente tua.
et proximum tuum sicut te ipsum. Ceterum
est preceptiua uoluntas. prohibitiua
non est. cum prohibitis aliquid fiat. ut cum
dicitur. Non mechaberis. non adulteraberis
is. non furtum facies et cetera. Similia. Permis
siua est dei uoluntas. quando aliquem in
digno deneget gratiam suam. auertendo
faciem suam ab eo. ipse peccata sua ...
ita sub trahendo illa quo datur non
ut permittere tali indigno peccare. At
qui illos peccatores permittit eum pu
niri. et ita tunc fit permissit. Consu
ltiua est dei uoluntas consulit ut ea
dicat uade uende omnia que habes et da pau
peribus si uis esse perfectus. Completiua non
est quando complet quod sibi placet omnia enim com
plere ualet. Melibeus non. Verum. mihi
is placuit ac suauibus me semper uerbis
induce. aut ad uindictam me debeas
obstinere monstrando pericula quae in se
currentur. sed esse nullus uir quod uindictam
faceret si omnia que posset contingere cog
itaret. sic maleficia manerent im
punita. quod esset inane. Debet multa e
nim bene peruenit ex uindicta. nam male
malefactores occiduntur. et alii mali deter
rentur quod deceptio similia facere non presumant.
sic est multis minatur qui uni facit in
iuriam. Et multos a maleficio facia
endo remouet. multaque malefitia
prohibet. quod uideam in malefactores
potentes exercer. De offitio iudicis
circa uindictam. rubrica.
Respondit prudentia. Verum. quod dignitas una
fit et locum habet in iudicibus superi
oribus iuris dicente. Veritatibus. ad illos
namque pertinet malefactores puni
endo uindictam exercere. ac malos homines
terrere. ut enim cassiodorus. Excessus
tunc fiunt in formidine. cum eorum iu
dicibus displicent. Ceterum dico. quod
sicut quilibet singularis uindictam fa
ciendo peccaret. ita iudex uindictam
committendo non exercere. apertum in inimi
non est debet parcere iudex male fact
oribus. non ut ait seneca. bonis nocet
quod malis parcere. Et alius dicit.
Iudex qui dubitat ulcisci multos
probos facit. Item. Iudex quando com
ripit peccare se et alios peccare. impertit. Item
alius dixit. Criminis indulti secu
ta audacia crescit. Vindictam quam iudex
facere debet puniendo homines corpo
raliter. et pecuniariter. De corporali uind
icta dicit paulus in epistola ad roma
nos. Iudex non sine causa gladium po
rtat. sed ad uindictam malefactorum ad
laudem uero bonorum. Homines namque uind
ictas diligere potius quam timere debet ut.

De quincupli uolunta te dei.

o.

A.

uult ē

enim ut paulus. principes non sunt
timori boni operis. sed mali. uis autem
non timere potestatem bonum fac et habebis
laudem ex illa. Contra uero debet iud
icem timere. unde ut dicitur. Si male
feceris time. unde scriptum est. Oderunt
peccare boni uirtutis amore. oderunt
mali formidine pene. Iudex
ergo debet per eum se uitare facinoro
sos necare multare. castigare.
bonis spoliare nec parcere sine ipsum
mali quod opinionem ut leges clamant. et
etiam tullius dixit. neque enim est contra
naturam eum spoliare si possis. quem est hone
stum necare. Et cassiodorus dixit.
Impium si signo contempnitur in solis patre
uiolatur. signo potentia diligentur in
spretis. et quia plenius de iudicia notata
sunt in libro de forma uite in titulo
de iudicia facienda. ubi intelligens apte
poteris cognoscere iudicium ad solum do
minum uel ad iudicem spectare. et non ad
te uel ad alium singularem personam. Itaque
si iudicium facere desideras. ad iudic
em iudicem uel ipsum hominem recurras. qui
iustitia media te ad aduersarios tuos
debita equitate punire non tardabit.
aut enim punientur corporaliter in uita
sua. aut in iuriam contemptam efficac
iter in famem. et sic per amissionem mag
istratus suo sibi. in famam. ac depo
sitam cum dedecore. ac in turpio uiu
erit. Et melibeus dixit. talis uindicta mihi
displicet. nam de infamia. et pecunie
amissione parum curaret. Ego uero si
modum pro iniuria mihi. et filie mee il
lata suscipere. sibi dedecore ac in turpio
decedo uiuere non ualeo. spreta ita
que uindicta iudiciali.

Fortunam uolo
experiri ac uindictam sumere fa
ciendo fortune adherere quia
fortuna usque nunc me fauit.
et dante domino adiuuabit me quia
adiuuabit. prudentia. ait. meo
consilio fortunam non temptabis. non uindi
ctam per faciendo illi adherebis. et hoc di
co tibi multis rationibus. Prima ratio est quia. qui
le queris quicquid fortune queris. sed
ut seneca in epistola. dixit. Secunda ratio est
quia fortuna uitrea est cum splendet
frangitur. ut idem ait. Tertia no
ratio est. quia si faciendo naturam excedere
nitaris. omittes. nam ut idem ait. homines
cum se fortune committunt naturam de
discunt. Quarta uero ratio est. quia fortu
na. sicut medicus imperitus multos ne
cat. Quinta ratio est. quia fortuna non ad
iuuat. sed occurrit adherere sibi
scriptum est enim. Instabile fortuna oc
cupat. non adherere sibi. Non ergo for
tune inhereas nec aliquam in illa
confidas. non enim stabilis est. et perpetua
scriptum est namque. Iuste mutabilis sta
bilis. nichil potest esse stabile. unde sen
eca dixit. Sicut uita non fortuna
perpetua est hominibus. cum ergo fortuna
lubrica sit. et in ueritate manere non poss
it. certus sis quod tandem te decipiet. et
de quod hactenus hactenus te fouit. Immo
contrarium esse potes. nam si fortuna
usque huc te nimium fouit te stul
tum fecit scriptum est namque. Fortuna q
ue nimium fouet stultum facit. non
ergo confidas in stultitia a fortuna collata
tibi et cum autem nusquam conuenit p
dere stultitia. esto itaque sapiens tu
ce fortunam timere. ait enim sene
ca in epistola. Sapiens uincit fortunam
uirtute. Nec credas fortunam te pro
iuuare. nam ut idem ait. Errat quidam
fortunam tribuere nobis aliquid boni uel
mali. et hec intelligas de illa quam homi
nes simplices fortunam appellant. ait
enim boecius in libro. ii. de consolatione.
Nichil enim est fortuna nisi solum opi
nionem uulgi. Et cato dixit. Ca
sus in causa. sunt res que gubernet et no
n fortuna quam non esse dixit ceca. et
exponitur ibi sic noli fortunam dicere
cecam que non est. id est. que nichil est. si autem crede
res deum esse fortunam. recte puta
res. illam mala posse auferre et bona cun
cta tribuere ualere. si ergo uindictam per dei
iudicialem est displicet. ac uindictam
omnino desideras ad summum et iustum iudicem
recurras. qui nullam iniuriam relinquet
inultam te optime uindicabit. ipso
met testante qui dixit. Michi uindi
ctam. ego retribuam. Et in epistola scripto
la adolescentes dixit. Qui enim in
iuria facere accipiet quod inique gessit.

Et nō solūte iudicabit. sʒ et
omēʒ rācorē. et q̄ fluctuatiōem
a corde tuo rēmouebit. atqʒ auell
et. ait enī ꝓpħa. Iacta sup dñō
curā tuā. ⁊ ip̄e te enutriet ⁊ nō d
abit ī etnū fluctuatōeʒ iusto.
Item Ieremias ꝓ. sʒ istā sano ī iuri
am iudicatā nō feras. ī inimicos
meos ⁊ alios hoīes ad nouā ī i
uriā tā faciēdā īuitabis. scp
tū est naqʒ. Veterē paciēdo ī
iuriā īuitas nouā. īuitādo
itaqʒ nouā īuriā tot tā q̄
diqʒ fiet īiurie q̄ eas nō pote
pati. scptū ē enī. paciēdo m
ulta ueniēt q̄ nequeas pati. Ta
lis ḡ paciētia pessima est iudicia
nō est optīa āt prudētia. ꝓ.
ꝓcē duc āuctorē locū hn̄t ī iu
dicib; pot̄ q̄ ī aliis hoīb;. nā si
iudices maleficia nō iudicāt.
nō solū nouā īuriā īuitāt. sʒ
etiā d nouo peccare ⁊ impūe ⁊
simulta maleficia paciūtur. sʒ
ueniēt q̄ nō poterūt pati. quia
malefactōes tot mala cōmitt
ēt. q̄ tollari nō poterūt ⁊ ita ab oīb;
ītō ꝯlent. tales itaqʒ iudices ⁊ ꝓ
curatores potius eligāt maleficia
⁊ malefactōes ī uestigāe sollicite
te. ꝯsequi atqʒ punire ⁊ q̄ patiā
tur ab eis ꝯtēpni ⁊ taci. atqʒ cu
sus uituperio adignare. ⁊ officio re
moui. sʒ ī ī cidēt potēs iudices ⁊
ī aliis hoīb; locū hēe ut tū ī h
casu paciētia ēēt dāpnabilis ut d
cis. bī naqʒ ꝓ supiori cognou
isti tuā uoluntateʒ ēēt iudicatā
nō ēē ꝯfirmameʒ tā ī tuo ꝓ
ibilitati. nā nō ꝓhibet. iudicatu
cōtinualis est. et q̄ roe tacet n̄
pot ēē diuturnus. Scptū est
enī. Sumis uicē totuʒ mūdū
subiace te roi. Vñ puto q̄ siq̄s
ꝯtra roēʒ facit ī iusto ⁊ iniuste ī ꝯ
oī negō subcūbe d̄bet. ꝑ sibi
litas. iō tua nō ē ꝯputādo sꝫ
equalis ad uersarioꝝ tuoꝝ potētie
suā ꝓ sibilitatē. ut supius nota
uimus. īmo ē ualde minor. tā
q̄ ū potēs iudicatā facere sī piclo

ac destructiōe tue ꝑsōe. q̄r ī ħ
cāu nō puto patuz ēē pessimū. ut
dixisti. sʒ ualde optimaʒ. scptū est
naqʒ. De contentionibus. xxi.
Contendere cū supiori furiosū
ē. cū pari dubiū
cū minore uerecūdiū. puto
itaqʒ utile ꝯtentiōes fugē. ⁊ q̄
nō pot potētioib; resistē. ꝑ
uret sollicite ut dixi ualeat pla
cē. ⁊ nō solū ꝯtēdē. ut uiolentie re
sistē potētioib; ē furiosū. sʒ ī uīsa
cū potēti ē piclosū. ait enī seneca
potētē uīsa piculū est q̄rē. q̄r
si potentior aliq̄ lesit. tunc ē illi
leso poti pati eū illo uīsa. q̄r ea
to noluisse ut cū dix. Certe loci
lesus. fortune cede potēti. lederē
q̄ potuit. aliq̄n ꝓdēe ualebit.
si q̄ potes te ledit. ut tecū ualē
atur nō adiudicatā. sʒ aduētē ꝑ
ortū reserua.
Est enī paciētia
aequē uirtus tollātia illa
cioꝝ. ꝑ paciētia ē uirtus ꝯt
armoꝝ. ⁊ oīs aduersitatis
ꝯspectus extiminit portus.
ut pacia ē remediū ī iurias. ut
ī moraliū dogmate ꝯtinet. pa
tiā uīqʒ ecuitas ī ꝯ diuitias pa
uet ē ⁊ fortis se ipm̄ fatetur dic
it ⁊ dolori cuiqʒ remediū est pa
tiā ⁊ ēo aqʒ debet patiētiā ꝑ
lus ualē oīb; aliis uirtutib;. Vn
ū. Nulla ualet tm̄ ꝯtus. pa
tiā q̄ñ. Et iam. Virt maxīa
ē q̄m̄ nō patiā firmat. ⁊ cato
dixit. Maxia ē inop est sap
ātia uirtus. ⁊ socrates dixit. p
atiā ē portus miseriaꝝ. Hoc
d̄niq̄ scias q̄m bn̄ doctus est.
q̄ bn̄ pati nō pot. ait ꝗ salon.
Doctrina uiri ꝑ patiētiā eius
cognoscitur. ⁊ glā eius ē iniqua ꝓteri
re. ⁊ iterū q̄ paciēs ē multa gub
natur prudētia qui āt īpaciens
exaltabit stulticiā suā. Et alibi
bi. Vir iracūdus ꝓuocat rixas.
qui patiēs est mitigat suscitā
tas. Et. nō q̄ sicut patiā ē op
tima. ita īpatiā est pessima. ⁊ q̄

d'ɔtētiōib; ꝑ

ut id. ait Tullius. In pacientia est sufficiens habitu daripi. et cum tempus fuit aliud apponere. Precipitatio namque in miseriis et sequitur quam rei adhuc non provenit. quod est culpa simul et stultitia. unde et virus dicitur. culpa est enim quod se rei adhuc non provenit. Et Tre- lon in proverbiis dicit. Sicut qui apprehendit auribus canem. sic qui non sit in pacientia omnisedet rixe alterius. Et id ait. Melior est paciens viro forti. et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. pacientia namque perfectum opus habet. apostolo Iacobo hoc testante. qui ait in epistola sua primo. Omne gaudium existimate fratres mei cum in temptationes varias incideritis. scientes quod probacio fidei vestre pacientiam operatur. pacientia autem perfectum opus habet ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes. Ac melius habet dicere tale pacientiam que a perfectione provenat hic minus valeo. nam et si periculum imminet. alius tamen vis semper vindictam facere satagit. immo namque inter cum magno excellenter sordes provocata hic faciente. obprobrium contempsit. sigmo spreto periculo cum Anglico excessu vindictam fecero. non enim invadium. nec ad stultitiam reputatur. quia Numquam periculum sine periculo vincitur. et in alegibus premittitur vim vi repellere et fraudes fraude excludere. Prudentia non est. Ut alio bene adhibita quod optimum sit eligat. neglecta vero multis implicatur erroribus. Secundum rationem habet aspexisse. te male dixisse agere cognosceres. non enim periculum sine periculo vincitur. sed duplicatur. sed ubi provocatus volueris recordari. nam licet immo tamen talia facientes graviter peccaverint tamen vindictam cum excessu faciendo non esse a peccato immunis. ait enim Cassiodorus. Nichil distat per peccatum quod se per excessum vindicare. Et lex offensum levius commisit. et non de eo quod gravius commisit. et non nisi ... to si novum aggrediendo contra iuris ordinem vindictam faceres. quod esse non debet. ait enim Seneca. Numquam scelus scelere vindicandum est. Sed aut diversis legibus concessit vim vi repellere. ac fraudes fraude excludere. verum est si continentur de facto fiat cum moderamine inculpate tutele. et non ad vindictam. hic autem non vis fiat adde est. sic defensionem sive tutelam continent. sed ad vindictam lex in intervallo. similiter non vis fraudes excludere. sed de novo fraudare quod est animo contra iuris rationem et pietatis rationem. et ubi nullo in rectitudine. Et Metellus dixit. licet adversarii mei potentiores me videantur ratione pecuniarum. ego tamen potentior sum illis ratione rerum. quia respectu mei pauperes sunt cum divicie atque pecunie sint regimen omnium rerum. multitudinem hominum. mediante pecunia efficiatur potest habere itaque in rebus personarum illos potero superare. et adversantem, et paupertatem ac mediantem et mortem illos perdu- cere. De paupertate et divitiis. xix.

Prudentia non est. qui in diviciis premium efficere videtur. ac paupertatem despicere. unde de paupertate et diviciis aliqua dicemus. ut deserviendum divinam fugias. ac paupertatem que necessitatem ac indulgentiam inducat omnibus modis divites vim est ut dixi pecunia est regimen omnium rerum. id est ea mediante omnis res regitur. et gubernatur. divitie et opes temporales que tamen sic est bone sunt. quia omnis creatura dei bona. nam sicut corpus sine anima vivere non potest. ita sine temporalibus et opibus non potest durare. Victus enim et vestitus corpori sunt necessarii quia sine temporalibus opibus vita in hominis corpore diu tamen non potest remanere. per temporales namque divitias faciunt homines magnas parentelas magnosque honores acquirunt. Unde Pamphilus dixit. Dum in te durent ... ... tribula. ... ... illum. Et alibi idem. Glorificat genus ... nobilitate. paupertas quod domum premit alta nobilitate. Et Oracius dixit. Et genus et

de necessitate

formā regū petunt conat̄ ꝑpt̄
tales insup opes atq; diuitias acq
rit hō magnā potestatē tenet ita q̄
reges ⁊ p̄ncipes. ac fere quib; hoīes
eū sequūtur ⁊ timeant. Et nota q̄ sic
occasiōe opū tēpaliū atq; diuitia
rū p̄dicta boā ⁊ īfinita alia oseq
ūt. ita amissis opib; atq; diuitiis.
paupertatē ⁊ idigētiā ac necessitat
em icurrunt. atq; oīa mala sustine
re cogunt. De necessitate. rubrica.

Necessitas naq; mat̄ ē criminū
ut dicit. Cassiodor̄ dixit. Qa
si criminū. dū mat̄ criminū ē ne
cessitas tollit̄. peccādi ambi
tio aufert̄ necessitas ei modū
nō diligit. ut ad ēē ait. Petrus
alfusus dix. Magna necessitate co
git̄ ī honestus hō. latronē adire ⁊
eū abstinēs auxiliū postulare q̄
ē ualde grauissimū. Et uir ait idē.
est una d̄ aduersitatib; huī sc̄li grā
uib; hēo hoī q̄ necessitate ut d̄ su
bueniat requirere īimicū ⁊ h̄ ideo.
quia grauiores īsidias antiq; adu
sariū tē subire. q̄ ei boā suscipio.
Et itē ē pessimā necessitas. ut ho
minē exprimi oīa cogat. cuiq; mē
dare faciat. atq; legē nō suāe ꝯ
pellat. ⁊ ad res cūctas eū cōstrīg
at. ⁊ ad mēdicitatē. atq; idigētiā
excellus oīs pducat q̄ī uiua ꝑu
biū clamāt necessitas nō hēt legē.
Et seneca dix. Necessitas egētē ꝯ
dacē facit. Et itē. Necessitas a
b homine q̄d uult imperat. Et
itē. Oīa expimi necessitas subiat.
Et cassiodorus dix. Indigētiā a
uiste fugiūt q̄ sua dat excessus.
Et salon dix. Quiq; sūt q̄ ꝑph
tomāt. licētiaq;. luctus. fames. b
ellū. adultiū uulgi ītētiā. ad r
es cūctas sola cōstrigit necessitas.
Et itē ꝯtēptibilis est mori q̄ īdi
gē. Indigētia naq; mēdicitatē
īducit. d̄ qua ī noctiis ī libro d̄
ꝯtēptu mūdi. ait. De mēdicitate.

O miserabilis mēdicātis ōditio.
Nā si petit pudore ꝯfūdit̄
si nō petit. egestate ꝯsūit̄.
Sz ut mēdicāt necessitate ꝯpelli
tur ī dignatur. murmurat. ī
pcat. Et salon ī p̄ūbiis. dixit.
Mediocritatē ⁊ diuitias ne dedis
mī dn̄e. Opes itaq; tēpales pec
cā. atq; diuitie ꝑ quas tot bōa
ꝯseqūt. totq; mala fugant̄ hoī
sūt si a bono hoīe possidant̄. resp
ectu aūt maloꝝ hoīū possidētiū
illas male dicūt̄. quia Nich
ē hoī bonū nisi se bono. licz enī
ꝑse hōe sīt mal̄ tī hoīb; male.
dūt eē. qa illis cūm maloꝝ ꝑstāt
ait. et seneca Diuitie sūt cā. ꝯ
aloꝝ. nō qa faciāt aliqd. sz quia
facientes irritāt. Vn̄ qdā philo
ꝯ ait. pecunia auaro suppliciū ē
ꝑfuso uoluptatis paradisū ꝑdonū. V
tūs ḡ diuitiis eisq; abstineas mo
d̄ate atq; sciēt. sc̄dm uirtute. ait
enī tullius. Virtus ē reb; quas
acquirim usi modate sciēt. Et
ouidius dix. Est uirtus placid
is abstinuisse bonis. Et acqred
is ḡ opib; ⁊ diuitiis. ꝯsuadis. ⁊
utēdis tres colores tūc hās. s.
dm̄. ⁊ ꝯsciam. ⁊ bonā famā. ul
admitis duos. s. dm̄. ⁊ ꝯsciētiā.
sic ꝯ d̄ his plenē notatū īuenies
ī libro d̄ amore ⁊ dilectiōne dei ⁊
ꝑxīi. ⁊ aliaꝝ reꝝ. d̄ forma uite
ī titulo. d̄ acq̄rēdis ⁊ ꝯsuādis
opib; ⁊ ī seqntib; quo iūior titu
lis. Ihus tn̄ noīs eā diuitias
⁊ paupertatē atq; ī digētiā ⁊ ne
cessitatē atq; fortunā. nō ꝯsu
lo ē ut ī diuitiis uirtus ꝯfidas.
ñ eās ī guerrā faciēdo ꝯsumas.
De malicio guerre. rubrica.

Nulle eī opes ul̄ diuitie sufi
ciūt guerre meo arbitrio sc̄
sufficientes. Nā dixit qdā
philosophus. Nemo ī guerra ꝯ
stituit̄. tanq diues eē pōt
q̄tuq; cū ei sit hō diues oportet
illū si ī guerra diu ꝑseuauit. aut
diuitias. aut guerrā ꝑdē. aut
forte utrūq; simul. ꝑsonā. si ei
paup ē guerrā nisi ī fugiēdo
pōt. si aūt ī diuitiis multā hu
erat. īsepabilis multo magis.
h̄n nō uult. nā sicut oīs q̄ per

ut c. d̄ operib; libro ꝑ. l. j.

de mediocritate

no. q̄ hoīes d̄ bello mit.

de mal' guerre

car. q̃to maior ē famosior.
crimē hēt ſm marcialē dicentē.
Omē ħo crimē tāto famoſiꝰ ĩ ſe
q̃to q peccat. maior hr̃. hẽt. ita
ħo ĩ guerra oſtituꝰ q̃to maior ē.
tāto maiores ſapiē illū facẽ oportet.
et ſi forte guerrā omiſit maio
ri caſu ſbiacet. hũ. dm̃ ē. Ex
celſis grauius noce caſus. Et lu
cano dr̃. Inuidia fatoꝝ. ſeries
ſũmiſq; negatum diu ſtare nimioq; g
rauet ſub pondē lapſus. Et in
marcial dr̃. Alior aſcenſus gr
auior plinq; ruina ē. Et non
ſolũ diuine ꝓdũt ꝑguerrã. ħ
ĩ amor. dĩ. ⁊ paradiſus. ac uita
ꝑſẽſ. ⁊ amici ac noti. paradiſũ
guerre fortuna talr̃ amittũ
tur. q loco ꝓdictoꝝ oĩa mala ſu
ccedũt et ad iferna hoĩs aĩa ſ
imul cũ corpe ꝓgere molitr̃ amore
ſtaq; dĩ et timore tātoꝝ o
loꝝ. Jo. rõeſ ᵭ bello uitando. R
ubrica.
Guerrā q̃tũcũq; potes.
uitare ᵭbes. ⁊ eē bellũ q occ
aſiõe guerre ſi oſueuit mu
ltõ forti. eſt uitãdũ mltĩs
rõib;. pa rõe. qr bella dõ diſpli
cẽt. vñ ꝓpha dixit. Diſſipa gẽt
q̃ bella uolũt. Scda rõe quia b
ella nõ ſolũ hoĩes ſigularit ſ; ⁊
ꝓpim domare oſueuit. ut ꝓdci
auẽre ſaloĩs. Et ulq; ſũt q ꝓpim
domãt. licētia. luꝰ. fames. bell
ũ. ⁊ cẽ. Tercia rõe qa bellũ ua
lde eſt timẽd. ſcrptũ eſt ei. bea
ta ciuitas q bellũ ĩ pace timet.
Et ñ ſolũ timẽd ē bellũ. ſ; ẽt ꝓ
uocãdũ. ſcrptũ eſt ei. Si pacẽ di
ligis belli nõ fecerĩs initionẽ.
Quarta rõe uitãdũ eſt bellũ.
qr uarius. ⁊ dubius ē belli eue
ntus. ñ ĩ pmltitudinẽ hoĩnũ. ſ;
alia rõe uiſibili põt eē ẽtus. vñ
iudas machabeus. dx̃. Nõ ĩ m
ultitudine exercitus uictoria
fit belli. ſ; ᵭ celo ē uirtus. facile
enĩ eſt deo. amltis paucos liberare.
⁊ ſup multos paucis uictoriā d
are. Et dauid dx̃. ad pluitudinẽ.
quẽ cũ lapide ſuũ ĩ terfecit.

Et nouit uniũſa eccliã h. qr nõ
ĩ gladio. ñ ĩ haſta ſaluat dñs ipiꝰ
eſt enĩ bella. Quintũ nõ rõem u
itãdũ eſt bellũ. quia ĩ eo maximũ
ũſat ꝑiculũ. qd̃ a ſapiẽtib; mltũ
ũ ē fugiẽdũ. ut ei ſalon dixit. Et
fugiendũ eſt enĩ illud ⁊ cauẽdũ
ne offeram̃ nos ꝑiculis ſic ei. quo
niã pot eē ſtultus. q ꝑ ſ adũ diu
ꝑiculis oſuetudo inuitã ē medicoꝝ.
gloriã. expetãteſ. leuiſ cu
rãt. ꝑ minoꝶ. aut morbis ꝑiculo
ſis curãt nocẽs. ⁊ iacẽtes adhibẽ co
gũt. qr ĩ tranquillo tẽpeſtatẽ ad
uẽrã optare. dẽmẽtis ē. ſubuẽire.
aut tẽpeſtati. ſ. neccitatis q uiſ
ũ. quis rõe ſapiẽtis ē. Sexta.
aut rõe bella uitãda ſũt. qr huiꝰ
mori ab omĩb; mltõ expectat nã
ĩ cũ ē quo loco mors te expectet.
tu aut ĩ oĩ loco eã expectare. pot
⁊ debes. ⁊ maxĩe ĩ bello. Infini
te ᵭnuq; ſũt rõeſ qb; bella ⁊ gue
rre uitanda. ſũt. que nõ ualent
ᵭfacili cogitari. ñ eas ad pleniꝰ n
õiari oportet. Tũc melibeus dx̃
hq ĩ iſtis rõeſ ſapiẽtẽ induxiſſ qb;
uidicta ⁊ guerra ac bellũ abhorr
ere. nõ tñ tuũ ĩh adhuc tribu
iſti oſiliũ. q ĩ hoc negõ arcẽ affec
tant ꝓ͛te ᵭ ſtatero. Nota guerram
uinci per reconciliationem et pa
cem. Rubrica. Rca.
Prudẽtia. ꝑ. mei ē oſiliũ aut
ꝑ reconciliationẽ ⁊ cõcordiã
uicas diſcordiã ⁊ guerrã. ſc
ptũ ē eĩ. ibi ſẽp eſt uictoria
ubi eſt oncordia. Et ita hab
ebis gaudiũ ⁊ ꝓdicta mala fugie
do tue res creſcũt. ⁊ multiplicab
ũt dx̃ nãq; ſalon ĩ ꝓuerbiis. Qui
ĩ eũt pacis oſilia ſequit eos gau
diũ. Et ſeneca ĩ epiſtſ dixit. Cõ
cordia parue res creſcũt diſcordia
maxime dilabũtr̃. Et tullius dx̃.
Opera qd̃ ſcũ pacẽ q nich fit habi
tura ĩſidiaꝶ. ſemp eſt oſulẽdũ.
Tũc melibeus dx̃. Quõ poſſum
reconciliari meis ĩimicis quia ipſi
ſinũ diſcordie fecerũt nec re cõ
ciliationem q̃rũt. prudẽtia uõ.

Oẽs guerre ꝑ uia reconciliatiõem ⁊ pacẽ. Rca

.pr. si adu(er)sariu(m) tuu(m) te uelle re
co(n)ciliationem co(n)uit. cu(m) magna re
uerencia illu(m) aut postulare(n)t aud
iui nu(m)q(uam) q(uo)d p(re)dco atq(ue) stultitia
sua ualde dolet (et) tuis ma(n)datis
i(n) o(mn)ib(us) (et) p(er) o(mn)ia cu(m) uniuersis (et) ami
corib(us) cupiu(n)t obedire. (et) tan
tu(m) d(e)o cu(m) h(oc) honore d(e)spiciuis ac
guerram exire. qui(a) cu(m) multis p(er)i
culis d(e)struccione(m) corporis (et) a(n)i(m)
ae rex formidare plus q(uam) dice
re. q(ui)a (et) adu(er)sariu(m) tuu(m) si capiet
petere reco(n)ciliatione(m) nichilomi
nus d(e)bes tu illius reco(n)ciliatio
nis facere recepcione(m) scriptu(m) (est) eni(m)
Sep(ar)ab alis discessio si capiat
ae aut reco(n)ciliatio. Na(m) (et) ipsa
iusticia reco(n)ciliatio(n)e (et) pace(m) non
solu(m) ab aliis expectam(us) s(ed) (et) i(n)q(ui)r
ae p(er)sequi. ait eni(m). diuite a m
alo (et) fac bonu(m). i(n)q(ui)re pace(m) (et) p(er)s
equere ea(m). (et) eciam ap(osto)l(u)s i(n) ep(isto)la. ad ro
(manos) dixit. Nulli malu(m) p(ro) malo re
ddentes. p(ro)uidentes bo(na) n(on) t(antu)m cora(m)
deo. s(ed) (et)ia(m) cora(m) o(mn)ib(us) ho(min)ib(us). si fi(er)i po
test. q(uod) ex uob(is) (est) cu(m) o(mn)ib(us) ho(min)ib(us) pa
cem h(abe)ntes. Et ysaia scriptu(m) (est) q(uam)
u(am) speciosi pedes eua(n)gli(zantium) (et) n(un)c(iantium)
pacem. In guerris (er)g(o) pace(m) (et) in
iurie obliuiscaris. ait eni(m) sene
ca i(n) ep(isto)le. Iniurie u(er)o obliuisca
(ris) beni(ficiorum). b(e)n(e)ficiis u(er)o meministe.
na(m) i(n)iuriar(um) remediu(m) (est) obliuio
Vn(de) ih(esu)s filius sirac dixit.
o(mn)is i(n)iurie p(ro)x(imi) ne memine
ris. (et) nich(il) agas i(n) op(er)ib(us) i(n)iur
ie. Cat melibeus dixit. i(n)iur
ie obliuisci no(n) ualeo. s(ed) uellet
ut diceres m(ihi). Si t(ame)n aliquo casu li
cet alicui guerra(m) facere u(e)l pu
gnare p(ro)uidentia u(er)o. la(?)... d(e)b(e)s h
o(m)i(n)es semp(er) guerra(m) facere (et) pu
gnare tenet(ur) cu(m) peccatis (et) uiciis.
na(m) scriptu(m) (est). Nisi coronabit(ur) qui
n(isi) legitime certau(er)it. Na(m) p(er)
uiles pugna. merete. o(mn)is pu
gnauerit. cum eterna(m). (et) p(er)cepit ui
ctorie corona(m). s(ed) cu(m) o(mn)ib(us) ho(min)ib(us)
pace(m) h(abe)re d(e)bes. ut scriptu(m) (est). Cu(m)
o(mn)ib(us) ho(min)ib(us) pace(m) h(abe)as. cu(m) uiciis p(ro)
elium. Cat melibeus dixit ego (et) uo

loquor(e) d(e) bello (et) pugna co(n)t(ra)ria
s(ed) d(e) bello (et) pugna q(ua)m ho(m)i(n)es co(m)mit
tere(n)t maleficia. **Nota casus q(ui)bus licite pugnare possumus. Rubrica .ix.**

Prudentia u(er)o .pr. Q(uin)q(ue) su(n)t casus u(e)l cause quib(us) li
cite possumus pugnare. p(ro) fide
co(n)seruanda et no(n) molanda. p(ro)
iusticia manutene(n)da. p(ro) pa
tria d(e)fe(n)denda. p(ro) utilitate co(n)seruanda. p(ro)
turpitudine uitanda. p(ro) uiolentia
repellenda. p(ro) tutela sui corporis
facienda. (et) p(ro) necessitate cu(m) d(e) q(ui)b(us) singu
lariter d(e)sp(ec)iamus. P(ro) fide enim
suscipienda su(n)t bella. (et) manu d(e)cer
ande (est). na(m) sic(ut) fides uera scriptu
(m) (est) d(e)bet. sub eius o(mn)is claudit(ur) i(n)
terius. (et) cu(m) scutu(m) a(n)i(m)aculo pu
gnare d(e)be(n)t. (et) d(e) q(uo) dixit ap(osto)l(u)s i(n)
ep(isto)la ad ephesios circa fine(m). Su
mentes scutu(m) fidei i(n) quo possitis o(mn)ia
tela nequissimi extinguere. Et d(e)q(ui)
i(n) dicitu(m) est. p(ro)pria petit capitu(m) du
bia sub sorte duelli. pugnat
n(on) fide a(n)i(m)i nubida uultu. Ita
p(ro) fide bella suscipienda. su(n)t (et) ma
nu i(n) d(e)cerandu(m). (est). (et) potius est mo
rs tollenda q(ua)m fides catholica d(e)
relinq(ue)nda. sic(ut) iudas machabeus.
(et) moyses (et) dauid. (et) karolus. (et)
pugnatores fecerit. (et) eciam i(n) fin
iuria p(ro) fide morte(m) sustine(n)do p(ro)
ugnauerit. Et p(ro) iusticia
pugnare d(e)bem(us). (et) usq(ue) ad m
orte(m) d(e)certare. ait eni(m) ih(esu)s syrac.
P(ro) iusticia agonizare p(ro) a(n)i(m)a t
ua. (et) usq(ue) ad morte(m) certa p(ro) iust
icia. (et) deus expugnabit p(ro) te i(n)
imicos tuos. P(ro) pace u(er)o ser(uanda)
suscipienda su(n)t bella. (et) manu
i(n) d(e)cerand(um). dixit uill(us). Suscie
pienda quide(m) su(n)t bella ob ea(m) ta(n)
ut sine i(n)iuria i(n) pace uiua(n)t. Et
u(er)u(m) ide(m) ait. bellu(m) ita suscipi
at(ur). ut nich(il) aliud n(isi) pax q(uae)ri ui
deat(ur). P(ro) utilitate u(er)o co(n)seruanda (et) tu
rpitudine(m) uitanda repellenda. d(e)certa
ndu(m) (est) usq(ue) ad morte(m). ait eni(m) tu
llius. Cu(m) te necessitas co(m)pellat
d(e)certand(um) manu (et) mors i(n)futura
turpitudine(m) q(ue) an(te)ponenda (est). In

etiam seneca dixit. Occidi pul-
crum est si ignominiose servias.
Ex servitute in dubita ideo dixi.
quia sed dubitem et vitare quis servus
est non debet curare. ait enim be-
atus paulus in epistola ad corinthi-
os. Unusquisque in ea vocatione in q-
ua vocatus est in ea permaneat. Ser-
vus vocatus es non sit tibi cure. et
in beatus petrus in epistola sua. [illegible]
dixit. Servi subditi estote in omni
timore dominis. non tantum bonis et
modestis. sed et discolis. pro turpi-
tudine non evitanda sibi certandum est.
mors turpitudini anteponenda. ut
scilicet dictum est in illa auctoritate. cum tempore
et cetera. Pro violentia non repellenda pu-
gnandum est. ac manu certandum. nam
per leges et decretales dicitur. vim vi repellere licet
omnes leges omniaque iura permittunt.
Et in religiosis ubi non est solum quam homi-
nes vulnerandos. sed et quando quis debi-
tum sibi putat non preiudicet reposcere
ut lex dicit. Pro tutela sui corporis
sibi pugnandum est. ac manu certan-
dum. ait enim lex. quod quis ob tutelam
sui corporis fecerit iure fecisse
videtur. nam adversus periculum naturalis ratio
permittit se defendere. et tamen in de-
fensio permittitur. ut in ante tempore vio-
lento occurrere permittatur. melius
est enim in tempore occurrere quam post exitum
vindicare. ut leges clamant. et ideo
in tua defensione permittitur. ut si aliter
periculum vitare non poteras in homi-
nem occidisti. per leges et iura nullo
modo puniaris. nam et si armatus. vel bo-
ves in te emisisset aggressor. in-
ortuus fuit alio se defendente.
sic oportuit iacere debet. ut lex dicit.
Resistere itaque iniurie ac violen-
tie et talis permittitur. ut aliquibus
dicatur vitium et culpa non resistere in-
iurie. si sit potest. ut tullius dixit. Et
tamen est in culpa qui non resistit in iu-
rie si commode potest. quam separetes
aut se aut amicos. aut patriam vel
religiosos. tutelam tamen tui corporis fa-
cere debes moderatim. et cum moderami-
ne inculpate tutele. ut sive
lo quis te percutere vult tu in ante per-

cussiones ullum telo percutere potius
admittas tamen et non ad vindictam.
Pro necessitate denique cum pugnandum est
ac manu certandum puta quando bellum
est indictum. et denuntiatum. ait enim tu-
llius. Intelligi potest nullum bellum
esse iustum nisi et ut rebus petitis gera-
tur. aut denuntiatum sit ante et in-
dictum. Unde et cato dixit. pugna
pro patria. Et si que dicta sunt de pugnando et
certamine manu faciendis intelli-
gas locum habere in secularibus hominibus non
religiosis. religiosi autem professi qui
noverint non movere arma debentem
et adverso. inimicum vindictam. et tempo-
retribuam. et si quis percusserit te in maxi-
llam. porrige ei et aliam. et si quis ab-
stulerit tibi tunicam. da et ei et pallium.
talesque namque religiosi. non debent
certare manu certare. sed potius pa-
ti mortem. quam turpitudinem vel aliquod
peccatum mortale facere. Et inde habe-
us. Ep. bene ante audivi. quod pro pace
habenda certandum est manu. At
quia pugnandum quasi volo cum sociis
meis adversariis pugnare. et ita
quod potero cum illis semper pacem habeat
prudentia qui vino animo ac vultu
mutato dixit. Stultus ab obliquo
quo cum descendere presumit. pugnat. in
adversas ire natator aquas. Cum
stulto ne potes reputari quod cum
pace cum sacramento et sacramentalibus ad-
mirum preceptum presentis hic. cum predictis
guerra et bello illa discordias adhi-
nere provoca. nam qui bene vel bonum vi-
det et malum. vel male capit. aut
fugit. aut stulte facit. tunc in-
clibens. Ep. nolo ut uno animo
me aliquid dicas. si siquid stultum. per
semper dixero. vel fecero. ad meam
voluntatem corripias. non enim verbo
pro malo quicquid in dixeris. quieto
animo semper namque salomon. Qui in cor-
ripit hominem magis gratiam apud eum
inveniet. quam qui per linguam blandimen-
ta decipit. At penitentia. Ep. non
irascor certe sum tamen. sed potius pro tua
salute nam ut idem salomon dixit. me-
lior est ira risu. quia per tristici-
am vultus corrigitur animus delinquentis.

ꝯsilio itaqꝫ tibi ut te corrigas. at
que me reptare uba pacis ꝑmi
tas. et to si id q dixi bono aio fa
cere nolui. adulsariu illos ad una
ꝑcepta suscipias. ¶ Tunc melibeus d
ixit equo ul si placet. ac tu ī de
ꝯsulis. q. r. placet facē nō ꝑt po
nas. tc prudentia dilacione modi
ca postulata. d uolontate uiri ī
eius tamen absentia secreto illos adulsa
rios suos ad se fecit uocari ī quo
rum presentia bona pacis mala guerre
ac belli. ꝑdcō mō eis. narrans. ill
os cepit ortari. ut de iuria sibi ac
dno melibeo. ac filie ei facta dol
ent ei q dnm ꝑceptis cum inuentor
inuentoribꝫ ac pena stare nullatenus
differet. illi autem hec audientes gau
si fuerunt gaudio magno ualde.
q. ī dulcitudine uboꝝ moti. ac d
olore cordis ī tinsectus tacti. cum fl
etu. rn̄derunt. dicentes. dna sapi
entissima. tu ī ueisti nos ī benedi
ctionibꝫ dulcedinis. qd enim dixisti
nos prius dicē debeamus. initium
naqꝫ discordie amen stulticia ꝑ
cessit. que initium retaliationis
a nobis incipe debebat. unde quia
nesciebamus ꝑdcā tibi ac dno t
uo placē. h nobis dicē nullatenus
audebamus. volentes igitur tuis ꝯsil
iis aquiescē atqꝫ ꝑceptis dnī meli
bei ī omnibꝫ ꝑ posse sic dixisti li
bentissime obedire. tua petimus
atē flexis genibꝫ clementiam. ut qd
uerbis dixisti bonis satisqꝫ operibꝫ ī
ter nos ꝫ dnm melibeum debeas ad
īple timens tamen ne forte ꝑꝑt
nimium excessum ac peccatum nrī imp
bitatē dns melibeus iratus ad
ꝑceptum h nos ꝑpetraret ī iquum.
qr tuum ꝯsilium sr hiis de uonsime
ꝑtulamus. dna uero prudentia. r.
licet durum sit. ꝫ oi roi ꝯ uī. q q
s ī adulsario. ul ī inimico suo ꝯ
fidat. ul se. ī ei arbitrie ꝫ potiā te
ꝯmittat. ut salicet ī h libro. Tu.
de iusticio illoꝝ ꝯsilio. q sunt ul e
uere ī inimici. si ꝑa igitur redierit
reple tamen quia dns melibeus dsp
deris meum tractabit. ī meo ꝯs
ilio ad iniquum ꝑceptum recurrē
ualebit. ido nobis ꝯsulo ut de illo
nō diffidatis. cognosco namqꝫ be
nignitatē ꝫ largitatē ꝑdicti dnī
nō ei ē iniquus. nec penitus cupid.
sꝫ semper honorē affectans ī iqtatē
atqꝫ pecuniā oio ꝯtempnit. alioqui
ī nulli aliq̄ in ꝯsulerem ut sine ali
cognitione ac ꝑcedenti tractatu ar
bitrium daret ī inimico suo ul sup
se potestatē. ait enim salon. audi
te ꝑpli. ꝫ oes gētes ꝫ rectores ecclie.
filio ꝫ mulieri. fratri ꝫ amico ne de
dis potestatē super te ī uita tua. ¶ Si
ei ꝑhibuit dari potestatē super se. fi
lio fratri ꝫ amico multo forcius ꝑh
ibuit cuilibꝫ. ne alicui ī inimico
super se potestatē ꝯcedit. ꝑdictis aud
itis. illi tres aduersarii una mun
ur. rn̄derunt dicentes. ꝯsili de tua bo
nitate ac solita clemencia. tua et
dnī melibei uolontatē de te dno
adimplebimus. quodcumqꝫ g r. placuit
mittas ꝑ uobis. ꝫ oibꝫ uris ꝑce
ptis obedire erimus pati. prudentia
uero accedens ad uirum suum eiqꝫ nar
rans qualiqꝫ cum illis tractauerat ꝑ
enit ab eo an ꝑdicta illi placerent
qui cum audisset illoꝝ deuotionem
atqꝫ circa illoꝝ excessum penitentiam
ꝫ cordis ꝯtrictionē. atqꝫ penitus ꝯf
essiones. r. dicens. velat igitur sr. q
de ꝑto excusationes nō faciunt. sꝫ cum
lacrimis ꝫ ꝯfessionē ac cordis ꝯpuncti
onē ī indulgentiam ā ī plorare nō cess
ant. ait enim seneca. ubi ē enim ꝯfe
ssio. ibi remissio. ī nocentie enim ꝑx
ia ē ꝯfessio. ¶ Et item. proximum
ad innocentiam locum tenet uerecundia
peccati ꝫ ꝯfessio nā peccatum exte
nuat q celiter corrigitur. hic est
ꝯsilium ꝑtem in datum ualde in
est placidum sibi facē potius de alio
rum uolontate atqꝫ ꝯsensu. ac pr
udentia uultu sereno ꝫ ilari facie
dixit. recte. rn̄disti. nā sicut cum am
icorum nrōꝝ ꝯsilio atqꝫ auxilio ui
ndictam facere ꝑposuerat. ita ī con
cordia. ꝫ reconciliatione eoꝝ ꝯsil
ium petē non ꝑt ponas. Nich e
nim tam naturale ē quam aliqd diss

olim eo genere quo ligatum est ut lex
dicat. Cumque ita tractatis. innotu
uerit. conuocauerit amicos fideles.
agnatosque atque cognatos. proba
tos. ac fideles inuentos. eisque fere
omnia que supra scripta sunt per ordinem narrau
it. consilium quid super predictis facer
et diligenter postulauerunt. amici
uero hec audientes post multarum indagatio
et predictarum rerum diligentem examinationem
consilium dare conciliationem concordie et
pacem faciendam laudauerunt unani
miter et approbauerunt. prudentia
huius audiens et diligenter cogitans. ait
secundum audiui dici. quod potes bene fa
cere noli differre. Cumque consulo ut
statim fiat quod post moras fieri debet. et
sic de consensu omnium missi fuerunt n
uncii sapientes per aduersarius predictos.
illis. dixerunt. ut si placeret illis ad
presentiam congregationem. cum compositionis ac
concordie. nulla dilatione adhib
ita cum iuratoribus promissis uenire
non post ponant. qui benigne re
spondentes et gratias nuntiis agentes ro
gauerunt eos ut domino melibeo eiusque
congregationi refferent se statim uentu
ros et eorum preceptis se fore in omnibus et
per omnia obedire paratos. Cum autemueni
re uellent. unus eorum dixit facia
mus et nos congregationem magnam. ut
cum honore ad illos accedamus. alius
uero dixit. si faciendo mora nostra nimis
cito impediret. nam quicumque exire hoc quod
cumque periculo reditus. tamen longe cum
suspicor esse more. Ceterum consulo ut
sine mora. hoc faciamus. quod alius plac
uit. et ita statim cum iuratoribus et pau
cis aliis deuote ad curiam domini meli
bei accesserunt. tunc melibeus sur
gens in ecclesiam dixit Certum est quod uos
sine causa iusta iniuriam magnam fecistis
domine mee ac filie mee fenestras i
ntrando uiolenter domus mee. et ta
lia faciendo de quibus mortem debe
tis merere. patet. uerum nolo a uobis
audire si uobis placet de predictis
iudicium mee ac domine mee pr
udentie committere uolentem. Illi uero
respondentes dixerunt domine nos sumus in
digni uenire ad curiam talis et tan

domini. nam talia scelera commisimus
de quibus digni essemus. Cum tamen consilium non
de uestra scientia. ut potentia. si potius de
uestra solita clementia et bonitate uenie
uenimus. ecce parati sumus uestris parere
mandatis et cum iuramento ac iurato
ribus in omnibus et per omnia flexis genibus su
missisque iacentes obedire tam in personis
quam in rebus. et ita postea accepti ad pedes
melibei et domine prudentie cadentes
cum summa deuotione ab eis indulg
entiam postulauerunt. quos ipse me
libeus primam subleuat benig
ne ad sua mandata predicto modo re
cepit hac acto. ut semel et septies post
ut de illos precipue laudauit. ac prono
nare. quibus in precepit. ut hic ad cer
tam diem coram sua presentia illis fere pre
sentarent. audituri suam uoluntatem. at
quia precepta non uolebat cum medi
cis de conualescentia filie sue tracta
re atque. de preceptis illis faciendis
cum magna deliberatione. ac diligenti
prouisione cogitare huius taliter ordi
natis omnibus hic in cum leticia et gaud
io recesserunt post modum melibeus
uocatis ad se medicis de filie sue
conualescentia diligenter quesiuit. qui sibi cum
dixerunt me dicam esse filia tua con
tusata est. si dubius conualescentia re
cullatenus dubitare exter quos
melibeus copio se remunerauit
eosque rogauit ut de filie sanitate si
udiosissime procurarent. Ceterum ita
peractis prudentia summo mane in
remoto. et secreto. loco simul cum me
libeo existentes. dixit ei domine uelle a
te audire. cuiusmodi precepta plac
at tibi nostris aduersariis facere. Cui dixit
uolo illos bonis omnibus spoliare illis
que precipe ut ad partes ultramarinas
se mitterat. ulterius huc non reuer
suri. at illa dixit iniquum esset hoc
preceptum. non esset nobis consentaneum. quare
si hoc preceptum faceres numquam cum honore
uiuere ualeres. nam cum ultra modum di
uites existas eorum pecunia nullatenus in
diges. et de cupiditate merito posses
reprehendi. quod consueuit indicium omnium
malorum passim nuncupari. De bona
am melius esset tibi tamen. fama.

de bona fama

uiuo amittere. quam sua turpiter
retinere. scriptum est enim. Malle perdi
disse quam turpiter accepisse. unde
dici convenit. Caecilius. Contentus sis m
tis peccatis oneratus. Bonitas
namque ac bona fama nullius thesa
uris vel pecuniis sunt adequanda. Quia
Jhesus Syrac dixit. Curam habe de
bono nomine. hoc enim magis perma
nebit quam mille thesauri magni
et preciosi. ut idem ait. Lux o
culorum letificat animam et famam bo
na impinguat ossa. In cuius contrario
illud tamquam dampnum omnino sp
ernas. scriptum est enim. Lucrum cum
mala fama dampnum est appelland
um. Et Cassiodorus dixit. Aff
ectatis fame commodi pecuniem n
egligere angusti est enim ingenii
animi signa fame diligere com
odi. Probi enim in fama bonus co
gnoscitur. Nam ut idem ait. Habu
de cognoscat. Et Salomon qui fa
ma recte laudatur. Et Salomon
ait. Melius est nomen bonum quam
divitie multe. Et item idem ait.
Melius est nomen bonum quam un
guenta preciosa. Et Seneca dixit.
bat opinio hominum tutior est pecunia.
quia ut idem ait. bona fama in te
nebris bonum splendorem facit. Se
spreta numquam dicta pecunia. Dicit
apostolus omnino sua quam epistola ad Timoth
eum dixit. Quecumque bone fame sunt
hec cogitate. Nam ut quidam philosophus dixit.
Tacet omnis virtus. si fama late
pateat. Cave famam animo amittere
si talia precepta facere studueris. cum
quod scriptum sit. Laus et fama in no
va erit vetus amittitur. Stude
re debes illam non amittere sed renov
are. Quod autem dixisti te uelle
illis parere ut adimpleas ultra mari
a se miserunt ultra non reuisuri.
iniquissimum michi uidetur. Nam quos honoris
cum tibi fecerint dando semet tibi pro
optatum atque dominium uis continere ad
derisus et opprobrium sempiternum. Non enim
debes abuti potestate ad illis sibi
pro se tibi concessa. Cum debeat privi
legium mereri amittere qui concessa si

bi abutitur potestate. Plus etiam dico
quia etsi deberes id facere posses.
quod non concedo. De facto adimplere id
minime uales. quia si forte precep
ta tua numquam adimplere nollent
adeas guerram cum dampno et iniu
ria tuo redire oporteret. ut quod
est melius partem remissi spernere
oportet. scriptum est enim. Semi
ssius tēpi melius. pirex. ore
libens. etc. Non videtur in talia precep
ta fore iniqua. Nulli namque talia
scelera commiserunt. propter pen
as corporales sustinendas co
ram domino sicut debent minus quam pu
niendi si loco pene corporis talia
pacientur. Nam sed una quelibet pe
na corporalis durior est quam
liber pecuniaria. ut clamant.
Preterea cum Jhesus Syrac dicat. Re
gnum agentem in gentem transfertur propter
iniusticias iniurias et contume
lias. Non erit absonum si pro in
iusticia et iniuria et contumeliis non
illarum de loco ad locum amittas
sua sibi misereatur. Prudentia
per Jhesus Syrac loquitur de iudicio divi
no leges non loquitur divinis rig
ore. Sed hic non debet tractari de
iudicio divino neque divinis ri
gore sed potius de pacis et concordie
benignitate. quare consulo tibi
ut non tales eos ledas. sed ab hoc
malo precepto desistas. dixit enim
Constantinus imperator. Nam qui
conatur perpetuare quod malum est
captivare numquam studet bonum
atque. Cum quod fuerit in certamine superatus
victoriam optinet victus. Sed in
quantum negotio te tales regas. ut in hac
victoria potius concessa te vincas
et sic eos vincere poteris. ait enim
Seneca. **De victoria que fit cum
indulgentia. clementia. et pieta**
Ille vicit qui se **te. rubrica.**
in victoria vicit semper vi
cit assidue qui novit omnia
contemnere. Tempera igitur
tuum animum placabilitate
et clementia. Namque dixit Tullius
Nichil est laudabilius. Nichil

De victoria que fit cum indulgentia clementia et pietate. rubrica

magno et speciali uiro dignis placabilitate atque clementia. Tullius dixit. **De clementia et pietate et misericordia regis.**

De clementia et pietate et misericordia.

Perpetuo enim uincit qui utitur clementia. Plus etiam dico tibi quia pietas et clementia non solum priuatos uel mediocres ornant tibi et sublimant sed etiam magnos reges et principes decorant. et eorum imperium custodiunt et conseruant. Quod beatus paulus in epistola ad thimotheum prima dixit. Pietas autem ad omnia utilis est. promissionem habens uite que nunc est et future. Et cassiodorus dixit. pietas siquidem principum totum custodit imperium. Et salomon in prouerbiis dixit. misericordia et ueritas custodiunt regem et roboratur clementia thronus eius. Et constantinus imperator dixit. Omnium enim se esse uindicem comprobat qui uere se seruum ostendit esse pietatis. uerum etiam omnium adiscantium potiores esse uictores si absola pietate uincamur. Et seneca de clementia imperatoris dixit. Nullum clementiam magis decet quam regem. Et item. Iracundissime et parum corporis se aperit. rex tamen eius sine aculeo est. Exerceas igitur circa hanc uindictam placabilitatem clementiam et pietatem aliquin si iudicatum cum iniquitate procedens omissis exceptionibus propter malam famam de tali uindicta a multis dolere est quod accidere consueuit. Seneca dixit. Male uincit quem penitet uictorie. Melibee est enim ignoscendum quam post uictoriam penitere.

Et consulo tibi ut sensum senece sequaris qui dixit. Si forte inimicum tuum in potestate tua uideris. uindicatum putabis uindicare potuisse. Scito enim honestum et magnum uindicte genus ignoscere. Constans itaque in hoc tuo iudicio exerceas ut deus in suo ultimo iudicio tui misereatur. ac etiam parcat aliquando delinquenti sine misericordia te puniret. Ait enim beatus iacobus in epistola. Iudicium enim sine misericordia fiet ei qui non facit misericordiam. His auditis et diligenter cognitis melibeus dixit. Et unguento et uariis odoribus delectatur cor et bonis amici consiliis anima dulcoratur. Hinc est quod ex quo dulcia et suauia tua consilia imitatus meo proposito tuam uolo sequi benignitatem. et in hoc negotio moribus et per omnia tuam facere uoluntatem. Adueniente denique termino constituto predicti aduersarii cum uaditoribus suis ad curiam domini melibei accesserunt et flexis genibus fusis cum lacrimis ad pedes eius dicti domini et prefate domine prudentie prostrati dixerunt. Ecce uenimus huc parati in omnibus et per omnia uestris obedire preceptis. Unde tamen licet indigni iniurias exponamus ac postulantes quatenus erga nos non exerceatis uindictam sed potius placabilitatem clementiam et pietatem nobis subditis uestris donare dignemini in diligentia eius nam quam in te potentiores. scriptum est enim. Multa ignoscendo potens fit potentior. Tunc melibeus de uoluntate et consensu domine prudentie dixit. licet magna superbia in nobis et non decessit. maior tamen humilitas secuta est. quare etsi minor esset nimis obsequii malum preponderare debet cum plus debeat prodesse bonum quam nocere malum presertim dulcia uerba ualida molliaque. Submissiones nostrum mitigauerunt iram et indignationem secundum dictum salomonis dicentis. Uerbum dulce multiplicat amicos et mitigat inimicos. Et item. Mollis responsio frangit iram. sermo durus suscitat furorem. Et etiam secundum auctoritatem illam. principium amicitie est bene loqui. male dicere uero est exordium inimicitiarum. Insuper etiam uestri deuotio cordisque contritio et penitentia atque peccati confessio nos induxerunt ad placabilitatem clementiam et pietatem. respicientes quod etiam ad uicinitatem quam ait. ait salomon. Melior est uicinus iuxta quam frater procul. Et ad dictum catonis dicentis.

Ledere qui potuit aliquando prodesse ualebit. Speramus etiam quod dicatis ore uos respecturos opere.

dei, amore in utroque honore nobis unicuique parti, pro nobis et vestri parte, omnes iniurias, iras et indignationem, omnesque rancorem remittentes, vos in manibus suscepimus gratiam et bonam voluntatem. Et ita sublevando illos per manus recepti sunt in osculo pacis. Quibus me liberius sequens Domini vestigia dixit: Ite in pace et amplius nolite peccare. Et ita utrique parti cum gaudio et leticia recesserunt.

Explicit liber consolationis et consilii quem Albertanus causidicus Brixiensis de hora sancte Agathe compilavit atque composuit sub millesimo ducentesimo quadragesimo sexto, in mensibus aprilis et madii.

Incipit liber de amore et dilectione dei et proximi et aliarum rerum et de forma vite liber primus.

Initium mei tractatus sit in nomine Domini, a quo cuncta bona procedunt, et a quo est omne datum optimum et omne donum perfectum descendens a patre luminum. Quoniam tuo amore quantumque dilectione mea paterna caritas tua diligat filialem subiectionem, iuxta tempus presentem narrare vel scribere mea possum aliquantulum explicare. Cum voluerim ego Albertanus te filium meum Vincentium bonis moribus conformare ac de amore et dilectione dei et proximi et aliarum rerum et de forma vite instruere, inprimis duo tibi sunt necessaria, doctrina videlicet ac loquela. Primo enim debes discere, secundo loqui. Nam ut ait Ihesus filius Syrach: Ante iudicium para iustitiam et antequam loquaris disce. Et Salomon dixit: Qui prius loquitur quam discat ad contemptum et irrisionem spectat. Doctrinam ergo primo audias, deinde animo addiscas, postea vero in mente retineas. Audire enim nimium, animo addiscere, in mente vero retinere. **De doctrina.**

Doctrinam ergo audire debes ut habeas scientiam. Nam ut ait Salomon: Qui diligit doctrinam diligit scientiam, qui autem odit increpationes insipiens est. Et alibi: Accipite disciplinam meam et non pecuniam, doctrinam magis quam aurum eligite. Et alibi: Qui malum facit domum suam querit ruinam, et qui evitat discere incidet in mala. Doctrina enim bona dabit gratiam. Et alibi: Cor prudentis possidebit scientiam, et auris sapientium querit doctrinam. Et alibi: Non cesses fili audire doctrinam, nec ignores sermones scientie. Et alibi: Ingrediatur ad doctrinam cor tuum et aures tue ad verba scientie. Et Ihesus filius Syrach dixit: Fili a iuventute tua excipe doctrinam, et usque ad canos invenies sapientiam. Et alibi: Doctrinam oris audite filii, et qui custodierit illam non peribit labiis suis, nec scandalizabitur in operibus nequissimis. Et alius sapiens dixit: Cui sit doctrina nil proficiat medicina, nam sine doctrina fugiat lepus ora canina, nam sine doctrina puppem ferit unda marina, nec sine doctrina panem dat terra farina. Audi doctrinam sicut intuere ruinam. Doctrina vero tua initium habeat sed te vivente ut mens tua alat non debet habere finem. Inter eos bonos discendo alit et videndi et audiendi voluntate ducatur. Finem non debet habere, ut ait sapiens in lege: Et si pedem in sepulcro haberem adhuc discere vellem. Et alibi dicitur: Discendo ne deficias, non enim debet esse finis discendi quamdiu vivendum. Ideo et Cato ait: Instrue preceptis animum ne discere cesses, nam sine doctrina vita est quasi mortis ymago. Et alibi: Cum tu magis studio cognoscere multa, fac discas multa, vita nescire doceri. Et alibi: Disce nec cesses, cura sapientia crescit, rara datur longo prudentia temporis usu. Et [?] disce sed a doctis, indoctos ipse doceto, propaganda etenim est rerum doctrina bonarum, nam qui alios docet se ipsum instruit. Ideo Marcialis dixit: Discendi modus enim dum te nescire videbis. Disces si assidue disces, si ut sapias. Supra pay-

Incipit liber de amore et dilectione dei et proximi et aliarum rerum et de forma vite liber primus.

De doctrina

Usus

p pudore. disciplina no patit'. oi tpre

pctō. q mox inuitit' esca. Bos.
quib; e passus ruminat h cad'. Se
per g discedit e. quia ut senec
a. Ddiscas sinch discas. Et debes
es cessare accipe doctrina. ul' sciam
ppt pudore. na ut ait quida phs. Q
ui breui tpi ipudore sustinebit
pmanebit. z alius dix. Et Ama
crubuit sapiam i uestigare aliali
magis erubescere cad' asc ipso req
ri. i inuestigare e doctrina d'bes ap
inoib;. ait eni cassiodorus. Sepe e
gatu est d' doctrina loq cu pitioribz.

a quolibet disce.

ppt uerecudia e no debes cessa
re. ait eni cato. Ne pudeat q ne
sciueris te uelle doceri. Scire aliq lau
s e culpa e nil disce uelle. In pla
to dixit. Malo eni aliena pude
re adisce qm mea ipudeter ignora
re.

De locutione z cohibendo spu ac lingua cohibenda ul' opescenda.

De locutione et co hibendo spu ac li ngua cohibenda ul opescenda

Post doctrina dixi e loqla for
e neccia. q loqla suu locu
tio aspa pcedit. z spm ad
os pducit aur; lingue articu
lo exprimit. ad h q ut locutio
tua bona z recta. sit unisq; pma
neat. Inprimis d'bes cohibe spm
tuu ne prumpat ad os. et lingua
i ducit ad locutione i utile. na
ut ait salon i puerbiis. Sicut ur
bs patens sine murorum ambitu
ita uir q no pot cohibe spm suu i loqndo
Ideo d'bes custodire os tuu z host
iu circustantie labiis tuis apponere
z ori tuo frenos rectos. z ubis tu
is facere stateram. na ut salon ait i
puerbiis. Qui custodit os suu custo
dit aiam sua. q aut iconsideratus est
ad loqndu sentiet mala. Et ipsa ro
gauit dnm dicens. Appone dne ori
meo custodia. z hostiu circustanti
e labiis meis. Et ihs fili' syrac
dixit. Si t e intellectus rnde pxi
mo. sin aut sit manus tua sup
os tuu. ne capiaris i ubo indisci
plinato z confundaris. Et alibi. aur
u tuu z argentu qflia. z ubis tuis
facito stateram. et frenos ori tu
o rectos. z attende ne forte labar
is i lingua. z cadas i conspectu inimi

dictatu q sit casus tuus insanab
il' i morte. freno itaq; ori tuo i
posito. cu a sapiente dicat. Mors z
uita i manu lingue. Et alibi. Ubo
sa lingua malitie i ditiu e. Et i puerb
io dicit. Osse caret lingua. z fra
git dorsa maligna. Et A seneca
dicit. Condicina fornax mali est
lingua. Oportet te lingua tua cur
are. cohibere. opescere. atq; pur p
sibile est domare. Na ut ait cato
uirtute prima puto opescere lingua.
pximus ille deo e qui scit rone tacere.
Ideo aut dixi pur possibile est. qa
ut ait beatus iacobus i epla sua. Na
tura bestiarum z spetiu ac uolucru
z cetorum domant. z domita sunt an
atura humana. Lingua aut sua
nemo domare pot. Et si uero lig
ua ad plenu domari no possit. co
pescenda e tn. z castiganda. ut sit ue
rax. z no mendax. sm ubu dni q a
it. Sit sermo ur est e. no no. qd aph
us est a malo e. Lingua eni mend
ace. z seminante it' fres discordias o
dit dns. z detestatur aia. eius. Ut salo
n. ait. Sex sunt q odit dns. z septi
mu detestatur aia eius. Oculos su
blimes. linguam mendace. Cor mach
inans cogitationes prauas. pferentes
mendatium. testem fallace. pedes ue
loces ad currendum i malum. z manus
eloces ad effundendum sanguinem. z semi
nante it' fres discordias. Et alibi

Nota

i ecclesiastico legit'. potius diligendus
est fur q assiduus i mendatio. Et
alius dixit. Acquiesce ueritati. i nuc
are place suu tibi oblate. Nam
ut ait cassidor'. pessima consuetudo
e despicere ueritate. Et ueritate intell
igo puram i qua nichil i mixtum est fa
lsitatis. Na ut id ait. bonu e
ueru si n aliqd i mixtu e ad uersi
suspicionis. dicit uitas est colenda
que sola de hoies pximos. facit.
cu ipse ds ueritas sit. Et alibi ihs si
rac dixit. An oia opa tua ubu ue
rax pcedat te. z an omne actu consi
liu stabile. Et alibi salon rogau
it dnm dicens. Duo rogaui te dne ne
deneges m an qm moriar. uanita

tem et verba nudatum longe fuca
me. Certe verum. veritatem loqui deberes
ut dictum tuum habeat pondus veris
veritatibus et nil intersit inter iuramentum simplicem
et assercionem tuus vir idem
nam ut seneca dixit. dictum ei
qui non habet veris veritati pondus.
et quoque veris veritati pondus vi
le est. Et sic veritatem sequendo. ali
is semper bonum ponis preces. nam ut ait
quidam sapiens. levius est persio ubi
nequam est administratio. Et alibi
dictum est. Non multum laborit qui
falsitatem veritatis ellegacione
concludit. Iuxta illud. Cum u
erum dicit non laborat. Cohibenda
da in lingua est ut non loquatur do
lum. ut ait propheta. prohibe lingua
tuam a malo et labia tua ne loquan
tur dolum. Et beatus petrus in
epistola prima dixit. Qui enim vult
vitam diligere et videre dies bonos
coherceat linguam suam a malo
et labia sua ne loquantur dolum. Decli
net a malo et faciat bonum. inquir
at pacem et sequatur eam. quia oculi
domini super iustos. et aures eius ad pre
ces eorum. vultus autem domini super facien
tes mala. Refrenanda est in li
gua ut sit dulcis et suavis et g
raciosa et pura et bona loquatur. nam
ut ait ihesus filius syrac. Tibie
et psalterium suavem faciunt melo
diam. et super utraque lingua suavis.
Et alibi verbum dulce multip
licat amicos et mitigat inimicos.
et lingua eucharis gracio
sa in bono homine habundat.
Et alibi. favus mellis verba
composita. dulcedo anime et sani
tas ossium. Et quidam alius dixit.
principium amicitie est bene lo
qui. male dicere vero exordium inim
icitiarum. Et panfilus dixit. Ex
citat et nutrit facundia dulcis
amorem. Bona enim locutio va
lde utilis est. Asapientibus affe
ctanda. Unde seneca in epistola
dixit quicquid bonum dictum est ab ullo
meum est. Refrenanda est in lig
ua ut mollis et molles faciat

responsiones. nam ut dixit sapiens.
Mollis responsio frangit iram. sermo
quia durus suscitat furorem. Cohi
benda est in lingua ut non proferat inani
a verba. ut ait seneca deformi
la honeste vite. Sermo quia tu
us non sit inanis. sed aut consoletur
aut doceat. aut precipiat. aut m
oneat. Refrenanda est in lingua ut
non habeat dentes. vel mordaces aut in
vectiones. vel reprehensiones. sed benig
nas. nam dixit idem seneca. Sa
les tui sine dente sint. Ioci sine vili
tate. risus sine cachinno. vox sine cl
amore. incessus sine tumultu. qui
es sine desidia et cum aliis ludi
tur aliquid sanctum excogitabis. honesti
que. Refrenanda est in lingua ut
non proferat turpia verba. vel verba im
propria. vel inhonesta. nam ut ait
apostolus. turpia colloquia bonos mo
res corrumpunt. Et seneca dixit a
verbis quoque turpibus. abstineto. qui
a licencia eorum imprudentiam nu
trit. Et ihesus filius syrac. dixit
homo assuetus in verbis improperii in omnibus
diebus suis non erudietur. Et so
crates dixit. Que facere turpe
est ea non dicere honestum puto. Et
alius dixit. Non solum oculos
castos convenit habere. sed linguam. Re
frenare et compescere debes in super
tuam linguam ut sit tarda ad loq
uendum. et ad iudicandum. et ad respon
dendum et non velox. unde dixit sanctus ia
cobus. Esto velox ad audien
dum vero ad loquendum. et tardus
ad iram. Et salomon ait. Qui prius
respondet quam audiat stultum se esse de
monstrat. et confusione dignum.
Et alibi. Vidisti hominem velocem
ad loquendum. stultitia magis sp
eranda est quam illius correctio.
Et quidam philosophus dixit. Intus tamen
incumbe ut libencius audias quam lo
quaris. auribus frequencius utere quam
lingua. Et alius dixit. Nescias
unde tibi fuit finis interrogati
onis. Unde quidam philosophus dixit. Serva
silentium donec loqui fuit necessarium.
Nam ut ait seneca. virtutum

magna res est uocis et silētii
temperamentū. Et cassiodorus d
ixit. hec ē regalis pcul dub
io uirtus. taciturnus in ūba p
rūpe. et celius necciā sentire.
Et salon dix. Tēpus tacēdi
et tps loquēdi. Et paulus dix
i epla ad colloc. Sermo uīr sēp
i grā sale sit oditus ut sciatis
quo mō oportеat uos unicuiqz
rndere. Et alibi dī. Optimū
iudicē ēē tio q cito itelligit et
tarde iudicat. Deliberare enī uti
lia mora ē tutissiā. In iudica
do enī ēmmosa ē celitas. Vn ꝯ
sueū dici. Ad penitēd ppat q
cito iudicat. Et eciā dr. Mo
ra ōis hodio ē. s; sapiētes facit.
Cohītenda ē et ligua ut non
ctet de ea re q̄ nō molestat. Vn
ihus filius syrac dix. De ea
re q̄ re nō molestat ne ētauis.
Similit de dēo q te n̄ mole
stat ētare nō debes. l. aliū dri
dē. ait enī cato. Alterius dcm
aut factū ne carpseris umq. E
xēplo simili ne te dridat alt.
Itaqz pruma alt̄cationez ai
m audiētis turbat. et i malivo
lentiā qīz i ducit. et eciā i erro
rem ūmissa ueritate frequēter lab
it. Vn quidā phs dix. Nimi
ū altcando ueritas āmittit. Re
frenāda et ē ligua ut taceat
ne multa ūba effūdat. Nā ut
ait ieronimus. Tacē qui nescit
g stultus loq. quīa tacē n̄ pōt.
Vn qdā sapiēs i frogatus cur
tātū taceret. an q stultus ēēt.
R. stultus tacē nō pōt. Salon
tn̄ dix. stultus qz si tacuīt sa
piēs reputat. Et cassiodor di
xit. Tacēs plūmqz despectibil
uīr et si cū ligua nobilitat. sēp
remanet in honore. Qua si
qd bona accumulat ligua dis
erta. Sapiētī enī magis expe
dit tacē pse qm loqui ꝯ se.
quia nemīnē tacēdo. multos
loqdo circūuētos uidimi. Vn
cato ait. nā nulli tacuisse.
nocet. s; nocz ēē locutū. Ind
ubio ē mag expedit tacē q loq.
Vn quidā phs dix. Si dicē me
tuas. Vn penitēas melius ē nō
q sic. Primus enī loq. ad stulti
tiā tacē uō ad prudētiā spectat.
tacēdo ē qīz gliam ꝯsequim i iu
riā fugimi. multaqz mala fug
am. q i libro de summo bono sc
ptū ē. glōsius ē tacēdo i iuriā
fugē. q rndēdo supare. Loqu
tio ē et rnsio sēp bōā et cta ēē
dz. q qdā phs. iq̄rēti cuidā sa
piēti quo m̄ ṕbs optīe dicē. R.
dix. si nō dixis n̄ q bn̄ sciens.
Multa ēē ūba effūdē stulti
tia est. Vn dr. In multi loqo
nō dēest pctm. Et salon i eccla
ste dix. Multas curas sequit so
pnia. et i multis s̄monib; i ueni
tur stultitia. Et alibi i oī ope
erit habūdātia. ubi aūt st ū
ba plurima ibi frequens egestas.
Hich ḡ eū pōrit q quiescē. et
nimiuz cū aliis loq. seū mul
ta ut saneta i epls dix. Moda
tū. loq et tacē dbem. Vn pā
filus dix. Nec nimiū taceas.
n̄ ūba supflua dicas. audias g
plīma pauca uō. rndeas ut qdaz
sapiens ait. Conpescēda ē i sup
ligua. ut nō sit clamosa. n̄ uocē
emittat audacē. ait enī seneca i
epls. quē ad mo sapiēti uito i cess
us modestior ꝯuēit. ita oracio ꝯ
ssa nō audax. Et alibi id ait. I
mpitoy ꝯsuetudo est uociferare
de lōge. Coartate eciā dbz ligua.
ut nō sophistice loqris. naz ut ait
ihus filius syrac. Qui sophistice
loqr odibil est. oī re defraudabit
nō ē data ē illi adnō grā. Fit ut
nō loquat obscura. l. ābigua. s;
clara et apta. nā ut ait sapiēs. Sa
neius ē mutū ēē. q q nemo in
telligat dicē. Et lex dicat. mch
i rē negēt qs an taceat i frogat
an obscure rndeat. ut icertū dim
ittat i frogātē. h ḡ sit ppositi no
stri sūma. q sentim loquam. q
loquimū sentiamus. ꝯcorder s̄mo

nescit loq

cũ uita. ait seneca in eplis ait.
Cohercenda ē ĩ sup ligua nemur-
muret. ait enĩ paulus ĩ epla
pma ad corrinthios. neqȝ mur
muraueritis. sicut quidam eor.
murmurauerũt ⁊ perierũt ab exter
minatore. Et salon dix. Custo
dite uos a murmuratiõe q̄ nich
pdest. Qm̃ s̄mo sũ obscurũ ⁊ ua
cuũ nõ ibit. Illud deniqȝ tua cog
noscat dilectio. q̃d sicut liguã
tuã debes refrenare ⁊ spm̃ cohi
bere circa tuos s̃mones. ita nõ
debes accõmodare cor tuũ ul' au
res tuas aliis s̃moib; alior. di
cit ē salomõ. Cũctis s̃moib;
q̄ dicũt ne accõmodes cor tuũ n
e forte audias s̃uũ tuũ maledi
centē t̃. scit enĩ tua cõscia. q̃a ⁊
tu crebro maledixisti aliis. Et
seneca ĩ eplis dixit claudendas sũt aures
malis uocib;. Et cato dix. Cũr
ecte uiuas ne cures u̇ba malor
arbitriũ nõ ē nr̃i q̄ q̃sq; loquat'.
Omĩ g̃ ĩ uoce totoq; affectu abo
minãda. ut ori tuo frenũ ĩponat.
liguã q; tuã ⁊ spm̃ tuũ talit' cope
scat ⁊ domet. q̄ tuã loq̃lã adeo
fructuũ sc̃m ualeas opere. De tercii
amoris et dilectione dei. rubrica.

Doctrina g̃ tua ab amore
et dilectiõe dei initiũ cap
iat. quia ut ait cassiodo
rus. Adomĩa reddit' hu
milis q̄ imbuit doctrina celestis
Et iterum. Semp bñ gerit'. sicel
estis metus humanis morib; ap
ponat'. Tua itaq; ĩtelligibilis
dilectio cognoscat q̄ amor alius
ē diuinũ. alius humanũ alius uõ
ad res alias humanas ⁊ tpales se
ĩclinat. Est ĩ p̃mis uidendũ ē q
uid sit amor. qualit' intret m
tes hoĩum. ⁊ unde dicat' amic.
⁊ q̃s sit uerus amic. ⁊ q̄ mõ acq
uirit' amor ⁊ dilectio dei ⁊ q̄ m
retinat'. amor dei. ē caritas d
corde puro. ⁊ cõsc̃ia bõa ⁊ fide n̄
ficta. q̄ ẽ d̃r finis p̃cepti. d' qua
mẽtione facit beatus paulus ĩ e
pla pma ad timotheũ ĩ p̃ncipio

ul' dicas dei amor. ē. vehemẽs
cordis ⁊ aĩe ac m̃tis applicatio ad
dominũ diligendũ. vn̄ dominus
dix ĩ eũglio. Diliges dominũ de
ũ ex toto corde tuo. ⁊ ex tota m̃te
tua ⁊ ex tota aĩa tua. ⁊ pximũ tu
ũ sic̄ te ip̃m. Orit' aũt amor dĩ
agr̃a dĩ patris. vñ dix dñs ih̃s xp̃s.
Nemo pot ueire ad me n̄ pat'
meus traxit illũ. subaudi p gr̃
am ad m̃ amorẽ. Intrat uõ m̃
tes hoĩũ amor dĩ p aures dĩ ĩsp
iratiõe. nã sic̄ ut beata dĩ genit
rix uirgo semp maria angelo ã
nũciãte p aures cõcepit filiũ dĩ
dñm nr̃m ih̃m xp̃m. ita am
or dĩ ⁊ illi dilectio intrat p aur
es corda ⁊ m̃tes hoĩũ dĩ ĩ spira
tiõe. cũ d' eo nobis aliqd ãnũtia
tur. Dicit' aũt amic ã custos u
nus. ē ergo uerus amicus p exc
ellẽtiã. h̃ ē deus. ille enĩ solus
sp̃itũ tuũ custodire ⁊ aĩam tuã
saluare. Ille naq;. tal' ē amicus
⁊ talit' nos oĩs diligit q̄ oĩs
uult saluari ⁊ nemĩe pire ⁊ gaudet
adeo sup peccatorib; p̃niã agẽti
b; ut maius gaudiũ sit ei sup u
no peccatore p̃niã agẽte q̄ sup n
onaginta noue iustis. ut ĩ euãg
lio d'r. tal' ē amicus q̄ eciã suos
suos uocauit amicos. dicẽdo ap̃lis.
uos amici mei estis. ⁊ eciã cũ u
enirct iudas ad tradendũ eũ uoca
uit eũ amicũ. dicẽdo ei. amice
ad quid uenisti. ⁊ nõ tm̃ nos dil
igit. si eciã oĩa nobis bõa tribu
it. ⁊ p nob creauit oĩa. ⁊ oĩa ĩspir
at. ut ait ap̃ls. Omĩa q̄ fecit mũ
dũ. ⁊ oĩa q̄ ĩ eo s̃t. h̃ dñs ē celi ⁊
t're. ⁊ nullo ĩdiges creauit oĩa
⁊ oĩa ĩspirat. fecit q; d' uno omẽ
hoĩem hitare sup uniũsã faciẽ
t're. Illi g̃ amorẽ toto affectu cõ
plecte ut eius amicus efficiaris
nã si eũ dilexis ip̃e te diliget.
ut ip̃e met dix. Ego diligẽtes
me diligo. Et ap̃ls ĩ ep̃la. ad ro.
dix. Scim' aũt qm̃ diligẽtib;
dñm oĩa cooperant' ĩ bonũ. Et ĩ
ysaia scriptũ ē q̄ oculus n̄ uidit

Doctrina amoris ⁊ dilectiõe dei. lii.

nec auris audiuit n̄ ī cor ho
mīs ascēdit q̄ p̄parauit ds̄ hiis
q diligūt eū. Quomodo acquirit̄
amor ⁊ dilectio dei p fidem. rubrica.

Amor aūt ⁊ dilectio dī
acquirit̄ p fidē. spē ⁊ cari
tate. p fidē uidꝫ q̄ s̄m ap
l̄m ē s̄bā spādaꝝ rerū s̄bā
argumētū nō apparētiū
acquirit̄ amor ⁊ dilectio dī. Vn̄
apl's dix. sc̄i p fidem regna u
icerūt. opati sūt iusticiā adepti
s̄t repmissiōes. obturauerūt ora
leonū ⁊ extīxerūt impetū ignī
effugauerūt aciē gladii. cōual
uerūt d' ī firmitate. fortes fc̄i
sūt ī bello. castra euerterūt exteroꝝ
acceperūt d' resurrectiōe mortu
os suos. Vn̄ seq̄ua sc̄s iohes ep̄s d
ixit. fides ē religiōis sc̄issime f
undamētū. karitatis uinclm̄.
amoīs subsidiū. hec sc̄itatē fir
mat. castitatē roborat. dignit
ates exhōnat. Vn̄ in pueris splēd
et. ī iuuenib; floret. in puectis
apparet. gubnat seruos. dn̄os
p̄hibet. officia cūcta custodit.
in paupe grata est. ī medioc̄
leta. ī locuplete honesta. fides
amicicias s̄uat. collegia copu
lat. artes cōmēdat. nullū desp
icit. nullū cōtēpnit. nulli dēē.
nisi q ei forte defuerit. fides mā
data tenet. p̄cepta s̄uat. pro
missa cōsumat. fides familiarē
effic̄ deo. amicos cōstituit xp̄i. Q
uā fidē eciā eccl̄ia sancta epl̄ar cō
dat dicēs. Fides sc̄issimū bonū
humanī pectoris ē q̄ nulla necc̄i
tate ad fallēdū cogit̄. nullo corrip
it̄ p̄mio. Et tullius d' amicicia
cōmēdauit fidē dicēs. firmamētū
aūt stabilitatis cōstātie q̄ ē eq̄
ī aio gerim̄ fides illeq; ē. fidū p
otest ēē multiplex ī geniū ⁊ tor
tuosū ⁊ fides ita placuit deo q̄
dn̄s nr̄ ihs xp̄s neminē sanab
at. n̄ firmā fidē ī eo hrēt. hūt
es aūt firmā fidē sanabat. Vn̄
sup ⁊ saluabit d' īcetō fides tua
te saluū fecit. ut dix̄ ceco cui

uisū restituit. ⁊ de pso q̄ mōdau
it. ⁊ multis aliis. Vn̄ d' eū mi
nistrarē debes uirtutē ut beatus
petrus ī ep̄la sua sc̄a ait dicēs. v
os aūt curā omnē. sub īferētes cō
ministrari ī fide ur̄a uirtutē. Vn̄ ī u
irtute aūt sciēm ī sciā aūt abst
inētiā. Vn̄ ī abstinētia aūt pati
ētiā. ī paciētia aūt pietatē. ī
pietate aūt amorē fr̄nitatis ī
amore aūt fr̄nitatis caritatē.
Vn̄ p fidē ēē placet hō deo ut pla
cuit latro ī cruce ⁊ sī fide displ
icet hō. vn̄ apl's ait īposibile ē
sī fide aliq̄ placē deo. Et p fidē
cōuīcim̄ mūdū. Vn̄ beatus iohes
ī ep̄la sua dixit. hec ē uictoiā que
uicit mūdū fides nr̄a. Et ex fide
iustꝰ uiuit. Vn̄ apl's ī ep̄la ad
ro. dix. Iust aūt ex fide uiuit. Et
īelligo fidē catholicā hec ē uniūsa
lē quā romana eccl̄ia docet col
it. ⁊ ueneratur. scd'q ī q̄cūq; uult.
⁊ ī ēēo ī dn̄m cōnect ⁊ ī relligat fi
dē uiuā ⁊ nō mortuā. h' est bonis
opib; uestitā. nā ut ait apl's. fi
des sī opib; mortua est. Et hec ī
opib; qui successiū desit. q̄s op
nō fortiūt̄ effcm̄ fides tū ppt hū
ē d' reliḡda nā dix. quidā sapiēs.
Vn̄ malo in successiū d' ēē q̄ fide.
Nā ū. qdā sapiēs dix. fidē q̄
dit quo se fuet nō ē d'ēlictū. Et
ī religas fidē firmā ⁊ ī dubitatā
nā d' ēēō dī nullo m̄ d'bes dubita
re. beatus enī petrus apl's cū dn̄s nr̄.
ihs xp̄s ambularet sup aq̄s ma
ris dixit ei. Vn̄ tu es dn̄s iube m
e uenire ad te. Et cū iuxta p̄ceptū
dn̄i ambularet sup aq̄s maris d
ubitauit vn̄ stati cepit submgi
ppdubitōne. q̄r dn̄s appb̄ēdens eū
p manū subleuauit eū dicēs. m
odice fidei q̄r dubitasti. Et ali
bi beatus iacob; ī ep̄la sua p̄ dix
it. siq̄s aūt ur̄m indiget sapīa
postulet a deo q dat oib; habūd
āt. ⁊ nō impp̄at ⁊ dabit ei p̄tul
et aūt ī fide nichil hesitās. q enī h
esitat simꝭ ē fluctui maris q a
uēto mouet ⁊ circū fert. nō ergo

exinde homo ille quod accipiat aliquid a domino. Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis. Et in evangelio dixit: Amen dico vobis si habueritis fidem et non hesitaveritis, qui monti huic dixeritis tolle et iacta te in mare, fiet. Et omnia quecumque petieritis [illegible] orantes credentes accipietis. Et in ecclesiastico dicitur: Cor ingrediens duas vias non habebit requiem, et pravum cordis in illis scandalizabitur. Et Seneca in epistulis dixit: Qui in quo destinavit pervenire vult, unam sequatur viam et non per multas vagetur. Et alibi. Vita sine proposito vaga est, nichil quod nusquam ubique est et tractatum. **Per spem. xx.**

Per spem autem acquiritur amor et dilectio dei. Spes est expectatio certa future beatitudinis. De qua spe namque dicitur: iuventutis spera in deo et fac bonitatem, inquire pacem et persequere eam. Et alibi: Iacta cogitatum tuum in domino et ipse te enutriet. Et alibi: Revela domino viam tuam et spera in eo et ipse faciet. Salvator est dominus omnium sperantium in se, ut ait propheta. [illegible] inimicos tuos qui salvos facis sperantes in te. Nam sperantes firmantur in domino, ab eo protegantur et liberantur ab eo, non confunduntur nec infirmantur, et ab eo redimuntur et pascuntur et in divitiis eius. Ut ait apostolus in epistola: Sperent in te qui noverunt nomen tuum quoniam non dereliquisti querentes te domine. Et alibi: Deus meus impolluta via eius, eloquia domini igne examinata, protector est omnium sperantium in se. Et alibi: In te speraverunt patres nostri, speraverunt et liberasti eos; ad te clamaverunt et salvi facti sunt; in te speraverunt et non sunt confusi. Et alibi: Iudica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus sum et in domino sperans non infirmabor. Et alibi: In te domine speravi, non confundar in eternum, in iustitia tua libera me. Et alibi: Redimet dominus animas servorum suorum et non derelinquet omnes qui sperant in eo. Et alibi: Spera in domino et fac bonitatem et inhabita terram et pasceris in divitiis eius. Et alibi: Adiuvabit eos dominus et liberabit eos et eruet eos a peccatoribus et salvabit eos quia speraverunt in eo. Et alibi dixit apostolus in epistola ad Romanos: Spe enim salvi facti sumus; spes autem que videtur non est spes. Et ideo quia spes est ultimum malorum solatium, ut dixit Seneca [illegible]. **Per karitatem.**

Per caritatem autem acquiritur amor et dilectio dei, que capitalis omnium virtutum et omnia bona [illegible] ut ait beatus Petrus in epistola sua prima: Caritas operit multitudinem peccatorum. A deo ut dicatur: Habeas caritatem et fac quod vis. Nam deus caritas est, et qui manet in caritate in deo manet et deus in eo, ut beatus Iohannes in epistola sua dixit. Est autem caritas secundum Augustinum omnis motus ad fruendum deo propter se et sibi et proximo propter deum. Et caritatem habeas secundum quod in epistola sancti Pauli diffinitur et amicus dei reputabis. Intelligo etiam caritatem secundum quod vulgo dicitur: facias illi caritatem, id est helemosinam. Unde dicitur: Date helemosinam et omnia munda erunt vobis. Et alibi dicitur per sapientem: Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, ipse clamabit et non exaudietur. Et alibi: Qui dat pauperi non indigebit; qui autem despicit deprecantem sustinebit penuriam. Et Seneca dixit: Habet in adversis consilia qui prosperis commodat. Et alibi filius Syrac dixit: Helemosina viri quasi sacculum cum ipso. Et alibi Ysaias dixit: Frange esurienti panem tuum et egenos vagosque induc in domum tuam. Si videris nudum operi eum et carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi mane lumen tuum et sanitas tua citius orietur. Unde [illegible] melius cognoscitur quod per fractionem panis cum helemosine faciende, quod manifeste potest in evangelio dei cognosci, nam apostoli qui cum domino cotidie conversati fuerant post illius resurrectionem eum non cognoscebant licet eum viderent exponentem

eis scripturas. et incipiente a moy
se et prophetis. cognouerunt tamen
eum in fractione panis. qui diuis
dicere illis manifeste intelligere
quod deum numquam melius cognoscetis
nec oculi peccatorum ad cognitionem
dei melius aperiuntur quam perfectione
est paratus ad helemosinam faciendam
per helemosinam enim efficitur homo be
atus et in die mala a domino liberabitur
. fit et iocundus et sermones suos
in iudicio bene disponet. ut ait
propheta. beatus qui intelligit super e
genum et pauperem. in die mala li
berabit eum dominus. et alibi. Iocun
dus homo qui miseretur et commodat di
sponet sermones suos in iudicio
quia in eternum non commouebitur. mul
tis enim rationibus debemus hylariter helem
osinas facere. quia hylarem datorem
diligit deus. ut dixit apostolus in epistola sua
ad corrinthios. et quia per dicta bona in conse
quimur. et quia cum damus helemosinas
non eas amittimus si nobis eas conser
uamus. et per eas in domo domini recipi
mur. unde dicit dominus. facite uobis a
micos de mamona iniquitatis ut re
cipiant uos in eterna tabernacula. Et
quia dando helemosinam non tantum pau
peri damus. sed ipsi deo ut ipse met te
statur dicens. quamdiu uni ex minimis me
is fecistis mihi fecistis. Et quidam sap
iens dixit. Quamuis sis inmissa premium
de paupere pensa. nam dum pascis eum p
ascis amicos deum. pauperis in specie m
na latet ipse deus. bonum est quod helem
osine donum. quia cum dantur nobis
conseruatur. et in thesauris dei nobis re
conditur. unde dicit dominus. Thesauri
zate uobis thesaurum in celo. ubi
neque erugo neque tinea demolitur
et marcialis cocus dixit. Extra fu
res scelestique manus tigilibus ministrat
sunt ubi donata. spargere et accu
mulat. quod non indignus bis mune
ra prestita perdit. quam donat. don
at in meritis. tu quam cum munus
in terrestribus et pessimus. quod ego hic ege
dus. perderis quod misit. Quidam philosophus
dixit. si deum imitaris da igno
tis. nam et sceleratis solem et piratis
maria patent. Omnibus quidem pauperibus
benefacere debes non auertendo faciem
tuam ab ullo paupere. sed tobias quod ait.
De substantia tua fac helemosinam. et noli
auertere faciem tuam ab ullo paupere
ita fiet. ut nec a te auertatur facies d
omini. quomodo potueris misericors
esto. si multum tibi fuerit habundanter
tribue. si exiguum fuit. et exiguum li
benter impertiri stude. premium enim bon
um thesaurizas tibi in die necessitatis
quoniam helemosina ab omni peccato et
a morte liberat et non patitur animam ire
in tenebras fiducia magna erit
coram summo deo helemosina omnibus qui
faciunt eam. Et angelus raphael dixit
ad tobiam. bona est oratio cum ieiun
io. et helemosina magis quam thesau
ros auri recondere quoniam helemosi
na a morte liberat et purgat peccata
et facit inuenire uitam eternam. qui autem
faciunt peccatum et iniquitatem hostes
sunt anime sue. Et ideo forte dani
el propheta dixit nabuchodonosor
regi qui preuiderat destructionem re
gni sui per somnium arboris. placeat
tibi rex consilium meum. peccata tua
helemosinis redime. et iniqui
tates tuas misericordiis pauperum et for
sitan ignoscet tibi deus peccata tua.
Nec credas quod propter copiam helemo
sinarum bona tua decrescant. uel mini
uantur. immo credas quod augentur et crescunt.
nam sicut quando lucet candela et accen
ditur lumen ab ea sumitur. lumen prime
candele non minuitur. sed duplicatur.
ita per datum helemosinarum substantia tua
crescit et augetur. quod potes manifeste
cognoscere per exempla diuina. dominus enim
noster ihesus christus cum uidisset turbam que se
cuta fuerat eum in deserto sermone. et misertus
fuit super eam dicens. si dimisero
eos ieiunos deficient in uia. et uo
lens facere helemosinam de substantia sua
ab eo certa paucis. quinquemilia homi
num exceptis paruulis et mulieribus. de
v. panibus et duobus piscibus. helem
osina dei ita facta substantia dei creuit tantum
creuit et habundauit. ut ex reliq
uiis panum et piscium que super fuerunt
et habundauerunt. xii. cophinum re

plenus. [E]t similiter substantia devoti
habundavit et crevit quando pa-
vit dominus iiii milia hominum exceptis
parvulis et mulieribus de septem panibus
et pisciculis paucis. et ex reliquiis
que super fuerunt septem sporte collec-
te sunt fragmentorum plene. potes
et cognoscere quod divitie hominum non
minuuntur si erogantur per helemosinas
per multa exempla humana. nam multos
vidimus homines quorum divitie ha-
bundaverunt et everterunt quando helemosi-
ne in eis habundabunt et habundant si-
cut helemosinis ait. propter avarit-
iam subtrahens bona ipsorum hominum ame-
hilarem fit perit et destructa. Si-
cut enim hoc per helemosinas efficiatur ha-
bitat. et in eterna tabernacula recipitur.
Ita per subtractionem helemosinarum
avaritiam efficiatur homines cadere. et re-
cta via vadit ad tartara. unde dicitur
[E]surientem fratrem tuum fame morien-
tem et non pavisti occidisti. [E]t cassi-
odorus dixit. Merito quasi quis potest
esurientibus subvenire si non pa-
scat extinguit. helemosina enim ex-
tinguit peccatum. unde ihesus filius si-
rac dixit. Ignem ardentem exting-
uit aqua. sic helemosina extinguit
peccata. et resistit peccatis. Fili h-
elemosinam pauperis ne defraudes
et oculos tuos ne avertas a paupere.
animam esurientem ne despexeris. et
non exasperes inopiam suam. ab inope
ne avertas oculos propter iram. et non relin-
quas querentibus te retro maledicere.
et alibi. Conclude helemosinam
in corde pauperis. et hec pro te exorabit ab
omni malo. Et beatus iohannes in epistola sua
dixit. [Q]ui habuerit substantiam mundi. et
viderit fratrem suum necessitatem patientem
et clauserit viscera sua ab eo. quomodo
caritas dei manet in eo. Ut ergo mor-
tem evites. et recipiaris in paradisum sicut
quod apostolus dixit in epistola ad galatas. Ope-
remur bonum ad omnes et maxime ad do-
mesticos fidei. ad omnes dico quibus om-
nibus bene facere potes. nemo enim in ista
huius mundi bene facere potest omnibus nisi sol-
us deus. omnibus ergo bene fac. maxime e-
gentibus. ait enim cassiodorus. Egen-

tibus iussum est non divitibus subvenire
fudit potius quam [illegible] in plenum
honora ergo dominum de substantia tua. et de pri-
mitiis omnium frugum tuarum. et implebuntur
horrea tua saturitate. et vino tor-
cularia tua redundabunt ut sa-
lomon dixit. honorare ergo debes dominum
de tua substantia. et cum usuris melioratam
accipies. nam ut ait idem. fenerat
domino qui miseretur pauperis. et vicissitu-
dinem suam reddet ei. ait enim ysaias
[C]um effuderis animam tuam esurienti et
animam afflictam repleveris. orietur
in tenebris lux tua et tenebre
tue erunt sicut meridies. et requiem
dabit dominus deus semper et satiabit
in splendoribus animam tuam et ossa tua
liberabit et eris quasi ortus irriguus
et sicut fons vivus cuius non deficient
aque. et honorare debes dominum de
tua substantia. et cum esurienti panem tuum
dividere. et habebis laudem in deo ut ait
seneca in epistolis suis. [C]onjunge quidem l-
aus est naufrago manum porri-
gere. erranti viam monstrare esurien-
ti panem suum dividere. non tamen hoc fa-
cere debes amore laudis. sed retribu-
tione debes de tua substantia bona in tempore. et
non ex vana gloria. Nam ut ait dominus
[C]um facis helemosinam noli tu-
ba canere. sed secreto. ut nesciat si-
nistra tua quid faciat dextera tua.
[F]acias ergo helemosinas hilariter.
et non triste. nam ut marcialis cocus
dixit. Si donas tristis. et dona et pre-
mia perdis. et habunde facias hele-
mosinam secundum vires et facultates tu-
as. et ex tua habundantia. ut hel-
emosine tue non sit aliis consola-
tio. et tibi autem tribulatio. nec expectes
quod filius tuus pro te vel alius faciat
helemosinas. vel ablata restitu-
at. dixit enim filius sirac [A]nte mor-
tem bene fac amico tuo. et secundum vires tuas
exporrigens da pauperi. non ne
aliis relinquas labores tuos. Nam
ut ait apostolus paulus in epistola
ad corinthios. [S]i enim voluntas pro-
mpta est secundum id quod habet accepta est. et non
secundum id quod non habet. non enim ut aliis sit
remissio vobis autem tribulatio. sed

ex equalitate in presenti tempore vestra hu-
abundantia aliorum inopiam suppleat
sic illorum habundantia vestre debet
esse inopie supplementum. Et etiam Sen-
eca de beneficiis dixit. Dabo egenti
sed ut ipse non egeam. Succurram pe-
rituro sed ut ipse non peream. Et mar-
tialis cocus dixit. Si nocens est
sic alius periit (?) in merito. velle ben-
e aliis. ipse odire te misi est (?).
Et cato dixit. Sic bonus esto
bonus ne te mala dampna sequan-
tur. Et non solum ei nocere non debes per
munificentiam liberalitate tua. sed
alius. Ait enim cassiodorus. Mu-
nificentiam meam nulli volumus ne-
gare dampnosam neque alii tribu-
itur alterius dispendio applicetur. In-
de tullius dixit. Videndum est autem ut
ea liberalitate utamur que prosit ami-
cis, nemini noceat. Et tali libe-
ralitate uti debemus ut de nostro non
de alieno tribuamus. Tribuere enim de a-
lieno non est iustum quod liberale. Vn-
de tullius dixit. Nichil est liberale
quod non sit iustum. Et cavendum debe-
mus ne maior sit beneficium (?) beni-
gnitas quam facultates ut idem dixit.
Secundum quod facultates et posse tuum s-
ua cassio dori dedit (?). Qui autem
gloria tua refugium sit oppresso-
rum fessorum defensio. et presidium aliqua
calamitate conclusis. qualiter retinetur

qualiter retinetur amor dei r

[R]etinetur autem amor amor dei. R.
dei et illius dilectio perseveran-
tia. Vnde dicitur. Non qui incep-
erit. sed qui perseveraverit erit in re-
gno dei. Et dominus proprio ore di-
xit. Qui autem perseveraverit usque in
finem hic salvus erit. Et alibi idem dixit.
Nemo mittens manum ad a-
ratrum et respiciens retro aptus est regno
celorum. Et sanctus iohannes in epistola sua di-
xit. Omnis qui recedit et non permanet
et in doctrina christi. deum non habet. Qui per-
manet in doctrina eius hic et filium et
patrem habet. De amore dei et dile-
ctione illius propter magnitudinem nego-
tii et mei paucitate ingenii ad
plenum vobis non possum docere. sed hec memb-
ravi et succincte. Et que summatim tibi

scripsisse sufficiat. tu autem ex tuo in-
genio adiuncto et proprio semper augeas
et super addas ut per dei gratiam ad illum
amorem et dilectionem valeas pervenire.

De amore et dilectione dei et proximi.

[H]abito tractatu liber secundus.
de amore dei et dilectione ip-
sius. tractandum est de amore
et dilectione proximi quod illi co-
heret. et sine qua dei amor
haberi non potest ut sanctus iohannes in epistola sua
dixit. Et omnis qui diligit fratrem ex deo
natus est. et cognoscit deum. Qui non
diligit. non novit deum quoniam deus
caritas est. Et alibi idem dixit si quis dixerit
quoniam diligo deum. et fratrem suum quem
suum odit mendax est. Qui non dili-
git fratrem suum quem videt deum quem non
videt quo potest diligere. et hoc mandat-
um habemus a deo. ut qui diligit deum di-
ligat et fratrem suum. Et beatus pau-
lus dixit. Qui diligit proximum le-
gem implevit. Et salomon in ecclesiastico dicit.
Tribus placitum est spiritui meo. que sunt
probata coram deo et hominibus. concordia
fratrum. et amor proximorum. et vir et u-
xor sibi consentientes. Tres autem species
odivit anima mea. pauperem superbum.
divitem mendacem. et senem fatuum et in-
sensatum. Et etiam cum dominus dixisset.
Diliges dominum deum tuum ex toto cor-
de tuo. et ex tota anima tua tua. et ex
tota mente tua. statim subiunxit.
Et proximum tuum sicut te ipsum. dicens in
his duobus mandatis tota lex pendet
et prophete. Diliges quidem proximum sicut te
ipsum ut illud sic potest similitudinem
et equalitatem. necesse est tamen alium dili-
gere quantum se ipsum diligit. sufficit enim
si diligis proximum ad id ad quod te ipsum
diligis. id est ad vitam eternam. omnis quidem ho-
mines generaliter et universaliter in proximo sunt di-
ligendi. nam voluntate debes implere
etiam in actu prout potes complere ut bo-
ni boni sint et de pravis [illegible] boni opera in
proficuum vadant. recto quidem amore
omnes diligas. non pravo. amor enim
alius est rectus quod dicitur caritas de quo
supra dixit in titulo de amore et dilec-
tione dei. alius non pravus. quod cupiditas
potest nuncupari de quo generaliter tractantur

De amore et di-
lectione proximi le-
ctus.

De pauperte

ꝛ illū diffiniuit dicēs. amor ē
passio q̄dā ī nata procedēs ex ui
sione ⁊ īmoderata cogitatione
forme alterius sexus. ob quā q
s aliqs sup oīa cupit alterius pot
iri amplexibꝫ. ⁊ oīa de utriusqꝫ u
oluntate ī ipsius amoris p̄cepta
cōplecti. ¶ Diligas ḡ hoīes ī bon
ū ⁊ nō ī malū. nā ⁊ apls̄ dicit
¶ Noli uinci a malo. s; uince ī bo
no malū. Et alibi ī ep̄la ad ro
manos. ¶ Unus quisqꝫ urm̄ p
x̄io suo placeat ī bonū. Qui ē
diligit aliū cōsentiēdo malo
nō illū diligit s; pocius odit.
⁊ se ipm̄ dāpnat. bis eni peccat
q̄ pcō obsequiū ac cōmodat q
eni peccat prius ī se q̄ ī aliū pec
cat ut sc̄s p̄sp dixit. hoīes sic
sꝰ diligimꝰ ut errores eoꝝ nō
diligam̄. ¶ De amore ḡ hoīs ī h
oīem dic ut plenꝰ notauit be
atus augustinꝰ. ī s̄mone suo
q̄ legit ī dn̄ica post pentecostē
qui sic īcipit nō solū ī nouo ꝛc.

Unde oritur amor ⁊ qualiter retā.

Et nota q̄ amor admo
dū cristalli orit̄ coagu
lat̄. ul' gelat̄ gelat̄. ī ā
iciā cōūtit̄. ⁊ p bonā cō
uersationē ⁊ lōgā cōsuetudi
nē q̄ ī naturā deducat̄ adeo ut
q̄ lapis clarus efficiat̄. amor
hoīs uelud lacrima ab oculis ori
tur. ⁊ ī pectus cadit. orit̄ ēt q̄nqꝫ
ab auribꝫ. nā si audieris ē filiū
eē natū q̄ nūq̄ uidisti p solū au
ditū aurium ocipit̄ amor ī cor
de tuo ut eū īcipias diligē. Id
ē est cū de aliquo bono hoīe multa
bona audis. ul' s'uitia ab eo pcipis
ocipis eni amorē pariter ad ill
ū diligēdū. ¶ Coagulat̄ aut amor
⁊ gelat̄ ita q̄ ī amiciciā cōū
tit̄ p fidē p cōuiuiū p locutionē
siue loq̄la. ⁊ p bona s'uitia ī uicē
data ⁊ accepta. p fidē coagulat̄
s; senecā q̄ ait. ¶ Amico fidel' co
agulū ē amicitie. sapiētia firm
amtū. per cōuiuiū aūt ī' hoīes
bonos coaglat̄ amor. ut dixit

qdā sapiēs. cōuiuiū ē coag
ulū amititie ī' bonos. ī' ma
los aūt dissensio. ¶ Unde dix seneca
ī epl'a. ante q̄ spiciēs ē cū qb
us edas aut bibas. q̄ q̄d edas.
aut bibas. epulatio sine amico
leonis ac lupi uita ē. Et p̄pha
dix. ¶ Supbo oculo ⁊ īsatiabili
corde cū h' n̄ edebā. licet aūt
sit cōuiuiū coagulū amititie
nō tn̄ freqn̄tādū ē multis rōibꝫ
⁊ q ī cōuiuio multi mali hoīes
cōgregant̄. ⁊ q dissēsiōes ma
xīe ibi cōqꝫ orit̄ ⁊ q sup flui
tates multe ibi fiunt. ⁊ q p cō
uiui freqn̄ia sibi hoīu ualte cō
morat̄. Unde salon dix ¶ Melī ē
ire ad domū luctus q̄ ad domū
cōuiuii. ¶ Et cato ī dixit. Ra
ro cōuiuare p locutionē aūt
bonā coagulat̄ amor ⁊ ī amici
tiā cadit. Unde quidā sapiēs di
xit. pcipiū amicitie ē bn̄ loq
male dicē uō exordiū inimit
ciaꝝ. ¶ Et pāfilus dix. Exercitatur
ex pluriū facūdia dulcis amo
re. per bona aūt obsequia ī uicē
data atqꝫ recepta gelat̄ amor
⁊ cadit ī amiciciā. ⁊ efficit hō zelos'. un
dr̄. zelus domꝰ tue comedit me.
Et alibi. ¶ Noli emulari ī ma
lignātibꝫ. nec zelaueris faciēt
es iniqtatē. Et regl'a amoris
dicit ¶ Qui nō zelat amare
n̄ pōt. et ex uā zelotipia affect
sēp crescit amādi. p mutua ē s'
uitia ī uicē data atqꝫ recepta
acqrit̄ amititia ⁊ cōs'uat̄ ⁊ ret
inet̄. Unde dici cōsueuit. Audio
sic dici. dando. retinet̄ amici.
Et Cato dixit ¶ Obsequio cōm
dulcis retinet̄ amici. ne du
bites cū magnus petas ī petē
parua. his ⁊ eni rebꝫ augm̄
gēa caros ⁊ alibi. dapsilis ī
ērīū notis ⁊ caris amicis. q̄ dona
potēs eē q̄s. cōcede rogāti. ¶ Nā
parce serui' boīs ipse lucrū
ē. Et t'rēcius dix. Obsequiū am
icos ueritas odiū parit. Si eni
ab amico tn̄ in suppsis nūqꝫ

illi tribuendo. illi amicitiam
mitto pceī. cū a te sep̄ dāpna
suscipiat nūq̄. ar luc. amic
ē utilitatis cā assumpt̄. ⁊ sip
te semp dāpna patit̄. tua a
micitiā ipsi nō placebit naz
ut dix̄ phs. ¶ Qui utilitatis cā
assūpt̄ est tādiu placebit
qm̄ diu utilis fuit. Et ↄtra si
amicus t̄ sepe ↄdolu̇it docuit te illi
reddē. vn̄ qdā phs dicit. bn̄fi
ciū sepe accipe. docet ē reddē. ⁊ ei
seneca epla dix̄. bn̄ficioꝝ usū
gūi hoies eē putat. illa ↄcit̄
mora. ⁊ tāto plus soluēdū ē q̄
to tardi⁹ i̇gtus ē q bn̄ficiū red
dit sn̄ usa. sz lic bn̄ficia pri
oꝝ ↄcedat nō tm̄ ↄgrua ino
ra ī h⁹ ē rephndenda. nā dix̄
qdā phs. ¶ Tene rectā iusticiā
īt̄ hoies ⁊ diligūt te. ⁊ n̄ ppel
ulli reddere mutuū boī ul̄ m
ali. qa diuti⁹ expectabit te a
micus. ⁊ diutius timebit te
īimic⁹. ¶ Reddere dbes g̃ bn̄fi
ciū amico cū usuris si poteris
licz ī memoria frequēt̄ hās
bn̄ficiū t̄ collatū. ⁊ bn̄ factore
ī te collaudes. ait eī seneca.
¶ Tam magna ē usa p bn̄ficio
memoria. Et ī bn̄ factorē re
uerearis ⁊ timeas. nā ut idē ait
¶ Optime positū ē bn̄ficiū ubi
meminerq̄ accipiūt. Et diligēt̄
caueas ne reddas malū p bo
no. siue bn̄ficio. q̄ eēt iniq
uū. n̄ collaudū adeo. nā ut
salon ī pūbiis dix̄. Qui reddit
mala p bois nō recedet malū d
domo ei. Et similr̄ amico ebri
us. ī uilite iā abed petis. ⁊ alibi
dr̄. bn̄ficiū q dare nesciat ī uilite
petit. imo ī modū cadit. ut
idē seneca dix̄. ¶ Nullū ē odiū
pniciosius quā me bn̄ficii uio
lati pudē. libētius eī debes
bn̄ficiū reddē q̄ d nouo recip
e. ⁊ inde ī id seneca dix̄. Grat⁹
q bn̄ficiū accepit libenti⁹ quā
reddat. Quāto illarior ē q sol
uit g̃ q mutuat̄. tāto dz eē

ylarior q se maṗis ere alieno
accepti bn̄ficii exonerat. g̃ q
maṗie obligatur. Qz eīn d ac
quirendo cogitat oblit̄ ē accepti
ti ē amicitia. sz negotiatio que
ad cōmod accedit. que qd ↄsec
utura sit spectat. qr̄ deīn ē. Di
gnus decipi q de recipiēdo cogi
tat dū dat. Q si reddere bnfi
tiū factus nō potes. saltē pfessio
nē bn̄ficii retribue. Nā ut ait id
em seneca. ¶ Dimidiū aūt solutio
ē bn̄ficii ipsi ↄfessio. Denegatō
aūt bn̄ficii ad maligntatē ⁊ igt̄
udinē spectat. vn̄ qdā phs dixit
¶ Bn̄ficiū q denegat corā oculis oīa
cnetis se accēt. Deqbz bn̄ficiis di
dis ⁊ recipiēdis pleni. no. j. ī tullo
de retinēdis amicis. ¶ placeat aūt
t̄ alii amicitiā cū amica ↄmō ↄf
uat̄ ⁊ nō cū alius ingenio. sine
sit amic̄ siue īimic̄. nā ut ait
tullius de officiis. Neqz dolor neqz
mors neqz aliq q extrinsecus hoi
accidē possit. tal ē ↄ naturā qr̄ ex
alieno ī ↄmodo suū augē cōmod.
seneca dix̄. Sacri est sua mala
q aliena tractare. ¶ ⁊ alibi. ↄser
uis ē nocē q ledi p boni aūt ↄu
satione ⁊ lōga ↄsuetudine amo
ī naturā ↄūtit. adeo ut qi lapis
clarus efficiat̄. quia ↄsuetudo ē
altā naturā. sicut eīn aqua fō
tis ⁊ putei assidua ⁊ lōga ↄsuetu
dine semp melior efficit̄. ita a
mō ī uetatus semp nouo meli
or īuenit̄. vn̄ ihc filius sirac di
xit. vinū nouū ⁊ īimicus nou
us inueterescat. ⁊ cū sua uitate
bibes illud ¶ ⁊ alibi. amicū tuū ⁊
amicū patris tui nō dereliqs nou
us eīn nō erit silis illi. ¶ Et nota
q sic. Antiqua amicitia plōgāz
ↄsuetudinē in habitū uitis sum
pta ita ↄgelat q q lapis clarus e
fficit̄. ita ira ī uetata odiū dr̄. ⁊
odiū ī uetatū adeo ī naturā ↄu
tit̄ q ī īimico antiquo nūq̄ ↄfidē
plus. vn̄ quidā phs dix̄. Ne asso
cies te īimicis tuis cū alios psis
regere socios q eīn mala egerit

notabuntur. quod vero beati fuerint demonstrabuntur. plus vero dixit alius philosophus. videlicet. ignotos qui in inimicos esse invicem et in eis non esse confidendum cum cognitio eorum aut [illegible]. Ysidorus aggredi [illegible] vix cum aliquo nisi cum prius agnoveris. Si causa [illegible] tibi una ignotus se associaverit. iter [illegible] investigaveris dic te velle longius ire quam disposuisti et si detulerit lanceam vade ad dexteram. si ensem. ad sinistram. Salomon vero de inimico antiquo dixit. Ne [illegible] ad doctrinam [illegible]. Inimico antiquo ne credas in eternum. et si humiliatus vadat curvus ne credas ei. captus enim utilitate non amicicia revertitur voluntate. ut capiat fugiendo quem non potuit persequendo et alibi in oculis tuis lacrimabitur inimicus. et si invenerit tempus non satiabitur sanguine tuo. Quare Seneca dixit. pro amico potius occidi expedit. quam cum inimico vivere. Et in ysopo dixit. Esse confidantis secta. nec huius detegatis. cum quibus egistis pugne discrimina tristis. Et alibi idem dixit. Nulla fides hosti et sit qualis nostri. prius fuit hostilis. et sit [illegible] sic utilis. fraudis necesse dure. si sic videre [illegible]. Nam quidam philosophus dixit. cum inimico nequaquam tute in gratiam reditur. Quia ut ait Seneca. numquam ubi fuit diu ignis deficit vapor. vapor enim odii semper latet in pectore inimici. Et odium secundum Tullium est venenum amicitie. quare amicitia eius vel gratia conciliata non bene potest durare. et alius dixit. Inimici ad amicum nulle possunt convenire.

Et nota. quod amoris multa sunt incommoda si pravam pretende[re] [illegible]. nam ut ait Seneca semper in amore est dispu[tatio]. Et alius dixit. Cum amans non sapiens. cum sapiens non amabit. et regule amoris dicunt. Omni tormento edit quod amoris cogitatio vexat. et quilibet amantis actus in coamantis cogitatione finitur. et verus amans nil beatum credit. nisi quod cogitet coamanti placere.

Et [illegible] amor nil possit amori denegare et non solet amare quem nimia voluptatis habundantia vexat. et amans coamantis solatiis saciari non potest. et amorosus semper est timorosus et omnis consuevit amans in coamantis aspectu pallescere. et in repentina coamantis visione contremescat amans. et verus amor assiduus sine intermissione coamantis ymaginatione detinetur. Et poeta dixit. Res est solliciti plena timoris amor. Ibi usque peccatis et multis aliis que vix possent enarrari. vel excogitari. Ovidius epistola [illegible] amorem orbum et non [illegible] dicens. Victa prior genibus quis tuus regalia tecta brachia. quod decet non videt ullus amans. Et lex vocat amorem furiosum. dicens. Amoris furore nichil est vehementius quem retinere perfecte est philosophie. Retinere quidem amorem tuum et restringere debes. ne amor qui rectus esse debet pravus efficiatur. sicut enim puer nisi purgatur et baculum castigaretur stultus fieret. ut ait sapiens. stulticia colligata est in corde pueri. virga et baculus fugabit eam. Et propheta in dixit. Virga tua et baculus tuus ipsa me consolata sunt. Ita amor nisi restringeretur efficeretur vagus. et in cupiditatem. et in libidinem caderet. quibus vitiis non sunt immundanda. sed penitus fugienda. nam dixit sapiens. post concupiscentias tuas non eas ne cadas in derisum inimicorum. tuorum. Et alius dixit. In bello corporum hominum gladius in pace voluptatibus vulneratur. Et Ovidius dixit. Utile propositum est sevas extinguere flammas. nec servum vitii pectus habere tuum. Amorem autem tuum non bene restringere poteris quin oriatur. primus enim motus amoris qui per oculos et aures oritur in nobis non est. primus namque motus. id est. motus qui oritur a quinque sensibus. scilicet a visu. auditu. gustu. odoratu et tactu in nobis non sunt. sed in domino cum

p̄stitit nobis illos sensus. nã eo
ipso q̄ uides. ul' audis rē placab
ilē mouis ad illã diligēdã. q̄r
seneca dixit. Effect morte effu
gē n̄ amorē q̃s q̃m pot. restri
gē tñ potes motū illū ne am
or ĩ amiciciã malã ꝯũtat᷑ ꝛ lic3
dixim ortū amoris nō bñ po
ssē restrīgi. restrīgit᷑ tñ q̃n3 au
tēdo oculos ne uideãt uanitatē.
ut ait ꝓpħa. Auerte oculos tuos
ne uideãt uanitatē. nã ut ait
tulli. nō soli manus. s3 etiã o
culos abstinētes oportet h'ē ab
strīdo aures ne d' amore p̄ua a
udiat. ad similitudinē aspidis
surde ꝛ obturãtis aures suas q̄
nō exaudiet uocē incantãtiū.
ꝛ uē ne fecit icitãtis sapiētis. ꝛ
abstinēdo lingua ne de amore p̄
ua loq̄r. nã ut ait p̄hs. Turpia
colloq̄a bonos mores corrūpūt
Et quidã sapiēs dixit. Serm
o luxurie ar. ē luxurie. Et sen
eca dixit. Ab his quoq3 turpib3
abstinendo q' licētia eoꝝ ipudētiã
nutrit. ꝛ socrates dixit. Que
facē turpe. ē ea n̄ dicē honestū
puto. n̄ ē ꝑ putes te turpia ꝛ ih
onesta facē. ꝑ se. nã ut ait lex.
Que sunt pietatē. ul' existimatō
em. ul' uerecũdiã nr̃ã ledūt. ꝛ
ut ꝯ̃aliter dicã q̃ ꝯ̃ mores sūt
n̄ nos facē ꝑ se credēdū ē quo
cũq3 aīo fiat. Illa ut dixit qdã
p̄hs faciat. q' facē uitiosū ē. nã
fecit ēminuit. aīus non uidetur.
amori ḡ tuo frenū iponas. et
q3 habenas talit' retineas. ut
si amor tuus ab oculis ortus te
sedaherit. ubū dñi obs'ues q̃
dixit. Si oculus tuus scādalizat
te apside eū ꝛ p'ice abs te. Scri
pta ḡ oculis tuis ne peccent. nã
ut dixit sapiēs. Nich peccãt
oculi si oculis aīus ipat alioquī
isaciabiles eēnt oculi. nã dixit
sapiēs. Infernus ꝛ ꝑdicio nō
iplebunt᷑. similit᷑ ꝛ oculi hoīū

Nich interest q̃ aīo

insaciabiles. Amorē itaq3
tuū oculis ꝛ aurib3. lingue ꝛ aīo
ĩ ꝑcando. talit' restrigas ac com
escas. ut nō efficiat᷑ ꝑuus n̄ ꝯ̃uta
tur ĩ amiciciã stulti. ul' isipiē
tis. n̄ ĩ amiciciã auari. l' cupi
di. ul' ꝑusi. ul' supbi. l' factu
siue loquaſ. ꝛ ligosi. ul' iracũdi
ꝛ ut ꝯ̃aliter dicã oīū maloꝝ h
oīū amicicia d' stricta ē penitus
eincidã. De amicicia stulti l' insi. uitãda.

De amicicia stulti ul' isipiētis uitãda.

Amicicia stulti. ul' isipiētis
adeo nō est amplectēda.
q3 stulti aliena uitia cern
unt ꝛ suoꝝ obliuiscūt᷑. unde
qdã p̄hs dixit. Ppriū ē stulti
aliena uitia cernere suoꝝ obli
uisci. Et q3 cogitatiões eoꝝ ĩtell
igit. ut ait ꝓpħa. Vir isipiēs n̄
cognoscet ꝛ stultus nō ĩtelliget
h. nec recipiūt stulti correcti
onē s3 uie sue ĩherēt. unde sap
iēs ait. In aurib3 ĩsipiētiū ne
loquaris quia despiciet doctrinã
eloquii tui. Et alibi. uia stulti
recta ē ĩ oculis ei'. sapiēs aūt audit
ꝯsilia. Et alibi. Noli arguē d'
risorē. ne te oderit. argue sap
iētē ꝛ diliget te. ꝛ alibi. si ꝯtuderis
stultū ĩ pila q̄si ptisanas feriēte
d' sup pilo nō auferet᷑ ab eo stul
titia. Et alibi. Cor sapiētis ĩ
dextra ei'. ꝛ cor stulti ĩ sinistra ei'
s3 ĩ uia stultus ambulãs. cū ip̄e ĩ
sipiēs sit oēs stultos extimat. ꝛ
alibi. Qui cū sapiētib3 gradit᷑
sapiēs erit. amicus aūt stultoꝝ
similis efficiet᷑. ꝛ alibi. Nō dete
nit stultū ubi ꝯpositi. nec ꝯ̃na
pē labiū intuēs. ꝛ alibi. uir sapi
ens si cū stulto ꝯtēdit. siue ira
scat᷑. siue rideat. nō ĩueniet req
ē. Et alius dixit. Cū irrisore ꝯso
rtiū nō hãs. loq̄lē eius assiduita
tē q̃si toxica fugias. societas eī
eē tui laqueus erit. alienaq3 affab
ilitas despectio. Et ecce ĩ potes cū
stulto ꝯgrue loq. nō enī tōi ali
cui attēdit. nec audit tui aliēni

notandū

pbet. q̄ sicut eo loq̄ris potꝰ
ubi nō ut ait ihs filius sir
ac. qui narrat ūbū nō attēd
enti. q̄ qui excitat dormiētē
a gui sōpno. cū dormiētē loq
tur q narrat stulto sapiā. ⁊ i fi
ne narrationis dicet. q̄s ē h. vñ
alibi id dī. vbi nō ē auditus.
nō effūdas s̄monē. ⁊ iportune
noli extolli i sapiā tua. Inpor
tuna est enī narratio tua cū n̄
pbet ē audit. q̄ ē q̄ musica in
luctu. vñ id ait. Musica i luc
tu. iportuna narratio. Nec
ē potes ꝯmodo uiuē cū stulto. q
ma tota uita ei plucti reputa
tur. vñ ihs filius syrac dī. Lu
ctus mortui. vij. dieb;. luctu
⁊ i pij oēs dies uite illoꝝ. Et n̄
solū uitare d̄bes colloqū stul
ti. s; ē ipi stulto silētiū impone
si q̄modo s; face potes. s; ūbū sa
lomis. q ait. Judiciū d̄ t̄mi
at cās. et q i ponit stulto silētiū
iras mitigat. Insup ē pāuni
sipiētis amicitia ei pdis. nec re
tinere illā potes. vñ ait filius
syrac. Datus insipiētis nō erit
util. ē pauca dabit. ⁊ magna
i ppibit. oculi enī ei septē pli
ces sūt. Vñ ē seneca de bn̄fi
ciis dī. Nunq̄ imp̄be spei q̄d da
sat ē ⁊ maiora cupid quo ma
iora uenerūt. ⁊ etiā alius dī in
ultis reb; amicitia res pueda
stulti ē. nā ut uulgo dī. Melius
ē collo portare stulti q̄ ei ost
ēdere uiā. licz stultus difficile
portet. nā ut id ait. Arenā ⁊
salē ⁊ massā ferri facilius ē pō
tare q̄ hoiez iprudētē fatuū.
⁊ i piū. Et alius sapiens dixit.
Expedit magis ursse occurrē
raptis fetib;. q̄ fatuo ꝯfidenti
i stulticia sua. nō enī potis stu
ltū corrigē. cū enī te ī sua
stulticiaz se ducet q̄ d̄ tua sapia
aliqd caper. oēs stulti ⁊ i sipiēt
es malitiosi. sē. ⁊ maliuolus ani
mus abditos tenet. hinc ē ī ma
liuolā aīam nō intrat sapiētia

q̄ dixit. q̄dā phs. dulcior est
sapientia atq; uita. Inter sapiētes
es. qui dulces uita t̄ ē i sipiētes.
⁊ nō hās p magno amicitiā stu
lti. q̄ nō ē pmanēs plus ī di
co ē. nō hās amicitiā sapiētis
uiri cum stultis ⁊ lecatorib; ed
ucati. nā ut ait quidā phs. Mi
elior ē societas sipliciū int̄ sap
iētes nutriti. q̄ prudētes. cū le
catorib; educati. Et licet stultus
sit diues ⁊ fortunatꝰ. nō tn̄ eius
districtā amicitiā h̄re pares
ait enī tullꝰ d̄ amicitia. Nec
q̄quā isipiēte fortunato in
tollerabilius pōt fieri.

IN amicitiā aūt auari
tiē. cupidi amor tuus ꝯu
ti nō d̄bet q̄ cū auaritia
s; aplm sit radix oīū ma
loꝝ. ab auaro nulla bona possūt
oriri. auarus enī n̄ cū morit̄
nil recte facit. vñ ē marcialꝰ
coc dī. Non ē n̄. alius pt̄ du
uiuit auarus. Et pdesse alus ⁊
sibi dū morit̄. ⁊ alius phs dixit
Inuitis auarus bonus est. ī se
pessimꝰ. Et alius dī. pecunia
nō satiat auarū. s; irritat. Et
ēte auaro dēs ipse nō sufficit. vñ
aug. dixit. Quid auari ē illo
cui d̄s ipse nō sufficit. Et nota
q auarus sep h̄t manꝰ porrec
tas i accipiēdo. clausas nō i da
do. ⁊ tribuēdo. ul' retribuēdo. ꝯt̄
dictū filii syrac q ait. Nō sit
porecta manus tua ad accipiē
dū. ⁊ ad dādū collecta. Et nō ē di
gnus amore. ul' amicicia. vñ re
gla amoris dicit. Amor sēp ꝯs
ueuit auaritie domicilus exul
are. Et alia regla dicit. pbit
as sola quēq; facit amatū. Q
uā pbitate ēte auarus nullus
pōt h̄re n̄ ē p. auarus nam
circa honores. auaritia obti
ne. vñ q̄dā dixit. Nec sol sp
lendore. nec thus ꝯstabit od
ore. cū pauaritia fuerit quis
nactus honorē. Indignus ē

nec est sapiens nisi probus; potest esse avarus ut sa-
lustius dicit. Avaritia pecunie studium habet
quam nemo sapiens concupivit ea quasi venenis ma-
lis imbuta corpus animumque virile effemi-
nat semper infinita insatiabilis est neque copia
neque inopia minuitur.

cum avarus habet honorem vel di-
gnitatem et apud eum esset loco igno-
minie. nam ut ait seneca. lo-
co ignominie est apud indignum dignitas.
primum. honor honestum decorat.
in honestum notat. Et multo
res pudenda est amicitia avari
quia ut ait ihesus filius syrac. A-
varo nichil est scelestius. quid su-
perbit terra et cinis. nichil est in-
iquius quam amare pecuniam. Avarus
enim namque malus est et nullum dilig-
it. et ut ait sapiens. qui dicit. qui sibi
ipsi malus est nulli alii bonus
erit. nam ut ait. seneca. Ava-
rus ipse causa est sue miserie. nam
et sibi et aliis omnia denegat. quod id-
em ait neque adici enim numquam avaro
sufficit. Nec etiam potest avarus secu-
ram vitam ducere. cum divitiis possiden-
da nimis cogitet eadem retinere
quam ait. Nulli potest secura vita con-
tingere qui de divitiis possidendis nimis cogi-
tat. Et in miseria est semper avarus. cum
sua ei semper videantur parva. et non am-
pla. nam ut ait idem. Si aliena tibi
non videntur amplissima licet to-
tius mundi sis dominus miser es. Et a-
varus nulli gratus est. quia nec sibi. nam
ut ait seneca epistula. nemo sibi
gratus est qui aliis non fuit. et sive sit
dives. sive pauper avaritia et omne
malum semper illum comitatur. quia ad
modum enim nichil refert utrum egrum in
ligneo lectulo. an in aureo col-
loces quocumque autem illum transtuleris in-
orbi vero suum secum transfert. sic ni-
chil refert utrum eger et avarus
animus in divitiis an in paupertate po-
natur. malum suum sequitur illum. item quia
desunt in opere multa. avaritie omnia
nam ut ait seneca in epistula. Ava-
ritia paupertatem intulit. et multa
concupiscendo omnia amisit. nam is
minimo eget qui minimum cupit. Hec enim
precipue ut homines in animo et non in parte
modo putent esse divitias. Et
cum avarus non possit comprimere animum
suum propter avaritiam. conturbat secum
morientes. et domum suam. Unde sa-
lomon ait. Conturbat domum suam

qui sectatur avaritiam. qui autem odit
munera vivet. Et avari amicitia
[illegible] est vitanda. Et non. quia a-
varus semper deest in retinendo cupidus
in acquirendo. multi enim sunt qui primam
enim cupiditatem multa enor-
miter acquirunt. postea quam autem acqui-
erunt non sunt in retinendo avari. sed ac-
quisita per cupiditatem largiter expen-
dunt atque consumunt. Concupiscen-
tia enim mala est. nam is nimio eget
qui nimium cupit. Unde dominus dixit.
Non concupisces rem proximi tui. Et be-
atus iacobus dixit. Unusquisque enim
temptatur a concupiscentia sua abstra-
ctus et illectus. Deinde cum concupiscen-
tia conceperit. parit peccatum. peccatum
vero cum consummatum fuerit generat m-
ortem. et etiam apostolus in epistula ad timotheum. paulus
dixit. Radix enim omnium malorum est cup-
iditas. Et item cupiditas mala est
ut cupienti animo nichil satis festin-
etur. Unde dici consuevit. Cupiditati
tarda celeritas. Multi enim prave cu-
piditates portent se in ferrum possibile est
ad mortem quasi aliter auferri non po-
sset ipsum cor evellendum esset. quia ni-
chil amat cupiditas nisi quod non licet.
quod seneca dixit. Ferocissima cupidi-
tatis pestis est que solet egenos facere quos
capit. dum finem querendi non invenit
nam ut idem ait. Alia cupiditas ex
fine alterius nascitur. Unde ait. Forti-
or est qui cupiditatem vincit quam qui hostem
subicit. Item in tullio de senectute dicit
Nullam capitaliorem pestem quam vo-
luptatem corporis hominibus a natura datam.
Cum voluptatis avide libidines cupidinesque
et temere et effrenate ad potiendum in-
citantur. hinc patrie proditiones. hinc rerum
publicarum eversiones. hinc cum hostibus
clandestina colloquia nasci dicebat.
nullum denique scelus nullum malum
facinus esse ad quod suscipiendum non lib-
ido voluptatis impelleret stupra vero
et adulteria et omne tale flagitium nul-
lis aliis illecebris excitari nisi vo-
luptatis. Cumque homini sive natura
sive quis deus nichil mente prestabilius
dedisset. huic divino muneri ac
dono nichil tam esse inimicum quam vol-

amicitia superbi vel presumptuosi vitanda. f.

uptatem. Sicut enim libido pre divini
te locum tenuit in mente. Ecce nequaquam animo
in voluptatis regno virtutem posse
se consistere. quod circa michi est
tam detestabile. tamquam pestiferum quam vo
luptatem. si quidem ea cum maior
esset atque longior. omne animi lumen
extingueret. De amicitia superbi vel presumptuosi
vitanda.
[D]amorem quoque tuum
talium conpescas atque districa
as. Ut in amicitiam superbi
vel presumptuosi hominis. nullatenus te
constringas. superbis enim resistit dominus
humilibus autem dat gratiam ut scrip
tum est in epistola sua prima dicit. super
bia enim homines suos facit. et libertatem
animus tollit unde dicit sapiens. liber
ne quod superbis inflamat animus et pacem
tollit ut martialis (?) occultat. Et
herentem pacem victosa superbia tol
lit. atque timorem animis incutit in mane
tem. et ideo filius Syrac dicit. ubi fuerit
superbia ibi et contumelia. Ubi autem
humilitas ibi et sapientia. et Salomon in prover
biis ait. Inter superbos semper iurgia sunt.
qui autem agunt cuncta cum consilio regun
tur sapientia. Sicut autem dominus ang
elos superbientes de celo precipitavit. sic et
superbos atque presumptuosos periculum ac repulsas
ut ab eorum superbia vel presumptione nos
timeamus. nam ut ait filius Syrac qui
tetigerit picem coinquinabitur ab ea. et
qui communicaverit superbo induet superbi
am. et etiam Salomon sapiens dicit. De superbo
rum divitum societate. Amori ne
tuus sociatus. qui communicat caccabus ad
ollam. quando enim se colliserint confringetur.
dives iniuste egit et fremebit. pau
per autem lesus tacebit. Si largitus
fueris assumet te. et si non habueris relin
quet te. si habueris convivetur tecum et evac
uabit te. et ipse non dolebit super te.
si necessarius illi fueris supplantabit te et
subridens spem dabit. Narrabit tibi bona
et dicet quid est opus tibi. et confundet te
in cibis suis donec te exinaniat bis et ter.
et in novissimo deridebit te. et postea videns
derelinquet te. et caput suum movebit
ad te. humiliare deo et expecta ma
nus eius. attende ne seductus in stul
titiam humilieris. noli esse humilis in

sapientia tua. ne humiliatus in stulti
tiam seducaris. advocatus a poten
tiore. discede. ex hoc enim magis te
advocabit. ne improbus sis ne impingaris. et ne longe sis
ab eo. ne sis ei in oblivionem. ne retineas
ex equo loqui cum illo. et ne credas mul
tis verbis illius. ex multa enim loquela
temptabit te. et subridens interroga
abit te. cave tibi et attende diligenter
auditui tuo. quoniam cum subversione tu
a ambulas. dilige deum in vocati
one tua et salute tua. Omne animal diligit
simile sibi. sic et omnis homo proximum si
bi. Si communicabit lupus agno ali
quando. sic communicatio peccatoris iusto.
que communicatio est sancto homini ad canem.
venatio leonis. onager in her
mo. sic pascua sunt divitum paupe
res. et sicut abhominatio est superbo
humilitas. sic execratio divi
tum pauperes. Dives commotus confirmatur
ab amicis. humilis autem cum ceci
derit expelletur et a notis. Diviti decep
to multi recuperatores. locutus est su
perbe et iustificaverunt illum. hu
milis deceptus est insuper et arguitur.
locutus est sensate et non est datus
ei locus. Dives locutus est et
omnes tacuerunt et verbum illius usque ad
nubes perducent. pauper locutus est et
dicunt quis est hic. et si offenderit sub
vertent illum. Et Salomon in proverbiis
dicit. Etiam proximo suo pauper
odiosus erit. amici vero divitum
multi. divitie enim addunt ami
cos plurimos. a paupere autem et hii
quos habuit separantur. multi colunt per
sonam potentis et amici sunt don
a tribuenti. fratres hominis pauperis o
derunt eum. insuper et amici recesserunt
ab eo procul. Et iterum. Dives im
perat pauperibus et qui accipit mutu
um servus est fenerantis. Et in alio
de societate et clientela et consuetu
dine potentium et divitum fratrum vero
et dicit initia da a multis sapien
tibus in scriptis. nam dicit quidam
philosophus. Rex est similis igni. cui si
nimis admotus fueris cremab
eris. si ex toto remotus frigebis
et filius Syrac dicit. Amico habere po

// nō solū s[u]bditos i[n] corporalib[us] q[ui] uat[ur] s[ed] [et] sp[irit]ualia eor[um] bōn[a] i[m]pedit. q[ui]a ē p[lu]s q[uam] p[ro]ce[de]re ap[er]ctur q[uam] p[ro]dere et p[ro]fectū s[u]bditor[um] ip[s]e d[icitu]r suspicatus e[ss]e s[u]bditor[um] excellentiā sue iniq[ue] d[omi]nationis p[re]iudiciū ee. tirāni[s] ei mag[is] boni q[uam] mali suspecti s[u]nt s[em]p[er] q[uia] hi[s] aliena u[ir]tus formidolosa ē. cona[n]tur g[o] tirāni ne ip[s]or[um] s[u]bditi u[ir]tuosi effecti magnanimitatē gera[n]t [et] p[ro]pt[er] eor[um] ini[quita]t[em] d[omi]nationē nō ferant.

tātē occidendi l[on]ge e[ss]e. Et cato eni[m] q[uonia]m i[n] medio laq[ue]or[um] es i[n]gredi eris. Et alius ph[ilosoph]us dixit. Si in clientela potentissimi ho[m]i[ni]s d[e]uenis. aut uitas. aut amicitia p[er]denda ē. Nā hi magistri [et] potentes. siue duces. aut in p[er]ant. aut in opellunt aut rot[er]ando faciunt q[uo]d uincit. ualet. Vn[de] sapiens dixit. Est q[ui] rogatur d[e]in[de] p[ro]pter uiolentiā iubendi [et] q[ui] in dando suppliciat e[ss]e potest. [et] et q[uo]d sapiens dix[it]. Vbi paup[er] diuitē imitari cepit p[er]it. Vn[de] dia[b]o[lo] [con]sueui[mus]. miseri. q[ui] [con]trahsecuntur. nā ui[r] aut uiuius hui[us]modi diuites se honoratos [et] beatos putant. hui[us] nec obligati q[ui] d[e] b[e]n[e]ficio uoluit q[ui] in b[e]n[e]ficiū se arbitrant[ur] [con]tulisse cū ip[s]i magnū q[uo]d in[de] aliq[ui]d accepit. atq[ue] a se. aut p[ro]sul[e]n aut expectari aliq[ui]d suspicant[ur] [et] ita p[re]dictis r[ati]o[n]ib[us] nō ē instituendū. neq[ue] moribu[s] cū hui[us] p[o]tentib[us]. [et] maxi[m]e cū regib[us]. nā [et] q[uo]d ph[ilosoph]us dixit. Nich[il] peius [con]tingit ho[m]i[n]i quā diu regi fuire. nich[il] b[e]n[e] acq[ui]rere. [et] id[e]o p[re]cepit neq[ue] q[ue]quā nimis more[s] i[n] fu[turum] [illegible] regis. [et] alius ph[ilosoph]us dixit. Cui fuit regi ut ita dicā sicut so[n]ni[s] [et] sermo. [et] hoc s[ecundu]m p[o]d[er]e [et] aliud. Eligas g[o] bonos [et] humiles cū q[ui]b[us] utaris [et] bonus eris. Vn[de] ph[ilosoph]us dixit. Cū s[an]c[t]o s[an]c[t]us eris [et] cū uiro i[n]nocente i[n]nocens eris. [et] cū electo elect[us] eris. [et] cū p[er]uerso p[er]uerteris.

De amicitia loquacis ligosi uitanda.

Amor i[n] tuus nō te. rubu[m] g[o].

Amor [et] tuus nō te. [illegible] ita d[e] capit. ut i[n] amicitiā loquacis. uel ligosi. uel [illegible] tum te trahat. id[e]o [et] amicitia illor[um] ē uitanda. q[uia] in multi loq[ui]o nō d[e]erit p[e]cc[at]um. Vn[de] ligoso p[ro]ph[et]a d[icit]. Vir lingosus nō dirigetur i[n] t[er]ra. Et ibi[dem] filius sirac dixit. Terribilis ē in ciuitate sua ligosus. [et] temerari[us] i[n] u[er]bo. i[n] u[er]bo suo odibilis erit [et] alibi. Famo nō erit amic[us] [et] nō erit g[ra]tia i[n] bonus illi [et] alibi. Qui

odit loquacitatē extinguit maliciā. [et] alibi id[em] dix[it]. Cū uiro ligoso nō loq[ue]ris. Si i[n] ignem illi struas ligna sic[ut] cū illis loq[ui] nō debes. illor[um] amicitiā retinē nō potes. Et alibi ē[st] dicat ne cū fatuis [con]siliū hās nō eni[m] poterunt diligē n[isi] q[uod] ip[s]is placet. Et scito q[uod] fatui dicunt. q[uod] uilia sunt. [et] i[n]ffinita diunt. sic d[icitu]r a for[tiori]. eris. uel fare. fac. Et i[n] tulli[us] dix[it]. Cum [illegible] q[uod] tota r[ati]o abiciēda ē. Cunos grece latine d[icitu]r canis [et] i[n]d[e] cinici d[icu]ntur latrantes ut canes. [et] id[e]o cū talib[us] [con]tēdere nō d[e]bem[us]. q[uia] n[on] i[n]tē d[icitu]r [illegible]. nā sic ignis q[uan]to magis ligna susceperit s[em]p[er] i[n] maiorē flam[m]ā erigitur. ita malus hō q[uan]to magis u[er]bū audierit s[em]p[er] i[n] maiorē maliciā excitat. Et cato dix[it]. Contra u[er]bosos noli [con]tēdē u[er]bis. Sermo datur cu[n]ctis. at sapia [illegible] cis. s[ed] ubi loq[ui] nū audire tacit [et] [re]spicē debes. [et] alibi. i[n] discē. [et] eni[m] s[an]c[t]a. equo a[n]i[m]o audiē[n]da s[unt] i[m]p[ro]bor[um] [con]uitia. Vn[de] cato dix[it]. P[ro]spicito cu[n]cta tacit[us] q[uod] q[ui]sq[ue] loq[ua]t[ur]. S[er]mo ho[m]i[n]ū mores celat [et] simil[is] i[n]dicat id[em].

Amicicia aut[em] i[n] iracundi ho[m]i[ni]s nō desideres. quia illi nullo m[odo] h[abe]re potes. ut ait sapiens. Ho[m]i[n]i iracūdo nullus erit amic[us]. n[isi] i[n] bonus ei erit g[rati]a. Et alibi. P[ro]pe s[i]s uelox ad irascend[um]. q[uia] ira i[n] sinu stulti requiescit. [et] alibi salon ait. Noli ē[ss]e amic[us] ho[m]i[n]i iracūdo neq[ue] ambules cū uiro furioso. ne forte discas semitas ei. [et] sumas scādalū a[n]i[m]e tue. [et] alibi. Sic carbones ad prunas [et] ligna ad ignē sic hō iracūdus suscitat rixas. hō eni[m] ex corpus suū ex cū iniuriat. Ysi[dorus]. ut dicat[ur]. Nulli irascenti ira sua ui[dea]t[ur] i[n]iusta. Et [illegible] p[ro]ph[et]a dix[it]. Nemo sue ui[ri]t[utis] motus nō extimat eq[ui]os. Et q[ui] uolūt ho[m]i[n]es se b[e]n[e] uelle putant. Ira d[icitu]r ab i[n] q[uo]d ē calor. [et] distinu[n]t ira. ira ē feruor a[n]i[m]i ab i[n]ic[ati]onib[us]. a[d] ex[er]c[it]a ora p[ro]rūpes. [con]silliari sibi i[n]iuriā u[i]n[dic]ta[m] q[ue]rens. Et naturalis [illegible]

huius spiritus. furor & dicta consueverunt.
Iracundus & furiosus consilium putant. Unde
et philosophus dixit. Iratum brevis furor
est. & inimicum diu. & Ovidius epistolarum
dixit. Quaelibet iratis ipse dat ar
ma dolor. & debes vitare irac
undiam tam in te quam in alio. namque ir
acundia quiescit maritimum super
at omne. Unde idem Ovidius dixit. Vin
ce animos iramque tuam qui cetera vincis.
Et alius dixit. Lex videt iratum
iratus non videt illam. respice enim
nil assueverit iracundia ut Socra
tes dixit. & dominus in evangelio dixit.
Qui irascitur fratri suo reus erit iu
dicio. Et apostolus ait. Ira enim viri
iustitiam dei non operatur. & Cato dixit
Iratus de re incerta contendere noli. Ira i
mpedit animum ne possit cernere
verum. Seneca dixit. Iratus nichil
nisi criminis loquitur. Et alius ait. Finem di
re ire. initium est sapientie. & alibi
idem dixit. Legem solet obliviscendi
iracundia. Est. non quia semper p
utat se plus posse facere. quam po
ssit. & ideo superat posse suum & in
moritur. Unde Seneca dixit. Iratus
semper plus se putat posse quam possit.
& alius dixit. Cum plus posse pu
tat sua quam natura ministratur per
se suum superius semen esse potest.
Quare Tullius dixit. Ira procul absit cum
qua nil recte fieri. nil considerate
potest. Quae enim aliqua perturbatione fiunt
ea nec constanter fieri possunt. neque his
qui adsunt approbari. & Pitagor
as dixit. quo minus presens iram
ob hoc abiecta magis sermonis. Tunc
enim nobis incipimus irasci. cum alius
desinimus. Finis namque ire initium
est penitentie. Unde Socrates dixit. Iracun
dus cum irasci desierit tunc ira
scitur sibi. & etiam vitare debes quam
libet iram & maxime potentem.
Nam ut ait Seneca. furiarum est in
cum potente habitat iracundia. nec
est irasci debes potenti. nam ut
ait. potenti irasci periculum est querere.
Quare si potens te lesit potius su
stinere quam cum eo irascaris. et si
c Cato dixit. Cede locum lesus

fortune cede potenti. lede qui p
oterit aliquando prodesse valebit. p
otentioribus enim pares esse non po
ssumus. Similiter vitare debes
stultum iratum. nam ut ait Salomon.
grave est saxum & honerosa are
na. sed ira stulti utroque gravior. Ira
cunde non habet misericordiam. nec erumpens fur
or & impetum concitati ferre quis poterit.
sic & ira pueri hominis periculosa est. Unde
Seneca dixit. periculosissima est hominis
pueri iracundia. Quod ideo accidit quia
pueri homo proponit non irasci. & ut
ait in Cassiodorus. gravius irascitur q
ui tum propositum commovetur. & si for
te iracundus vel iratus in aliquo te
lesit. non sis facilis ad indignationem
consilium. nam ut ait Salomon. Vir
iracundus provocat rixas. & qui ad
indignationem facilis est erit ad pe
ccata pronior. & vitam noctem iracun
dia quia etiam dies hominis minuit.
Unde Ihesus filius Sirac dixit. Zelus
& iracundia minuunt dies. & ante
tempus adducunt senectam cogitatus. Sed
licet ira taliter prohibeatur quantum tamen b
ene concedis ut ait propheta. Irasci
mini & nolite peccare. Et alibi
dicitur. Non occidat sol super iracun
diam vestram. Et in Seneca dixit. boni
ad vivum cito moritur iracundia.
Et in tamen concedit ira ut quandoque meli
or risu censeatur. Unde sapiens dixit
Melior est ira risu quia per tristic
iam vultus corrigitur animus delinquentis.
Risus tamen pro maiori parte ma
lus censetur. Unde sapiens dixit risus
dolore miscebitur & extrema gau
dii luctus occupabit. Vix enim aut
numquam nisi per stultitiam ridere potest homo. U
nde consilium ridentium te timere non
oportet statim enim cum videres plures
consiliantes ridere. scire potes quod stul
ticia loquuntur. Unde Ihesus filius Syra
c dixit. Fatuus in risu exaltabit
vocem suam. vir autem sapiens vix t
acite ridebit.

De amicitia malorum hominum evitanda. i.

Denique generaliter omnium malorum hominum amici
tia districtius est penitus evitan
da. nam per talium amicitiam ero

De amicitia malorum hominum evitanda

tinuam conuersationem bonorum mores co
rrumpuntur et efficitur homo impius.
luxuriosus et seditiosus. et talia
uitia acquirit que sunt penitus fugienda
ut ait sapiens. fugienda sunt in moribus
omnibus. ignis a ferro sanctitudini toto
corpore artificio separanda. langor a corpore.
imperitia ab animo. luxuria a uentre.
seditio a ciuitate. a domo discor
dia. de luxuria quidam philosophus ait. Nil
dicit tam mortiferum est in humanum genus
eius quam luxuria. Ista luxus. siue
luxuria. corpus destruit. opes
annichilat. animam necat. uim eripit. lu
mina orbat. uocem acerbat. Unde uersus
Luxus. corpus. opes. animam. uim. lumina
uocem destruit. annichilat necat. eri
pit. orbat. acerbat. Et in tulli
de senectute dixit. Libidinosa in
temperans adolescentia effetum corpus
tradit senectuti. Et de seditione dicitur
quidam. Nichil tam mortiferum ciuitate
quam seditio. nam seditio ciuium occa
sio est hostium. Et certe sicut talia uitia
sunt fugienda. ita et mali sunt fugi
endi. per quos talia uitia acquiruntur.
nam sicut consuetudine leprosi homo quilibet
leprosus efficitur. et per peruis morbosum to
tus grex inficitur. et per modicum fermentum
tota massa corrumpitur. ita per assiduam
conuersationem atque continuam ma
lorum hominum efficitur homo peruersus. gul
osus cupidus. libidinosus. latro
fur. mendax. superbus auarus. et ita
omnia mala uitia acquirit ut similiter
cum illis cadat in ruinam. Unde quidam
philosophus dixit. Sui dereus quilibet malus
operibus pergeniatum. ne in eo in tantum capiatur
quod pendulum soluitur super ipsum ruina
erit. Et alius philosophus dixit. quisquis in
alter iniquie gentis nequam gentis consor
tio fruitur. procul dubio mortis in
merite penas luctatur. Et certe non
solum mala societas sed et mala uic
initas est uitanda. nam uulgo dicitur
Quid habet malum uicinum habet malum
matutinum. Et quidam philosophus dixit.
Non emas domum ante quam cognos
cas uicinum et si ante huius domus quam
iuxta te hospitatur malus uici
nus. prius uendas domum quam man

eas iuxta malum uicinum. Et perdiens
in beatus apostolus paulus in epistola ad co
rinthios dixit. Ne commisceamini for
nicariis et non utique fornicariis hu
ius mundi. aut auaris. aut rapa
cibus. aut ydolis seruientibus alioquin
debuissetis iam de hoc mundo exisse. nunc
autem scripsi uobis non commisceri. si is qui
frater inter uos nominatur est fornicator aut
auarus. aut ydolis seruiens. aut
maledicus. aut ebriosus. aut ra
pax. cum huius modi nec cibum sumere. Et in
fine illius capituli subiunxit. Au
ferte malum a uobis ipsis. Et alibi
idem apostolus. in epistola secunda ad timotheum. Hoc
autem scito quod in nouissimis temporibus
instabunt tempora periculosa. et erunt homi
nes se ipsos amantes cupidi. elati
superbi. blasfemi in parentibus non o
bedientes. ingrati scelesti. sine affec
tione sine pace. criminatores. inconti
nentes et immites sine benignitate pro
ditores proterui tumidi uoluptatum
amatores magis quam dei. habentes quidem
speciem pietatis. uirtutem autem eius a
bnegantes. et hos deuita. Et in ypo
ypus dixit. Dilexit adhuc mitius cupi
dum contempne latus. Equinus et de sigis
caueat sit. ut hospes iniquus. Ha
e simul ut cumque primum coniugat u
trumque supplicius dignus perseris for
te malignus. Nec de sic eis laud
ari a malis hominibus. quia ut dixit se
neca. Tam turpe est laudari a tur
pibus quam obturpia laudari. letior
ero quotiens displicens malis. et malo
rum de te estimationes malas tuam
imputa gloriam. conguam cum deuita est
uereri ne iemmeris ab iniquitatibus. Et
nichil est stultius hac uita metuente
Et alibi idem dixit. Quid leuius
quam ab hominibus laudaris. quos non p
otes ipse laudare. et in autem qua
lis quisque sit sciens. si quemadmodum laudes
quemadmodum laude est asperit. Unde
marcialis coquus dixit. Nullum c
redo decus laudari a turpibus herme.
sed nec laudari obturpia credo de
cus. Et alibi idem dixit. Contemptu
stulti contempne diuine laus est.
Et contempni a stulto decus esse nego

Societas
malorum bonis
euitanda

Et etiam alius sapiens dixit. Laude
ut te bonum. opinentur de te malum, si
mali. omnibus enim displicere malis la
udabile est. Et alius philosophus dixit
Ne glorieris in laude leccatoris. cu
ius laus est tibi vituperium. et vitupe
rium laus. Et Marcus dixit. ne te associ
es leccatoribus cum societas est
de dampnis. et Seneca dixit. Concili
ari nisi turpitudine amor turp
ium non potest. Nisi ut veri loqua
mini per certitudinem et amicitiam
talium in bonum homo convertit malus et
provide habeas ac si imitare malus
esset. nam ut dixit quidam philosophus in
esse veri optinet quod talis convertit. si
cut et est. veritas que non convertitur per
mutatio reperitur. Cum hiis ergo conver
sare qui te meliorem facturi sunt.
Illos admitte quos tu potes facere
meliores. Sciens quod nulla res ita
agit animos honesta induit dubios
que et in pravum inclinabiles revocat ad
rectum. quam bonorum virorum conversatio ut
Seneca epistolarum dixit. Et idem ait. ha
bet in se generosum animus quod concita
tur ad honesta. Ut ergo animus tuus susci
tetur ad honesta. semper fugias ma
lorum hominum societatem. et conversationem ac
tam suspiciosi loci evitandum. semper
querendo homines et loca cum quibus et in
quibus valeas erudiri. namque prudentia
nulla valet cognosci atque multo colli
audiri. ait enim Cassiodorus. Con
venit eruditos ubi possit existere
gloriosus. Et iterum prudentes frequentiam
non respuunt hominum in qua se no
verint esse laudandos alioquin inert
ibus fama tollitur. si etiam in hominibus
ignotis necessarie.

De multiplici
utilitate amicorum. R.

Et notamus quod in habendis
et adquirendis et retinendis ami
cis magna et multiplex est
utilitas. corpus enim hominis
sine amicitia pro mortuo re
putatur. unde dicitur Qualis est sine anima
corpus. talis est sine amicis homo. A
micorum ergo suffragio corpus mor
tuum vivificari dicitur. per amicos enim
vita hominis iocundatur. et sine amicis non
potest esse iocunda. unde Tullius.
dixit. Et si ea permaneant que dicuntur
bona fortune. vita tamen incul
ta et deserta ab amicis non potest
esse iocunda. Set amicorum utili
tas tanta est ut auro vel argento
bonitas fidelis amici nullatenus
comparetur. unde sapiens dixit. Ami
co fideli nulla est comparatio. nec est
digna ponderatio auri et argenti
contra bonitatem fidei eius. Et alibi idem
dixit. Amicus si permanserit fix
us erit tibi quasi coequalis. et in dome
sticis tuis fiducialiter aget. ab ini
micis tuis separare. et ab amicis
tuis attende. amicus fidelis prote
ctio fortis. qui autem invenit illum. in
venit thesaurum. amicus fidelis
medicamentum vite. et inmortal
itatis. et qui metuunt dominum. inve
nient illum. unde Cato ait. auxili
um a notis petito si forte laboras
nec quisquam melior medicus quam fidus
amicus. Et etiam tanta utilitas in ac
quirendis amicis. ut in regnum ami
cis non valeat comparari. ut Cato ait.
Utilius est regno meritis acquirere
amicos. per amicos enim in multa ami
corum pericula. sicut Pilades excusavit
Horestem. unde dicitur semper habe Pila
dem aliquem qui curet Horestem. Sed hec
amicitie non levis usus erit. Et ita
ut ait sapiens. Nichil est dulcius
quam habere amicum. cum quo tamquam cum
te ipso loquaris. unde Tullius de a
micitia dixit. Ego tamen vos hor
tari possum ut amicitiam omnibus pon
atis omnibus humanis rebus. nichil
est enim tam nature aptum. tam conveniens
ad res. secundas vel adversas. sed hec pri
mum sentio. nisi in bonis amicitiam esse
non posse. Et idem Tullius paulo subiun
xit. solem enim mundo tollere viden
tur qui amicitiam e vita tollunt quia
nichil a diis immortalibus meli
us habemus. nichil iocundius. Et
item idem ait. quoniam res humane
fragiles caduceque sunt. semper ali
qui acquirendi sunt quos nos diliga
mus. et a quibus diligamur cum caritate
et benivolentia qua sublata omnis

Nemo omnino felix est qui caret amicis

Seneca
Nullius rei sine socio iocunda possessio

Tullius
Que domus tam stabilis que tam firma civitas que non odiis et discidiis funditus possit everti

est enim sublata societas
primi corporis. et multitudinem. et a-
nimi dilectionem ita his munit
et defendit ut ab aliquo nequeat
expugnari. unde Seneca dixit.
Unum est inexpugnabile munimen-
tum. amor civium. Per multitudinem a-
micorum consuetudinem et dilecti-
onem opes conservantur et retinentur.
sic nulle opes multorum odiis
obsistere possunt. unde Tullius de offi-
ciis dixit. Omnium autem rerum nichil est
quod est aptius ad opes tuendas et re-
tinendas quam diligi. et nichil est alie-
nius quam timeri. preclare enim Ennius
quem metuunt oderunt. quem quisque autem
odit perisse expetit. multorum autem
odiis nullas opes obsistere posse
et si antea ignotum fuit modo autem co-
gnitum. Ipso quoque erat amicum fidele
presidium esse. acquirendum ut dixit philosophus.
Nemo ei satis fidus est quem metuit.
unde idem Tullius dixit. Malus cu-
stos diuturnitatis est metus. contra be-
nivolentia fidelis vel ad perpetuita-
tem. Qui vero in libera civitate ita
se instruunt ut metuantur. hiis
nichil potest esse dementius. et enim
qui se metui voluerint a quibus metuun-
tur. eosdem ut metuant ipsi necesse
est. blandicia autem et non imperio vis
excitatur amoris. unde Marcialis cocus
dixit. Tu cor vis et honore minax
nos rite posse amare. Invitus
nemo coactus amat blandicia
non imperio vis excitatur amoris. Vi-
cta quidem taurum sed et ipsa leena
leonem. Iratos fugiunt. sed capiunt
placatos. diligere nos omnes. ut
ameris amabilis esto. Querit am-
or pariles. dissimiles odium. Et non
solum amicicias presidium et timorem
non acquirit vel retinet. sed etiam im-
perium presentem metu perdit. unde Tul-
lius dixit. Nulla vis imperii tan-
ta est que premente metu possit esse di-
uturna. Salustius dixit. Multos timere
debet quem multi timent. et male i-
mperando firmum imperium amitti-
tur. et Seneca epistularum dixit. nemo
terribilis potest esse securus. Et iterum.

Magna securitatis portio est ni-
chil inique facere. qui nocet huic
aliquem laudes fortunam numquam aut
fiduciam. Multos quoque studeas acqui-
rere amicos. non metu. sed mutuo
et pacifico tractu. **De consiliis et**
consiliariis. 12.

Non tantum cum omnibus consilium habeas. sed unum de
mille eligas consiliarium. unde
dixit sapiens. Consilia pro
acceptis sint tibi et consiliarius unus de
mille. periculum est enim cuilibet am-
ico suo secreta consilia pandere. unde
quidam sapiens dixit. Quod secretum est
nemini dicas. alius vero dixit. Vix
existimes alium posse celare secre-
tum tuum. alius dixit. Consilium abs-
conditum quasi in carcere tuo est. revelatum
revelatum vero te in carcere suo te-
net ligatum. Et alius dixit. Noli consi-
lium tuum omni revelare homini. qui enim consili-
um suum in corde retinet suum in ius
est melius eligit. nam pulcrius est
tacere quam ut taceat secretum sibi con-
creditum alium rogare. Ait enim Seneca
Si tibi ipsi non imperasti ut taceas. quomodo
ab alio silentium queris. verum quia
ait Cassiodorus. Consilium quod
ipse imitari dicitur in prudentia. Tu
prudentes secreta tua plenius in futuro cum
amicis plenius atque fidelibus tracta ut
habeas consilium habeas. non ut Cato ait.
consilium arcanum tacito committe so-
dali. Corporis auxilium medico com-
mitte fideli. Et ideo quidam philosophus dixit.
Cave in consilio illius qui petens consi-
lium ut sit tibi fidelis et plenus. Et Salo-
mon sapiens ait. Unguento et variis
odoribus delectatur cor. et bonis ami-
ci consiliis anima dulcoratur et albi de-
rit. Omnia cum consilio fac et non penite-
bis. Cum consilio dico sapientium fide-
lium et proborum et maxime senum. et non
cum consilio stultorum. nam iuvenum.
Stulti enim stulticia diligunt. et in
stulticiam ad stulticiam tendunt. unde
sapiens dixit. Non recipit stultus
verba prudentie. nisi ea dixeris que
versantur in corde suo. Et in proverbio
dicitur quisque suo sensu sapiens sibi sa-
tis videtur habere. Iuvenes autem ma

De consilio et consiliario

turum sensum non habent. Et iu
uenilia diligunt. et eis inherent.
non enim potest in eis succedi uirtu
tuis habitus. quia minus celeriter sunt
maturitatem adepti. Inde et sa
pientia dixit. gaudia semper amat.
iuuenilia ubi uiuet. Et salomon
dixit. Ve terre cuius rex puer est et
cuius principes mane comedunt.
Et et marcialis cocus dixit cuidam
suo amico quo uocabatur melibeus.
Consilio iuuenum fidus melibee.
ruinam expectare potes. dum sit in con
silio eis. Et alibi. patrum oculorum ueter
in facile contempnitur usus. Ideo
sic consilium possumus sine senum.
Consideraui ut ait iob. In antiquis est sapien
cia. et in longo tempore prudentia. nam
ut ait cassiodorus. Consilii prudentia or
es semper senibus habita quia multorum hominum
conuersationibus probatur eruditio. Et
idem ait. senes ipsi consilius sapiunt di
screte. Et iuuenalis. Cum multa tempus ab
annis. meruisti placere desipis.
Et tullius de senectute. ait. non
uiribus non uelocitatibus. aut celi
ritate corporum res magne geruntur.
sed consilio. auctoritate. et sciencia. qui
bus non modo non orbari. sed et au
geri senectus solet. Et non solum
unum consilium. sed et multa consilia.
cum eis facere. debes. non subita. non fe
stinata. nam ut sapiens dixit. Ubi
non est gubernator. populus corruet sa
lus autem ubi multa consilia. Et salomon
in prouerbiis dixit. Dissipantur cogita
tiones ubi non erit consilium. ubi uero
plures consiliarii sunt confirmantur. Con
silia et religio bona. nam faciente in
consultissime consilium. super ipsum deuolu
etur. et non cognoscet unde ueniat
illi. ut ihesus filius syrac dixit. Con
silia non festinata dixi. quia
duo sunt contraria consilio. festinacio
et ira. Et alibi. et sapiens dixit. Co
silius quod diu tractauimus id puta
rectissimum. uelox enim consilium se
quitur penitencia. Et alibi de libertate uulu
monia est tunsciamus. Et alibi. Consil
io melius uinces quam iracondia. Con
silio melius uinces quam iracundia.
Seneca et dixit. Ingolita rem
ceritas nescit expectare consili
um. Et philosophus et dixit. Non credas sty
lum cum re mutare. consilium. Et
seneca dixit. consilium tuum si audierit
hostis. consiliu dispositionem. preu
ueniet. Esse dicas oportet. quia audiens
consilio. tota pars an sit utile pro
batum fuit in aliquo. ut quidam
philosophus dixit. Hec enim consilio ille
qui secreto aliquid consulit. et palam
aliud se uelle ostendit. Ait enim
cassiodorus. Ulesionis genus est.
occulte consulere et aliud uelle mo
nstrare. Nec enim mali hominis
consilio sepius est. Qualius aliud numquam
bonum consilium refert. Et nota
consilium non esse cupiendum quod muta
ri non possit. Nam ut ait quidam sa
piens. Malum est consilium quod mut
ari non potest. Et nota quod semper
consilium nunc. debet esse. cum maxime opus
est ut quidam philosophus dixit. Et uane in
consilius non est cum festinancia. neque
cum ira procedendum. Et licet dixerim
duo esse contraria consilio. uidelicet
festinancia et ira. tullius autem de sen
ectute addit tertium. scilicet uolupta
tem dicens. Impedit enim consilium
uoluptas ratio inimica. ac mentis
ut ita dicam. perstringit oculos nec
habitum cum uirtute continuum. Et in
consilius uitare debes assentatores et
maxime in grauissimis rebus. unde tullius
dixit et In grauissimis rebus ma
xime utendum est consilius amicorum huius
quam maior in quam in tribuendo est uicta
huius temporibus cauendum est ne ab
sentatoribus patefaciamus aures.
ne adulari nos sinamus. in quo
falli facile est. tales enim nos esse
putamus ut iure laudemur. ex quo
nascuntur innumerabilia peccata. cum
homines in flagitiis opinionibus turpiter
irridentur et in maximis uersantur
erroribus. unde salomon. est nullum in
maiorem pestem esse maiorem. quam
adulacionem. blandiciam. assentacio
nem. Scilicet licet. perniciosa sit assen
tacio. tamen nocere nemini potest
nisi ei qui eam recepit. atque ea delec

tatur. ita fit ut huic assentatoribus
omnibus pateficiat aures suas.
maxime quando ipse sibi assentetur.
et se maxime ipse diligere. unde et cato
dixit. Cum te aliquis laudat. iudex
ex tuus esse memento plus aliis de
te quam tu tibi credere noli. Et seneca
in epistola dixit. Multo magis adire
primi et qualis sis indeamus quam qualis alii
Et alibi. Intus te ipse considera. et
qualis sis aliis credas. Sapientis enim
est malle sibi placere quam populo. ut se-
neca dixit. Et in consilium non mou-
earis adulacione composita. dixit seneca
in epistola. Adire mouearis. non ad
verba composita. Non oratio eius qui
veritati operam dat incomposita debet esse
et simplex. Dixi secundum tullium in secundis
minus rebus maxime esse utendum consilio
secundum senecam de formula honeste
vite dixit. Et tunc consilium salutaria
ria aduoca. cum tibi alludit vite prosperitas.
tunc te velud in lubrico retinebis
nebis ac sistes. et tibi dabis spaciosos
liberos qua eundum. sic et quisque. Et
licet multum sapiens fueris tu e.
scire non inherebis. sed cum consilio sa-
pientum ab alio inuestigabis. ait enim
cassiodorus. Sapientum quaerit in alto
penes quod est scire magnitudo. Du-
bitare enim et sapientibus consilium petere
non est uerecundum. nec inutile sed
prium est enim. dubitare de consiliis non
est inutile. Et etiam in peryarmeneias
videtur. scripsit in nocte. Nam Qui ma-
gis intelligit magis dubitat. et
ille uir plus sibi sapere quam plus dis-
cipit pars quod scire. qui nesciat uir
est enim quod titulo. uix tamen facile
quod ad plenum sciat. comprehendat ad li-
quidum et forsan illud perfecte sciatur.
tur. quod nichil sciat perfecte. Ideo autem
dixi de consilium et sciens preteritis
ibus et futuris. consilium capiendum. quia
de preteritis fit aut secus. de quibus consilium
capi non potest non debes facere
mentione. unde filius sirac dixit.
Amico et inimico noli enarrare
re sensum tuum. et si est tibi delictum
non noli denudare. audiet enim
te. et respiciet te. et quasi defendens

peccatum tuum subridet te. nam di-
cit lex. Facte autem res nulla
construtione infecte fieri possunt. unde si
consilium inde haberi non potest. si utili-
tas trahi nemini dicere poteris
nam ut ait seneca. Fit calamitatem
enim memoria alia est calamitas.
Et maxime ubi memoria cal-
amitatis uel preteriti facti potest suscitare
maliciam. unde cato dixit. litis preteri-
te noli maledicta referre. post inimicicias
iram meminisse malorum est.
Et ideo silendo preteries eam commemora-
tione nulli debes et maxime mulie-
ri. uel ebrioso nam ut dixit philosophus
Garrulitas mulierum id solum non
ut celare quod nescit. Et salomon dixit.
Nullum secretum ubi regnat ebrie-
tas. Sed cum tuo aroma atque se-
creta preterite cum pandere et manifestare
debes ut scilicet iacobus in epistola prima di-
xit. Confitemini alterutrum peccata vestra. de
ficione autem lectore in alio continere
debes. De probatione amicorum. xx.

Licet autem in hiis diebus amicus ut
dixi magna sit utilitas. non
tamen uelox sis in acquirendis ami-
cis. nullus enim amicicie ami-
probationem te constringere debes. ut am-
marcialis cecius cuidam amico suo qui
uocabatur crispus. autem quam amices
crispe plus. sed amato probatum cur-
a. totum illum peccatore suscip-
ias. sepe diuitiis suo quam digni con-
sedit amore pinnaculum sapiens. sic
amat eximium. Et ouidius dixit
Quale sit id quod amas celeri cir-
cumspice mente. Et tua lesuro sub-
trahe colla iugo. sapiens dixit. si
possides amicum in temptatione posside
eum. et amicus secundum suam opinionem. In tempore
autem tribulationis non permanebit.
Et probata uoles amice dicere fidei. et scias
amicos probatos meliores aliis
fore dixit. proba me domine et tem-
pta me ure renes meos et cor me-
um. Et beatus iohannes in epistola sua
dixit. Karissimi nolite omni cr-
edere spiritui. sed probate spiritus si ex deo
sunt. Et etiam apostolus in epistola sua
ad thessalonicenses dixit. Omnia probate.

ā ē sare

Cyp(ri)anus ai
cap. v.

quod bonum est tenere. Ab omni specie
mali abstinete vos. Et Sapi-
ens dixit: Qui cito credit, cito levis
est in corde et minorabitur. Facilitas
enim animum ad partem stultitie in-
git. Et alius philosophus dixit:
Ne laudes amicum donec probave-
ris eum. Et in alio dixit: Probare
amicos non probatos periculosum est. Semel
de inimicis et mulieres de amicis. Quia
forsitan quicumque amicus fit inimicus et
levius potest prodere secretum tuum. Et
Seneca dixit: Tu omnia cum amico
delibera, sed de ipso prius. Elige ergo ami-
cos probatos qui sint fideles et perstent
eos uno affectu non uno vultu mi-
nistro. Et tales amicos elige quos non
pudeat elegisse. Ait enim Seneca: Ama-
re sic incipe tamquam non liceat
desinere. **Que facere debes pro ami-
co et que exigere, et quomodo debes cum ali-
is vivere, et de lege amicitie.**

Probato autem amico atque
recepto consilium fidelem va-
lde invenies, ita pectore
suscipias eum ut pro eo fa-
cias. Et quecumque pro amico com-
mode fieri possunt et honeste, ita quod deum
non offendas. Nec tamen gloriam le-
das peccatum enim pro amico facere non
debes. Nam dixit Tullius de amicicia:
Nulla est excusatio peccati si amici causa
peccaveris. Et maxime in re turpi ubi
duplex peccatum est. Ait enim Seneca:
Qui turpi re peccante bis est delin-
quere. Nec etiam debes amicum defen-
dere in peccato, nec est enim par. Ait enim
Seneca: Nocentes qui defendit, se
enim par. Et in alio: Socius fit cul-
pe qui nocentem tuetur, et sonte pe-
riculi salute sed facere. Ait enim idem:
Et sic turpe dicas pluribus rem-
edio, in nomine quod amicum defendere et
tendere debes, ut se defensor dicatur,
nam ut ait Cassiodorus: Ille se defen-
sorem dicebat qui defendit in nomine.
Aliqui sicut turpitudine et inu-
tio eum defendet amicitia non de-
bet. Nam ut dixit Tullius de amici-
cia: Difficile est amicitiam durare
sine manere si aliquis de fectus ...

enim vitia si feceris facies tua. Sed
autem dixi commode. Quia ut legi-
tur: Ea demum sunt possibilia que intelliguntur
que commode fieri possunt. Et alibi dicitur: Quod con-
venit agere sic alienum ut tuum
non obliviscaris negotium. Amicus
enim ita potest debent ut nobis non
noceamus. Et ideo dixi honeste.
Quia ut ait Tullius: Si omnia facien-
da sunt in honesta que amici velint,
non amicitie tales sed coniura-
tiones putande sunt. Verum facere debes
pro amico quod honestum sit, et dene-
gare quod non rectum sit. Hec enim lex
in amicitia sanciatur ut neque roge-
mus res turpes neque faciamus rog-
ati. Et ab amicis honesta pet-
amus, amicorum causa honesta facia-
mus. Studium semper adsit, cuncta-
tio absit. Consilium verum dare gau-
deamus libere. Hec est enim societas
in qua omnia sunt que putant homines
expetenda: honestas, gloria, tranq-
uillitas, atque iocunditas, ut cum hec
adsint beata vita sit, cum sine his
esse non possit. Quod cum optimum maxi-
mumque sit, si id volumus adipisci
virtuti opera danda est sine qua
nec amicitiam nec ullam rem expetendam
consequi possumus. Ea vero neglecta qui
se amicos habere arbitrantur, tunc se de-
nique errasse sentiunt cum eos
aliquis gravis casus experiri cogit.
Et in verecundari debent amici ad
invicem in honesta vel turpia pete-
nda. Maximum ornamentum amici-
tie tollit qui ex ea tollit vere-
cundiam, ut Tullius dixit. Quod etiam
ait: Convenit autem prohibitio officia
in amicis quibus, et non tribuere cum rec-
te possis, et tribuere quod non sit equum
contra officium est. Electus autem amicus in
eos diligas ut illi tua amicicia
non careant. Multos enim vidi qui
amicis sed amicitia caruerunt, et
illos sepe convesles exumeres ita quod illis
tamquam sepe ipsi caveant. Item et tua illis se-
curitas, et sine suspicione commitas.
Ait enim Cassiodorus: Eorum securitas su-
bita est quod committitur exprobatis exigi
illos exprobavit de illis mala susp-

Quid facere debes pro amico et quid exigere et quomodo debes cum aliis vivere et de lege amicitie.

= ut ff. de v. s. l. nepos proculo

icari nō debes. aut enī catho. su
spectus caueas ne sis miser oībȝ
horis. nā timidis ⁊ suspectis
abrupta mors ē. Si enī am
icū fidū sibi nō credere ueri
amici nō estis. nā si aliq̄ amī
cū existimas cui nō tantū credas
as ut tibi uides erras. ⁊ nō satis
nosti uim amicicie. vn̄ tullius d
ixit. Fides ī amicicia firmat. ni
chil q̄ simulatū ēē debet. nā fic
ta oīa cicius q̄ flosculi occidu
nt. ṅ ḡ quā simulatū pōt ēē
diuturnū. nichil ē dulcius q̄ hr̄e
cū quo audeas oīa loqui ut te
cū. ⁊ nichil ē. amabili nichil q̄
pulcri quā mox similitudo bo
nor. vn̄ id tulli subiūxit. Quȝ
societatem nulla p̄stātior ē nulla
firmior quā cū uiri boni mo
ribȝ similes sū familiaritate q̄
iūcti. Inde salusti ī dixit. Ideȝ
uelle ⁊ id nolle. ea demū firma
amicicia ē. Sic tn̄ loq. cū am
icis debes. tamq̄ deus audiat.
sic nō uiuē cū hoībȝ tāq̄ deus
uideat. ut seneca epl'a dixit.
nichil ē tā opertū ut nō reuelet̄. aut
secretū q̄ nō sciat̄. ut matheus in
euāglio dn̄i dixit. vn̄ uulgo di
ci q̄sueuit. Subtilite q̄d in latet
ī lōgo tp̄re paret̄ ⁊ eciā tullius dix
honesta ē. bonus uiris ṅ occu
lta q̄rūt. ṅ q̄dem audebit uir
bonus uelle q̄ nō audeat p̄d
icare. palā ⁊ ēēt amicorū ē maxi
me ut eos cū aliq̄bȝ sermonē q̄fer
rimus. ⁊ uereri ⁊ diligē inuicem
ut id tulli dix. Et illā ueram am
iciciā existimes. q̄ nō spes. nō ti
mor nō utilitas siē cū diuelli
t illā. cū hoīes moriunt̄ ⁊ ipsa
moriat̄. nichil enī ē q̄ nō tole
t q. p̄fecte diligit. ve amicicie
difficil' reperiūtur ī hiis qui ho
noribȝ rei p̄. uersāt̄. in foro
enī plimū p̄sē fidiosi res est
ē ī biuis. ut seneca ī eplis dixit
Et difficil' ē ire p̄ plura amicos p̄b
are. ī aduersa sicale nā ut ait s
eneca. amicicia in nomine hā cali

uitas sapit. Et alibi idē dixit.
Amice fortunato uocaris ⁊ fo
rtunatis ī uocatus esto. Seah
us dixit. equita sub diu nullas
amica. ē ī necessitatibȝ pauca nā
ȝ ē uē amicus q̄ te adiuuat
cū te scire ... amicū ḡ mu
taliter diligas. ut nulla causa ite
sit q̄ ab ali... diligamus. nā dig
ni sunt amicicia qbȝ ī ēēt cā cur di
ligant̄ ut tulli d' amicicia dixit
Si enī nō amaris nullus te ap
abit. vn̄ marcialis cocus dixit. Mi
raris q̄d nullus amat te cecilia
ne tu quoqȝ amas nullū dilig
e. carus eris tu ḡ p̄mū exibe te
bonū. ⁊ sic q̄re alterū tui sim
ilē. p̄sicq; enī p̄lise ne dicas ipu
dent hr̄e talē amicū ul' qualē
ipe ēē nō p̄t. q̄ ipi nō tribuūt
amicis habere desiderāt ut tull
ius dixit. Et nota q̄ inter am
icos amicicias ī mortales ēē
oportet. nā dixit sapiens. Cū ind
roēs breues. amicicias lōgas ēē
oportet. vn̄ tullius dixit. Uerū
ēē illud. q̄d dr̄ multos modios
salis simul edendos ēē ut am
icicie munus expletū sit. Et nota
q̄ q. p̄fecte diligit amicū assectu amī
co facile uasa nō pōt. vn̄ dici
q̄sueuit. Amātiū ira redintegr
atio ē amoris. amās enī multa
sibi uidet uīt. Et ī q̄dā sapiens
dixit. Amicicia iurgiū p̄ni
nō hr̄. Et alius dixit. Amās sic
exagitādo magis exardescat.
Et ī ouidius magnus cū quedā di
xit. Odero si potero si nō īuitus ab
abo. ṅ iuga taurus amat. q̄ tn̄ odit
hr̄. Sic ego ṅ sine te. ṅ tecū uiuē
p̄t. Et uideor uoti nescius ēē mei
Et nota q̄ amori p̄fecto finē
tp̄s nō añimū facit. nō enī ē in
potāte nr̄a d'ponē amorē. Et te
nota dixit. Amor cū arbitrio su
mit nō pōt. Perfectis malū
d' aīco tuo ṅ exprimito id manifest
e cognoueris. ȝ si aliq̄s d' aīco tu
o male loquat̄. Rūde. ut ph'r.
dixit. Ut tu tue līgue sic ego

inter duos suos aurium. aliud
autem maledictum audiam. Ideo Cum
inquid maledicere didicisti. Ergo
gratia teste didicisti maledicta que
compescere. Et inter duos amicos
tuos iudicaveris. non forte dis-
cessis ex proximatis eorum volunta-
tibus et utriusque voluntate sed fecisse q-
uia ut dixit sapiens. Molestum est

q̄ inter duos inimicos

inter duos amicos iudicare. Que-
re ames aliquem ut ei sis amicus. quam
enim amaris non tam amica sunt.
Unde marcial cocus dixit. Ut sis
amicus amari si non que amat omnes ami-
cos. Ergo petre tu amas. esto
amicus. Et in seneca in epistulis dixit.
Si vis amari ama. non enim potest
quisquam beate vivere qui se tantum intuetur.
qui omnia ad utilitates suas convertit
alteri enim ut vivas oportet si vu-
is tibi vivere. nam glorium omnium rex ut
nos faciat amicitia. Et in proverbio
dictum est. Qui totum vult totum perdi-
dit. Erratur ergo qui putant se habere amicos
quibus ipsi non sunt. secundum senecam. qui aut
Nullum habet maius malum occupatis
homo et bonis obsessus quam quod amicos sibi p-
utat quibus ipse non est. Non ergo te tantum
spicias. sed et aliorum consideras quibus con-
pleas. ait enim cassio dorus. Si quid
alienum consideras fideliter gerere hoc
bonum fit profecisse. Et seneca de benef-
iciis dixit. Quis est tam bonum optat
male perit. Et alius dixit. Qualis
est diccendus qui tantum causa sui boni est.
Sed in quantitate fiet amicia. Et ami-
cus diligendus. ut qui te plus dili-
git a te magis diligatur. si non pa-
rem te diligit in eo amorem et amici-
tiam non accendaris. male enim compa-
rata est inter amicos amicicia quorum
unus pascio animam et corpus. et subsi-
potiet. alius autem de alterius perit aut
nichil curaret. maiorem autem amo-
rem minori preferre debes. De amore
seniorum in honore parentum. et quomodo
de in senectute debeas te regere et
frui quia patris. rubrica etc.
Amor omnes alios excellit ut in
parentibus me patrem tuum et
ceteris hominibus debes diligere. et

De amore seniorum et hono re parentum et quo modo in senectute debeas te regere etc.

reverenti ut enim ait lex Sancta
et honesta persona patris filio semper
videtur videri. Et sapiens ecclesiasticus
dixit. qui honorat patrem iocun-
dabitur in filiis et in die orationis
sue exaudietur. et alibi item dixit
Qui honorat patrem vita vi-
vet longiori. et qui obedit patri re-
frigerabit matrem. qui timet
deum honorabit parentes. et qui
dominus serviet his qui se genuerunt
et in opere et sermone et in omni pacien-
tia honora patrem tuum. ut super-
veniat tibi benedictio a deo et bene-
dictio illius in eternum maneat.
benedictio patris firmat domum
filiorum. maledictio autem eradi-
cat fundamentum. ne glorieris in con-
tumelia patris tui. non enim est tibi
gloria. sed confusio gloria enim hominis
ex honore patris sui. et dedecus
filii pater sine honore. fili suscipe
senectutem patris tui. et ne contri-
stes eum in vita sua. et si defecerit
sensu veniam da ei. et ne spernas
eum in tua virtute. Et alibi item dixit
Honora patrem tuum et gemitus ma-
tris tue non obliviscaris. memento
quoniam nisi per illos non fuisses. et retribue
illis quomodo et illi tibi. Et apostolus in epistola
ad ephesios dixit Filii obedite pa-
rentibus vestris in domino hoc enim iustum
est honora patrem tuum et matr-
em tuam. quod est mandatum primum
in promissione ut bene sit tibi. et lon-
gevus sis super terram. Et cato dixit
Dilige non egra caros pietate
parentes. Nec matrem offendas
dum vis bonus esse parenti. et ihesus fi-
lius sirac dixit. Quam male
fame est qui relinquit patrem et est m-
aledictus a deo qui exasperat ma-
trem. Et marcial coquus di-
xit. Dilige si bonus est iusta pie-
tate parentem. si malus est to-
lleras nil esto bonus. preter illud bo-
num non est quod malos tollere non potes.
Et item cato dixit Verba cum-
tulis dulces aliquem magistri. fer
patris ipsius cum demus exter cum.
Et sustinebis tua vita tua.

ð senectu te. ex. 12

exhibe̅ exercitas.
Et ut tua senectus in multo
sit laudabilis et aetatis tue
ab aliis uenerent̄ et sus-
cipiatur. scdm catonem q̄ di-
xit. onultos senes cū facta et
dicta recolles. fac tibi succurrat
q̄ iuuenis q̄ feceris ipse. Et si ad
senectutem perueniis aut iam pluˀ
rolito exercitas. langorē et desidiam
et luxuriam et oīa puerilia fugiendo
adiuuanto tē patriā et amicos et
iuuentutem prudentia tua atq̄
consilio. nā ut ait seneca in epl̄is
turpe ē hre̅ auctorem senum et
uitia puerorū. Hec puerorū.
tm̄ sꝫ infancium. nō enī exerceāt
senes puerilia etate. set ut in o
bñ marcial' coc' ait. p̄fmiˀos cen
tū puer alphesibeus adhuc ē.
Ho etate puta sꝫ uino puer ē. et al-
bi. ð puero ponere senē me rap-
is. at tu. ð uetulo ēē puer tu in
ayminniane cupis. ēē semꝑ p
uerū nature nō uetat ordo.
si supa didicis sꝫ uetuit exuiuio.
Magis enī peccāt senes iudē-
do et puerilia exercēdo q̄ si iuuen
tute peccarēt. seneca testāte
q̄ ait quāto seriꝰ peccare tāto tp̄
iusꝰ sapiꝰ. Et iuu. Aruis cū lu-
dit morti silmas facer. Et i
ta scdm ultē. Indigne. talacia
adolosētia odiosa eꝫ efficat sene
etutunē et honeste acta supior
etas fructꝰ cap auctoritatis ex
tremos. mores p̄dictos ḡ i sen
ectute tua suuē debes. scdm tul
liū qui ait. luxuria i oī etate tu
rpis ē. in senectute uō fedissiā
Si ē libidinū intēptia accesserit
duplex malū ē q̄ et ip̄a senectu
ð decusꝰ concipit et adolescētiū fa
cit impudētiorē i itēptiā. Vix
ū enī exēpl'ū luxurie ul' au
aricie multū male facit ut
seneca dixit. Et ubi peccatr e
tas maior. male discit minor.
Et ē tullius dixit. Senibꝫ aūt
labores corporis minuēdi sūt
exercitationes uō aī i augēde.

iudents. dāda nō abeis et opi-
ut et amicos iuuentutē maxie p
ubliā re̅ cōsilio et prudentia q̄ pl'i
mū adiuuēt. nichl magis cau
dēū ē senectuti quā nec langori
se ð sidieꝫ dedat. Et sicut os-
mores bū suauis tua senectꝰ et
ab illis et ab aliis bñ suscipiet. et u
alde honorabis. et honesta erit
nā ut ait tulliꝰ de senectute s
enectus honesta ē si se ip̄a defē
dat. siuis suū retinet si nemini
mācipata ē. siuisꝫ ad extremū
sp̄m [illegible] i suos. defēdere eni
se debet senectꝰ a langore et desidia
nec debet alicuius paruo sēsu se
tendere. s; debet dare sup se dn̄a
tū alicui i uita sua. et cuilibet ð
bet cōsule prudētia et cōsilio suo
et ita erit senectus honesta. et
ē iocūda. ut id. ut Si habet
aliqd tāq̄ pabulū studii atq̄ do
ctrine nichl ē ociosa senectute
iocūdius. Sꝫ licet ita ut sup
dictū ē amare. ð bes parentes
et filios. amorē tn̄ dī p̄ferre. ð
bes amori paterno et filiorū. Vn
matheus i eūaglo dn̄i dixit. Qui
ut amat patrē aut matrē plus
q̄ me. nō ē me dignus. et q̄ am
at filiū aut filiā sup me dig
nꝰ nō ē me. Et alibi idē in euaglio
dixit. Inimica hoīs domestici
eiꝰ. Et no. q̄ illos uidi filios q̄
male parentes tractarēt q̄ʒ in
hoc seclo. deus nō facit iudiciū
uisibile. oīb; multo accidit. nā
ut ait cassiodorꝰ. Quibꝫ fuit e
ola societas parētū cuiuū nō m
erētꝰ habē gloriū. ne puri co
dis iocūda serenitas nebulosis
maculis polluatꝰ. De amore et di
lectione filiorum. rubrica. xxa.
De amore uō filiorū tuorū si
bi ... tibi ð dīr te nō amon
eo. natura eni i ... imp
ellet q̄ eos ueniꝰ diligere.
magis enī timeo ne illos plus
te diligas. q̄ illorū amorē negli
gas. Vnde tn̄. t dico ut nō tātū pie
tate i eos exerceas ut hās parēndo

et virge et baculo. quia pietas
tua in modum cadit. Et salom.
ait. Qui parcit virge odit filium
suum qui autem diligit illum instanter
erudit. et alibi. Virga et correctio
tribuet sapientiam. puer autem qui dimit
titur voluntati sue confundet mat
rem suam. Et alibi. Stulticia colliga
ta est in corde pueri. virga et disc
iplinae fugabit eam. fugata est stulti
cia per correctionem. efficientur filii
sapientes et letificabunt te. nam ut ait
idem. filius sapiens letificat patrem.
filius vero stultus mesticia est matris
sue. Et alibi. Erudi filium tuum
et refrigerabit te. et dabit delicias a
nime tue. Et alibi ibidem filius syrac dixit
Filii sunt tibi erudi illos a pueritia il
lorum. filie sunt tibi serva corpus illarum
et non ostendas faciem tuam hylarem ad
illas. trade filiam tuam et grande opus
feceris. et homini sensato da illam. et alibi
Audite populi et omnes gentes et rect
ores ecclesie. filio et mulieri fratri et
amico ne dederis potestatem super te in
vita tua. melius est enim ut filii tui
te respiciant quam te respicere in manus
filiorum tuorum. Et si forte filii et alii
amici tui correctiones et ammonitiones
tuas respuerint. noli desistere. non tamen de subito
vindictam. Cato dixit. Cum moneas aliquem
nec se velit ipse moneri. Si tibi
sit carus. noli desistere ceptis. Et ysid
orus dixit. Non facile efficitur vi
ciosus cui monitor insistit assid
uus. nec facile erroris vitio sor
descit quem assidua doctrina pungit.
Nec provoces filios tuos ad iracun
diam. unde apostolus in epistola ad ephesios dixit
Et vos patres nolite ad iracundiam
provocare filios vestros. sed educate illos
in disciplina et correptione domini. ad
exemplum quoque divinum filios castigare
debes. quem enim deus diligit castigat.
flagellat autem omnem filium quem recipit
ut sanctus paulus ait. Et ibi filius syr
ac dixit. Qui diligit filium suum
assiduat illi flagella ut letetur in
novissimo. et non palpet proximorum osti
a. lacta filium tuum et paventem te fa
ciet. lude cum eo et contristabit te. ne co

ridea illi. nec doleas et in novissimo
obstupescent dentes tui. curva
cervicem eius in iuventute. et tunde latera
eius dum infans est. ne forte induret
et non credat tibi et erit tibi dolor anime.
tue. et salomon in proverbiis dixit. Adolescens
iuxta viam suam. etiam cum senuerit non re
cedet ab ea. unde quidam sapiens dixit.
Qui non assuescit virtutibus dum
iuvenescit. a vitiis nescit discedere
cum senescit. Set licet filii ca
stigandi sint. tamen permittendum est a
liquid iuvenibus secundum impetum animi. ut sen
eca in epistola dixit. Et non in filiis co
erceris in prius simul et philosophieris nobis
lectamus sed ipsos. si non est timor.
de eis illis. ne credas vitio illorum et
ne respexeris in labore eorum. Tunc felic
ius est unum timentem deum quam mille
filios impios. et utile est mori sine fil
iis quam relinquere filios impios. Ab u
no sensato habitabitur patria. et alibi
impius de spe ut sapiens dixit. Et
ut hereditatem bonam relinquas fil
iis gloria virtutum eos instruere debes.
unde tullius dixit. Optima autem hereditas
a patribus traditur filiis. omnique patrim
onio prestantior. gloria virtutis rerumque
gestarum. Et caveas ne amor fili
orum in tantum dominetur tibi ut te obstringat.
ut tui ipsius oblitus sis. et ipsi ne
cessitate et multa denegando. nam ut ait
seneca in epistola. Magna divicia est
heredis sui res paterne. Et sibi
omnia denegare. ut in graeco immo
tum magna fiat hereditas. quo enim
plus acceperit. tanto plus de tua morte g
audebit. Iam in salomon in ecclesiaste dixit.
Detestatus sum omnem industriam meam
qua sub sole studiosissime laboravi
habiturus heredem post me quem ignoro utrum sapiens
an stultus futurus sit. et dominabitur in
laboribus meis quibus desudavi et
sollicitus fui. et est quicquam tam vanum. unde
cessavi renunciavitque cor meum
ultra laborare sub sole. Nam cum
alius laboret in sapientia doctrina et
sollicitudine. homini ocioso quesita
dimittit. et hoc quidem vanitas et magnum
malum. Et alibi dixit. Qui in ace
rvat ex animo suo iniuste alii congregat

in bonis suis luxuriabitur. Et q
hebat hoiē plinq; diminuit-
tur. Hic ꝗ fuisti filius ⁊ ancil
i uita tua ut mortē tuā nō ex
pectet. alioquin ⁊ eterna tua ui
ta odio habet. Seneca testatur q
ait. cui mortē amica expectat
ei uita odī oterit. De uxore dili
Uxorem uō ꝑ genda. decla.
affecte diligē debes. quia
ipsa tui corporis est ⁊ unum
corpus tecū est. ut ut dixi. q
et adiutoriū hoīs uoca
tur. nā cū fecisset hoīe dixit.
faciam ei adiutoriū. ⁊ extrac
ta costa de corpore ade. fecit euā
⁊ dixit. ꝓpter hoc relinquet. hō. patrē
⁊ matrē. ⁊ adhe. u. s. ⁊ erūt duo
in carne una. Et alibi dixit.
apls. in epistola. ad eph. dilig
ite ux. u. sic xps dilexit ecclīā.
Et sbiūxit idē apls. Ita uiri de
bēt diligē uxorēs suas ut corpa
sua. quia q suā. ux. diligit.
seipm diligit. nemo ūq carnē
suā odio habuit. s; nutrit ⁊ fou
et eā. Et pa in subiūx. Unusq;q;
suā uxorē. sic ipm diligat. ux
or aūt timeat uirū suū. Et mito
uxor est diligēda. q donū ē dei.
dixit ē ibi filius sirac. domus et
diuitie dant a parētib;. a dn̄o aūt
ꝓpe uxor bona ul prudēs. Est
ē ut dixi adiutoriū hoīs ⁊ maxi
me egenti ul egro. dixit. Ubi non
ē sepis diripit ꝓ. ⁊ ubi nō ē mu
lier igemiscit. eg. Et ad hoc tenuis
uxorē diligē ut dicat ei tui cō
pis. potitem hre. Unde ut apls in
epla pma. ad corinth. uir nō
hēt potestatē sui corporis. s; mlr. ux
or aūt nō hēt potestatē sui corporis.
s; uir. Nolite fraudare inuicem
nisi forte ex ꝯsensu ad tps ut uacet
is orōni. ⁊ iterū reuertimini. in idip
sm ne tēptet uos sathanas. ꝓpter
incontinentiā uestrā. Et alibi. Uxori
uir debitū reddat. similiter aūt ⁊ ux
or uiro. Et iterum [illegible] tenens uxorē
diligē. ut nunq ab illa ualeas sep
arari nisi ob causā fornicationis uiri.

dēm ē. Quos dēs coniunxit. homo (nemo) se pa
ret. Hec cāus peccatum ēē coniugē
consulari secūdum carnalis. cū papi
lis dicat. Unusquisque hēat suā. ꝓpter
fornicationē. ⁊ alibi pauld dicat sit
Coelius ē nube q uri. Et ali
bi i pauld dēm sit. Qui mā
trimonio iungit uirginē suā bn̄ facit. ⁊
q nō iungit melius facit. Et alibi
i. Alligatus es uxori. noli q̄rē
solonē. solutus es ab uxore noli q̄
rere uxorē. si aūt acceperis uxorē
nō peccasti. Et si nupserit uirgo ali
gata ē [illegible] nō peccauit. Et in [illegible]
dicit. mulier alligata est
legi q̄to tpr uir eius. quod si dormi
erit uir eius liberata est a lege
⁊ cui uult tm nubat. in dn̄o be
atior aūt erit si sic pmanserit. sec ꝯsiliu
meum. Et si ꝗ apls dicit illum bn̄ f
acē stultus ē hinc. q ē dēm
apli ꝓhiber nubē. ⁊ iubet abstin
ere acibis q̄s ds. creauit ut apls i
epla ia. ad timoth. dixit. sps aūt
manifeste. dicit quia in nouissim
is tēpribus discedet qdā a fide intē
dētes spib; erroris ⁊ doctrinis dem
onior in ypocrisi loquētes mēdaciū ⁊
cauteriatā hntes ꝯsciam. ꝓhibētes n
ubē. ⁊ abstinē acibis q̄s ds creauit ad ꝑ
cipiendū cū gratiarū actione. Hec por
hereticis dēm dēm apli ē [illegible] intelli
gendū [illegible] nuptu diuino [illegible]
nuptu diuino intelligerēt. sm illā
intētē melius ē abstinē a nup
tu dīno. q nubē in xpo q aperte
falsū ē. nec heretici hereticus nec
illis credis q dixit [illegible] dimittē
da. si [illegible] carnaliter intelligat. sue
intelligendo euuglm ut dt. qui
dimiserit patrē. aut matrē. aut
filios. aut agros. aut uxorē. cē
tuplū accipiet. in secl̄ ⁊ uitā eter
nā. Illud ē intellig. cū de uolūtate
utriusq; coniug. h fit. cū nouet con
tinētē. ul transeūt ad religionē de
uolūtate alti. [illegible]
ad religionē de uolūtate alti co
niugis. aliud senescāte [illegible]
[illegible]
uolūtate ei. similiter nō est ꝯsiliū

per carnalē copulā. qua no
catus ē de nuptiis ut decreta.
decretal. ⁊ uinta proclamat que
dico q nō debes cessare a nu
ptiis ī carnali si tibi placet
hrē vxorē et vxorē accipias
potius ornatā bonis morib;
et ī bona societate nutritā
q diuitiis habūdātē ⁊ alit
malā. ⁊ potius puellā q uidu
ā; dixit enī qdā phs. accipe
puellā ī vxorē. que tuis sit ue
tula. ¶ Et cato dix. vxorē fuge
ne ducas sub nōīe dotis ṅ reti
nē uel si ceperit eē molesta ṅ
facias maximos sūptus ī nup
tiis vxoris. nā dix seneca ¶ Su
ptuas sūptuosas facē uita. Et si
forte uxorē aliq ī ueneris. q t
displiceat cū oīo id uolūē d̄bes si
cōmode id fi. p nā dix qdā p
hs. ¶ Nulla tā bōa vxor ī qua n
ī uenias qd q̄raris. nulla tā bo
na fortuna ē de q nich ꝯq̄rit q̄s
¶ Et tulli de amicicia dix. nō ē
q̄cq dificilius q īuenire q sit al
ter ī suo gnē pfcm. Vn salon
mo eciste dixit. viru de mille u
nū repi. mulierē ex oīb; nō īu
eni. ʒ lic; salon nullā īuenit.
¶ Seneca tn̄ benignā uxorē ī fo
rma cōdauit dicēs. Sic. nic
h ē superius benigna cōiuge ita n
ch ē crudelius infesta muliē.
¶ Que enī sapiēs uitā suā pro uiri
salute opponit. ista malignq ad
marita morē ī uita suā reputa
t. ⁊ ideo bona vxor ē diligēda. nā
dixit qdā phs. ¶ Sciat ī bona mu
liere bonā societatē eē bona
mulier fidelis custos ē ⁊ bona do
mus. Et alibi dixit casta matro
na parēdo uiro īpat. si q̄s vxor
mala ē eā ferat. prout cōmode po
test ait eī qdā sapiēs. ferat nō
culpet q mutari nō potest. ʒ
lic; diligē d̄bes uxorē nō ta
m dare debes illi potestatē sup te
ī uita tua. nec dare d̄bes illi
primatū ne forte ē sit cōtraria.
ut ihs filius syrac dixit. mu

lier sup maritū hit cōtraria ē
uiro suo. ¶ Vxorē aūt tuā
ita diligas ut illi fidē sua
to. alii eā īuicē ṅ adher
eas. ʒ pudiciā sues. nam
ut ait lex. perniciosū ual ē
ut pudiciciā uir ab vxore
exigat. q ipe nō exibeat ⁊
seneca epla ix dixit. Jmpbū
eū eē dicimus. q ab uxore
pudiciciam exigit. cū ipe
sit corruptor alienarū ux
orū. Et salon. dixit. ¶ Qui aūt
est adult ppt cordis iopiā p
det aīam suā. turpitudinē
⁊ ignominiā cōgregat sibi. ⁊ ob
pbm illi nō delebit. nec ad
uletis vxorē tuā nec eā n
imiū laudes uel eā uitupes
ṡ moderatiōe turpiū illorū
eā corrigas. dixit enī seneca
de formula honeste uite.
¶ Nullā amiciciā p adulatio
nē acq̄ras laus parce uitu
pa parcius. ¶ Sic ē rephēdēdū
ē nimia laudatio sic̄ īmod
erata uitupatio. hc ē adulati
one illa nō malignitate susp
ecta est. nec prouoces uxorē
ad iracundiā. si s uitare potes
q ut ait salon. ¶ Nō ē caput
nequius sup caput colubri ṅ est
ira sup irā mulieris. ʒ si forte sit
tua culpa ī irā prūpit eī ubi
minime timebis. ut ait cato. Co
niugis irate. noli tu uerba timē.
nā lacrimis struit īsidias dū
femina plorat. ¶ Unde etiā seneca
dixit. Duo gnā hn̄t ī oculis fe
minarū lacrime. ūn doloris unū
ī sidiarū aliud. nā mulieris lac
rime cōmunit sūt malicie ⁊ pa
te lacrime īsidias nō fletū in
dicāt. ¶ Et cato dixit. Nil te
mē uxoris de suis eē q̄reti. Se
pe ⁊ enī mulier qm cōiux diligit
odit. ṅ vxoris cōsilio nimis in
hereas. ait enī qdā sapiēs.
Malo ī cōsilio femine uicūt
uiros. Et p̄uerbiis dr̄. Consiliū
femīe aut nimis. carū ē aut

nota

ut ff. de adult. l. si uxor
s iudex

De servientibus et mercenariis et servis corrigendis et diligendis p. r.

nimis utile. **De servientibus et mercenariis et servis corrigendis et diligendis rubrica lxvi.**

Servientes autem et mercenarios et suos qui fideliter tecum fuerint et specialiter multum diligere debes eosque bene regere ac gubernare et clementer cum illis agere. Nam dicit Ihesus filius Syrac: Noli esse sicut leo in domo tua evertens domesticos tuos et opprimens subiectos tibi. Et Tullius dixit: Subiectorum servitium et dilectionem non domino sed iudicio regis ut pro domum non sentire sed potius administrare putetis. Et quidam philosophus dixit: Colant te potius sui tui quam metuant. Quem enim regem decet lenitatem servare minime tractetis loqui aut subiecti misericordiam serviret. Ait enim quidam philosophus: Custodite a rege illo qui ferus est ut leo et cui est levis animus ut puero. Esto ergo bonus et bene tractes ipsos ut subiecti equo animo tibi pareant. Ait enim Seneca: Omnis equo animo paret si bonum imperantem esse. Quos enim suos timendum est et crudelius satis est quod ut potuerit adversus illos sibi dominari. Et Salomon dixit: Rectorem te posuerunt, noli extolli. Esto in illis quasi unus ex ipsis. Et si docte et fideliter tibi subiecti fuerint, talem illis te exhibeas ut quasi participes rerum tuarum dominum in dominari. Nam dixit philosophus: Qui in docte fuerit partem dominatus tenere. Unde Ihesus filius Syrac dixit: Servo sensato liberi servient et vir prudens et disciplinatus non murmurabit correctus et sciencia non honorabitur. Et Salomon dixit: Servus sapiens dominabitur filiis stultis et inter fratres hereditatem dividet. Et alius dixit: Qui in iuste fuerit servus est et si noleret tamen. Et Seneca dixit: Improbus liberus sive nanus est filius. Nota quod si perdendis benivolus tibi benivolentiam animi erga te et res tuas faciet et obsequia sua ea non finem non habebit.

Nam dixit quidam philosophus: Obsequium benivoli animi finem non habet. Et Seneca dixit: Benivoli animi quantum magna cogitatio est. Hec regas eos ut foveas in iuventute quia ut dixit quidam sapiens: Non corrigit sed ledit qui in iuventute regit. Nec nutrias eos ad pueritia delicate. Nam ut ait Salomon: Qui delicate a pueritia nutrit servum suum, postea illum senciet contumacem. Et non solum contumacem senciet illum set et inutilem ita quod nullum poterit tolerare laborem. Si autem a pueritia in labore nutritus est, nullum laborem postea recusabit. Unde Seneca in epistolis dixit: Nullum laborem recusant manus que ad arma ab infantia transierunt. Immo deficiat pulvere ille velut et nimis et martialis ceteros dixit: Mollibus assuetos loricam ferre recusat. Cervinaque tenere ferrea capsis obest. Sepius et certa manus capulum non accipit ensis. Lota et sota cutis frigore et ymbre dolet. Assiduus uenerit vexilli ferre simulavit virtutis numquam significatur esse potest. Virtutis omnis gloria non facile sine labore acquiritur. Unde Cassiodorus dixit: Laborem quippe non refugit qui virtutis gloriam concupiscit. Et si isti delicati labores substinere non possunt quod ait Clemencia: Omnia delicata sunt ad labores et facile homines afflictionis sentiunt quod in suavitatibus delicati consueverunt. Nec timeas suos tuos in eis delinquentes. Nam dixit quidam philosophus: Omne est quod servum tuum diceris quod servum timeres. Suos tamen alienos servos timere debes. Unde sapiens dixit: Non accuses servum ad dominum suum ne forte irascatur et corruas. Non ledas servum tuum operantem in veritate neque mercenarium dantem animam suam. Dixit enim sapiens: Servus sensatus sit tibi dilectus sicut anima tua non fraudes illum libertate neque inopem derelinquas illum. Et Seneca in epistolis dixit: Cena facta reliquum [illegible]

ciuitatibus diuiduntur. Sic factum fuit ita de portugali huius qui tortus iuste missus fuerit. Si sunt tui diuites suis. eorum diuitiis uteris in oriente. si illos spoliabis. aliquid conditionem tuam facies deteriorem. unde dixit marcialis cocus. dum spolias suos. dum diripis omnia eorum opere summo letale solius eum. paupertas suam et liberare cogetur. Ad sumptus diuitie tu dinarius ei. Si autem famuli tui indisciplinati fuerint adhibe illis doctrinam. et correctionem. ad modum sapientis qui dixit. Cibaria et uirga et honus asino. panis et disciplina et opus seruo. operi indisciplina et petit requiescere. laxa manum illi et petit libertatem. Iugum et lorum curuant collum durum. et seruum inclinant operationes assidue. seruo maliuolo tortura et compedes. mitte eum in operationem ne uacet. multam enim maliciam docuit ociositas. Et etiam necessaria bene debes suis et seruientibus subministrare. ne sub quadam necessitate compellantur peccare et mala facere. Dicit enim cassiodorus. Ad quandam necessitatem peccare cogitur cui necessaria non prebentur. Et non qua fere omnes sunt maliuoli serui et fures atque inimici dominis suis. Unde seneca in epistula dixit. Totidem habemus inimicos quot seruos. Non tamen ipsi in eos seruire debes. sed moderate castigare. dixit enim cato. Suorum culpis cum te dolor urget in ira. Ipse moderare tuis ut parcere possis. Et alibi. Cum suos seruos pos meruis [illegible] et famulos dicas homines tamen esse memento. Mercenarii autem mercedes non remaneant apud te usque mane. dignus est enim mercenarius mercede sua. ut dominus dixit. Sed quod contrarie personarum corrigendi et castigandi sunt fructus mercenarii et serui. nam ut ait cassiodorus. feroces districtione premendi sunt. mansueti cauillaris admonendi dolosi caute supplices sublenitate [illegible] sunt. Ait etiam seneca. Malos metus coherceat non clementia. Unde tamen ut ait salomon in ecclesiastico. Peruersi difficile corriguntur. et stultorum infinitus est numerus

De cautela in retinendis amicis. R.

Inuentum autem amicum diligenti cautela te adhibere. sicut enim facile acquiritur. difficile uero retinetur. In primis sic habeas amicum ut non timeas ipsum set inimicum amicorum autem negocia taliter tractes. ut eos in aliquo non ledas. bonus enim amicus lesus grauiter irascitur. duplicatur enim dolor cum ab eo aliquid non meruisset uenit. unde in seneca dixit. Tanto magis iniuria est acrior. quanto propinquius est qui fecit. Et cassiodorus dixit. Malorum conquisitio plectitur extremum in se. de tam tasulaque. unde consolantur auxilia peruenire. Et alius dixit. Quanto proximo plus quisque confidit tanto fundata spes confidentis amittit magis acrius. Hec ab amico iuste dato adsumatur. nam dicitur regula amoris. Hoc est lapidum quod amicus ab amico firmat amorem. Et seneca in epistula dixit. Nichil honestum est quod ab inuito. quod coacto. fit et honestum uoluntarium est. Et bonum potes preponere. quod iuste dat amicus si taceat amonitus. nam ut ait seneca. Sapiens quod petit uti tuo habere negat. omne est benignitas iuste et prius est libentis tribuentis cito tribuere tarde uelle nolentis est. Et [illegible] ne ei petentibus in silentium. [illegible] et digni rogari. et sibi faciens ingenuitatem tuam ledentes. ait enim seneca. Ingenuitatem ledit qui indignum rogat. Et licet dixerim quod specialiter est cuilibet amico secreta pandere. archana tamen est committenda abamicis secreta habes. et eis in omnibus esto fidelis. [illegible] secreta propalare debes. nam ut salomon ait. Qui ambulat fraudulenter reuelat archana. qui autem fidelis est celat amici commissum. Et item. Qui celat delictum querit amicitias. qui autem repetit sermone separat federatos. Et iesus filius sirac dixit. Qui denudat archana amici perdet fidem. et non inueniet amicum ad animum suum. denudare autem archana amici miseri desperatio est anime infelicis. Et est quod

cautela in retinendis amicis

phs dixit. sepultus apud te sit
sermo quem tu solus audieris. Preterea
cum dispicias amicum tuum vel aliquem
alium, caue ut Salon ait. Qui de-
spicit amicum suum indigens est corde.
vir autem prudens tacebit. Et a-
lius dixit. Qui omnes despicit omni-
bus displicet. nec dicas amico tu-
o vade et reuertere quia cras dabo
tibi cum statim possis dare. Preterea ut
quidam phs dixit. Certissimum genus
addendi rogantem est tempus et calliditas
negandi. Et alibi dixit. honestius
est rem negare quam longos terminos d-
are. Caue tamen si tibi forte non p-
lacet amico petita promittere ne ei
uerecundiam incidas in medianum. dixit enim
quidam phs. Verecundia negandi ca-
ue ne te inferat necessitatem mendacii.
Certo nosce quod minus decipit cum celeriter
negat ut quidam sapiens dixit. Cum
consideratione promittere plenius autem quam p-
mittas tribue et promissionem at-
tende. Si promissio non sit turpis
vel exturpi... ut leges clamant
vel si promissio contra mores fuerit potest. quia
sunt enim promissiones fuit quam minime
sunt seruande. unde Tullius dixit. Ne-
que promissa sunt seruanda que sunt his
quibus promisisti inutilia. Et si plus tibi
nocerent quam illi prosint cui quid pro-
misisti. Et quidam sapiens dixit. Sapi-
entis est mutare cum suum propositum in mel-
ius mutat. Preterea continuabis amico
tuo gratiam vel gratiarum actiones ne forte
propter hoc tuus efficiatur inimicus. nam
ut Seneca epistolarum dixit. leue es
alienum facit debitorem graue inimicum.
[illegible] Non ergo pro
gratia erit alienus fideiussor pro amico
ne forte eius inimicus efficiaris. Sed si
forte fideiussor pro ea consilium Sal-
amonis in prouerbiis dicentis. Fili si sp-
opondisti pro amico tuo defixisti ap-
ud extraneum manum tuam. illaqueatus es
verbis oris tui. captus propriis sermonibus
tuis. fac ergo quod ego dico fili mi. te-
met ipsum libera. quia incidisti in m-
anum proximi tui discurre festina. fe-
stina. suscita amicum tuum. ne dederis
sompnum oculis tuis. nec dormitent pal-
pebre tue. eruere quasi dammula de
manu et quasi auis de insidiis aucu-
pis. Item dicto quod facias. et diu
deliberato cito facito. Celeritas enim
beneficium gratum facit. piger est liber-
facientis cito facere. Ingratum autem be-
neficium est diu tentum in manibus dantis hesit.
Unde et Seneca de beneficiis dixit.
Gratissima sunt beneficia parata facia-
le occurrentia ubi nulla fuit
mora nisi in accipientis uerecund-
ia. Item et Seneca epistolarum dixit. Be-
neficium diu petitum uilescit accep-
tum. Item et Cassiodorus dixit. Apud
sapientes maius lesionis genus est protinus
tardare non plurimi existimat
iocundum quod ingrata fuit dilatione
suspensum. Et Cato dixit. fac sup-
tu pre. cum res desiderat ipsa. Et a-
dmonendum. id. cum tempus postulaverit r-
et. Et alius dixit. Res ad multum
instantiam exhibita cara uix est postmodum
quita. Et ideo Seneca dixit. Opt-
imum est desideria cuiusque antecedere
illud melius occupare antequam ro-
getur. cum homo probo ad rogandum su-
ffundatur rubor. Et qui hoc tormentum
remittit multiplicat munus suum.
Unde ut idem dixit. Molestum uerbum
est et honerosum dum demisso uultu
dicitur quaeso rogo. Et item. nulla res
carius constat quam que precibus empta est. Et
non solum in dato beneficio per deliberati-
onem velox esse debes. sed etiam in omni o-
pere tuo. nam dixit Salon. Vidi-
sti uirum uelocem in omni opere suo. co-
ram regibus stabit. nec erit in igno-
biles. Et Ihesus filius Syrac dixit.
In omnibus operibus tuis uelox esto
et omnis infirmitas non occurret
tibi. Non tamen tanta uelocitate exerce-
as quod operis perfectionem impediat. sed de
opere bene consummato talis uassas la-
udari. ut idem. potiora multo de-
bes prosequi. ut enim Cassiodorus.
Iuste potiora prosequitur qui de om-
nia sibi perfectione negocii laudatur.
Nec dicas amico aliquid quod
aures eius multo offendat. nam si-
cut qui mittit lapidem in uolatilia de-
iciet illa sic et qui conuiciatur amico suo

dissoluitur amicitia. Unde Ihesus fili
us Sirac dixit. Et licet non sit om
cautum amico uti. Alibi. Et qui re
velando archana sunt impiorum et
amicorum convicia. Unde Seneca in
epistola dixit. Et non solum archa
na amici celare debes, set etiam
celandum est amico. vel aliud verum
convitiari fecit. Unde Cato dixit.
Quod putas socios prudentes
celare memento. ne plures cu
lpent id quod tibi displicet uni. Et a
libi. quantumcumque potes celato
crimen amici et mariti. quamdiu
non est manifestum et adhuc latere
vel occultum. Nam ut ait Cassi
odorus. Occulto latens est tenebr
is occultare vitiosa. quamdiu ex
prudenti perfidia in portunitate
vulgare. Ideo autem dixi mu
to. quia corripere secretum bene potest
nam ut ait Tullius de amicitia.
Moneri et monere proprium est vere
amicitie. et alterum libere facere non
aspere. alterum patienter accipere non
repugnanter. Et in Salomone. Ait qui
corripit hominem magis gratiam po
stea inveniet quam qui per lingue
blandimenta decipit. Illud autem se
creto et benigne et non mordaciter fa
ciendum est et debes. Unde Cato ait. Litem inferre
caveas cum quo tibi gratia iuncta est. ira
odium generat. concordia nutrit
amorem. Et alibi. aduersus no
tum noli contendere verbis. lis mi
nimis verbis interdum maxima crescat.
Et etiam Seneca de formula
honeste vite dixit. Ammon
itionibus libens. reprehensionibus pa
tiens. Si merito obiurgabit te
aliquis. scito quia profuit. si inme
rito prodesse voluit. non acerba set blan
da verba timebis. moneri velle
ac pati sua virtus est. nolle autem
moneri stultitia est. Unde Ovidius
de remedio amoris dixit. Tempus
tenens animi nec adhuc tractab
ilis arte. Respuit atque odio
verba monentis habet. Dixi non acer
ba verba timebis. set blanda quia ut
dixit Sapiens. Os aliud habet quod bla
ndum loquitur in occultum laqueus est.
Et Cato dixit. Sermones blan
dos blesosque vitare memento. Et alius dixit. Semper
dulce tegit quod amarum fuit post.
Et Salomon dixit. Homo qui blandi
is fictisque sermonibus loquitur amico
suo. rete expandit pedibus eius. Et
alius dixit. Sepe sub dulci melle venenum
blandis oris. Et alius dixit. Nulla
est sic occulta pestis incidie(?) que hec(?)
quilatet in simulatione officii. aut
in aliquo necessitudinis nomine.
Et Tullius. qualis est adulatio nimis
facile quin cuncti vitare possint.
Et in Seneca dixit. Peior inimicus
ubi cogitat nimium dolor.
Et alius dixit. Peiora sunt verba ad
ulatoris quam aperta. Proinde tacitarum magis
offendet te quam loquens. Et ali
us dixit. Qui in bono dissimulat
aciem inimicus nocet. Et alius d
ixit. Verum est canere timidum vel
emendatius latere quam in decore et
... quod fluvius inmundo sono
labi. Secundum quod Tullius de amicitia.
Consulto melius est desplicere inci
tis in amicis moveri. quam eos cum
eorum dulces verborum mendaciis et illos se
mper utrinque dicere hos nunquam. Amor
... et reprehensiones ab ami
co benigne et libere recipias. Nam
ut ait Salomon. Meliora sunt vu
lnera diligentis. quam fraudulen
ta odientis oscula. Et alibi. Me
lior est manifesta correctio quam
amor absconditus. Et bene dixi
secreto hominem admonendum quia dominus
ait. Si peccaverit in te frater
tuus corripe eum inter te et ipsum so
lum etc. Et quidam philosophus dixit. Se
creto amicos admone palam laudi.
Multa enim caritas spes reprehendat
non amicitias. Si enim temere et quod
damnato amoneret. vel reprehendat.
accidet tibi quod Salomon dixit. Qui a
liena temere manifestat vitia
sua intempestive audiet crimina
ma. Et corripere debes sine uitu
peratione et in terrogationem precedere. ut
ipse dixit. Ante interrogationem

nandi ei incipies. et postea in pro
gressu ipsum uiuide corripe. Et in
correptione siue obiurgatione
alicuius semper aliquid blande com
miscere debes. secundum senecam qui ait.
¶ Obiurgationi semper aliquid bl
andi misce. facilius enim penetr
ant ubi quam mollia uadunt quam que
aspera. Et etiam quando uides hominem
in calamitate cessare. tunc debes
ab obiurgatione. ait enim quidam
philosophus. Obiurgari in calamitate grau
ius est quam ipsa calamitas. unde sene
ca dixit. In calamitoso risus etiam in
iuria est. Non tamen corripias irriso
rem. uel impium. Nam ut idem ait.
¶ Qui corripit irrisorem ipse sibi
iniuriam facit. qui arguit impi
um ipse sibi maculam querit. Et
nota quod licet perceptores dicat. De
beneficiis et muneribus. Rubrica.

Quod memoria beneficiorum
labilis est. iniuriarum uero tenax
¶ Unde salomon interrogat quid in
ter homines facilius senesce
ret. Responsio. beneficium. Tua tamen hum
anitas atque benignitas in cerebrum lab
orando [illegible] acceptis beneficiis cotid
ie recondetur. De futuris uero ob
liuiscere. ut ait Cato. Esto me
mor accepti beneficii. Et alibi
¶ Exiguum munus cum dat tibi pau
per amicus. Accipito placide plen
eque laudare memento. Acceptum
beneficium esse memorie commen
dandum est et plene laudare debes. et
palam non secrete. neque ad aurem
nam ut seneca dixit. Ingratus
est qui remotis arbitris in angulo.
ad aurem ait gratias. Et alibi sep
ius dixi. Nemo cognoscat quam sap
ienter referre gratias. Solus sapi
ens scit amare. solus sapiens ami
cus est. et alias sapienti fidus non est.
¶ Et nota quod beneficiis dandis b
onum est adicere alia bona. et ser
mone humana benigna que commen
dare quod prestes. ut ille. nichil licet
se colligere quam tardior inrogato
fuit. Adiciat enim sed tamen hanc legem
loquelam. sine querela. sine

ubi quando cum aliquid meum desiderasse
non id scire me fecisti. quod tam
diligenter me rogasti de meo quam
uis desideraueris. iudicet petas plus
quam enim sunt qui beneficia aspe
re uerborum et supercilio in odium adducunt
eoque sermone. eaque superbia usi. ut
impetrasse peniteret. Clementia
enim est corripere cum dulcis. et lasciuire
cum [illegible] docens. Siquid erit de quo
uelis ipsum amonere. aliud tempus
eligito. non enim est expandi
beneficium. nec quicquam triste.
illud in misericordiam. nisi sit angusta
da beneficia. Immo per se sunt
uberius amplectenda. nam ut ait. cassio
dorus. Angusta sunt beneficia que
non in diuturnis aliquid polliceantur.
¶ Nec tamen sunt dilatanda beneficia. nec
prepara. magna accipienda. ait
enim seneca de beneficiis. nec exigu
um dilatabo. nec magna preparu
is accipere patiar. Et nota quod ut sa
lomon in prouerbiis dixit. Commune absco
nditum quam uilius est quam palam. da
tum. unde ait. commune absconditum extin
guit iras et donum in sinu indig
nationem maximam. Et nota quod
munera non semper accipienda est nec
semper reiciendum. nam quod honeste ac
cipi non potest nullatenus recipiendum
est. unde quidam philosophus dixit. perdidisse
uolo malle quam turpiter accepisse.
¶ Et seneca dixit. beneficium accipe
libertatem est uendere. Non igitur libera
tem tuam uendas. ab inhonesto uel
indigno beneficium accipiendo. opo
rtet enim te illi retribuere. et ill
ius debitorem esse. quod grauissimum esset.
ait enim seneca. graue tormentum
est debere. cui nolis. Et etiam. Iocundius
nimium est a quo accipias se beneficium
quam amare et post. iniuriam possis. Re
iciendum autem munus non est quod honeste
et ab honesto accipitur. et accepto
munere non est protinus in uicem ali
ud mittendum. nam ut ait seneca
de beneficiis. Reiciendum muneris
signum est protinus aliud inuicem in
uicem. et munere munus expugnare.
¶ Et nota quod licet laudare debeas cum

cum de accepto beneficio tantum beneficii causa aut alii collatum commemorare non debes. Nam Tullius dixit de officiis: Que meminisse debet is in quem collata sunt, non debet commemorare qui contulit. Et Seneca dixit: cum dicas te beneficium dedisse, videris repetere. Nam ut ait Seneca: beneficium qui dedisse dicit, petit. Et alius dixit: Qui dedit beneficium taceat, narret autem qui accepit. Efficitur enim eius magnitudo beneficii vilior, quam si amicus iactator es; res enim loquatur nobis tacentibus. Et Cato dixit: Officium alterius multis narrare memento. Atque aliis cum tu bene feceris ipse sileto.

Et tuum beneficium aliud dedisti sive ab alio accepisti, semper hilaritatem ostendas. Dixit enim Ihesus filius Sirac: In omni dato hilarem fac vultum tuum, et in exultatione sanctifica decimas tuas. Et Martialis Cocus dixit: Auxilium hilares vultus tristis minimum vultus; vultus sublimes maxima decidunt.

De iniuria obliuioni tradenda. Rubrica.

De iniuria obliuioni tradenda dicit dominus: Michi vindictam et ego retribuam. Et Seneca epistola ait: Iniurie obliuisci debemus, beneficii non meminisse. Nam iniuriarum remedium est obliuio. Et Ihesus filius Sirac dixit:

Omnis iniurie proximi ne memineris, et nichil agas in operibus iniurie. Omnino autem ab iniuria amici taliter obtemperes ut eius amor nullatenus minuatur; et non solum ab iniuria amici obtemperare debes, sed etiam ab iniuria cuiuslibet alterius. Consulit enim minatur quam qui facit iniuriam. Et Cassiodorus dixit: Iniuria unius opig o tota gentur. Et Apostolus in epistola ad Colocenses ait: Qui enim iniuriam facit accipiet quod inique gessit. Et Seneca epistola dixit: Ab alio expecta quod alii feceris. Cavere certe debes ne amor minuatur. Amor enim numquam in eodem statu permanet, aut enim crescit aut decrescit. Eo enim ipso quod durat minuatur et crescit. Nam dicitur regula amoris: si amor minuatur cito decidit et raro convalescit. Et Martialis Cocus dixit: Prudentem probe consilio et pecunia dubius amicus quasi servo acquiris, sed cito perdes eum.

De laude facienda uel non.

Nec amicum nec aliquem alium in eius presentia collaudes, quia philosophus dixit: Laudare presentem nec ledere debet presentem, dico alium. Sed nec te ipsum laudare debes, ne derisorem invenias. Ait enim Seneca: Qui se ipsum laudat cito derisorem invenit.

Et Cato dixit: Nec te collaudes nec te culpaveris ipse; hoc faciunt stulti quos gloria vexat inanis. Et iuxta illud: Os alienum te commendet et non tuum, quia omnis laus in proprio ore sordescit. Presentem vituperes amicum nec deco laudas, ut dixit philosophus.

Amicum nec ideo laudes quod decet. Nam Martialis Cocus dixit: Vitupera subito, subito qui laudat ille dicit; sed utrumque tamen significat vitium. Prope est amicus subito ut in modum laudandus. Unde Cato dixit:

Parce laudato; nam quem tu sepe probaris, una dies qualis fuerit ostendit amicus. Nec occasiones queras amico. Nam ut sapiens dixit: Occasiones querit qui vult recedere ab amico, et omni tempore erit exprobabilis.

De amicis dubitantibus et fictitiis.

Hec que dicta sunt intelligas de veris et probatis amicis. Si autem de eo dubitas et utrum bonus an malus sit ignoras, illum in ulteriorem amicitiam non assumas. Nam dixit quidam philosophus: Si quid dubitas ne feceris. Quia enim iudicio quod negatum fuerit fugito.

Et Tullius de officiis dixit: Non percipiunt qui vetant quicquam agere quod dubites equum sit an iniquum. Equitas enim per se lucet, dubitatio autem significationem continet iniurie. Et ideo forte Seneca dixit: Solet esse in dubio consilio

De iniuria obliuioni tradenda. Rubrica.

hilaritas ... da ut ...

De amicis dubitantibus fictitiis

fidei ...

tenuitas. Amicicia in non dubita
ti amici ante probandi, et virtutis co
gnitionem in suspenso teneas. nam
ut ait seneca de formula hone
ste vite. de dubiis non diffinias
sed suspectum teneas iudicium. Et non
sunt sine rationabili causa, et bene co
gnita ab eo diuertas. nam secundum re
gulam amoris. Nemo sine rationabili ex
cessu suo debet amore priua
ri. Ideo non debes priuare tuo am
ore aliquem propter deformitatem corporis.
vel exiguitatem vel imbecillitatem dum
tamen alias bonus sit. nam ut ait se
neca in epistola. Scire debemus non de fo
rmitate corporis fedari animum sed
pulcritudine animi corpus adhornari
nec bonum seu malum uagina fa
cit gladium. Item de corpore dicen
dum est. Et cato dixit. corporis exi
gui vires contempnere noli. Con
silio pollet cui vim natura nega
uit. Et si forte est alludat alicuius
tuus. nec est corde fidelis ami
cus. sic ut dixit cato. Qui si
mulat verbis nec corde est fidus
amicus. tu quoque fac simile sic
ars deluditur arte. Nam et si blandi
et ficta loquatur. tamen si prudens
fueris. cor eius tale est. parebit. ait
enim salomon. quo modo in aquis re
splendent uultus prospicientium. sic
corda hominum manifesta sunt prud
entibus et alius dixit. speculum est
animi facies. et taciti oculi mentis
archana fatentur. Et sic ut dixit
oracius. Numquam te fallant animi su
b uulpe latentes. Nam ut ait ou
idius. Impia sub dulci melle
uenena latent. Quare sic agendum
est secundum dictum ysopi qui dixit
Pollicitis oris quicumque uid
ant amoris. ne confidas ne fo
rte prehendere petant. Verba quidem melle
sunt plena. et intima felle. singulis
est numquam. Et alibi idem ysopus di
xit. nam simulatores uariant pro tempore
mores. tamen sincere. nesciunt
eo usque nocere. Quamvis admonitum
sit eis opus illud adeptum. Et qua
cautius est. quia fraudis et arte m

manifestant. hac hos non mitte congregat
uite pariter. Et si hec fecerit fallaci
a simulationis eius nocebit et non est
ut scias, prosper ut fallacem sequi cu
ris torquentur maris. et mala ex
ens numquam gaudia pacis habet. Si
autem amicum omnino malum inue
neris. quia credendo propter illecebr
as eius illum malum putando bonum
amare. cepisti amicitiam eius
non retineas. non enim in tali erro
re est diutius perseuerandum. Inimi
ci enim grauissimi sunt qui proximi ra
tionem amicitie alios nefarie pro
dunt tales quidem iudici sunt. Vnde q
uidam sapiens ait. Nam fidos amicos domi
ta mihi eis credendo et cauendo
omnia. Amicitia tamen eorum non subi
to nec prius diuellas. sed paula
tim per dissuetudinem eam derelinquas
atque aboleas. non dicendo causam qu
are ab eo diuertere uelis. ut in o
uidio de remedio amoris legitur qui
dixit. nec causas aperi cessat diuortia
malis nec dic que doleas clam tamen
usque dole. Et etiam beatus paul
us dixit in epistola ad thessalonicenses
Denunciamus vobis fratres in nomine
domini nostri ihesu christi. ut subtrahatis
uos ab omni fratre ambulante inordina
te. Tales quidem amicicie sunt remissi
one usus eleuande. ut dicit cato
non dixit le. et dissuendo magis quam
discindendo. nisi quasi admodum in
tollerabilis iniuria exardescerit
ut neque rectum. neque honestum fie
ri sic possit. ut non statim alienatio
disiunctioque facienda sit. Nichil
enim est turpius quam cum eo bellum
gerere cum quo familiariter uixeris
ut tullius de amicicia dixit. Per dis
suetudinem enim aboletur amicicia.
presentia autem et assidua conuersati
one et consuetudine sepe augetur
et crescit. Et amicum tuum iuxta te
pus commorari fieri potest, et non procu
l longe debes habere. Unde salomon d
ixit. melior est uicinus iuxta
quam frater procul. Et in vulgo dici
consueuit. Qui procul est oculis pro
cul est a lumine cordis. De amore

ysopus

fidei spes ... quare

et dilectione proximi et acquirendis
et retinendis et conservandis. Si
enim ad plenum tibi scribere non
valerem. Sed certus ingenio semper
amicos fideles acquiras. eosque
taliter studeas conservare. ut du
ctu tuo et amicorum suffragio in
tuto valeas. vegetari atque
gaudere. De amore et dilectione ali
arum rerum corporalium. Liber iiii.

Tractatu habito de amore
et dilectione proximi nunc
videndum est de amore et
dilectione aliarum rerum. Et
ciendum est quod res aliorum
dicuntur corporales. alie incorpo
rales. corporales sunt que tangi et
videri possunt. ut terra et aurum et a
rgentum et vestes et pecunia. et al
ie invisibiles. incorporales vero
que tangi et videri non possunt. ut iusti
tia. vitia et bona. et scientia. vitia et
virtutes. De amore quarum trac
tari oportet. Sed in primis de amore
et dilectione rerum corporalium.
atque temporalium tractabimus. Pri
mo de amore dilectione rerum incor
poralium tractaturi. unde ut dilec
tio cognoscitur corporales et tem
porales res esse diligendas. nam
sicut corpus sine anima vivere non potest.
ita sine temporalibus ipsa diu non
potest durare. Victus enim et ve
stitus corpori ita sunt necessaria. quod sine
temporalibus rebus vita in homi
nis corpore nullatenus potest
durare. Preterea temporales enim res
homini parentelas magnas faciunt.
adeo ut in proverbio dicatur. Quam
in sit dives cuidam nata bibu
la. eligit e mille quilibet illa
virum. Et alibi est dictum. Qualificat ge
nere pravos nobilitate. paup
ertas domum premit. altam nobili
tatem. Et oracius dixit. Et ge
nus et formam regina pecunia do
nat. Preterea temporales enim res acquirunt
homini magnam potentiam. Itaque re
ges et principes et fere quilibet ho
mines eas sequuntur et timentes super
et super res etiam omnibus preferunt. unde enim
divitiis cunctis efficiuntur. homo pau
per. iudex. fur. latro. et fere omnia
vitia acquirunt. Et generaliter omnia con
fundi ipsum quod ait philosophus dicens. Pecu
nia est regina omnium rerum. Unde quidam.
homines tot et tantis bonis consolentur.
nec tantis opprimantur malis. opes
temporales merito diliguntur pro statu.
amor namque habendi valde bonus
est. dum tamen modum non excedat. unde
quidam sapiens ait. Est modus in
rebus sunt certi denique fines quos ultra
citraque nequit consistere rectum. Amorem
habendi circa opes temporales et
bona te restringere. oportet sicut ne
immoderatus. nam immoderatus. amor
habendi omnia mala vitia adse
trahit. Immoderatus enim amor ha
bendi quod non exit in retinendo. cupi
ditas potest dici. Immoderatus enim
namque amor habendi potentie super ho
mines potest dici superbia. Per immo
deratum namque amorem habendi efficitur
homo fur. latro. gulosus. luxuri
osus. cupidus. avarus. superbus. lu
sor et omnibus malis vitiis inherens.
Ut ergo hec mala vitia fugias in
moderatum amorem habendi ab animo tuo
penitus est fugandum. et igne ac ferro
succidendum. totoque artificio a cor
de tuo est penitus separandus. Mo
derate itaque et sine festinatione
et cum passione opes temporales sunt
acquirende. nam ut ait Salomon. Qui
festinat ditari non erit in
nocens. Et alibi festinate divitie
destruentur. et alibi est dictum. Substan
tia festinata cito dilabitur. et non
minuitur que autem paulatim manu
colligitur. multiplicabitur. porro
sicut in turbas sicut flumen siccabun
tur. quia qui male congregat cito di
spergit. Iustum iudicium est. ut quod
de malo quesitum est in malum pereat
atque. nec accedit ad bonum quod non
procedit ex bono. De acquirendis
conservandis opibus. capitulum.

In acquirendis et conservandis
opibus et retinendis vehemen
ter studeas tres conditiones potissime
sunt semper habendo. videlicet. dum

Immoderatus
enim amor habendi
opes. avaritia
potest. nuncupari.

opes ꝯm dñm ⁊ sciẽꝫ ei ꝯcedata recte
potes hr̃e ac ꝓsidere

ꝯsciam ⁊ bonam famã. ul
adminus. duos. s. dñm ⁊ ꝯsci
am. nã cũ adeo bñ cũ ceaꝑ
cedit nĩhil d'us oĩbꝫ opibꝫ ē
pstĩdus. vñ sapiẽs. ait.
Melius ē parum cũ timore
dñi quã. thesauri īsaciabiles.
Opes enĩ. sm dñm ⁊ sciẽꝫ eis ꝯgͣ
data. recte potes habẽ ac psi
dere. ut ait. apls. Eis te q̃s ī
stes. sep aũt gaudētes. oĩa poss
identes tãq̃ nichil hñtes. Mul
tos enĩ scõs legim̃ diuitias ma
gnas ⁊ multas hũisse. ut fuit
beatus. iob. ⁊ cẽt. ī euuglio legit
d' iosep abarimathia. q̃ nobilis
erat decurio ut diues. ⁊ ĩuste ⁊
discipulus dñi. occultus tñ ꝓp
t' metum iudeoꝝ. opes itaq; acq̃
ras ⁊ possideas. nõ tñ eis cor
appones. Vñ ꝓpha dixit. Noli
sperare ĩ iniq̃tate. ⁊ rapinas
nolite ꝯcupiscere. diuitie si a
ffluãt nolite cor appone. Ergo
õ q̃ debes cor ul' aĩm̃ appone di
uitiis ul' uoluptati bus q̃ occĩde
diuiciaꝝ oriũt ⁊ quaꝝ occide.
peccata sumũt ĩitiũ. nã ut sen
eca ī eplis dix. animũ uolup
tati indulgere. ĩnitiũ ē oĩm
maloꝝ. Turpe ē enĩ beatã ui
tã ī auro ul' argento. reponẽ
quia ut ait ĩnocētius. Opes si
faciũt hoĩnē diuitẽ. si egenũ
Diuitias ḡ subpedibꝫ debet
hr̃e. ⁊ nõ sup capud. ut ꝓpha. dix.
oĩa subiecisti subpedibꝫ ei. ou
es ⁊ boues uniũsa ĩ sup ⁊ pecͦ
ra campi. Nõ hẽs diuitias sup
capud. i. nõ ꝑmarius te adiu
itis supari. auari enĩ diuitias
sup capud ⁊ nõ subpedibꝫ hñ d
nt. q̃ a se adiuitiis ꝑmittũt s
upari. Et ut uisũs dicã auarus
ĩpse dr̃ hr̃e diuitias nõ enĩ h
abet auar diuitias. si diuitie
hñt eũ. ⁊ ita illũ d'tinẽt alliga
tũ ut diuitiis nõ possit gaudẽ.
nec fructus ex eis habẽ. ut salo
n ait. Qui congregat diuitias f
ructus nõ capit ex eis. Et cap.

dixit. Ergo diues hr̃ nummos.
se nõ hr̃ scilicet ꝑtra ēte hr̃ au
rus diuitias sicut hõ dr̃ hr̃e f
ebres. nõ enĩ ꝓpe. hr̃ febres
hõ. imo febres hñt hoĩẽ. eũ
q̃ d'tinẽt alligatũ. diuitias
aũt acq̃ras ⁊ subpedibꝫ hãs
uitãs tñ. ⁊ bonas. q̃a ut ait
ꝓpha. Melius ē modicũ iusto
sup diuitias peccatoꝝ multas.
Opes itaq; tuales acq̃
re debes cũ tuo alieno ꝯmodo
⁊ nõ cũ sͣm altꝰ. ut iacen
ti. nã ut lex dicit. Natura
equũ ē neminẽ cũ alterius iact
ura fi locupletiorẽ. Et tulli
d' officiis dixit. Neq; dolor.
nq; timor. nq; mors neq; aliqd
q̃ extiterit. hoĩ accidere ꝑtu
ra est. q̃ naturã q̃ ex alieno ī
ꝯm suũ augẽt ꝯmodũ maxĩe
de exiguitate ĩdiga. Vñ ut
ait cassiodor. Vlt̃ oẽs crud
litates ē diuite uelle si de exi
guitate ĩdiga. Etiã dꝫ eē
ꝯmodũ nãle ⁊ nõ ꝯ naturã d
bet etiã eē cũ ratione. ꝯpositũ enĩ
modũ. ergo. ⁊ m. nã ut ide
cassiodorus. ait. Si ꝯmodũ
mensurã equalitatis excesserit
ui sui nomĩs nõ hẽbit. oĩa e
nĩ decet sub ctã roẽ modũ.
nec ꝑsistũt diu iusta q̃ nĩmia s
Debet ⁊ ꝯmodũ eē pulcrũ
vñ seneca dixit. Turpe lu
crũ. ut dispendiũ fugito. pe
cunias eũ illas uolum̃ q̃bꝫ h
bui iustitie suffragãt' ut cass
iodorus dixit. Et ⁊ ait. Auru
si q̃dẽ ꝑ scelera q̃rere nefas ē
ꝑ māria ꝑiculũ. ꝑ falsũ turpe
oprobriũ. In sua natura iu
sticia. honesta ⁊ bona sunt lucra ꝑ
q̃ nemo lediť. ⁊ bñ acq̃rit. q̃
annulus. Vnde dñs. abrogari
Illa enĩ uera lucra iudica
mus. q̃ ĩ integritate suffragi
te ꝑcepim̃. Acq̃ras ḡ lucra
cũ honestate ⁊ socia. utilitate
nã ut q̃dã alius sapiẽs dixit.
bona est societas q̃ omnibus

ut ff. de calup. l. in hi. dem.

unitas. vita q acquirere cum turpi
tudine. vel illius lacturam. sunt
ut tua scis. diuite stabilis que
permaneat non ut dicit seneca in
epistulis. Est illi uero in cum turpitu
felicitas cessit gaudium. turpitudo dur
auit in posterum. Et in fine legis.

Turpia lucra abhorrendi sunt ex
cogitat. talis itaque opes acquire
studeas que domino in aliquo nullatenus
offendas. De conscientia boni
in opibus et in operibus et in omnibus rebus.

Conscientiam autem bonam in ac
quirendis opibus et omnibus aliis
rebus habere debes. ita quod in
rebus acquisitis que tuam conscientiam
ledant. vel iniuriis tuis in aliquo of
fendat. nam ut ait apostolus in epistula ad
corinthios. gloria nostra hec est testimonium
conscientie nostre. Et quidam philosophus dixit. Con
scientiam potius quam famam intende. fallitur
potius fama. conscientia numquam. Et
alius dixit. Certe conscientie prin
cipium est. Et seneca epistulis dixit.

Bona conscientia turbam aduocat in
alia et in solitudine. mala est et so
litudine. si honesta sunt que facias omnes
sciant. si turpia quid refert neminem
enim scire cum tu scias. o te miserum
si iudicio si omnittis hunc testem.

Et alius dixit. Qui multorum
habet potentiam regere. primum debet pur
gare sua. ut de hec que corrigit
et. non committat. vitia quidem iudicat
stultum enim est. ut alius uelit que
[illegible] tu sibi ipsi impune non p
sciat. Et seneca dixit. [illegible] me
bono fruens vel bonus fuis. sin
[illegible] quod imitabis. et cato dixit.

Que culpare soles ea tu ne
feceris ipse. turpe est doctori. cum cul
pa redarguit ipsum. Et in scripturis [illegible]
ardus dixit. [illegible] ingenii [illegible]
is [illegible] onestas. Et iesus filius sy
rac ait. bona est substantia cui non est p
eccatum in conscientia. et nequissima pau
pertas in ore impii. Et in ut. S. dixit

Melius est parum cum timore domini.
quam thesauri insatiabiles. Con
scientia enim lesa propter male acquisita vel
alia turpia et pessima facta facit ho

minem timidum. vnde seneca de for
mula honeste uite dixit. Efficit homi
nem timidum faciat nisi reprehensi
bilis uite conscientia. Et quidam alius
sapiens dixit. Qui in innocentem dampnat
sententiam semper est reus. cum condicione
se punit conscientia. vnde quidam sap
iens dixit. Timidus rex est nimis
timens. Et. domum. vnde apostolus dixit.

Perfecta caritas foras mittit ti
morem. Et est pena magna habere
lesam conscientiam. vnde quidam philosophus dixit.

Grauius est pena ubi quis peccans pe
ret. Et alius dixit. Nulla ma
ior neque. pena est quam quis sibi
et sibi aliquis. displicet. Et alius
dixit. nichil est miserius quam ut
pudeat quod fecisti. notet enim sce
lera et sunt sit deprehensa ut seneca di
xit. Et seneca in alio. conscientia
tormentum ignobilis conscientia.

Et cassiodorus dixit. Quid enim
accepi putat ubi bona conscientia p
dit. Et contra mala conscientia semper
homines torquet bona non numquam sui
ipse premium. manet. condecet cassio
doro. testetur que ait. Nolite si
ne premio credere quod iuuent ad bo
nam conscientiam pertinet. De bona fa
ma. Fa
mam in non bonam
amandus bonus et illius rebus
omnibus fruere debes si potes et cum
omnibus opibus preferre. est autem fa
ma illese dignitatis status leg
ibus ac moribus comprobatus in nullo
diminutus. non ergo diminuendi fama
propter lucrum vel aliam rem. nam scriptum
est. lucrum cum mala fama dispen
dium est appellandum. Et cassiodorus
dixit. affectatis fame commodi pe
cunie negligit augmenta et salomon ait.

Melius est nomen bonum quam di
uicie multe Et seneca dixit. bo
na opinio boni tutior est pecunia.

Et item bona fama in tenebris
bonum splendorem. facit. Et item

Cum omnes benedicere placet propter
bona. Et cassiodorus dixit. extra
ingenium in signum fame dilige
commodum. Et item. habundet cogi
tatio quislibet famam velle laudare

Et salon rursus dixit. Me
lius est nomen bonum quam ung
uenta preciosa. Et ipse ad phil.
dixit. Modestia uestra nota sit
omnibus hominibus. Et infra subiung.
quecumque bone fame sunt hec cogi
tate. Et in epistola ad thimoth. di
xit de episcopo. oportet autem illum et te
stimonium habere bonum ab hiis q
foris sunt. Et etiam ihesus filius sirac
dixit. lux oculorum letificat ani
mam. et fama bona impinguat oss
a. Et alibi. Curam habe de bo
no nomine. hoc enim magis permane
bit quam mille thesauri magni
et preciosi. Et salon. ait. Et. ung
entum et unum gratia hominis. Et sicut
seruare bonam famam fuge uolup
tates libidines. unde cato dixit
Si famam seruare cupis dum uiuis
honestam fuge [illegible] que sunt m
ala gaudia uite. et nam et alius
phus dixit. Effuge cupiditatem re
gnum est uincere. Et tamen laudabile est
bona fama. ut a quodam philosopho dici
tur. tacent omnes uirtutes in fama
[illegible]. Et alius dixit. pb
ona fama maxima est hereditas.
Et non quia semper de nouo laus
et fama oritur. adest in uere dur
et. unde quidam sapiens dixit. laus
est in noua oritur uetus amittitur.
Et sicut habere laudes famamque bon
am. fugito lasciuiam. nam dixit quidam
philosophus. lasciuiam et laudem nullam
concordia iungit. famam intelligas
bonam et frequentem que donat gloriam.
Gloria enim frequens. fama de aliquo
cum laude ut quidam dicere consueuerunt. unde
sicut gloria mortuis est socia. quia gloria
adipiscatur qui talia conatur facere ut
esse uelit uideri tales sint. quia siquis
simulatione et inani ostentatione
et ficto non uero sermone. hec in uultu
stabilem se gloriam posse consequi putant
uehementer errant. uera enim gloria
radices agit atque propagatur. ut ait
tullius. Sic et contra. falsa fama et fal
sus amor cito dilabitur. unde quidam
sapiens dixit. falsus rumor cito
opprimitur et uita posterior iudicat
de priori. Cumulus est te bonis
inuidere. et de eis talia suspicari
qualia facere consueuerunt. quia ut
ait cassiodorus. Genus huma
num facile suspicatur de quolibet
illa que gerunt. Et ideo propter inui
diam sunt bonos falsa fama qui
inducunt. Unde quidam sapiens dixit.
Fieri non potest ut absque morsu
emulorum uite huius curricula quis
pertranseat. malorum enim solamen
est bonos carpere. dum peccatorum
multitudine putant culpam con
minui peccatis. Unde quidam cum terr
ogaretur quomodo faceret ut inuid
non haberet. respondit. Si nichil egregie cum
magnis rebus huius. aut nichil fe
liciter gesseris. nam sola miseria ca
ret inuidia. Et intelligas gloriam uel
famam ueram. non uanam. que clari
tatis modum excedit. De qua
dici consueuit. fama uolat tamen
itaque modum quocumque feratur. quia
cito mortales deprimit atque leu
at. unde quidam philosophus dixit. Que
fama semel perierit uix aut numquam
restituitur. Et augustinus dixit. Qui
negligit famam crudelis est. Et ca
to dixit. Liuorem fugito. simul
et uitare memento. Crimina auerte
re. nam sunt contraria fame. Et alius
[illegible] dixit. Que semel ho
nestis maculis in fama nigrescit.
Labor [illegible] multa laborat
aqua. [illegible] si fama dum uenerit de
[illegible] abolere uel tollere. ait
enim quidam phus. Crimen ligatum est
simile. [illegible] difficia
le uix extinguitur. Si uero famam seruare
non potes quin deum offendas uel con
scientiam tuam ledas. illam cito omit
tere debes. et deum et conscientiam fame
preferre. opera quoque bona et deo pla
centes acquiras. inuilibus opinando et
ocia fugiendo rationem in omnibus imp
lendo. De operibus et labore ma
nuum et negotii actione. rubrica.

De operibus et labore manuum et negotiationes actione. r.

Manibus enim operari debes. nam
dixit ipse in epistola ad thess.
[illegible] non fur
etur. magis autem laboret.

op̄ando manib; suis q̄ bonū est
ut hēat unde tribuat nece
ssitatē paciētib;. Et etiā ī epl̄a
ṗma. ad timoth. dixit. Nam
corporal' exercitatio nō admodi
cū utilis est. Et ī epl̄a sc̄a ad th
ess. dixit. Ñ denūciam' nobis
qm̄ si qs nō vult opari. nec m
anducet. audiuim' eni ī uos
quosdā ambulāte inqete. nich
operantes. s; curiose agentes. hijs
aut qui huī' sūt d'nūciam' ⁊ obse
cramus ī dn̄o ihesu xp̄o ut cū
silencio opantes panē suū mān
ducēt. Et etiā ī oī ope bono fug
da ē regl'a q̄ dicit. Quod hodie p
otes facere noli differre. pri
ncipio eni dī adiuuat. hostes sūe
dilatiōes ⁊ pigricias laborātes.
Vt ī p̄ubio dicitū ē. dare dīo
bonū. s; nō post ima tauri.
Unū etiā pamfilius dix. pru
dētib; ⁊ tribuit deus ⁊ labor' oīa
nobis. pficiat absq; deo nulli
us forte labor ⁊ ipsū dix.
Labores manuū tuarū quia m
anducabis. beatus es ⁊ bn̄ t̄ erit.
Laborare itaq; debes cū mag
na cura et diligētia opa pigricia
fugiendo. sompnolentiā fugiendo
⁊ ocia repellendo ut labores ⁊ a
ctus tui ad effectū pducant. nā
ut seneca. ait ī epl'is. nich ē q
nō expugnet pertinax opa. ⁊ i
tēta ac diligēs cura. bonas eñ
opes p agri culturā potes aqrē
rē ut ait tulli'. Oīum rerū ex
qb; aliqd acquirit. nich ē mel
ius agricultura. Potes etiā ac
qrē bonas opes p bonas ⁊ licitas
negociacōes mīs sēndo res d' locis
ī qb; bn̄. habūdāt ad loca ī qb;
deficiūt. maxīe. ad magnas ci
uitates. nā dix qdā phs. fero
citer uel ad magnas ciuitates
quas uolu's ī unde pueter. In
magnis eni locis ⁊ diuitib; m
elius ē negociari ⁊ uti atq; mo
rari. q ī locis paruis atq; paup
ib;. Vn̄ qdā phs dixit. Memore
ris ī ciuitate regis dispēsa cū

maior fuit quā reddit'. pot
es etiā acqrē bonas opes p acqsi
cōes ⁊ p̄ones pecudū ⁊ bestiarū
maxīe iuuenū ⁊ crescentiū ⁊
maxīe ī locis ī pace ɔsistūtis.
In reb; eni decrescentib; nō ē tā
magnū lucrū. Inde quidā phs
dixit. Noli associari rei defi
cienti. et ne spe ponas te asso
ciari rei crescenti. De inimicis
ocio et sompno pigricia atque luxu
ria. rubrica.
Ocia oīo fugere
debes. multā eni mali
ciā docuit ociositas. unde
dicit sapiēs. Qui ī aut. qui
opat' terrā suā saciabit' pañib;
qui aut sectabit' ociū replebit'
egestate. ocia nāq; replent
hoēs egestate ut dictū est. re
ficiunt' ordides ⁊ pigri ⁊ lux
uriosi. ⁊ torpēt hoēs ⁊ adoq.
fere mala uicia dissoluunt.
nā ordides et ocia nō ī ueni
unt tpr ɔgruū ad laborandū fr
igore eni torpēt. calore ado
cia dissoluuntur. qr dicta ɔsue
uit. frigore torpent. nos est
us ad ocia soluit. ⁊ sic ordidib;
tpr utrūq; nocz. ocia eni ita
pigros faciunt hoēs. ut fere
oīa sua negligētes inculta re
linquāt. Vn̄ filius sirac dixit.
P agrū pigri hoīs trāsiui p
uineā stulti ⁊ ecce totū repue
rāt urtice ⁊ supficiē ei' coo
pueīt spine. ⁊ macia lapid
ū destructa erat. quod cū uid
issem apposui ī aīo meo ⁊ exē
pla didici disciplinā. paz īqd dormi
ies ⁊ modicū dormitabis. pa
ululū manū ɔseres. ut qescas
⁊ ueniet qsi cursor egestas tua
⁊ mendicitas qsi uir armatus. ⁊
alibi ī dixit. Usq; q piger dor
mis. qn ɔsurges a sompno tuo.
Vn̄ ē qd cato ɔsulit dicens
plus uigila semp ne sompno
deditus esto. nā diuturna qes u
iciis alimēta ministrat. Et seneca
dixit. Stultū est sompno d'lectari
⁊ mortē qrē. cū sompn' sit aliud

dua mortis imitatio. Et iterum
idem dixit. Psallus in dies pon
uim. tibi sit parcior nocte. nec
tibi studiis nocuus sopno. sed sub
albor oculos uigilia tingat os
cadentesque in opere et uigilantes
dormiteo. Et salomon dixit. Noli di
ligere sompnum ne te egestas opp
rimat aperi oculos tuos et saturare
panibus. Et sompno fugato corpus
expeditum est et uita actionibus. ut obed
ire consilio optimo possit in exercen
dis negotiis et laboribus tollan
do. ut tullius dixit. Dum enim re
actidum est corpus. nec animo mal
e paret. ut seneca dixit. Con
temptus enim corporis sui certa libertas
est et magna pars libertatis est uent
bus commodius. nemo est liber qui
corpori seruit. ut idem dixit. hon
estum autem uile est cui corpus nimis
carum est corpus hoc animi pondus
ac pena. de luxuria et luxurioso.

De luxurioso sed potius re.
condum dicendum est. Omnis
tollas apere cupidinis ar
cus. contempteque iacent et sine luce
faces. Et non solum fugiendo ocia p
oteris fugere luxuriam. sed etiam fuge
ndo ipsum actum luxurie. unde dicitur
fuerunt. qualibet more martis ce
dit uictoria parthus. Cede uen
nus cedit fugiens magis impr
a iecit. Est autem luxuria libidi
nose uoluptatis appetitus. De
qua cato dixit. Cum te detineat uen
eris damnosa uoluptas. Indul
gere gule noli que uentris amica est.
Et aliter sic diffinitur. luxuria est
res appetibilis que fugiendo fugatur
et sequendo persequitur. uitamque
abeat. Et nota. quia luxuria non
tantum peccat. sed etiam publicat ut
seneca dixit in epistola. Quidam ait.
Effrenata luxuria tua est et tamen
omnes annos in tractum refrenant. Et
ut ouidius dixit. Juuat am
or mentes usu dediscitur usu. Et de
luxuria dicitur nouum super in
uio de inuidia malorum hominum
inuidia. potius in super uitium inhe

rite consumunt corpus. unde cato
dixit. segnitiem fugito que uite i
gnauia fertur. nam cum animus lan
guet consumit inertia corpus.
Et etiam quidam philosophus dixit eundem i
nertia indignatur in quod opta
ret si aliquis ut tunc tales man
ac peteret breuiter. nec autem cum omnia
sint ingrata est eis uita non uiuit.
Ocium semper fugiendum est nisi
forte ocium appelles quod legis a
liter enim mortuum ocium operatur. ut
seneca in epistola dixit. Ocium sine lit
teris mors est et hominis uiui sepultura
ocia quoque fugias. de pigritia.

Nec piger efficiaris. dixit
enim salomon cogitationes r
obusti semper in habundancia.
omnis autem piger semper est in eg
estate. Et alibi. Propter frigus pig
er arare noluit. mendicabit
ergo estate et non dabitur ei. Et
alibi. Uult et non uult piger. anima
autem operantium impinguabitur. Et alibi
dicit. Piger leena in uia leo in
itinere. sicut hostium uertitur in car
dine suo. ita piger in lecto suo
absconditur. piger manus suas
sub ascellis suis et laborat si ad
os suum conuertit. Sapientior sibi
piger uidetur septem uiris loquentibus
sententias. Et alibi. pigredo immit
tit soporem. et anima dissoluta esu
riet. Et licet piger per hiemem
longam uitam duxit non tamen dicitur uix
isse. Unde seneca in epistola dixit. Q
uid illum octuaginta annos uiuat
per inertiam exactum non uixit iste. sed
immo moratus est in sero mortuus est.
tuus est. sed diu non fortiter sic tu
uisse eum dixisti. quomodo dicuntur arbores
bores uiuere. Et alibi idem dixit.
Audentes fortuna iuuat piger
sibi ipsi obstat. Et licet dixerim
ocia penitus esse fugienda et to
llenda. non tamen semper debes esse in
actu. nam dixit seneca. de formu
la honeste uite. non semper in
actu sis. sed interdum animo tuo requiem
da. Requies autem ipsa sit plena sapientie studiis
et cogitationibus bonis. nam pru

Margin notes: de luxuria et luxurioso ra. — de pigritia. — dato Reqes

cet iniquum omnino maturet ab-
equum autem remissum habet utrumque a-
ut solum. Accelerat tarda, per-
plexa expedit, dura mollit, ar-
dua exequitur. Scit enim quod quam-
via aggredi debeat. Cito singula
ac diligenter videt. Et in ordine
plus habet. Quod caret alterna re-
quie durabile non est; hec reparat
vires, fessaque membra novat. Et
in Catone dicitur: Interpone tuis inter-
dum gaudia curis, ut possis animo quem-
vis sufferre laborem. Et Seneca
ait in epistolis: Sit remedium eo-
rum honesta solatia, et quicquid
animum erexit et corpus reficit. Et O-
vidius: Utrique reprehendendi sunt,
et qui semper in quiete sunt, et semper quies-
cunt. Opes bonis et divitias iust-
as si potes, tamen honeste acqui-
ras, ut ex his liberalitati invento di-
ves reputeris. Unde ait Tullius:
Est dives cui tanti est patrimonium ut
ad liberalitatem invenienda ei sufficiat.
Et item dixi honeste, quia non
esse utile inhonestas divitias ac-
quirere. Unde ait Tullius: Quicquid h-
onestum esset id utile esse, nec utile
quicquam quod non sit honestum, inde
quod utile sit verte. De
opibus utendis et etiam contempnendis.

Divitias autem acquisitas dio. x.
sapiens est utens, fugien-
do avariciam et aliusque bona
significando. Unde Cato dicit:
Utere quesitis opibus, fuge no-
men avari. Quid tibi divitie
prosunt, si pauper abundas. Et item:
Utere quesitis, sed ne videaris ab-
uti; qui sua consumunt, cum deest aliena
sequuntur. Et item: Utere quesitis
modice cum sumptus habundat; la-
bitur exiguo quod partum est tempore lon-
go. Et Seneca de formula honeste
vite dixit: Que habes tuo a-
pud te tamquam aliena serva tamquam tu-
a et dispenses et utaris, et sic hius
bonum prudens fuisti. Ubique idem eris
et pro ut rei ac temporis varietas ex-
igit, ita te accommodes tempori nec
esse te in aliqua re mutes, sed potius ip-
sa

ter. Sic mane quidem eadem et alia in palm-
a extendi et alia in pugnum restringi-
tur. Et ecce sicut nomen avari fu-
giendum est, ita et nomen prodigi. Unde
Tullius dixit: Impertiendum est
sed diligenter et moderate. Multi
enim patrimonia effuderunt in-
consulte largiendo. Quid autem stultius
est quam quod libenter facias curare ut
id diutius facere non possis. Atque sequ-
untur largitionem rapine. Cum enim
dando egere ceperint, alienis ma- bonis
nus inferre coguntur. Ita quod cum beni-
volentie comparande causa benefici esse
voluerint, non tanta assequuntur studi-
a eorum quibus dederint quanta odia eorum
quibus ademerint. Quamobrem nec
ita claudenda est res familiaris
ut eam benignitas aperire non
possit, sed ita reseranda ut omnibus
pateat; modus adhibeatur isque
ad facultatem referatur. Saepi-
us namque consuetudine venit la-
rgitionem fundum non habere. Cum lar-
gitionis est, si autem necesse fuerit, vir-
tutis. In huius autem usus medioc-
ritas regula optima est. Alium etiam
ignorasse modum utendi pecunia,
ut Seneca in epistulis dixit. Modus
autem duplex est: primum habere
quod necesse est; secundum primum quod satis est,
ut idem dixit. Et etiam avari ita clau-
dunt suas pecunias sibi et aliis cum
negligendo, ut potius dicamus sepul-
te quam ab illis haberi vel possideri. Unde
quidam sapiens reprehendit eos di-
cens: Cur hoc cum cistis et pecu-
niam sepelis heres. Heu cum vixeris
tu non eris heres. Ideo et debes illas
claudere vel sepelire, sed debes illis
uti, non superfluitatem, vel ad te-
lectus sed abundantiam, ne forte
inducas debilitatem corporis. Nam
ut idem Seneca dixit: Debilitatem no-
bis inducit sanitatem. Ut ille ergo debes
consumere. Ita habebis quod utiles. ad
Nam ut idem ait: Malis visum habet quale
quisque consumit eis potest. Quicquid enim usus
hominum excedit pondus est su-
pervacuum et grave ferenti. Si autem
tantas possessiones acquirere non potuit

ut ad liberalis vivendum est suff
iciat. s. naturam vivere stude
as. nam si ad naturam vixeris numquam
pauper eris. ¶ Si ad opinionem numquam
quam dives eris. dixit enim quidam
philosophus. Divicie in hoc mundo tantum habere
quantum sufficeret nature non con
ultra. docebit te congregare. et si
satisfacere cupido volueris animo. licet
congregaveris quicquid in toto mundi am
bitu continetur divitiis. scias tamen se
per avebis habendi. non enim in rebus
vitium est. sed in animo. Animus enim solet
vocari dives non archa. quis ex
plena sit divitie inane iudicabo divi
tem. non reputabo. ¶ Si enim te divi
tem facere vis. non pecunie est addendum
sed cupiditati detrahendum. ¶ Unde con
arcualis coquus ait eundi suo
eo quod vocabatur rupilius. ¶ Audio te r
upili de paupertate queretem. non
quia nulla habes. sed quia pauca. et sed di
cit sapiens. ¶ Nemo est pauper eo
quod possidet pauca. sed qui plura velit
si paupertatem amissensum probe stud
bis. si pro natura vivere dives er
is. aspicio modum quo te natura creaverit
uit. Intrasti in mundum tu nich
il tulisti. Et cato dixit. Commoda
nature nullo est tempore decerta. si contem
tus eo fueris. quod postulat usus. Et
alibi idem dixit. Rebus et censu si mi
nor est quam fuit ante. Fac vivas contentus
eo quod tempora prebent. leto animo paupta
tem ferens. nam ut ait seneca in ep
listolis. Honesta quidem res est. leta paup
ertas illa non est paupertas. sile
nt est. ¶ Non qui parum habet. sed qui plus
cupit pauper est. Circa paupertatem
itaque sic est disposita res simil
aris ne paupertas tibi honerosa sit
aut in aliena. pauca tamen sunt quia consil
io se suaque recte disponunt. ut
idem dixit. non ergo tam divitie quam amor
divitiarum in culpa est. Animus itaque contem
tum circa divitiarum amorem. tali
ter compesces ac domes ut te ipso con
tentus sis. namque sibi ipsi satis est. cum
divitiis natus est. Unde seneca di
xit. Qui cum paupertate bene convenit
dives est. Et alibi ¶ Non est locupl

etem quem paupertatem sive aptius est. et
parvo se divitem facit. Et alibi
¶ Gaudere in paupertate maxime fe
licitas est. sic ergo animum tuum comprimas
ac refrenes ut tuo statu bonisque
adeo tibi prestitis contentus permaneas
eas. Alioquin si status tuus tibi dis
plicuerit. semper maiora affectan
do semper in malo statu eris. stat
enim hominis. fin animi iudicatur. Unde sen
eca in epistolis dixit. ¶ Quid enim refert
qualis status tuus sit si tibi videtur ma
lus. Omnibus namque est qui se miserum pu
tat. nec est beatus qui se non puta
t. ut socratis ait. Si ergo res tua tibi
non sufficiat. tu putando fac ut ea
tibi sufficiat. paupertas enim necessa
rium est remedium. et medicina divi
tiarum. nam qui parte sua dispendi
dum divitie ei profecta. ut quidam philosophus
dixit. Et paupertas omnium occultas habet d
ivitias. nam magne sunt divicie.
non cupere divitias. Unde etiam claudi(anus)
¶ Hec est quod dicit. quamvis ipse potest.
utique qui est dives semper deesse putando
¶ Et alibi. quem nimium est fugito.
parvo gaudere meremur. tuta puppis
magis est. modico quam flumine fer
tur. Et alibi despicere divitias
vix animo est beatus. Quas quidem sua
putet indicate separavi. Et alibi
paupertatis honus paciens ferre
memento. Et alibi. Dilige denari
um. sed parce dilige formam. quam ne
mo sanctus nec honestus captat habere
¶ Nam ut ait seneca in epistolis. Om
ne tormento pecunia possidetur.
quam queritur. Quare non debes cupere divi
tias. sed eas contempnere ita ut tibi causa
malorum non prebeant. nam ut idem seneca di
xit. Divitie sunt causa malorum. non quia
ipse faciant aliquid. sed quia facturos
irritant. Si vis ergo habere divitias con
tempne illas. nam ut idem seneca dixit
¶ Brevissima ad divitias per contemptum
divitiarum via est. nam contempnere
aliquis omnia potest. omnia habere potest nem
o. Cupiditas ergo divitiarum penitus re
pellenda. quia tullius in dixit. non est autem
consentaneum qui metu non frangitur
eum frangi cupiditate. nec qui invic

cuī se . ualore ꝑstitit uita a
uolūtate ¶ Qꝛ obrem ꝫ h̄ uitā-
da . ⁊ pecunie fugenda est cup
iditas . nich enī tā angusti
aī . tāq; puͥ ē q̄ amare diuit
ias . Nich honesti magnificē
tiq; q̄ pecunā ɔtēpnare . si ha
bes ad bn̄facēta libalitatē ɔ
ferre . Magnus . i . ē ille indici
iudus q̄ cor suū tulit . cohercet
ut ī diuitiis nō ex auaritia pau
ꝑ sit . Et ꝫ ꝯm senecā ī eplis . . .
¶ Magni aī ē magna ɔtēpnē .
ac mediocria malle qm̄ nimia
eo . q̄ sup̄flua nocēt . sicut sege
tē nimia sternit ubtas . sic ni
mi honē frāgūt . sic . ad ma
turitatē nō ꝑueniūt nimia fecū
ditas . Quare mediocritas in
agis circa diuitias ⁊ paupitas a
ꝑtenda est q̄m nimietas . ul
magnitudo . vn̄ salon ait ī ꝓuerb
iis ¶ Mendicitatē ⁊ diuitias ne d
ḋs m̄ dn̄e . Si ḡ h̄s paupitatē
placēt tolera . s; diuitias illas
t̄ subice . vn̄ q̄dam sapiēs ait .
¶ Et m̄ res . ⁊ nō me reb; subic
ere conor sic ḡ aīū tuū ⁊ cor t
uū ī ɔtētē tuā uictas . ut liceat
pecuniā . q̄m careas . ꝓ nō ꝯpetu
tue na ⁊ diuine te careat . dix ei
tulli . ī d officiis . malo uirū q̄ eget
pecūa q̄ pecuniā q̄ uō nā ut dixit
quidā phs . pecunia si uti scias
ancilla est . si nescis dn̄a . vn̄ or
acius dixit . Impat aut seruit co
llecta pecuniā cuiq; . pecunie ḡ
īpare opet nō seruire pecuniā aūt
⁊ oīs res q̄n̄ ī se ē bone sūt . q̄ ab
oīum cā facte . ⁊ cāte sūt . vn̄ ait
apls ī eplā ad timoth . Oīs crea
tura dī bona . respectu tn̄ ꝓ id
entiū eas . Quedā mala . ⁊ male
dr̄ . nā si a bono hoīe ꝓsidētr̄
bone sūt . si aūt a malo ⁊ aua
ritioso ⁊ insipiēte hoīe ꝓsideāt . ma
le dr̄ . nā ⁊ uinū modice sūpt
ū boū ē ebrioso aūt ⁊ sup̄flue
bibēti malū ē . vn̄ cato dix .
¶ Que potu peccas ignoscere tu
t̄ noli . nā crim̄ nullū uini ē . sed
culpa bibentis ¶ Et ideo suadē deb
et cassiodori dicn̄ q̄ ait . facilius
ē ut aceat te sinis . q̄m rētulsor e
brietas ¶ Ebrius enī ex bria ē . i . ext
ra mensurā ⁊ p absente reputat̄ . vn̄
seneca dixit . Absentem ledit q
cū ebrio litigat . Quare uinū nō est
malū . s; ebrietas ⁊ pecunia nō ē
mala . s; nimius amor ⁊ cupido
pecunie ⁊ cāte sic̄ id sol ī eod īstā
ti indiuisū diuisa opat̄ . q̄ ceram
liquefacit terrā aūt obdurat ⁊ siccat
⁊ humores soluit . ita pecunia ab
auaro ꝑsessa . illū cruciat ⁊ larg
ū uō ɔcomitat . ꝓ donorē adquiren
dū ⁊ ꝓditiones ⁊ ad oīa ferre ma
la incitat . vn̄ q̄dā phs dixit .
¶ pecunia auaro suppliciū ē . ꝓfuso
deus . ꝓditori ꝓdīcti . Sic . et
apls ad timoth dixit . Ubi crucē
pereūtib; q̄dē stultia ē his aūt qui
salui fiūt . i . nob . uirtus ē dei . . .
¶ Sic ⁊ eloqūa ī sapiente hoīe
ualde bona est . ī insipiēte uō p
essima . vn̄ sapiēs dixit . Eloqūa
sine sapiētia gladius ē ī manu
furiosi . Et uirtus ī sapiēte bo
na est . ī insipiēte uero pessiā
¶ vn̄ sapiēs dixit . virtus sine
sapiā ꝑiculosa ē temitas impu
tanda . Quare martial dix . virt
utis studio nimiū crisippe la
boras . virtus absq; in nostri
s tuis . sic ⁊ oēs dies boni sūt
ut legitur . q̄m diuisit deus l
ucē a tenebris . ⁊ diē a nocte . . .
¶ S; mali dr̄ dies ꝓpt malia
ā ⁊ miā hoīū . ut expositores
dicunt . et dn̄s ī euāgelio dicit .
¶ Sufficit diei malitia sua . Et
apls dixit . Redimentes tēpus qm̄
dies mali sūt . Exibe ḡ te bonū
⁊ oīa apud te bona dicent̄ . nā
ut dixit q̄dā sapiens . Sic ut ē
hoī bonū . sic se bono . Si ḡ bo
nus fuis oīb; creaturis uteris ut
potes . s; nō abuti . abusus enī
ul sup̄fluus ⁊ nimis usus ē rep
batus . ⁊ nō solū ī malis s; et ī
bonis reb; seneca testatur q̄ ait .
¶ bonarū rerū nimia ɔsuetudo

pessima est et ideo quia abusus
vel superfluus usus ex libidine
procedit. vel libidinem inducit quo-
modo inducit. nam libido est ipsa volun
tas utendi creaturis propter se. et ius
qui versi hominibus est adeo excellus sta
bilis vel usus superfluus peiusve est
in fo dicaius ut optime notatur b
ecius aug. in sermone suo qui legi
tur vi. feria post pent. qui sic scripsit
Cupiditas solum in novo. et cetera. pecunia quan
tum potest. sed si nulla habet ne ullus sit.
habens enim vile. nam dixit quidam philosophus si
pecuniam habuisses necesse est ut te
ipsum vel pecuniam vile habes. Et impu
a tibi nisi serpens est. imperare sibi in
aperte est ipsum. Et contrarium et aliquam in
am inferre tibi talis presidens in
hoc. difficillimum opus est se vincere
et tamen imperando te talibus vincas ut
te ipso amens sis. et secundum naturam vivi
as divinitatem te faciens. prinzipia
scientiam et assensum presidio. et natura
vincendo peccatum in contempnendo turpia
et lucra vilipendendo quod non solum sunt
contempnenda. sed et secundum leges abhorren
da sunt extorquenda. Aliqua enim acquirun
tur iniuriando. cum distinctione. tamen. nam
quedam aliqua sunt acquisita et non iniqua re
tenta ut lucrum meretricis quedam
non iniqua retenta sunt et non iniqua acqui
sita. ut super habundantia probando. quedam
autem iniqua sunt acquisita et iniqua
retenta. ut usura et rapina. et ideo
non sunt retinenda. sed restituenda. ut
usura proclamat. quilibet certe singu
lo predicta sedimentum facere potest.

q[uod] guerra vitanda d[e]i. p[er].

Quod guerra vitanda. rubrica.

Nisi forte in guerra sit constitutus. tunc enim quicumque sit
duces oportet illam si in guer
ra diu proseguitur aut dimittas
aut guerram perdere. aut forte
utrumque. quia quidam philosophus dixit. Nemo
in guerra constitutus sanus duces esse
potest. si enim pauper est in guerra nul
lo modo sustinere potest. Si autem est divi
tus multum habundat. In superbis
multo magis habundabit. nulle
enim sunt opes ut in in. qui superbis
guerre sint sufficientes nam sicut

omnes qui peccant quanto maiores
sunt. famosius crimen habent. secundum
marcialem. qui ait. Omne hominis crimen
tanto famosius ipse. quanto qui
peccat maior habetur habet. ita homo
in guerra constitutus quanto maior
est tanto maiores sumptus illam fa
cere oportet. et in guerra forte tan
tum maiori casui subiacebit.
Vnde dictum est. Excelsis excelsius
nocet. casus et in luctu de. in undi
s maris ferientes summisque negant
e turris. Diu inimicosque quos su
b ponte lapsus et mareat super
altior ascensus gravior precipi
tium est. Et non solum divitiis
ducis in guerra. sed et paradisus
amor dei. et vita presens. et aliorum
notorum paradisi guerre fortunam
talibus annuntiatur quod loco predic
torum omnia alia mala succedunt.
adi fortuna hominis alia recta magis
gere mortis. Amore utique dei
et timore mortis malorum guerra
quicumque potest vitare debes. ma
xime fugiendo et alius relinquendo
sua. nam ut ait seneca. principium
discordie est. quod est cum suum facere.
Et non quietissime vitam agerent
homines in terris si duo verba mea et tua
omnes tollerentur. meum et tuum quod facere
potest si mandata dei talis servava
vit quod neminem faciat quod est sibi nolu
it. omnia faciat alius quod habilius esse vellet
sibi. quod dixit dominus in evangelio. Omnia quecumque
vultis ut faciant vobis ho
mines et vos facite illis similiter.
Et. hec est lex naturalis quod quod non fu
it quod omnis facere ponit. ex hoc do
ro testamento quod ait. Cum ille leges vult
agere cuncto disponit regna qui
assare. Et si forte aliquis ex ali
aliqua iniuria offenderit. ex ratione
secundum tullium utaris quod ait. Ut id
non est in ex ratione adversus eos qui in
iuste offendit. quicumque. fecit. quid
id quod. fecit penitet. fuit. nec aliter
agere potuit. actisque operibus et offi
ciis erit id quod. molarum est opere
tur. Et similis guerram fugere natura
is alibi placere. quod facere potuit secundum

societatem qui ait. omnibus placere
potius si gessisti. optima et locu-
ples periculis. non tamen tantum vo-
luntatem omnibus placendi habeas ut
favorem populi per malas artes
acquiras. ait enim seneca. popula-
ris favor malis artibus queritur.
Unde quidam sapiens dixit. numquam
quod volui placere vulgo. que
enim vulgus novit. ego nes-
cio. que enim scio vulgus ignorat.
Et non. quia simulatus placuit
vita tua. et ibi placere non pote-
rit ut dixit quidam philosophus. Et si
vis vitare guerram non ames
periculum. nam ut salomon ait. qui
amat periculum in eo peribit.
Et si guerram vitare desideras
vita et fuge lites et contentiones
pro viribus quomodo potes. Nam contende-
re cum potentiori periculosum est.
cum pari dubium. cum minori ve-
recundum. stanas et vitare bel-
ligeros et omnes alios quos videris digni-
tatibus super te iratos et amicitiam
malorum hominum vitandam. unde in novo
per epistolam apostoli secundam ad timotheum
in eodem libro ait. et in superioribus ca-
pitulis. Et alios malos vitare
debes. te ipsum coherere primum et
cor tuum comprime. linguam tuam et
alia compesce. ut tuas turpes
cogitationes turpiaque dicta et facta
in te prius corrigas et fugias sicut
marcialis qui dixit cuidam suo
amico qui vocabatur. phebus. Non ob
in vitium te phebe fuisse refer-
tur. sed sine peccato quere tantum homi-
nem. sed sine peccato reperire. nullum
valebis. sine absque homine nunquam
tu velis. Sic ad occultos calles
loca de via mittendi. peccatum tecum
est. conscia culpe comes. Ut fugias
alios. nunc fuge primum te ipsum. alius
in censor. censor et esto tuus. he
us in hominibus omnes fuge turpia co-
rum. tu te et lyeos. refuge socia te
tu. Et ad correctionem tui habeas ami-
cos tuos. amicum. Unde quidam
sapiens dixit. Et oculos et aures u-
ulgi malos debes esse putare. ut

alius dixit. Et numquam mutuum
discordie ante incipiat. nam ut
dixit quidam philosophus. Semper alicuius dis-
census incipiat inter aut revelatio-
ne. Hinc in .i. semper est victoria ubi est
concordia et salomon in proverbiis dixit.
Qui ineunt pacis consilia sequitur eos
gaudium. Et seneca dixit in epistolis.
Concordia parve res crescunt. discor-
dia maxime dilabuntur. Et in principi-
o debes obviare guerre et cuilibet
malo. ut legitur in ovidio de re-
medio amoris qui ait. principi-
is obsta sero medicina paratur. Cum
mala per longas convaluere moras. Et
alibi dixit. dum furor in cursu est cu-
rrenti cede furori. difficiles aditus
impetus omnis habet. stultus ab obliquo
qui cum delectetur flare pugnat in
adversas ire natator aquas. Et alibi
Dum licet in media tangere scorpio
motus. si piger in primo limine
siste pedem. Et non solum guerram vi-
tare et fugere debes. sed etiam bellum
quod occasione guerre solet consequi. et mul-
to fortius est vitandum. De quo philosophus
ait. Dissipa gentes que bella volunt.
Bella enim per se cum dampno et ma-
lo suo contrarie convenerunt. quare sal-
on dixit. Cuique sit quod per illum co-
mitabitur. licentia. lucanus. Semper bellum
adultimum. vulgi tempus adest co-
ctas sola constringit necessitas; De
necessitate et indigentia. .xxv.
Bellum enim et guerra producit
homines. ad necessitatem et sic ad
indigentiam. et ad omnia mala. quoniam
vicium. et proverbium clamat. quod
necessitas non habet legem. Et seneca
dixit. Necessitas egere mendicare fa-
cit. Et item. necessitas ab homine quod
vult impetrat. Et item. omnia expri-
mit necessitas. subigit. Et cassiodorus
dixit. Necessitas modesta non diligitur.
Et alius dixit magna necessita-
te cogitur inhonestus homo latenam adi-
re. quare ut est una de diversitatibus
huius seculi gravioribus. liber homo. qui n-
ecessitatibus cogitur. ut sibi subiciatur
reperit inimicum. Et hoc ideo. quia ut
ait cassiodorus. graviores sunt si dicas

antiq. adu'san. nec subiui. q
uato ē bona tollim' suscipi
mus. fugias ḡ guerrā ī oīa q̄
ī digentiā ⁊ necessitatē ī durit
aut cū cassio dorus. indigentiā
iuste fugimꝰ q̄ suadet excessus
Et iniq. dū mat̄ ēm in̄ nec
citas tollit̄. petendi ambitus
aufert. nā per necessitatem fu
erit ad mendicitatē. Omni fabilis
mendicatis ɔdictio. naz si petere
pudore ɔfundit̄. ⁊ si nō petit e
gestate ɔsumit̄. sz ut mendicet
necessitate ɔpellit̄. ī dignat̄ in
urimuerit. infert. q̄r salon dix
Conclusus ē mori q̄ indigere. quia
non tā pluū nūl esse pugnā. q̄
uirtus paucoꝝ. ut quidā sapiēs
dix. p̄ficere oportet ī pace q̄ bellū
uincet ut. uincer. nā ⁊ alī dixit
Beata ciuitas q̄ bellū ī pace
timet. Alius uō dixit. Et ī pace
diligis belli nō secus intioneȝ.
Varī eñ euentus ē belli q̄r in
dās mechabeus dix. Nō ī multi
tudine exercitus uictoria sit belli.
s; de celo est uirtus. facile eñ ē
deo. a multis paucos libare. ⁊
sup multos paucis uictoriā dare.
Et dauid dixit ad philisteū q̄
cū lapide interfecit. Et nouit u
niūsa ecclia. ħ q; nō ī gladio.
nec ī hasta saluat dūs. ip̄e ē eñ
bellū. Et iō in bello maximū ē
piculū. ⁊ ut dixit sapiēs. Nū
quā picħ sī piculo uicit̄. Et
belli piculū ⁊ oīa picula uitād
a sr̄. nā ⁊ tulli dixit. S; fugi
endū ē ⁊ illd̄ ⁊ cauādū ne offer
am nos picl̄s. sī cā. quo nichil
pōt ēē stultius. q̄ p̄ ī adeūdis
picul' ɔsuetudo imitāda ē med
icoꝝ q̄ leuit̄ egrotantes leuit̄ cu
rāt. grauioribz aūt morbis pici
losas curatiōes. ⁊ ancipites adhi
bē cogunt̄. q̄r ī tractatu repetē
atē adu'ciz optare d'itus ē. sub
uenire aūt tēpestati. ī necessita
ti. q̄uis ī te. sapientis ē. ī bello
ēēe ab oībz mors expectari pōt.
nā ī tēū est q̄ mors te expectet
in eā oī loco expecta ⁊ maxie ī
bello. Ut sapiēs dixit. Et dix
tulli bellū ita incipiendū ē ut ni
chil aliud nisi pax q̄sita uideat̄. pax
eñ semp̄ ē affectanda q̄ nullas in
sidias hēt. vñ id tullius dixit.
Cogita q̄d sit pax. q̄ nichil sic si
tuta ī sidiaꝝ semp̄ est ɔsulēdū
ī. Et alibi. ī telligi pōt nullū
bellū ēē iustū. nisi q̄ aut reb; p
etitis geritur. aut denūciatū sit
aū ī indictū. Et alibi id dix. Cū
tēps necessitasq; postulat decernendū
est. ⁊ mors seruituti turpi
tudiniq; ante ponēda ē. Ind
ē seneca dix. occidi pulcrū ē
sī ignominiose fuis. De preparatione
et munitione facienda. &c.
Et nota q̄ lōga p̄paratio belli ce
lerē facit uictoriā. fucit ut i
dē tulli dixit. Et ē cassiodo
rus ait. Conuitio que p̄e te eē
eit̄ f̄ualida. sidiuturna fuit
cogitatione roborata. oīa subita p
bant̄ ī cauta. ⁊ male ɔstructio
loca tēē ɔcgn piculi formidāt̄.
Et res ḡ pluꝝ bū dispoīt̄. quot
ī pace tētat̄. nā ut id ait. oīum
ito sēp tractādi ī otio ɔquia te
male. q̄r cū necessā iudicat̄.
oīa uō d'idata sr̄ robusta. Et nō
solū ī bello. sz ī oībz aliis reb;
diligēs p̄paratio adhibēda ē. vñ &
tullius dixit. adre gerēdā q̄ ac
cedit caueat. ne id ti ɔsid'et q̄
illa res honesta sit. sz ecia ut hēat
efficiēdi facultatē. Inqua ipso ɔ
siderandū est ne aut temē desp
ēt p̄ ignauiā. aut nimis ɔfidet.
p̄ cupiditatē. In oībz aūt negot
iis priusq̄ aggrediare adhibenda
p̄paratio ē diligens. Id aūt dixi. q̄
guerrā q̄ iuciaq; potes uitare d'b
es. q̄ p̄ malitiaz ī rapinā ⁊ uiol
entiam iuriasq; militū q̄ sit nullo mō.

De preparatione
et munitione
facienda &c.

uitari pot. duob; aūt modis
scdm tulliū fit ī iuriā. i. aut
ui. aut fraude. fraus q̄si uulp
ecule. uis leonis ee uit. utrumq;
ab hōie alienissima. s; fraus
eē odio digna maiore. toti
aūt īiustic nulla capitalior q̄
eor q. tc cū maxie fallūt id a
gūt ut boni uiri ee uideāt.
C Vñ si gueriā ȝ ꝑ socia uitare
nō potes uiriliť age sciendo q
scdm uitā ⁊ uotes te ꝺ͛fende potes.
nā dicit lex. **de guerra et defensione facienda. rubrica.**
Periculū naturale nō pmi
ttit se defendē. In tm̄ ē
defensio pmittit. ut ī aīa
ipsi uiolento occurrē pmi
ttit. vñ alibi lex dicit. quod
lic̄ī īpr occurrē. q̄ ꝑ ēptū ui
dicatē. Et alibi ī lex ꝺ͛ ētales di
cit. C Vi ui repellē oms leges.
oīaq; iura pmittūt. Et ī tm̄ ī
ui ui repellē licet. q si alit ꝑ
iculū uitare nō poteris hoīe
occidisti. plege? iura nullo
modo puniaris. nā ⁊ si arie
tes. ł boues ī sē comisissēt
⁊ agressor mortuus fuit alio
se ꝺ͛fendēte. ꝺpotebit iacē ꝺb
et. Iūi ī alibi lex dic. C Vlō qs
ob tutelā sui corpis fecit id
recte fecisse uidet. I nd tēlioē
q̄ fecāda caute te custodias
C Non enī bn̄ pugnat qui no
lūtate stupendi aliū se ꝺnu
dat. Rēpiȝ ē cū ita aliū u
ulnēs ne tu pateas ad plagas
Et si extendas brachiū uiteis ne
ł laus ꝺnudē. nā oēs simul
petit q̄ ipse. ⁊ ꝺnuē pugnāt
C Et no. q q̄ ad uso uitur lo
co duplix sumit cētam ⁊ cū hoste
⁊ cū loco ut quidā sapiēs dixit.
C Resistere ꝯ uiolētie ⁊ īiuri
e talit tibi pmitit. ut aq̄ib;
dā dicitur. uim ⁊ ꝯtra ne resi
stere ⁊ iurie si fē pot. vñ t
ullī dixit. Tanta ē ī culpa q nō re
sistit īiurie si pot. qm si pa
rētes aut amicos. aut patriā re

iqt. C Tutela tn̄ tui corporis
sicē ꝺbet moderamē ⁊ cū modi
mine inculpate tutele. ut sine
logꝰ te pare uult. tu ā paus
ione illā telo pare potes. ad
tutela; tā. ⁊ non ad uīdictā.
C Sic bella suscipiēda sē et
manū ꝺ͛certādū est ꝓ fide catho
lica. nā sic fides nostrā sauiȝ
eē dz sub q̄ claudūt oēs iniuri
es ⁊ cū sauū amiculo pugne
ꝺbent. ut ī dixī. apostolus in
epla ad ephesios circa finē. sum
ētes sauiȝ fidei ī quo ꝓsitis oīa
tela neqssimi extīguē. Et ꝺ q̄
ī dictū est. ꝓma petit capud
ubi a sub sorte duelli. pugn
ā fides agitu turbida uulnu.
C Sic ꝓ fide bella suscipiēda sē
⁊ manū ī ꝺ͛certandū ē. Et postl
ē mors tolerāda. cū fides ꝺ
relīquēda. sicut. karulus ⁊
pugnatores ⁊ ītimi sca ꝓ fide mō
tē sustīnēdo pugnauerē. sic ī ꝓ
iustitia usq; ad mortē ꝺ͛certā
dū ē. ibn̄ syrac relatē q aut
C Pro iustitia agonizare ꝓ aīa
tua ⁊ usq; ad mortē certa ꝓ iusti
cia ⁊ ds expugnabit ꝓ te ī imi
cos tuos. **De morte non metuenda sed contempnenda. rubrica.**
Nec ē ī talib; mors me
tuēda. nā ut ꝺ ait. ꝗ
Melior est mors q̄ amara
uita ⁊ requies eterna q̄m lā
gor pseuerās. Ipsō enī uiuē
bonū ē. s; bn̄ uiuē. vñ tot
uite remediū ē mors ꝯtēp
nē. nec h tristē ē. cū ipsi metū
effugiam. vñ cato dixit. C Ne ti
meas illā q uite ē ultima fi
nis. q metuit mortē q uiuit
ꝑdit id ipsū. Et alibi. C Nunq;
metū ieci. nā stultū est tpr
ī oī. dū metuas mortē. amit
tē gaudia uite. Et itm̄. C Co
ultū uēturi ne cures tpora
fata nō metuit mortē q sat
ꝯtēpnē uitā. Et qdā sapiens
dixit. mortē ubi ꝯtēpnit
oē metū uicās. Et alī dixit.

ut. c. in qbȝ caus. restitutio in int. l. f. et c. qn liceat cui. iqi. l. j.

sine

ut ff. ꝺ iu. et iur. l. ut uis.

ꝺ morte nō metuenda sed contempnenda. rº.

effugit mortem que eum concupiscit
timidissimum quoque consequitur. Et
marcialis dixit. Mortis pulle
timor est vite omnia tollit. nam
morti vivet dum metuendo perit.
Cuius nature si potes munera con-
templare de morte metus solu-
citate necte. Et alius dixit. Con-
tentive nequis. contentis sustine-
mus. Sic quid de vita fuit mors
tibi mitis erit. Non ergo ti-
mus debes timere mortem. nec
in vel ligare tempus mortis. nam
ut ait seneca. perennium dei. sa-
re ipsa aliud est mori et u-
bi omnis vite metus est mors est op-
tima. Tullius et cassio dixit. non
enim prius est tormentum adversus al-
iquem formidare tormentum iniu-
riis. dum semper expectatur exigere quam
timeri. Et seneca dixit. crude-
lius est semper timere mortem quam mori.
Sic ergo bene vivas mortem quam opor-
tunas. ut cum apostolo dicere valeas.
michi vivere christus est et mori lucr-
um. Expediciis itaque colligitur.

In quo et quibus casibus bella
suscipienda sint et manu tractan-
da.

Octo casus quibus bella vii. c.
suscipienda sunt et manu
contendendum est videlicet pri-
mo suadi pro iusticia pro a-
nimo tenenda, pro libertate cum pace
habenda, pro libertate obtinenda, pro tu-
pitudine vitanda, pro violentia re-
pellenda, et pro tutela sui corporis. Al-
iter non est contendendum manu ma-
xime alterius viro. nam ut sene-
ca in epistola dixit. stulta est et mini-
me conveniens litterato viro exer-
citatio extendendi lacertos et dilatare
cervicem. latera firmare. Ludum enim illum
me meliorem deberet. quia ut ait
cassiodorus. Nichil aliquid in mundo po-
tens est fortuna. quod litteras non au-
geat. gloria notitia. Vita tamen l-
itterarum viri potius gratia dicitur. i cogit-
atione vivit. Ideo occupatione viret
corporis exercitii. seneca testatur
quia ait. Docto homini et erudito vivere
cogitare. et nota litteras insipienti ad

tamquam baculum in firmo corpori nec-
essarium est ut quidam sapiens dixit.
Et hominis potestas est faciendi cum
ipsi. ait enim cassiodorus. modulus u-
bique lividus est. Et non sunt facien-
da cum excessu. Unde enim discrepare
a perfectione quam se pervenisse mittit in-
dicare ut idem cassiodorus ait. Nec
est faciendum cum scelere. ait enim sene-
ca. numquam scelus scelere vindicandum
est nec sunt facienda adiudicata. De
iudicia facienda vel committenda
vel temperanda vel de officio iudicis
vel cuiuslibet circa iudicatum. rubrica.

Vindicta enim ad solum deum per-
tinet. vel adiudicem habentem iur-
isdictionem. Unde dominus in evangelio
dixit. Michi iudicium et ego retri-
buam. Et iudicem non habentem iurisdictionem.
Unde propheta dicit. Iudex non sine causa gladium
portat. minister enim dei est in maleficia
eius in malefactores et vindicare subditos et
humane creature. propter deum. sive re-
gi tamquam excellenti. sive ducibus tamquam
ab eo missis ad vindictam malefacto-
rum. ad laudem vero bonorum. Nec de-
bet iudex habens iurisdictionem dubit-
are facere iudicium quia non faciendo
iudicium eius committendo vehementer
peccat. nam ut quidam philosophus dixit. Iudex
qui dubitat ulcisci multos improbos
facit. Et alibi iudex qui non corripit
peccantem. peccare iubet. nam et alius
dixit. Crimina in dubio servanda
data est. Et iudex est a malefac-
toribus timendus. apostolo testante in epistola
ad romanos ubi dicit. Si malum fece-
ris time. A bonis autem hominibus amandus
est potius quam timendus. Unde idem paulus dicit.
Principes non sunt timori boni operis
sed mali. Vis autem non timere potestatem
bonum fac et habebis laudem ex illa.
Dei enim minister est tibi in bonum. Hoc autem in-
telligo sive sit bonus iudex sive
malus. nam et pilatus malus iudex
erat potestatem a deo habebat. ut idem
dominus dixit in passione sua. Non haberes
potestatem super me nisi data esset tibi desuper.
Non ergo nimium turbaris si ipse habens
potestatem superveniat tibi. locum tuum

In quo et quibus casibus bella suscipienda sint et manu tractandum est.

De iudicia facienda vel committenda vel temperanda vel de officio iudicis vel cuiuslibet circa iudicatum rubrica

dimittas. ait enim salomon. si spiritus potestatem habentis superaverit in te locum tuum ne dimiseris. curatio. n. faciet cessare peccata maxima. Et nota generatio corvi dixit. i. et. Sanandi enim iudex esse debet quam diu iudicis putatur. quia non qui ab egritudine sui et superbia non nisi. Et nota quod iuste et digne iudex potest et debet iudicium facere et occidere sceleratos. latrones publicos et homicidas. et alios similia perpetrantes. ut ipsi testantur doctores veteris et novi testamenti post patrum. nam dicitur in lege moysi. Et barium et maleficum non patiaris vivere super terram. et alibi. Qui maledixit patri vel matri morte moriatur. Sed hereticus dicunt legem moysi datam a diabolo. et iudicium corporale non esse faciendum. In iudicando iudicat. dicunt et ipsum hominem per se dure occidere. et dicunt iudicium corporale ad solum deum pertinere. allegantes per illud dictum. quod dixit ihesus. iudicium et ego retribuam. Et si quis percusserit te in maxillam porrige ei et alteram. Et si quis abstulerit tibi tunicam da ei et pallium. et illa alia verba. nolite iudicare. et non iudicabimini. et nolite condempnare. et non condempnabimini. Sed etiam predicte intelligitur predicte auctoritates. nam sicut in uno corpore multa membra sunt. non tamen eundem actum habent. ut beatus paulus dicit. ita in hominibus diversa sunt officia. nam aliud datum est religiosis. et aliud in seculo manentibus. aliud autem iudicibus. religiosis. datum est. si quis abstulerit tibi tunicam da ei et pallium. si quis percusserit te in maxillam porrige ei et alteram. Iudicibus vero mandatum est hominibus datum est. vim vi repellere omnes leges omniaque iura permittunt. et quod quis ob tutelam sui corporis fecerit. id recte fecisse videtur. melius est in tempore occurrere quam post exitum iudicare. dictum tamen ad iudicem non fiat predicta ut supra dictum est. Iudicibus vero datum est. Iudex non sine causa gladium portat. et cetera que supra dicta sunt et illis dictum est. nolite iudicare. secundum faciem. sed iustum iudicium

iudicate. Si enim peccatum esset iudicia recte iudicare. non dixisset propheta. si vere utique iustitiam loquimini recte iudicate filii hominum. nec apostolus dixisset. iudex non sine causa gladium portat sed dei est iudex malefactorum in iram. Nec dixisset beatus petrus. Subiecti estote omni humane creature propter deum sive regi tamquam excellenti. sive ducibus tamquam ab eo. ad vindictam missis malefactorum ad laudem vero bonorum. Intelligo utique predictam auctoritatem. nolite iudicare. sicut licet sententia. vii. Animadvertendum quod in iudicando necessaria sunt iudicanti cum meo iudicio. iiii. principaliter sunt necessaria iudicanti scilicet. iurisdictio. cognitio. deliberatio. timor domini et necessitas. Sententia in iudicio enim necessaria est. salomone testante qui ait. Diu iudicium para iustitiam. et antequam loquaris disce. Et iudex qui primo ciam male iudicavit timeat. hic et medicus qui per imperitiam male secuit. timeat. v. legis nostre dicunt. Iurisdictio necessaria est in iudicando. nam et ipsi iudei dicebant pilato. nobis non licet occidere quemquam. qui non habemus iurisdictionem. alioquin sententia nulla esset. ut potestas non competenti iudice lata ut leges clamant. Cognatio in sententia. est necessaria. i. totius inquisitio. nam hec adhibita ratio que optimum est. cum neglecta non multis implicatur erroribus. ut quidam philosophus dixit. nam. Quod videtur certum non potest esse. diuturnum. quod enim tenet secum portat totum mundum. nisi. unde quidam sapiens dixit. Sumus velut totius mundi sabi (?) et te rem. deliberatio in iudicio est necessaria. cum deliberandum est. ubi festinantia et ira perdenda est. ad iudicium. deliberare enim utilis mora est nimis. optimum enim iudicem existimo qui cito intelligit et tarde iudicat. Iudicium enim criminosa est sententia vel dicta consueverit. contra omnis odio est et facit sapientem. Et alibi dictum est. duo sunt contraria iudicio festi

nāna. et Jeri. Ex° i tuluis di
xit. Estne cū unius q accedit ad
penā mediocrit illaz tenebit q̄
ē i summū iēpē. vñ i lex dicit
q iudex pondus ipsius debet ferre.
suat. z frequēt pres i fragmē an
nom aliqd addere uelit. Ecce dn̄s
cū mulier dp̄hensa i adulterio duct
a eēt ān eū digito scribebat i t̄
ra z p̄ dliberatione eleuato cap
ite. sumauit dicēs. Qui uestrū
sine ē sin peccato. p̄mo i eā lapi
dē iiciat. z itm̄ d īclīnādo scribeb
at i t̄ra z sic eleuans oculos dix
Confusi ū sunt q te accusant. z illa d
ixit. nemo dn̄e. z ille. ait. Si nu
llus te accusat. nec ego te cōdēp
nabo. Justicia nō necc̄ia ē i iu
dicio ū ū dixi. ān iudiciū p̄ iu
sticiā zc. Timor i dn̄i necc̄ius ē
i iudicio. q timor dn̄i ē iniciū
sapiē ut p̄pha dixit. nā tāta ē
9fusio legū z dcretoz ac dcretaliū
q ad iudicandū uix memoria h
oīuz sufficiat. ut lex dic. Oīuz
memoriā hēre z i nullo penit pec
care potī ē diuinitatis q̄ huma
nitatis. si g potī ē diuinitatis
q̄ humanitatis. uehement timēd
ū ē ne forte diuinitas i nob
nō sit. necc̄itas uō i tibe dbi i
iudicio potius q̄ utilitas. n eni
dn̄s p illa uba. nolite iudi ex
clusit necc̄itatē. s3 uoluntatē. q̄si
.d. nō iudicetis ex uoluntate. s3
cū necc̄itas subē iudicare pote
stis. ut sup dcm ē. Nolite iudica
re s̄m faciē. s3 iustū iudiciū iu
dicate. Simile nolite ē. cū dic
Nolite iurare oīo. nō ē. ex
clusit i necc̄itatē iurādi. s3 uo
luntatē. q. d. nō hātis uoluntatē
iurādi s3 ex necc̄itate iurare
potestis. Rare ē iuramētū p̄ter
si uos cogat sociū hāt. s. utraq3
utilitatē z necc̄itatē. vñ aplus
i epla ad hebreos dixit. hōīn
he. n̄aq3 p maiore ipsōs dē. qm̄ nā
nē hūit p q iuraret maiore
iurauit p se met ipm dicēs ṅ
bn̄ dicēs zc. Et subiūxit hōīes

p maiorē sui iurāt. z oīs 9t
rouersie eoz finis ad firmat
ionē est iuradū. Et angls dn̄i
iurauit per uiuētē i scla. z
p̄pha dixit. Jurauit dn̄s z nō
penit eū. Sile. nolite ē. cū dicit
Nolite addē agrū agro nec do
mū domui. q3a hic i exclusit
dn̄s necc̄itatē. ṫ. utilitatē s3
uoluntatē z nimiā cordis app
ositionē. nulli enī sūt tā religi
osi q nō nō addāt qn̄ domū
domui. Na si frēs minōes uł p̄
dicatōes ū herēnt ecclīas cōpe
tētē ad 9gōnē fidliū addere
nt eccliē sue. z sim̄ d breuit
coqnā. uł refectoriū adderet
p̄dicta dombz suis. exclusit g
dn̄s p illud ūbū. Nolite. tm̄ 9
uolūtatē nimiā. uł sup fluit
atē. Sile. nolite ē. cū dicat.
Nolite cogitare dcrastino. Si
nullus ē ēi h mūdo q qm̄ nō co
gitet dcrastino. Sile nolite
ē. cū dic. nolite diligē mūd
ū. neq3 ea q i mūdo sūt. n g ex
clusit i necc̄itatē uł utilitatē
s3 nimiā uolūtatē ł. cordis app
ositionē. sic z aplus cū dix. diu
icie si affluāt nolite cor. appo
nē. nō enī exclusit diuiicias.
s3 cor appositionē i diuitiis q
pōt p̄pendi p id q dixit. Oīa po
ssidentes tāq nich hntes. Sic
itaq3 i telligitē ūba dn̄i nolite
te iudicare. si ū hētis p̄cam i iud
icādi atq3 scienā. q̄ nō d occl
tis uł dubiis. ff nolite. iudi.
si n hētis iurisdcōēm g nolite iudicare
9t ipsōēm. uł sīn rōē. uł omiss i
urīam mōe. Et nolite iudi. sīn
dliberatōē. uł dcelm nācā uł ra
core nolite iudicare i iuste uł
9tra iusticiā. z nolite iudi sīn ti
more dn̄i z nolite iudicare i. si nō
hātis uolūtatē iudicādi n te
demū cū necc̄itas subsit. uł u
tilitas. z si ita feceris. nō iudic
abimini. uł 9dēpnabimini p
iudiciū urm̄. Jmo mitq3 hēbi
tis i de et eritis beati. p̄pha test

Nullus est in mu q nō di
ligat q in mūdo sūt.

iniq. qui ait. beni q custo
diūt iudiciū 7 faciūt iustia
ī oī tp̄r. nec ē ꝯtͣ dicē ꝯtrin
hēna legē moysi data ē a
diabolo. 7 moysen malū fu
isse. nā si moyses malus ꝗ
fuisset. n̄ appellaret ī apocali
psi s̄uus dī. 7 si lex moysi ēēt
mala 7 a diabulo data nō di
xisset bonā paulus ī epl̄a
ad ebreos. Et moyses qͥdē fi
delis erat ī tota domo ei' tāq̄
famulus in testimoniū eoꝝ q̄
dicenda erāt ꝑ. xp̄s vͦ tāq̄ filius
in domo. sua q̄ domꝰ sumꝰ nos.
Esset ꝑ ꝑiret deus legē moy
si d̄be ſuari. nec dicēt moyse
n d̄b' audiri. nec appellaret
ī ēuuaglo lex dn̄i. dn̄o aūt dn̄s
ipi d̄bere ſuari cū dic. sup
cathedrā moysi sederūt scribe
7 pharisei. Ꝑ ꝑoꝯtͦ oīa q̄cūq̄
dixerint nobis facite 7 obsuͣ
te. Et iubet ē dn̄s moysen
d̄be audiri. cū dicat ī ēuuaglo
diuitis. habēt moysen 7 ꝓphas
audiāt illos. Et appellat ē
ꝑ euuagl'm lex dn̄i. cū dicat d̄
helysabet. 7 zacharia q̄ ambo
erāt iusti apud dm̄ ꝑcedētes
ī oī tp̄r 7 s̄mone s̄m legē dn̄i
Et 7 dn̄s ꝑt resurreccionē cū
ꝑpiq̄t s; discipulis s̄uis eūtib;
ad castellū q̄ dr̄ emaus. Inci
piēs a moysen 7 ꝓphis expone
bat scripturas sicut lex moysi
data ē a diabulo nō ī ceꝑis s;
dn̄s exposicionē scripture a moyse
hūi' itaq; ꝑnotatis circa uin
dictā tp̄oralē ꝑ uictꝰ tesc̄m
7 ꝓphas aplōꝝ. ꝓbem ē ꝑua
lium 7 ꝑubū dōnum iudicē
sēlaꝝ. ꝯ hr̄e uīi dicionē et
q; ip̄i ꝑ se facē iudiciū cor
porale. 7 s̄ ꝑdicuꝰ malefactores
7 similes ꝑse occidē licite 7 iuste
nā dixit lucas ī ēuuaglo. Ceteꝝ
tn̄ ī inimicos illos meos q nolu
erit me regnare sup se adduci
te huc. 7 ī terfice an me. 7 ꝑ ꝑ
passionē dn̄i ꝓbatur nā cū dn̄s
ī cruce penderet duob; latronib;
unꝰ illū positꝰ uno iudicaret ad
xp̄m alio aūt a sinistris similit ī
cruce pendētib; 7 unus eoꝝ blas
dn̄m ī ꝑpet̄ dicēs. alios saluos fecit
se ipm saluū. facē nō pōt si fili
dī. est d̄scēdat nūc de cruce et
saluet semet ip̄m 7 nos. Alius
uō latro ī c̄pauit illū dicēs.
Neq; tu dm̄ times. nos q̄ dē dig
na factis ꝑcipimus 7 uixe ꝯ. aūt
nil mali fecit. memento mī dn̄e
cū ueneris ī regnū tuū. cui dn̄s.
ꝑdixit dicēs. hodie mecū eris ī
paradiso. aūt ēt latro iste dixit
uūm quī ꝑm. si uūm dixit ꝯ ueritꝰ est.
q̄ latrones 7 alii similes digne
7 iuste ꝑtalib; factis iudicio occi
di ꝑsūt. sic latro ille digne 7
iuste occidebat. si aūt fēm 7 in
datū dix. stultus fuisset deus
si ꝑ mendacio 7 falsitate q̄ ē peccatū
mortale paradisū latroni ꝑmi
sisset nisi q̄ dn̄r hērica qu
dicit nulli ēē occidendū. Ꝑ cūn ꝑui dicāt nullꝰ occidendꝰ
nullꝰ bonus hō uiuē ualēt. tot eēnt
malefactores q̄ ꝑesbē. 7 abaris
illis auferēt q̄ oēs boni ꝑeūt
distrueēt. 7 ꝑimēt. iudex ꝯ uīdi
ccionē 7 ꝑpuim hui' iudicare
7 castigare 7 multas bn̄ pōt 7
d̄bet. plus ē dico. q̄ sicut q̄li
bet singularis iudicari facie
do peccaret. ita iudex iudicari
oīttendo nō ēēt apcō ī inunis.
nō ꝯ. d; iudex malis ꝑcē. s; eos
punire. nā ut ait seneca. bonis
nocet qui malis parcit. Et sic cess
abūt maleficia 7 male facientes
tinebūt. nā ut ait cassiodorꝰ...
Excessus nīc sūt ī forꝑdine
cū cōdūt iudicib; displicē. Et ꝑ
iudiciū iudex exerceat ut ī aliq̄
se ꝯrepti nō ꝑmitt. nā ut dicit
Impiū ē ꝑuo ꝯrepit. ī oī ꝑ
te uiolat. ꝓ hoc ꝯ d; ēē iudex in
mis familiaris. q̄ ut ait lex.
Familiaritas parit ꝯteptū. Cas
sio dorꝰ dixit. oēs ad secē
ta iudicis ꝑstare ꝑsūt sui fa
mā aut ornat. aut maculat

ur ff. d' off. psi. l. obsuͣ.

Cum severitate itaque iudex facino
rosos mulctare et castigare debet, non
cum familiaritate. aut etiam cum mansuetu-
dine ut ait Tullius. omnis animadversio et ca
stigatio contumelia vacare debet. ne-
que ad eius qui punit aliquem aut verbis ca
stigat sed ad rei publice utilitatem r
eferri. prospiciendum est etiam iudici secundum leges
ne maior sit pena quam reperiatur cul
pa. si secundum ... et delictum. ait
enim lex. peccata suos teneant aucto
res. nec ulterius progrediatur pena quam reperi
atur delictum. propinquos. notos. fa
miliares. Paulus ... summoven
dum. caveat etiam iudex ne eius-
dem alius plectatur. alius ... appelle
non quia ... Cum igitur civium consulere
prodest negligentia perniciosa rei publice
... seditionem atque di
scordiam ut idem Tullius dixit. Et non
solum ratione suorum civium bonus homo
habere debet in exemplum. eodem Tullio testan
te qui dixit. qui autem ratione suorum ci
vium dicunt habendam. exterorum negligunt hii
dirimunt humani generis societatem
qua sublata beneficentia. liberalitas
bonitas iusticia funditus tollantur.

Et nota quod sicut iudex potest male
factores ut dictum est ... Ita potest
eos bonis spoliare mulctando eo-
dem Tullio testante qui ait. neque enim est contra
naturam eum spoliare si possis quem est
honestum necare. tiranni autem tam
corporis facere debes ingenio atque
prudentia si tibi potes. non superbia.
Unum tempus est. tutum est aliud. quod se
cundum tempus ... aliud. ubi homo cu
ncta ... solo. aliud quod ubi certum et bel
lica et maxime in inimicos. Et nullos
contemnas vel in magnum timorem i
ducas. aliquando impotentiam parvam
nimia illos audaces et sine dilatione
plectere. quando est magis dissimulans
...oque. tanto timor eorum magis
minuetur et nova et tuorum virtus debi
litatur. quod quidam philosophus dixit. ante
do virtus est ... tardando timor
minuitur. si sint ... iudicium
... quod pro iudican
do malefactori retribuet ut ipse
timet dixit. vel ab iudice solvere

qui cum iusticia et ratione te iu
dicabit. Et si forte in unicu
ique in potestate tua iudicium iud
icandi putabis iudicare pot
uisse et dicere eo dicas non tibi noc
uit. sed quantum nocendi habuit.
Scito enim honestum et maxime iu
dicare genus ignoscere ut
Seneca de formula honeste
vite dixit. crudelius est igitur
ignoscere quam per victoriam percutere.
Item ut ait Seneca. crudele
... quam perdere victorie. op
timum est enim ignoscere semper tamquam ipse
cotidie peccet. perpetuo enim ma
net que clementia vincit. invictorum
enim fere quod Cassiodorus dixit.
ait etiam Job proximum est deo huma
nitate sic vincere ut subiecti se do
leant victum. deinde tardius a
cquisisse. Et vincis te ipsum in vi
ctoria. nam ut ait Seneca. bis
vincit qui se victoria vincit. Is
enim vincit assidue quoniam nouit con
temperare. ait Cassiodorus dicens.
Unde et quidam epistolarum dixit pe
de pleno ... quia ... ipsa po
testas est. ... gloria maior
erit. Et alius sapiens dixit. cunctis
ignoscendo potens fit potentior.
Et alius dixit. omnia que particula
sima est pietatis bonitas. ideo et lex
ait. sanctius est impunitum relinquere
facinus nocentis quam innocentem
condempnare. vel quod potens et potentior
sis alius sepe agnoscendo. Et iniquitatem
ut quidam philosophus dixit. sepe ignoscere
debet alius et maxime confitentibus pec
cata et de verecundiis. ait enim Se
neca. ubi confessio ibi remissio. In
nocentie enim proxima est confessio. Et ite
rum proximum ad innocentiam locum te
net verecundia peccati et confessio.
nam peccatum extenuat qui celitus co
rrigit. Et quanto maior fuit tanto
magis circa iudicium debemus
le ostendas. nam et regem decet cle
mentiam habere. unde Seneca de clemen
tia ipsius dixit. a Tullius clemen
tia magis decet quam regem. Et tamen
Iracundissime eorum sunt aculeo est.

ut ff. de penis. l. cum...

ut ff. de penis. l. absentem.

ut ff. de penis. l. ob... aud...

... et pauci ... poris ...
apes. Rex ...

Et tullius ait. Nichil enim la
udabilius nichil magno et preclaro
uiro dignius placabilitate
atque clementia. Unde idem
dixit. Pietas siquidem principum tota
custodit imperium. Clementiam uero pie
tatem oportet debere principes potentes
non solum remittendi uel
iniungendi iudicia. sed etiam in recto
secundo questionis de sua sibi. ut recte. ...
Sed ut ait idem. Illud applicamus
nostris utilitatibus quod misericordi
humanitate concedimus.
Regnantis enim facultas re fit
ditior. cum remittit et acquirit
nobiles thesauros fame. neglecta
utilitate pecunie. et tamen magna
probanda est mansuetudo atque clementia.
ut adhibeatur rei publice causa seueritas.
sine qua administrari
ciuitas non potest. est autem in
seuitas uirtutis de bito supplicio
cohibens iniuriam. ut in moralium
dogmate continetur. Et alius
dixit. Crassus imperium melius
paret. Et notandum quod si omnes iudicet
ac tuas faciet uolueris amicos perdes
et solus remanebis. Inimicos
quoque multos tecum habebis. sicut et de
Ioue scriptum est. Si quotiens peccant
homines sua fulmina mittat. Iu
ppiter exiguo tempore solus erit. Hec
de amore ac dilectione dei proximi et
corporalium rerum breuiter sumpta
sunt et scribe curaui. tu autem plenius
eorum subtilitate ingenii. in
uirtute earum semper in quantum et eius u
ti easque regere sapienter poteris.

De amore et dilectione rerum incorporalium. liber iiij. Rubrica.

Premissio tractatu de amore
et dilectione rerum corporalium
et temporalium uidendum est de amo
re et dilectione rerum incorporalium.
que corde. animo et mente comprehenduntur
nec manibus corporeis
tangi possunt. nec oculis corporeis uideri.
audiuimus tamen comprehendi plurima
sicut sunt iustitia. et cetera. et uirtutes.
et uitia. que omnia uehementer sunt
diligenda. uitiis penitus fugatis
et cetera.

De iustitia. rubrica.

Iustitiam uehementer diligere debes.
et quia ut dixit tullius. fundamentum
est perpetue commendationis et fame iustitia.
sine qua nichil potest esse laudabile. Item
idem dixit. Iustitia est omnium domina
et regina uirtutum. Insuper idem dixit.
Nichil est honestum ex quo iustitia
uacat. Preclarum ergo dictum platonis
quod ait. Omnis scientia que
est remota a iustitia. calliditas potius quam
sapientia est appellanda. Animus quoque paratus
ad periculum si sua cupiditate
non utilitate communi impellitur audacie nomen habet
potius quam fortitudinis. Et postea
idem tullius subiunxit. Nullum uero tempus est
quo iustitia uacare debeat. Et seneca
uero de formula honeste uite dixit.
Iustitia est nature tacita conuentio
in adiutorium multorum inuenta. Et in
moralium dogmate diffinitur.
Iustitia est uirtus conseruatrix humane
societatis et communis utilitatis. secundum
leges uero diffinitur. Iustitia est
constans et perpetua uoluntas ius suum
unicuique tribuens. partes uero iustitie
sunt. non uiolare homines uerecundie.
non offendere ut tullius
dixit. Et notandum quod iustitia sine prudentia
multum poterit. sine iustitia
nil ualet prudentia ut idem
tullius dixit. Qui etiam ait. nemo
iustus esse potest qui mortem. qui dolorem
qui exilium. qui egestatem timet. uel
qui ea que his sunt contraria sunt equitati anteponit.
atque et subiunxit iustitiam
necessariam fore dicens. huius quidem tanta
uis est ut ne illi quidem qui
maleficio aut scelere pascuntur possint
sine aliqua particula iustitie uiuere.
nam ille qui archypirata dicitur
nisi equaliter predam dispertiat uel
interficiatur a sociis aut relinquatur.
Et Cum uero gloriam adipisci uolet
iustitie fungatur officiis. nam
ut salomon dixit. qui sequitur iustitiam
et misericordiam inueniet uitam et gloriam. Et

De amore et dilectione rerum incorporalium liber iiij.

de iusticia R.

ut s. de iu... i. iusticia.

uni

No. de archypirata

Et nota q pluralitas oia regu
tur. & pluralitas oia destruit.
& q̄ iz i regnu amicie. & a gnr. i g
te uniuersi y bn ñho fine testante
q̄ aut regnu agnite igente ra
uiteri y t īiusticias uiuas i gm
meliust. Ius ē ars boni & eq. Iu
ius pcepta o uūt q̄ q̄ sit h honeste
uiuē. alteru nō lede. suu cuiq
tribue. pdicta itaq talis hoiem
ornāt. atq bonis moribz ɔfor
māt. q tu ipso illa sicut te ipm dili
gē debes. Rō aūt ē quidā intela
spectus. De q̄ sene. i epla dixit.
Racio ē arbit bonoru & mal
oru sequē aūt rō natura. quidē
g rō. nature imitacio. Aliter &
diffinit. Racio ē uis discretiua
boni & mali licti & illiciti. hon
esti & ihonesti. ai electioē boi
& fuga mali. inde dr ratiocinar
io. i. rois igsitio. q ualde ē di
ligēda i oibz āplectendi ne
gotiis. nā q rōe caret nō pōt
eē diutinu. mundu uicit. Vn̄ se
ptū ē. siui uicē totu mūdum
subice te rōi. Rōne ē ī iuētu ē
adolescētia q bn̄ adhibita rō ē aūt
qd optimu sit neglecta uō in
ultis implicat erroribz. Et ut au
tulli. Sic i relīqs rebz maiora
sūt opa aīg corpis. sic hec res
āl roē. i igenio psequimi. graci
ores sūt q̄ ille q uiribz. De artibz
Adiuncte ul diligendis.
Sopes ut dixi sūt diligende
Si multo forcius artes qbz
diuitie ul opes. acquiri
tur dilige debes. nā ut Sene
ca epla dixit. artes suunt na
ture. sapia impat. licz ē libal
es artes nō dēnt uirtute. tn̄
aīm suunt ad accipiēd ē uirtu
tē. alie uō artes hoies dicit
Et nota. q ars dr ab arcendo.
eo q ad ipsam trahāt ad aliqd ē aūt h
omo artes. est aūt ars īfini
torū ī finitu opedium ul ars
ē colleccio pceptorū ad unu fi
nē tendentiu. Artes g dilig
as easq hre studeas. & ey his fil
ios īstruas artibz. cū una hoīs
instruit atq defendit opes ac
quirit & retinēt. & ē opibz defi
cientibz artes sua pcio so seq
nō relinquit hoiem usq i
morte. Vn̄ cato dixit Cū ti
bi sint nati. si opes tē artibz illos
Instrue quo pssit inopē defen
dē uitā. Et alibi dicit aliqd.
nā cū subito fortuna recedit
tā ars remanet. uitāq hois nū
desrit ūqua. Et ī panfilus dixit
Ars muros frangit & firmas dir
ruit urbes. arte cadūt turres
arte leuat honus. Et pisas. liq
dus ɔphendit arte subidus.
Et pedibz siccis p mare currit
hō. Rebz & i multis ars adiuuat
officiuq. paup sepe suo pascit o
fficio. Et q̄uis uita sedat pua
pis ita. Et alibi id dix. Cunctar
ex prudētia. discatur usu. Vsu
& ars docuit q̄ sapit oīs hō.
Et alibi id dix. desperēte nocet
nouit labor improbz implet. atq
uigil magis sepe iniustus opes.
uigilē itaq obes circa artes eas
q cura & studio exercere. ut ē cato
Exerce studiu q̄uis pcepis. arte. ut
cura igeniu. sic & manus adiuua
t usu. Vsus g necessus ē q pbet f
acile uia i qualibet arte. Vn̄. V.
ars dat. & usus hēt. si uiris artibz
usu. dificile facile pbet i arte
uia. Et magr bn̄ dix. Rē tria
pficiūt ars cū lege repariis. usu
q fuerit meliores quos imitaris.
ars ētos usus pmptos imitatio
reddit. artifices aptos. tria ieu
rēta sūmos. Et seneca dixit.
Nil plus pderit ī pugā. & roi arte
q exitu. Et. pdicta intelligas
de artibz bonis. et approbatis. Ja
le. nāq artes nō sūt nō sub
artes noiande. tullio testāte
q aut. omnino sūt artes prauite
q̄ ministre sūt uoluptatum. De ui
rtutibz diligendis & uitiis fugiē
dis.
Virtutes diri. ueheīt cē di
ligende. sicut dixit cū. uig. Vi
rtus ē habit mētis bn̄ ɔposite.

admodū humane nature ɔ
ueniens ēē. Vñ qua tullius d
ixit. ipsū si ēt species uirtutis
oculis cerneret adm̄ hoīum. ɔ aduūsi
suos. i. utilitates suas. adiu
gēt. Et cū uirtus oīs t̄b; ī reb;
sit sūt. Cuius una ī sp̄icī
ēdo ē qđ ī unaq; re. uerū si
cut qđ sit. qđ ɔsentaneū cuiq;
sit. qđ ɔstās. ex quoq; gign
tur. q cuiq; rei cā sit. altera
cohibēre motus aīi turbatos. ap
petic̄oes; obedientes. efficere uoī
Tertiū huic qđ ɔgregam in mo
derate. ɔ scienter. Vñ et ouidius
dix. Est uirtus placitis absti
nuisse bonis. Et certe magis
curare debet uitia fugere ɔ fu
gare q̄ uirtutes acquirere. Vñ
tullius dixit. Itēt tñ curan
dū ē ut bona q̄ nob nō sūt sequā
quā uitia fugiam. Nā ɔ beat
ambr dixit. Exiliū uitii uir
tutis opiu īgiliū. Et nota qđ ut
tullius. de amicicia dixit. nich
ē uirtute amabilius. nich. qđ
magis alliciat ad diligendū. q
ppe cū ppt uirtutē ɔ pbitatē
ɔ eos qs nūquā uidim diligim.
quidā enī in uirtute sūmū bo
nū posuerūt. ipsa enī uirtus ami
ciciā; gignit ɔ cōtinet. nec sine uir
tute amicicia ē ullo pacto pot.
Et nota qđ ut seneca lō̄qns di
xit. Sūt uirtutib; uicia ɔfinia
ɔ nullū est uiciū sine patrocinio.
Uicia enī ista qđ amant dfen
dunt. ɔ malunt ea excusare q
ua excutere. Sz uix uicis ɔgru
longe amicos exemplis recedendū
ē. qđ oīa uitia ɔ. naturā pug
nāt. Et sic uirtutib; sūt uicia
ɔfinia. ita bonis mala sūt uici
na. Et ideo uirtus que sepe ē i
aliq̄ repitur cū pricio ɔ ām
mat inde. Ex oficio dix. Sunt
mala uicia bonis errore. subtili
ɔ puto uirtutis. ɔ cūnia se tu
lit. Et alius phs dix. huius tali
bꝫ sūt ɔmixta. nō enī cometet
mel sine ueneno. Error itaq; d
pulso semp uirtutes asseq debet
q̄ sole dante dño te beatū facere pōt
est materialis cuiuslibꝫ q uocabatur
carnis dixit. Credis opē solis
te p̄se carne beate. uiuis ē q
te sola beate pōt. prius ḡ. uena
ouenda sūt uicia q obstāt uirtuti
b;. sāq; aduersitates accedens ē
ua vñ dix. Sicb pō dare sepa
ri pus āmouenis obstantiū sequi
tur aduersitates g ad ipsū sedat ī
p̄mis necesse ē ut cor tuū mūd
q; tua abolias uicus multos ac pū
geres ī genio tuo. magni nāq; ī
genii ē reuocare mētē a sensib; ɔ
cogitac̄oe ɔ ɔsuetudine ɔmu
nū ē eū ɔsuetudinis. tempū.
Cogitac̄oes enī praue prauos
mores īducūt. ɔ hoīes coinquināt
atq; polluūt. Vñ dns ī euanglo
dixit. Nō qđ ītrat pōt coinquinat
hoīem sz praue cogitac̄oes q a corde
descendūt. De corde enī exeūt cogita
c̄oes male homicidia. adulteria. fur
ta. fornicac̄oes. falsa testimonia
blasfemie. h sūt q coinqūāt hoī
nē. Spū g ambulare debet ɔ desid
ria carnis nō pficere. apl'o testā
te q ait. spū ambulate ɔ desid
ia carnis nō pficietis. Et ut gñā
liter dicā. oīa uicia uitare poti
atq; fugere. sī uicinis scelatos ɔ
capiens ɔ uicia qb; hoīes corrūp
ut ɔ scelati efficiūt ēēs ī dyn in
tādos pepām. aplis ad timotheū
sām. capl'o ii. ait sciō qđ poni
ē. Seneca ī titulo de amicicia malor
hoīū uitāda. ɔ et ī titlo. de dī
cicia auari uel cupidi uitādā. vñ
ī salon dixit. Eice irrisorē. ɔ ei
acet cū eo ī iurgiū cessabūt qđ cae
ɔ contumelie. pugno ḡ. corde
atq; mūdare. auxiliū ɔ cogitati
oib; malis illd roborare debet u
irtutib; ɔ ita meli corp tueri q̄ p
āma bellica. ysiodoro teste q ait
nō ope lorice. nec egebit acume
sicut more sā oīm cuiusq; munita
e pili. Solo uirtutū q̄ cōstat ro
bore tutū. petitur itaq; tuū uirtu
tib; talis āimo d bet ut amorē

De superbia R. ci.

di et caritate q̄ dr̄ dilectio dei et pri
mi oibȝ aliis rebȝ pferas. de qbȝ sa
tis sup scriptu. dilectione uō pro
rim̄ et marie nimis fario post na
ur ait apostolus in epla ad roma
Qui suos et marie domesticorum
curam nō hēt fidē negauit et ē in
fideli deterior. Solicitudine et dili
gentia portarios tui pectoris
facias. De superbia rubrica. ix.

Humilitatis uō est superbia
semp opponat ut contumel
iam uitare possis. bonaq;
humilitatis illaq; nā ut sa
piens dixit. Ubi fuerit superbia
ibi contumelia. ubi aūt humilitas
ibi et sapia simul cū glā. dixit
enim alibi salomon. timor dni di
sciplina sapie. et glam precedit hu
militas. Et item superbum sequit hu
militas et humilem spu suscipiet
glia. est aūt superbia amor ppe
excellentie. et initium omnis peccati
superbia. unde ihesus sirac dixit Initiu
superbie hoīs apostatare a deo.
qm ab eo q fecit illum recessit
cor eius qm initium pecti ōis su
bia et ēe contritionem precedit super
bia et ante ruinam exaltat sps ut dic
salomon dixit et ihesus syrac dixit
Odibilis ē coram deo et hoibȝ s
uperbia et execrabilis ois iniquitas.
Et item obiurgatio et iniurie a
nnullabunt suam et domus que ni
mis locuplex ē annullabit superbia
Et iob dixit. si ascendit usq;
ad celos superbia. et caput eius nub
es tetigerit quasi sterquilinium in fine
perdet. Et nota q superbia tam alt
as hēt radices. q̄ cum oibȝ uitiis
fugatis adhuc remanet reliquie
superbie. unde dr̄. Cum bene pugnaris.
cum cuncta subesse putaris q̄ minus
infestat uincenda superbia restat. de qua superbia et sup
plus no. i. p. de amicicia superbi
ut pessimi hoīs uitanda et debes
fugere superbiam in psperis rebȝ. unde
tullius dixit. Etiam pspis rebȝ
ad uoluptatem — itaq; fluenti
bus superbia magno ope fugia
mus. nā ut aduersas res sic et sec

De invidia R.

as in moderate ferre leuitatis
est dicitq; ē equalitas in oi ui
ta et idē uult. eademq; frons de
socrate dr̄. De inuidia. rubrica x.

Inuidia ē cum odio. fugias
potius eum ledit ferentem
eum q illum q̄ quem port
atur. Qui ē inuidia secum
portat nunq̄ letus ē nec de prim
orum deterimento et nunq̄ tristis nec de co
rum commodo. unde describit. Inu
idia est hodium aliene felici
tatis ul dolor aī exaltationis commo
dis. et ita q̄nta sunt felicium hoīum
gaudia. tanti sunt inuidorum gemi
tus. ut socrates dixit. unde
quidam sapiens dixit dignos ēē inui
dos si sicut pssunt in oibȝ ciuitatibȝ o
culos et aures hērent ut de bonitat
ibȝ omnium torquerentur. Et c̄te
notabilis ē regula q̄ tradit cass
iodorus. dicens. Cuiq; ppi
inuidia dr̄ uitas nō reputatur.
Qui inuidiam secum portat plen
us pauper est detractores in iudiciis
q inuidet aliene nesciē. unde salu
stius dixit. semp in ciuitatibȝ qbȝ
nulle opes sunt bonis inuident m
alos extollunt uetera hodiunt n
oua exoptant. odio suo rex m
utari oia student sapientes aūt
alius nō inuident. unde scriptum ē.
Et inuidet aliene scientie ul in
genium q̄ confidit de sua. Sed mali
sep inuident bonis. nā ut beatus
ambrosius dixit. si nō esset clarum do
ctorum inuidia nō surgeret impiorum.
Inuidiam ēe dr̄ in inuidia noce ut
ferrent illā dicatur. ideo cōburi. qr
dicitur oratius. Inuidus in inuidia
comburitur intus et extra. Inuidiosus
ego. nō inuidus esse laboro. In
uidia liuet q reuiuida silet.
Crimine se fedat q q sapit u
tile celat. nō ergo. debes celare
utilia propter inuidiam. sed illa cuilibet
ostendere. quia hic faciendo tua scia
et alius pde. et tui ingenii fructum
capis. unde dixit tullius Fructus
ingenii et uirtutis omnisq; pstitie
tunc maximus habet. cum in primum

quicquid confertur. Si autem celaveris ma
litiam tuam scias si est non aliud proderit.
dici enim consueuit. In mundo duo
sunt que nil obscondita possunt. Tussis
humanusque sensus. clausus subpect
ore sensus. Inuidiam itaque ta
lem fugias. que tacendo et loquendo uel
faciendo te uel alium non ledat.
sequendo doctrinam catonis qui dixit. In
uidiam nimio cultu uitare me
mento. Que si non ledat. tamen hanc
sufferre molestum est. Et non so
lum a corde tuo inuidiam repellere
debes sed etiam aliorum inuidiam. quia
uix aliquis potest precauere. et maxime ab
inuidia amicorum que frequenter magis
hominem ledit quam inimicorum insid
ia. Unde dixit quidam sapiens. Cau
enda nobis magis amicorum inuidia
quam inimicorum insidia opportet.
Illud est animi. hoc celatum malum
nocendique finium quod non sperat poten
tior est. Contra inuidiam hec dilectiones
dei et proximi opponas. conpatiendo pri
morum defectibus. congaudendo de illorum
commodis. De sapientia. rubrica.

Sapientiam et meditationem
sapientie tue constituas
eruditionem et studium circa
tuos spirituales decas. Sapi
entia enim sine doctrina et med
itatione et assiduitate boni studii
et ruminatione et eruditione. et uig
ili lectione non bene acquiritur nec re
tinetur. ait enim cassiodorus. Ex
ercetur perfecto ingenium si uigili le
ctione reparetur. Qui ut ait sene
ca. Claudit animum in tenebris. fatigat re
missio. Et nota quod ad hanc conti
nuationem studii nec tantum debes scri
bere nec legere tantum. Alia enim res con
stringit. et uires exurit. Alia soluit et diluit. Inuicem hoc sed et
illo commiscendum est et alterum alterio tem
perandum. ut quidam sapiens dixit.
Et de processu plene notatum supra
in principio huius libri de doctrina. Con
tinua uero thesaurum sapientie tue in
stanter perficias. Solet enim plus pro
desse si pauca sapientie precepta me
morie teneas et illa in promptu et
in usu sint tibi. quam si multa que didicit
sed illa memorie commendauit. Quam me
moriam iuuare debes cogitatione et
ingenii exercitatione. ait enim tullius de s
enectute. Exercende memorie gratia
quod condie dixim. audierim egim
commemoro uesperi. hec sunt exerci
tationes ingenii. Videtur ergo quod sit
initium sapientie. et quid sapientia. Initium
sapientie secundum prophetam est timor domini
de quo quidam philosophus dixit. Timor domini
sit negotiatio tua et ueniet tibi
lucrum sine labore. Est enim timor
domini clauis ad omne bonum. et ad para
disi gloriam conductum. nam qui tim
et deum omnia timent eum. qui uero non ti
met deum timet omnia. et qui timet
dominum diligit illum. et qui diligit dominum
obedit deo. Sapientia uero est scientia sap
ore interni condita. uel aliter diffinit
seneca in epistolis sapientiam dicens sapi
entia est perfectum bonum mentis hum
ane. et diuinarum et humanarum rer
um scientia. De qua et salomon in prouerbiis dixit
melior est sapientia cunctis preciosis
opibus et omne desiderabile ei non po
test conparari. Et in ipsis etiam dixit.
Dic sapientie soror mea es. et pru
dentiam uoca amicam tuam. Et item
posside sapientiam quia auro mel
ior est. et acquire prudentiam quia me
lior est argento. Et ihesus filius sy
rac dixit. Vinum et musica leti
ficant cor et super utraque dilectio sapi
entie. et precio sequendum est sapientia ta
lis cum uirtute quia sine studio sa
pientie nemo bene uiuere potest. et sine
sapientia uiuus est quasi mortuus. nam dixit sen
eca in epistolis. Nemo uiuus est sine sapientia. Sapientia
enim animum firmat et fabricat uit
am disponit regit actiones agen
da et omittenda demonstrat. Sap
ientia nos tueri debet docebit ut
deum sequaris. facias ea hoc exigit
ut ad legem suam quisque uiuat. nec
actiones. uita dissonat. Hoc sa
pientie factur. ita ut ipso dicatur.
sapiens hoc omnes ferre arma cum cogi
tat et in dixit seneca in epistolis. De for
Sapiens uincat fortunam tia.
uirtute. Item alibi dixit.

errat qui dicit fortunam trib-
uere nobis aliquid boni vel mali.
Quare idem dicit. Qualis gen-
tis queque fortune geris. Fides fo-
rtuna est uitrea. tamen splendet
frangitur. Et idem idem dicit. Non in-
ter nos fortuna spectat hominibus.
Et idem. hominibus cui se fortune p-
ermittunt. naturam dediscunt. Et cas-
siodorus dicit. Mirabile est quam agi-
tur mundus fortunatis casibus. impl-
icatur. Multi quoque timent fortunam. quia
spirituali scilicet ut seneca dicit.
Et nota. quod neminem fortuna
occupat. nisi adherentem. sicut
quidam dicit. Et nota quod fortu-
na quem nimium fouet facit stul-
tum ut alius dicit. Et nota quod
fortuna lubrica est. ideo detineri
non potest. Et alius dicit. for-
tuna sicut medicus imperitus mul-
tos necat. Et nota ut dicit ihe-
sus syrac sapiens in omnibus metuit et ma-
xime in inimicis. Unde salomon dicit
beatus homo qui semper est pauidus. qui uero
mentis est dure corruet in malum. Et
seneca dicit. omnes. De timore. in-
sidias timet in nullas cad-
it. Et idem idem ait semper metuen-
do sapiens euitat malum. Unde a-
libi idem dicit. non cito perit r-
uina qui ruinam timet. Et alibi i-
dem dicit. Caret periculo qui etiam tu-
tus cauet. Et timere debes non solum
magna sed etiam modica et parua. Unde
alius sapiens dicit. Inimicum quamuis
humilem docti est metuere. Unde ouidius
de remedio amoris dicit.
Paruum necat morsu spaciosum
uipera taurum. a cane non magno
sepe tenetur aper. Et pamphilus ait. res-
tat in eodem gradu magna paruo mo-
uet. Et minima magnus si nulla
nascitur ignis. Et quantum primum gra-
dum principium. Et alibi. Cum pusil-
la nocet sapiens sed nocentia uitat
et martialis dicit. quem leo non te-
net dum mordet aranea ledit.
Et ouidius non tamen gradu magna paruaque
cauere. sed licet timere semper debuisti. non
solum magna sed etiam parua et cetera.
debes esse nimius timidus. nam ut
seneca dicit. pericula timidus
etiam que non sunt uidet. Et alibi idem ait.
Conditio deterior est quam semper timet
et alibi semper est. Quam mala fallere co-
gunt dum fallimur. Et nota quod stu-
dium sapientie philosophia dicitur. ut t-
ullius dicit. de qua etiam seneca explanat.
Philosophia diuiditur in tres partes
est. in moralem. in naturalem. et in
rationalem. prima componit animum. secunda
rerum naturam scrutatur. tertia
proprietates uerborum exigit ad structu-
ram. adque philosophiam nemo peruenit occu-
patus. martialis exemplo et ideo
stante. qui ait. de uita mea curis
fit uel nescia uitiis. est autem philosophia
perfecta cognitio hominis de se ipso.
Summum quoque bonum solum est studium
sapientie. et qui inuenit felix est et
qui perficit. beatus. iuxta sap-
ientiam. pietatem non deserens. De pietate.
Pietatem non deseras. Tullius ex-
tendo. benigne esse semper
inter oculos tuos. ut enim bea-
tus paulus in epistola sua ad thi-
motheum. Exerce te ipsum ad pie-
tatem. nam corporalis exercitatio ad mo-
dicum utilis est. pietas autem ad omnia
utilis est. promissionem habens uite que
nunc est et future. Et nota. quod culp-
e sunt que pietatis causa; pietatem indu-
cunt. nam ut cassiodorus ait. Ubi
culparum occasiones cingunt. locum p-
ietatis non habent. Et nota quod piet-
as est quedam benignitatis. De benig-
Benignitas est. ut nitate. et ceteris.
species uij. scilicet religionem. pie-
tatem. innocentiam. reuerentiam.
amicitiam. concordiam.
benignitas est uirtus ad bonum facia-
endum disposita sua cuncta dulce-
dine. religio est uirtus cura et
cerimoniasque affert. pietas
est uirtus per quam sanguine iunctis
et patrie beniuolis officium et diligens
tribuitur cultus. innocentia est uirt-
us omnem iniurie illationem abhor-
rens. quamquam decima est. suum semper in uirtute
semper innocentia. reuerentia est u-
irtus generosis personis. uel aliqua

De timore
De pietate
De benignitate
Sapientia

pluriores. sublimatis debite ho-
norificentie cultum exhibens.

Cognatio est unius qui monet ca-
lamitate afflictorum. Amicicia
est bona voluntas erga aliquem causa
illius qui diligitur. ut dicit Marcus Tullius.
Amicicia nichil aliud est
nisi omnium divinarum humanarumque
rerum cum benivolentia et caritate
summa consensio. Concordia est vir-
tus cives et compatriotas in eodem iu-
re et cohabitatione spontanee vin-
ciens. Cum pietate vero habes in cor-
de tuo benignitatem. et ita ha-
bebis omnes alias predictas vir-
tutes que dicuntur species benignitatis
disciplinam vero contra suos et dege-
neres exercens correctionem. non er-
go sponte penitentes diligas.

De gulositate et ingluvie.

(margin: de gulositate et ingluvie)

Temperantiam vero et abstinenti-
am et parsimoniam contra gulo-
sitatem et ingluviem stat-
uas. De qua gulositate
ibi rex dixit. Qui amat vi-
num et pinguia non ditabitur. Et ali-
bi. Expensa est paupertas quam gula
precedit. Et alibi. Operarius ebri-
osus non locupletabitur. et qui sper-
nit modica paulatim decidet. Et qui
diligit epulas in egestate erit.
Et alibi. Sanitas est corporis
et anime sobrius potus. Vinum in
multum potatum irritationem et iram
et ruinas multas facit. Item Ca-
to dixit. Sic bibe quod possis. si tu vis
vivere sanus. Morbi namque mal-
i causa est quecumque voluptas. Et apostolus
dixit. Nolite inebriari vino in
quo est luxuria. Sic de eis idem Ihesus
dixit. noli esse avidus in omni epula-
tione. et non effundas te super omnem
escam. In multis enim escis erit infi-
rmitas. Et Seneca in epistulis dixit.

Bone valitudini contraria est ali-
menta varia. et nimiis corporibus ali-
ena. Unde ait. Fames reddet in
alium panem bonum et tenerum. et ideo
non est tamen cibarium quod illa impetrat.
Et Seneca de formula honeste
vite dixit. Ede citra compul-
sationem. bibe citra ebrietatem. Vic-
tus tibi ex facili sit cibus. ad vol-
uptatem non accedas. Pala-
tum tuum fames excitet. non sapo-
res. Hanc ergo sanam ac salubrem vite
tene formam. ut tuum corpori in-
dulgeas. quantum bone valitudini
satis est. Unde idem in epistulis dixit. et ita
habebis censum salutis corporis que est
super omnem censum. nam ut ait Ihesus Sy-
rac. Non est census super censum salut-
is corporis. nec oblectatio super
cordis gaudium.

Censum quoque salu-
tis corporis habebis. itaque tibi
adiciet sicut temperantia et abstinen-
tia vitaveris comessationes. crap-
ulas. ebrietatem nimias et maxi-
mas et frequentes atque delicatas co-
mestiones. Hec namque gravant
stomacum. turbant sensum. opprim-
unt intellectum. vertiginem commovent.
guttas inducunt. pannum. et os fe-
cidum flatum et orribilem sonum em-
ittunt. oculos lacrimosos faciunt.
catarrum inducunt. nares. et os. et
aures faciunt fetore atque pu-
tredine habundare. Preter hoc super pec-
catum acquirit. luxuria inducitur.
deus offenditur. Et divitie similiter
minuuntur. honores tolluntur. anime
simul cum corpore per multas infi-
rmitates ad inferna producuntur.
Contra ergo gulam et gulositatem et in-
gluviem ut eas vitare possis. opponere
debes temperantiam cum suis speciebus que
sic diffinitur.

De temperantia. xxxi.

(margin: de temperantia)

Temperantia est dominium rationis in li-
bidinem et alios motus im-
portunos. Habet in se temper-
antia species viii. scilicet
parsimoniam. modestiam. vere-
cundiam. pudicitiam. abstinentiam. ho-
nestatem. parcitatem. sobrietatem.

Parsimonia est scientia vitandi super-
fluos sumptus aut artem
re familiari moderate utendi.

Modestia est motuum et actuum cong-
ruentia. occupationem cum exces-
su et ultra defectum sistere. Vere-
cundia ut ait Tullius dicitur est in gestu et
habitu honestatis servatrix. Pudicicia

tia est duo vos ... per voluntatem domare. Moderantia est nimium appetitum ciborum ipso iure revocare. Abstinentia est statuto tempore prandendi non preuenire. Honestas est non lauciores cibos querere nec in apparatu ornatum dare. Parcitas est mensuram refectionis non excedere. Sobrietas est excessum in potu cohibere. Has itaque temperantie et alias predictas virtutes que dicuntur species temperantie, et gulositatem vinces ac superabis.

De pacientia et impacientia. Capitulum.

Patientia non arma tua portet, ita quod per patientiam ea que mutari non possunt tolerabiliter sustineas, et iacula hostium, iniurias que tollerabiliter, miseriam que vitari non potest, equo animo feras. Scriptum est enim: Ferre non culpes que mutari non potest. Et alibi: Malum enim quod mutari non potest, metuit. His vinci ergo non nequis. Ad patientiam sicut ad portum recurrere debes. Unde dixit Socrates: Patientia est portus miseriarum. Patientia utique ... divitias. Patiens enim et fortis se ipsum felicem facit, et doloris cuiusque remedium est patientia, ut ait ... Scriptum est: Et etiam plus dignale patientia omnibus aliis virtutibus, unde nulla valet tamen virtus patientia quanta. Unde et dicitur: Virtus non est quam non patientia firmat. Et Cato dixit: Maxima enim morum est semper patientia virtus. Et etiam non bene doctus est qui bene pati non potest. Salomon dicit: Doctrina viri per patientiam eius agnoscitur, et gloria eius est iniquia pretergredi. Et alibi: Melior est patiens viro forti, et multa gubernat prudentia qui autem impatiens est, exaltabit stultitiam suam. Et alibi: Vir iracundus provocat rixas; qui patiens est mitigat suscitatas. Et item: Qui impatiens est sustinebit dampnum, et cum rapuerit aliud apponet. Per patientiam namque immisceret se quis cum rei ad se non pertinenti, que est culpa, similiter stulticia. Est regula iuris dicens:

Culpa est immiscere rei ad se non pertinenti. Item Salomon in proverbiis dixit: Sicut qui apprehendit auribus canem, sic qui transit impatiens commiscetur rixe alterius. Unde idem dixit: Melior est patiens viro forti, et qui dominatur animo suo expugnatore urbium. Et alius sapiens dixit: Veterem patiendo iniuriam invitas novam. Et alius dixit: Patiendo multa venient que nequeas pati. Et diffinitur patientia sic: Patientia est virtus contumelias et omnis adversitatis impetus equanimiter portans, vel patientia est remedium in iniuriis, ut in moralium dogmate continetur vel breviter. Patientia est equanimis tolerantia illatorum. Et nota quod patientia est species fortitudinis.

De fortitudine. Capitulum.

Que fortitudo habet in se species, scilicet magnanimitatem, magnificentiam, securitatem, fiduciam, patientiam, constantiam. Fortitudo est considerata periculorum susceptio et diuturna laborum perpessio. Magnanimitas est difficilium voluntaria et spontanea aggressio. Magnificentia est preclarorum consummatio. Securitas est in incommoditatibus imminentibus vel rei inchoate affines non formidare. Fiducia est certa spes animi perveniendi ad finem rei inceptam. Patientia supra descripta est. Constantia non ut ... dicitur est stabilitas animi firma in bono proposito perseverans.

Has itaque simul cum patientia, fortitudinem et omnes alias virtutes predictas que dicuntur species fortitudinis, liberalitatem insuper tuam dispensatricem facias; eamque continuam die noctuque opponas.

Diffinitur autem liberalitas in consilium dogmate sic in ... De liberalitate.

Liberalitas est virtus animi beneficia erogans. Illam pro affectu benignitatem, per effectum beneficentiam dicimus. Hec virtus tua in tribuendo et retribuendo consistit, quam liberalitatem non

De patientia et impatientia.

De fortitudine. [illegible]

De liberalitate. [illegible]

ott de pace aug[ustinus]. In libro
de ui[ta] dni pace describens
dic[it]. pax est. serenitas men-
tis tranquillitas a[n]i[m]i. simplicitas cordis.
amoris uinculum. consortium karita-
tis. h[ec] est enim q[ue] simultates tollit.
bella compescit. comprimit iras.
superbos calcat. humiles
amat. discordes sedat. ini-
micos concordat. Cunctis placata
non querit alienum. Nil de-
putat suum. docet amare
q[ui] odiosa non nouit. Nescit
extolli. Nescit inflari. e[st]
hanc ig[itur] q[ui] accip[it] teneat
q[ui] p[er]dit. repetat. Qui
admisit exquirat. q[ui]m q[ui]
inuent[us] est in ea non fu
erit. abdicatur a patre
exheredatur a filio. et
inimicus a spiritu s[an]c[t]o.
efficitur alienus.

hunt auari. qui semper uolunt ac-
cipere et nichil dare. unum respon-
sum sufficit. p[er] marcialem q[ui]
dixit. Cecinna Ceuola iuuenas apud
omnes. te q[ue] nullus. alter siccas
pocula. nemo tuum. aut tu re-
dde uices. aut desine uelle no-
cere. d[ecen]s est semper sumere nil q[ui]
dare. Indulgentiam uero et remis-
sionem semper tecum portes. supplicanti-
te semper tua auxilia uocet. eiusque semper
tecum habere potes tua et leges eius
sua auxilia uocauerit et i[n] dnis h[oc]
omnes supplices esse iussit dicens
estote prudentes sicut serpentes et simpli-
ces sicut columbe. ott de pace. t[ra]c[tatus].

Pax autem atque concordia in-
ter pr[ud]entes. itaque nichil cum
federe ul bello exig[it].
sic nemo d[ebet]. pacem
itaque cum hominibus habere uiuit bo-
num. ut quidam sapiens dixit. Et
ap[osto]lus in ep[isto]la ad thimotheum dix[it].
Et q[ui]s coronabitur n[isi] q[ui] legiti-
me certauerit. ut ergo coronam a pri-
ncipe habeat. cum uitiis te certare oport[et]
et maxime. cum uitio impietatis.
Impium enim pacem nullatenus habe-
re. ysaias testatur qui ait.
impii q[ui]si mare feruens q[ui]d quiescere
non potest. redundant fluctus eius in
conculcationem et lutum. non est pax. dix[it]
d[omi]n[u]s impiis impiis et sicut econtra
e[st] uiuentis legem dei diligentibus pa-
x multa habetur. psalmista testatur
q[ui] ait. pax multa. diligentibus
legem tuam. et non est illis scandalum
Cor timore tribus. pro studio
ac. cor eius dei timore illustratus
fidem uero et spem et caritatem in pec-
tore tuo semper habens quibus tamen
est tibi scribere cum tunc de constantia.

Constantiam tenuitatem et stabilitatem a[n]i[m]i
constantia. [illegible] reponas quod
causa nulli dixit michi [illegible]. q[ui]a
decreuit. q[uo]n[ia]m in omni re gerenda
capienda consilio suaue constan-
tia. unde et cato dixit. Constans et
lenis ut res expostulat esto. tem-
poribus mores sapiens sine crimi-
ne mutat. Quid sit constantia i[n]
moralium dogmate ita diffinit[ur].
constantia est stabilitas a[n]i[m]i firma.
et i[n] p[ro]p[o]sito p[er]seuerans. de prudentia.

Prudentia denique actionum
rerum nostrarum quasi lucidior cunctis nostra
et omnia de ea re quasi nostra disp-
onat et regat atque gubernet.
nam ut ait cassiodorus summum cum
castitate bonum fugabilis et expedita pru-
dentia. que prudentia sic describitur.
prudentia est rerum bonarum et
malarum utriusque discretio cum ele-
ctione boni et fuga mali. Quod
prudentia ad beatam uitam sit est
secundum senecam epistolam dicentem. Qui
prudens est et temperans est qui temperans est
et constans est. qui constans est. et imperturbatus est
sine tristicia est qui sine tristicia beatus est.
ergo prudens beatus est. prudentia
ad beatam uitam satis est. Simul est
cum prudentia beate uiuere. Esto
prudens constans et temperans. et imperturbatus. et sine tristicia. Et nota quod
prudentia habet sub se species scilicet
intellectum rationem intellectum. prudentiam
et circumspectionem. cautionem do-
cilitatem. Quid sit uero ista diffinitum est. intellectus est specula-
tio uera. prouidentia est presensio
futurorum preteritus euentus.
Circumspectio est contrariorum uitiorum cautela. Cautio est discernere
a uirtutibus uitia specie uirtu-
tum preferentia. docilitas est ars
discendi imperitos. itaque si prude-
ntia huius talis perdere omnes que
species prudentie sunt tecum poteris
habere. et sic prudentia exerce. cum
prudentia et fiunt. prospectum tuum
de. et q[ui] p[er] sui augere animo tuo
cuncta disponere. unde cato dixit.
Prospice que uenient hos casus esse
ferendos. Nam leuius ledit quicquid
preuidimus ante. Et iterum quod cogit
spectata que imminent ante uideto.
Et alius dixit. pericula fuisse
a uiris fortium. Nichil itaque
subitum sit. sed totum ante prospectum.
nam ut seneca de formula hon-
este uite dixit. Qui prudens est
non dicit non putaui sed scio quia

d[e] constantia.

non dubitat si expectat. non su
spicatur si cavet. Et alibi in epistolis
dixit. ¶ Nichil autem ordinatum
est quod precipitatur et properat. prudentia
namque tua secundum Senecam futura pro
uideat. preterita recordetur. presentia
ordinet. nam qui nichil de preterito co
gitat perdit vitam. qui nichil de futuro
premeditatur in omnia incautus incidit.
Proponas autem in animo tuo et mala
futura et bona. ut illa sustinere possis
ista moderari. cuique facto cum requi
res et cum initia inveneris exitus cogi
tabis. De initio rerum. xx.

Initium namque vehementer in
spiciendum est. et sic plerique v
nius cuiusque rei potissima
pars est principium. et unicuique
consilii initium spectandum est. et
in omnibus aliis negotiis tuis dili
genter circumspicienda sunt. nam ut
Salustius ait. Omnia mala exe
mpla orta sunt ex bonis initiis. et quia
ut dixit Ihesus Syrac. ¶ In omnibus b
onis explicata mala invenies. pro
videnter et cum deliberato consilio singula
principia tractabis. prudentis enim proprium est
consilia examinare et non cito credu
litate ad falsa prolabi. nam si in bo
nis initiis periculum est eo duplic
ia mala multo maius periculum in
aliis ut in rebus male inceptis esse vide
tur. nam ut in decretis legitur. vix
bono peraguntur exitu que malo sunt
inchoata principio. Sicut Pamphil
us dixit. ¶ Principium finemque simul
prudentia spectat. Et finis
habet etiam totum opus. Ubi princip
ium finemque circumspicit. ibi velut in
clavis sui fundamenta locat. Et
Seneca in epistolis dixit. ¶ Facilius est
initia vitiorum prohibere quam impetum re
gere. Et alibi. Facilius est vit
ia excludere quam admissa compme
re. cum in tua malorum comprimas in
alia crescunt et modum non servant.
¶ Et idem Seneca dixit. numquam peri
culosi servant modum. prima eius
in potestate nostra sunt. de cetero for
tuna iudicat. Et Marcialis cocus
dixit. prima recte et prima est culpa

puranda est. Firmat humanum spiri
tum robusta et plurima radix.
¶ Corpus assueta malis firmiter
heret ei. De tristitia. xxi.

Contra prudentiam est illud
notandum quia bonum prudentis
fuit contristari in... secundum
a[b] animo tuo penitus fugabis.
nam ut Salomon ait. sicut tinea vesti
mento et vermis ligno. ita tristi
cia nocet hominis cordi. Et item.
¶ Non contristabit iustum quicquid ei
acciderit. impii autem replebuntur m
alo. et Ihesus Syrac dixit. Multos
enim occidit tristicia. et non est u
tilitas in illa. Et alibi idem dixit.
¶ Animus gaudens etatem floridam f
acit. spiritus tristis exsiccat ossa.
¶ Et Seneca in epistolis dixit. nichil est
stultius quam famam captare tristicie
et lacrimas approbare. Nichil enim
sapienti viro accidere potest. quecumque
contribet stat rectus sub quoli
bet pondere. Et alibi idem dixit.
¶ Nulla res citius ad odium venit
quam dolor. recens dolor libenter ad
se consolatorem inducit. invete
ratus non deridetur. sed immerito. aut
enim simulatus est aut stultus.
Pamphilus dixit. ut graviter dole
at non prevenit ad sapientem cum dol
or addatur prima nulla ferit.
¶ Unde alibi idem dixit. Stulte curis in
tamen quod te dolor urget in amicis.
acquirit gemitus prima nulla tui.
tempore quam non modus et prudentia
fletum. tempore. tuas lacrimas. perspice
quod facias. Et in super dictis Seneca
dixit. ¶ Non affligitur sapiens lib
erorum vel amicorum amissione. eo
enim animo fert illorum mortem quo suam
expectat. malo enim ut relinquas do
lorem quam ab illo relinquaris. et quam primum
id facere desistere. quod et si volueris diu
facere non poteris. Unde quidam sapiens
nunciata sibi filii morte. inquid.
¶ Cum enim genuit moriturum sci
vi. si quis moriatur amicus tuus non
eos plorabis. nam ut idem ait. neque
sicci sint oculi in amisso amico neque
fluant. lacrimandum est et non plorandum.

de initio ·xx·
de tristicia ·x

ſuas itaque amicos tuos in tristi-
cia et eos repara si potes. nam ut
id. ait Sanctus est amicum reparare quam
flere. Et negat tamen fletus in tri-
stes non esse prohibitus immo concessus
in beatum paulum qui dixit in epistola
prima ad romanos. gaudere cum
gaudentibus. flere cum flentibus et cetera.
Et in fine cassiodorus. piacu-
li quoddam est in tristes velle ga-
udere et cetera. Tullius de amicitia dicit
Proprium est amici bene consulere et letari
bonis rebus et dolere contrariis. Ideo et
compescere debes tristitiam huius seculi
quia ut beatus paulus dicit in epistola
secunda ad corinthios nos cura medium.
Seculi autem tristicia mortem op-
eratur. que est secundum deum est tristicia pe-
nitentiam in salutem stabilem operatur.
et ideo illam ante repellere non de-
bes. sed potius illam die noctuque
studeas habere. quia sola convertit in ga-
udium ut dominus in evangelio dicit. Un-
de salomon ait. Cor sapientium ubi
tristicia. et cor stultorum ubi leticia.
Et item melius est ire ad domum
luctus quam ad domum convivii. pr-
udentia non acquisita tristicia tamen
est necessaria; semper ante oculos
tuos habeas. illam diligendo. et usque ad
mortem pro illa pugnando. de qua
satis est supra in titulo de amo-
re et dilectione rerum temporalium.

verecundia
...

De verecundia. rubrica.

Verecundia insuper tua facta
dictaque decoret. ait enim sa-
lomon. Ante grandinem preibit co-
ruscatio. ante verecundiam pre-
ibit gratia. Spes enim est salu-
tis ubi hominem obiurgat pudor.
pudor est quo non flectitur. non fu-
git timor. nam ut ait sapiens v-
bicumque pudor ibi et fides. qui timet
verecundiam timet contumeliam. raro
accepit iniuriam. nam et alibi dicit.
Sine verecundia nichil rectum
esse potest. nichilque honestum.
Quare seneca in epistolis dicit. vere-
cundia bonum est in adolescente sig-
num. pudor. non dimissus nunquam
in rediturum. ut idem ait.

Et claudianus sapiens. dixit sine
verecundia nichil rectum esse pot-
est. nichilque honestum. Et se-
neca in epistolis dicit. verecundia
bonum est. in adolescente sig-
num pudor non dimissus nunquam
rediturus. ut idem ait. Que
verecundia sic diffinitur. vere-
cundia est in gestu et verbo honest-
atis servatio. Non fuit de ly. unita
cum verecundia nam ut ait quidam
philosophus recta contemplatione distribuit ve-
recundia. prava confirmat.
Et nota quod hunc tuum pectus tuum
pugnavit. illud quod providens vir-
tutibus ...que undique armavit.
facilius me pones de activa vita
ad contemplativam transire et spiritu abu-
lando amorem presentis vite quo nos
illaqueatos tenet contempne. nam
ut in contemptu mundi legitur.

De amore presentis vite contemp-nendo. rubrica.

de amore presentis
vite contempnendo
rubrica.

Fallitur insipiens vite presentis
amore. sed sapiens novit quam
tam sit plena dolore. quamquam
formosum mundus gerit aut
preciosum. floris habet morem cum
dat natura colorem. Ros ut sicca-
tur tonus color. amittitur iste
sic nec florem monstrat nec spi-
rat odorem. regia maiestas
omnis terrena potestas. presentis re-
rum series longiqua dierum. tran-
siet absque mora. cum mortis
venerit hora. quod si facies
recentius ad mortem. nam ut se-
neca in epistolis dicit. Nichil eque pro-
derit ad temperantiam omnium rerum quam
frequens cogitatio brevis evi. opor-
tet quod futuro seculo qui nunc
sis moriturus et presentem qui semper
victurus ut quidam philosophus dicit.
Ideo quod ponas spem in longa
vita ne male vivas. nam ut
seneca. qualis vivit qui semper vi-
vere putat. Et cato dicit. Epis-
tola est nobis proximus vite. quo-
cumque incertus sequitur mors corp-
oris umbra et alius dicit. Non
vivit cui nichil in mente est nisi

ut uiuat. Et qdā phs dixit.
Tempus itaq; dies uelud ultimū ordinā de. ꝛ si forte spē posuis i lōga uita. recordare frequēt q seneca dixit. In lōga uita pul uis. ꝛ lutū ꝛ pluma. sic lōga ui ta multa ē ꝗmoda. set recor dare ī oīa mundana trāsitoria for tuna caduca. dr̄ enī ī mūdi ꝑte ptu mūdi ꝗstit honor. cur. ut ē scribē conor. Nostri q̄rere causa q̄ nul' ē utilitatis. ꝑcia tiru. sō diuitiarū. fabrica nūmorū g rādis structura. domorū gsū m̄ lau. cū diuitiis epularū. insignes q̄ thori cuppe tapetiq; decori.
Resplendentes uestes q̄ moribꝫ ob stat honestis. grex armētorū spa nos cultus agrorū. fertile uine tū diuisa uite repletū. gl'ia nat orū. dilecto dulcis eorū. cūcta re linqui. n ꝑt hec ī ueniet. q buit diuitur qs prudēs q̄rit curitr. nō meruēt hoīne. faciet morsā pa finē. Rebꝫ mūdanis mēdicabꝫ ꝛ malesanis. In fine ī hāc q̄ dig gsueuit. oīa trāsibūt. nos ibi ibitis. ibūt. Oē q̄ ē genitū ten dit ad uiuētiū.
Tu ꝑsuit ꝑt mi are dīn. Sōdē itaq; pensans ī spiciēs q; cognitis salon reputaui oīa ā sub sole sūt uanitatē. ꝛ af flictionē. spū ꝛ mich sub sole m anē dicēs. Magnificaui opa me a hedificaui mich domos plā taui uineas. feci ortos. ꝛ pom eria. oseui ea cūcti gnīs arbo ribꝫ.
Extruxi piscinas aquarū ut irrigarē siluas lignorū ꝗminātiū. Possedi ſuos ꝛ ancillas. mu ltaq; familiā hui. armēta q; ꝛ magnas ouiū ꝗges ultra oms. q an me fuerūt ī ierlm. Coa ceruaui m argentū ꝛ aurū. et subas regum ꝛ puinciarū. Feci m cantores ꝛ cantatrices ꝛ deli cias filiorū hoīū. sciphos ꝛ urce os ī ministerio ad uina fundē da. ꝛ sup gsūs sūt opibꝫ oms q̄ an me fuer ī ierlm. Sapie ncia q; ꝑseuauit mecū. ꝛ oīa
que desiderauerūt oculi nō n egaui eis. nec ꝓhibui cor meū qn oīm uoluptate ꝑ frueret. ꝛ oblectaret se ī hiis q̄ paraueā. ꝛ hanc ratus sū ꝑtem meā si uterer labore meo. Cū q; me ꝗuertissem ad uniuersa o pa q̄ fecerūt man meē ꝛ ad la bores ī qbꝫ frustra sudaueā.
Vidi ī oībꝫ huis uanitatē. ꝛ af flictionē aīi ꝛ nich manē sub sole. Si h̄ salon tā sapiēs ꝛ q fere oīa boa q̄cūq; excogita ri ꝑt hūit. ꝛ ea pro nichilo re putauit. nos alii miseri hoīes q̄ fere nulla hūis. eaq; ipa cū labore acqrim. cū timore retinem. cū tormēto amitti mus. q̄r ī hiis īherem ꝛ ꝑ illis dēm creatorē. nūm relīqm simul q; uitā et'nā amittam.

De conuersione ad dnm. xxii.

Nil itaq; prudēs qui ad do minū. ni differas de die ī diē. nā ut qdā phs dix. Designauus fuis aliq. in et facile possis liberi nō expect es. quia dū expectabis liberi facilius ꝗuabis amplius.
Et ī hēc syrac dix. Nescit hō finē suū ꝫ sic pisces capiūt hamo ꝛ sic aues ꝓhendūt laq o sic capiūt hoīes ī tēpore.
Nā ut marcialis dixit. Viue di recte semꝑ ꝑcrastinat. ho ram. crastina cui sēꝑ dat. m nūq hodie. crastina lux acc epta ē dū crastina lux ē. du uenit ꝛ nō dū ē. incipit ēē dolēs. dās eīs nūc ceis aliud p mittas. ꝛ ecce dū ceis multi plicas ipsē ꝛ hora fugit. Et lig inudicādo ꝛ gsilius. ꝛ ī ista m ora sit ualde utilis. ut. ē. di ctū ē ī gsiliōe tm̄ ad dn̄m ē mora multū piculosa. ꝛ ēē quādoq; mortifera ꝛ pōt dia ut ouidius ep'lar dixit. Que cūq; equor hēt. q̄cūq; piculi tellus. tā lōge suspicor ēē mote. nec celas aliq̄ ī malū

io. ut in alius religiosis locis
timuo. pre saluari uel deo fu
ire. non enim religio est tam in lo
co tereno quam in hominis corde nam
cum deus sit ubique. potest quis
libet ubique deo seruire. unde
marcialis quidam suo amico
qui uocabatur Iouianus qui cum fu
giendo deo sepe mutabat loca
dixit. Cur adeo gaudes mo
tu Iouiane locorum. cur tam se
pe fallis anque leuis es. signat
enim motum animi mutatio loco
rum non corporis. Et sicut est concussis pon
dus habere stabilis sub pondere gl
eba quieta est. diripitur puluis pl
ouitate sua. nec animus loci
uarietate. uiuere conatur. Sed mentis
diuersitas properatque tenax. hinc
in seneca epistola dixit. Non conua
lescit planta que sepe transfertur.
Et alibi. non multum ad tranquil
litatem locus confert. animus est qui sibi
commendat omnia. Quies enim sui
et tranquilitas ... quieto animo esse si
potest. Unde idem dixit. nulla pla
cida est quies nisi quam ratio composu
it. nam in totum quies inquieta est sine
tranquilitas uitio incausso
accedo. Et alibi idem dixit. Qui
per derectum mare transeunt et urbes in
uicem ciuitatis non mutatur. Et
in quadam alius philosophus dixit. bene
uiuere omni loco poteris si te ipsum
statuas. non ergo destituere uel diuertere
in ... debes. sed animum et cor tuum
et mentem tuam perdiens uirtutibus
ornare. et non solum cor arman
dum est sed corpus totum. ut enim
apostolus in epistola ad ephesios circa
finem. State ergo succincti lumbos
uestros in ueritate. et induti loricam
iustitie et calciati pedes in prepar
atione euangelii pacis. in omnibus su
mentes scutum fidei in quo possi
tis omnia tela nequissimi extingu
ere. Et galeam salutis assumite
et gladium spiritus. quod est uerbum dei.
Et non solum animus perdiens est
corpus armandum sed etiam uestibus
notabilibus ornandum et induendum et

non negligendum. ne forte mens
male composita uideatur. dixit enim se
neca. malus apparatus exte
rior. male composite mentis indicium est.
Ornatus autem sui cultus cor
poris modum non excedat. ut
enim ouidius epistolarum. Sit paul a
nobis iuuenes ut femina comp
ti. fine coli modico forma ui
rilis amat. Inde in quodam sapiens di
xit. Caudet nequis aut turpius
effingato uiro. Compones ergo pri
mum mentem tuam. tecum consistas. non ua
cillando et instabiliter querendo aut
enim seneca in epistolis. primum argu
mentum composite mentis existimo posse
consistere secum morari. Idem in quar
to dixit. Conueniet quod secum di nulli
ssidet ipse. postea uero cum bonis
hominibus bene recteque uiuas. non
solitarie uiuendo sed semper bonam
societatem affectando nam ut idem
seneca dixit. non potest aliquid
bonum esse nisi cum homine. Et alibi
Nullius boni sine socio iocunda
possessio est. Si enim bonum socium
semper tecum habueris minus pec
cabis. nam ut idem dixit. Magna
pars peccatorum tollitur si pecca
turis testis assistat. Tu ergo cum pec
care cupis recordare quod
deus cum celesti curia te uidet
tamque peccati testis et iudex eius f
uturus. Et in ysopus dixit. Sic
adeo noli timere confidens soli.
Cuilibet ipse pari conpesceris
ut sociari. Et salomon dixit. me
lius est duo simul esse quam unum.
habent enim emolumentum societatis.
si unus ceciderit ab altero fulcietur.
ue soli quia cum ceciderit non habet
subleuantem. et si dormierint duo
fouebuntur mutuo unus quomodo
calefiet. et si quis preualuerit contra
unum duo resistunt ei. funiculus tri
plex difficile rumpitur. Et marci
alis quidam prudens dixit. Simi
le uas soli quod dum cadit ipso leu
ante. non habet in se ipso ipse sibi
composuit. facere dum tempus
est. dum spiritus habetur sodalem

De vita activa et contemplativa (left margin)

cit ut se se nemo invaro-
velit. Cum socio socius pariter pondere
a furti. Si partitur vera fides
socii. Fervescat amor vehementer.
Adeoque pericula rupi. Si simul perplexi
rumpitur exitiali. Forte quod ve-
lles socium reperire fidelem. Si pri-
us mores eius et vita negetur.
Consideratione autem ad dominum at-
tenta poteris de duabus vitis eli-
gere. De vita activa et contem-
platiua.
Videlicet activam.
Vel contemplativam vitam. De qui-
bus homines multa cogitando
aliquando quasi valde dubitatur quam
eligere velint. Sed tullius
de activa vita dixit fructuosi-
or autem hominum generi. et ad claritat-
tem amplitudinemque aptior est vita
eorum qui se ad rem publicam et ad ma-
gnas res gerendas ad commodi
verterunt. Et item de eadem tullius dixit.
Magis est secundum naturam pro omnibus gen-
tibus si fieri potest conservandis aut iuvan-
dis maximos labores molestias-
que suscipere quam vivere in solitudi-
ne non modo sine ullis molestiis
sed in maximis voluptatibus habun-
dare. et omnibus copiis ut excellas
alios pulcritudine et viribus.
Quo circa optimo et splendidis-
simo quisque ingenio longe illam vitam
ante hanc anteponit. Quare efficiat
hominem naturae obedientem homi-
nem nocere non posse. Et alibi scriptum
est. Hic est enim naturale quam glor-
re naturae vivere. De vita autem
contemplativa que otiosa sive pacifica
nulla dicitur id tullius dixit. Multi
autem et sunt et fuerunt qui eam quam dico
tranquillitatem expetentes a negotiis
publicis se removerunt ad otium-
que perfugerunt. In his nobilis-
simi philosophi longeque principes et
quidam homines severi et graves
nec populi nec principum mores fer-
re potuerunt. Vixeruntque non nul-
li in agris delectati re famili-
ari sua. et eorum quidam contenti su-
o et parvo. Neutrorum contemnenda
sententia est. sed facilior et tutior. et minus
alius quilibet aut molesta vita est con-
tra. Unde ihesus syrac dixit. Fili
ne in multis sint actus tui. non di-
vites te in omnibus verum. nec
omnis aura moveat te. Et dominus in
evangelio dixit marthe que in actu
erat et satagebat circa frequens
ministerium. Martha martha
sollicita es et turbaris erga plurima.
porro unum est necessarium. maria
optimam partem elegit. que non au-
ferretur ab ea. Et ideo dixit.
quia in contemplatione erat circa pe-
des domini et audiebat verbum illius.
Et apostolus dixit. Nemo militans deo
implicat se secularibus negotiis.
Et ideo dixit quidam philosophus.
Qui vult mundum relinquere ni-
tatur ne aliquid teneat quod sit il-
lius pretium quam tanti valet
ac si paleis ignem extinguere. Et
alius philosophus dixit. Si deo servire
et militare vis omnia que sunt ipsius mundi
contemnas. Et quidam alius dixit.
Cavendo hoc seculum preteritum et vincens
lucrabis. Seculum enim est quod post insta-
bilis. cuius introitus ... marris. ut-
erus. exitus mors est. et exitus. ut
alius philosophus dixit. Et ideo autem qui-
is potest in hoc seculo cum instabile sit
aliquid stabile habere vel quis potest in h-
ac vita aliquid durabile cum sit
omnia transitoria habere. Hec tibi fili
carissime de amore et dilectio-
ne ... et alia ... et infor-
ma vite brevis et summatim se-
cunde ... non tamen ad plenum propter
pravitatem mee ... Verum quia ut
ait lex. Qui non subtiliter fac-
it etiam dat laudabilior est eo
quod prius inveniret. Tu in ... di-
vi potentis nomine exigente ab
eo tibi parvo hoc opusculum emen-
dabis et augere studebis. et cum deus
dederit est gratiam vitam mutabis
vitia et peccata tua vinces atque
fugabis ut merito valeas u-
... nuncupari. Viriliter ergo
age confortare. et ... et susti-
ne dominum. et ad regnum celorum
... pervenire. ad quod ille nos.

ut c. de veteri iure enucleando. l. j. §. fina. q. (right margin)

conducat que sine fine vivit et regnat amen.

Explicit liber de amore et dilectione dei et proximi et aliarum rerum et de forma vite. Quem Albertanus causidicus brixiensis de hora sancte agathe compilavit ac scripsit cum esset in carcere domini imperatoris federici in civitate cremone, in quo positus fuit cum esset capitaneus gavardi ad defendendum locum ipsum ad utilitatem comunis brixie. Anno domini millesimo ducentesimo trigesimo octavo die [illegible] exeunte augusto in die sancti alexandri. quo obsidebatur civitas brixie per eundem imperatorem. Indictione xi.

Hic est sermo quem albertanus causidicus brixiensis de contrata sancte agathe composuit et edidit inter causidicos ianue et quosdam notarios super confirmatione vite illorum tempore domini manuelis de madio potestatis ianue currente m.cc.xliij. in domo domini petri de nigro causidici. in die sancti nicholai. recitavit.

Congregatio nostra sit in nomine domini, a quo omne datum optimum et omne donum perfectum descendit a patre luminum apud quem non est transmutatio nec vicissitudinis obumbratio. Licet a sapientibus dictum sit. Inter sapientes [illegible] loqui [illegible]. Tamen [illegible] non de mea scientia sed de [illegible] christi [illegible] qui dixit. Vos non estis qui loquimini sed spiritus patris mei qui loquitur in vobis. Confisus in divina benignitate audacter loquar inter vos sapientes verba domini dicentis. Vos estis sal terre, quod si sal evanuerit in quo salietur, ad nichilum valet ultra nisi ut eiciatur foras et conculcetur ab hominibus. Quamvis verba ista dicta sint apostolis per dominum nostrum ihesum christum, tamen vobis sapientibus pro multitudine quadam verba predicta vos esse sal terre et dici possunt. Ut sic per apostolos ipsum reducendi sunt ad saporem fidei et dulcedinem eterne vite, ita et per vos unumquemque sapientia reduci debent omnes actus hominum ad vos confluentium causa consilii vel adiutorii ad saporem amoris et salsedinem iustitie ac dulcedinem precepti iuris.

Scire namque debetis fratres quod creatores nostri qui nos et animos nostros creavit in nobis cuilibet nostrum apposuerunt tale dictum. Accipe salem sapientie ut tibi sit adiutorium eterne [illegible]. Tale sapientie in ore habere debemus secundum beatum paulum qui ait in epistola ad colocenses. Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere. Scire videndum est que sit inimicus sapientie, que sit sapientia, que sit sapientie commoda.

Initium sapientie est timor domini, ut propheta dicit. Nam qui timet deum omnia timent eum, qui vero non timet deum timet omnia, ut quidam philosophus dixit. Et alius dixit.

Timor domini sit negotiatio tua et veniet tibi lucrum sine labore.

Sapientia vero est perfectum bonum mentis humane, ac divinarum et humanarum rerum scientia, ut dixit seneca. Sapientie vero commoda sunt infinita. Nam dicit salomon in proverbiis.

Melior est sapientia cunctis pretiosissimis opibus, et omne desiderabile ei non potest comparari. Et item dicit sapientie, soror mea es, et prudentiam voca amicam tuam. Et item posside sapientiam quia auro melior est, et acquire prudentiam quia melior est argento. Et idem alibi dixit.

Vinum et musica letificant cor, et super utraque dilectio sapientie. Et preterea est sciendum sapientiam talem esse virtutem quod sine studio sapientie nemo beate vivere potest et sine sapientia animus eger est, dicit seneca in epistola dixit. Sapientia enim animum firmat et fabricat vitam disponit, regit actiones, agenda et omittenda demonstrat. Sine hoc nemo debet vivere. Sapientia docet ut deum sequaris. Fortis civis hoc [illegible]

hic est sermo quem albertanus causidicus brixiensis de contrata sancte agathe composuit et edidit inter causidicos ianue et quosdam notarios super confirmatione vite illorum tempore domini manuelis de madio potestatis ianue currente m.cc.xliii. in domo domini petri de nigro causidici in die sancti nicholai.

git ut ad legem suā quisq;
uiuat. uel arōne uiri disse
rat. Et ita hoīem sapiētē faciat
ut quodam phō. dicitur. sapiens
oēs fert arma dū cogitat. dr
sapiētia sciā sapore uirtutū
dita. Ad hoc ū hūnt sciam sapo
re uirtutū cōditā. videmus q
d sit sciā quid uirtus sit z aliq
mō sapore uirtutū cōdit.
Sciā est nobilis pa q distribu
ta suscipit icemtū z auarū do
ignata psore. n publicē cito
dilabitur. publicari g debet
i dispari sciā ut. augustinus z tē
nitū recipiat. Et seneca de for
mula honeste uite dixit. Jul
lius i prudētiā despiciat uiri
simon ipe. Et locq nū paciēs seue
rus acterius. plaris nō aspernis
sapiē cupidus z docilis. q sciet
est arrogātia paulū ip pcies q
nescivisse est occultinoē ignorāti
e benigne pauli ipari. virt
aūt sim beati aug. est habit
us bū cōstitute sm humanā na
turā cōsentaneus rōni. Condit
uō sciā sapore uirtuti z ad sap
ientiā reduit ut pei reducitur
actus hoīū ad saporē rōis. z illis
cōme uisione z uiris pceptorū du
ccendū. duobz modis. uidelicet
locucioē septēplici z uirtutis ex
citio triplici. Inprimis namq; cum ho
es ad nos cōfluūt cū cōsiliū uel a
uxiliū querendi. cuique debēus ut
eos uenire z diligē uidēmur. Ita
nō debemus eos alloqui bñ z bñ
eis dicē. ut eos trahamus ad nrām
amicitiā nā ut ait salon. Pa
piū amicicie ē bñ loqui. male
dicē ē exordiū inimicicie.
Scda uō allocutioē debemus l
oq dulcis. z dulcia uba pfer
re nā ut id ait. ūbū dulce m
ultiplicat amicos. z mitigat
inimicos. Jn dē z dica cōsueuit.
Silua tenet leporē sapie
tis ligua leporem. Et pāfilus
dixit. Exercitat z nutrit facū
dia dulces amores. Tercia uō
allocutioē debemus loqui
molliter. z molles. sermones
pferre. nā ut id dixit. mollis
sermo frangit irā. sermo ē d
urus suscitat furorē. Quar
ta uō allocutioē debemus loq
pulcre z honeste. z pulcra
uba pferre turpibz penitus o
missis. nā dū bemus paulus
Turpia colloqa bonos m
ores corrupūt. z seneca de for
mula honeste uite dixit. A
bis q turpibz abstineto. q li
cētia eorū impudētiā nutrit.
Et salon dixit. hō assuet u
bis impis nō erudietur cū
tis diebz uite sue. z socrates
dixit. que facē turpe. ē et
dicē honestū puto. Quarta
uō allocutioē debemus loqui
cōposite z uba cōposita z orn
ata. dicē. nā ut salon ait.
Fauus mellis uba cōposita.
dulcedo aīe. z sanitas ossium.
Et cassio dorus dixit. loq
oibz cōe gmū ē solus ornatus
ē q discernit i doctos. Sexta
aūt allocutioē debemus loq sa
ens ut ea q pferrimus certa z co
gnita sint. vnde quidam sapiens
cū interrogat esset ab alio q in
pset optime. dixit. Respondit. Si im
modo dixit q bñ scieris. nō eñ
debemus dicē uba obscura. l ab
igua. ut sophistica. nā melius i
ter est tacere. q ul negē
an obscure. Respondere. quū ad iur
ētā dimittat in interrogāte ut lex lex.
dicit. vnde z quidā phs dixit.
Clauū ē mutū eē. q q nemo
intelligat dicē. Et ibi syrus di
xit. qui sophistice loqr odi
bilis erit omi re fraudabit
quia nō data illi a dnō grā ē.
Septiā aūt allocutioē debe
mus loq sapiēs. et ne dolo fin
ude z malicia bona mēte z i ten
tioē. z sine alterius lesione. z ita
septēplici tali allocutioē cōdi
tur sciā uirtutū sapore. Con
ditur etiā ut pdixi tplici uir

tutis exercitio. nam ut ait tullius. omnis uirtus tribus in rebus uertitur. quarum prima in perspiciendo est. quid in unaquaque re uerum sincerumque sit quid consentaneum. quid consequens. ex quibus quaeque gignantur. que cuiusque rei causa sit. alterum est cohibere motus animi turbatos. et appetitiones obedientes efficere rationi.

Tertia est rebus hiis quas agimus uti considerate atque scienter. de quibus singulis dispiciamus. In primo quidem uirtutis exercitio quando homines ad nos ueniunt causa consilii uel auxilii. perspiciendum est quidnam sit. quia uirtus pretium colendi est. que solidos homines proprios facit. cum ipse deus uirtus sit ut ipso testante qui ait. ego sum uia ueritas et uita. Quod autem adiecit tullius. sincerumque sit ideo dixit quia sincera et purum uirtus spectandum est mendacio penitus fugato. Unde dixit cassiodorus. bonum est unum si [illegible] nichil misceatur adulterium. Et dominus dixit. diabolus est mendax et pater eius. Et salomon dixit. potius diligendus est fur quam assiduus in mendacio. Secundo non quod adiecit consentaneum scilicet in negotio nobis proposito inspicere debemus utrum negotium illud consentaneum sit rationi an non. Similiter inspiciendum est quod dicitur huic negotio et quod consentiatur. ad hoc ut cognoscamus utrum negotium perduci possit ad effectum an non. quod autem consequens ideo adiecit. quia quedam in principio uidentur bona ex quibus multa mala sequuntur. In omnibus enim bonis duplicia mala inueniens ut sapiens dixit.

Deinde inspiciendi sunt ex quibus que gignantur et que cuiusque rei causa sit. Unde dixit seneca de formula honeste uite. Cuiusque rei causam require et cum initia inueneris exitus cogitabis. Inde in pamphilo dixit. Principium finemque simul prudentia spectat. Rerum finis [illegible] et [illegible] deus. Ubi principium finemque circumspice ibi. ut melius possis premeditata loqui. In secundo non uirtutis exercitio cohibere debemus motus animi turbatos et appetitiones obedientes efficere rationi. quod tibi debet dupliciter intelligi ut cohibeamus motus nostri animi turbatos et cohibeamus motus turbatos animi loquentis nobiscum. nam in negotio nobis proposito statim recurrere debemus ad deum et ad conscientiam nostram et ad modum galli qui cum cantat cum alis se ter percutit si motus nostri animi in aliquo sit turbatus. uel odio uel amore uel prece uel timore et uel in iudicio uel aliquo denique excessu. predictos motus animo penitus repellere debemus. deum et conscientiam pre oculis habentes. Similiter si motus animi loquentis nobiscum turbati sit aliquid expediens cum uel alia qua uult ut ei prestemus consilium uel auxilium in mala causa. uel iudicium ei iniquum. uel collusiones uel sicut audiamus id quod ledit pietatem uel existimationem aut uerecundiam [illegible] uel suam. uel et aliquid quod sit contra bonos mores statim deum habentes pre oculis apta fronte debemus animi eius motus turbatos prudenter cohibere eique benigne dicere. amice non possum. quia que facta pietatem uel existimationem uel uerecundiam nostram ledunt. et ut generaliter dicam que contra bonos mores fiunt ea nos facere posse credendum est. nam id demum est possibile quod omnino sit permissum ut leges nostre clamant.

Et si forte amicus uel uicinus uel aliquis potens uel notus instaret ut predicta faceremus uiriliter debemus resistere. et debemus potius adamantinam nos trahi. ad modum calamite que trahit ad se ferrum eum uel illos ad nostrum bonum propositum trahere debemus. secundum preceptum beati pauli dicentis. Noli uinci a malo sed uince in bono malum. Et in tractando consilium catonis qui ait. Noli esse humilis in sapientia tua. ne inimicus in stultitiam se ducatur. nam sine regimine amicitie non est excusatio peccati. si amica cum peccaueris. uicia enim cum iniuria si feceris faciat tua. plus in se dicitur. quibus peccato absequi accommodat et cum sibi par que nocentem adiuuat. Noster [illegible] potentes nec illis inherentibus [illegible] nam ut seneca dixit. et si in causa

⁊ clientelā potentissimi hoīs due
nīs. aut amicicia aut fides ꝑ
denda ē. Vñ salon dixit. ¶ Cudio
cautus apportiore dīscēd. eclīā
magis te inuocabit nō tn̄ lōge
sis abeo. ne. eis ī obliuioēm.
¶ Huc accedunt adfectū uirtutis
exactū. ut tullius dixit. ¶ Tercia
ē rebꝫ q̄s acquirim̄ uti ꝯdecenter
atq; scient. Inquo notate ꝯ ūbis
q̄ illos q. ad nrm̄ ꝯsiliū uel aux
iliū ueniunt sꝫ nob̄ acquire dbe
mus. ⁊ abeis lucri ⁊ cor amicicia
⁊ lucro uti moderate atq; scient
ꝑm uirtutis. ꝑ̄tate. nāꝫ ut idē
tullius dixit ꝑ̄pīū uirtutis ē sta
tuo. ꝯsiliare animos hoīū ⁊ adu
sus suos. i. utilitates adiungere
¶ Vtilitates ḡ ⁊ lucra ꝯmoda ab
eis ꝑ̄ tuis ꝯ̄ dbm̄. nā ut ait aug.
lic; aduocato uende iustū aduoc
atōē ⁊ iuris ꝑito uende iustū ꝯsil
iū. Vñ lucrū h u ꝯmodū dꝫ
eē pulcrū ⁊ nō turpe. dꝫ eē. mo
dratū dꝫ ī eē nālē. Et nō ḡ tantu
rā pulcrū dꝫ eē q̄a turpia luc
ra abhorrēdꝫ sꝫ ꝯ̄terorꝫ. q̄dā ut lex
mea dicit. Vñ seneca dixit. Tur
pe lucrū uelud dispendiū fugito
¶ Et alius dixit. ¶ Lucrū cū mal
a fama dampnū ē appellandū. Co
derandū. dꝫ eē. i. cū in modus
enī ī omībꝫ ꝑ̄uadus ē. vñ dicit
sicut. ¶ Est modus ī rebꝫ sunt c̄
ti deniq; fines. q̄s ultra citraq; ne
q̄t ꝯsistere rectū. ꝯporē enī ꝯmod
ū. et ꝯ. ⁊ modo. nāꝫ ut cassio dor
ait. si ꝯmodū mensurā eq̄tatis
excesserit ui sui nois nō habet.
Debꝫ eē utile ⁊ aē. i. cū ꝯmodo
meo ⁊ alieno nā ut ait lex. ꝑa
tura equū ē nēīnē cū alterius ia
ctura fieri locupletiorē. plus ē
dicit tulli ait enī. Neq; timor
neq; dolor. neq; mors. neq; alīq
d. ꝯ extrinsecus hoī accidere potest
¶ Ita eēꝫ naturā ꝯ eq̄litatio ī cor
ꝑe suū aug. ꝯmodū maxime ꝯ
exiguitate iudicia. nā ut ait cass
iodorus. Vbi oms erudiuitates
ē. dimitte ulle ti ꝯ exiguitate in

dica. ¶ Vñ medicos ⁊ paupes ac
debiles. orphanos ⁊ uiduas ac
miserabiles ꝑsonas libentissime
gratis ⁊ nō ꝑ pecuniā iuuare dbem9
maximū enī lucrū ē ex sibi
⁊ deo seruire ⁊ ita ꝑdictas ī specti
diligunt q; cogitā tali ī ꝑpōsita
locutione. ac ꝑplici uirtutis exercicio
ꝑsumi sciam. nāꝫ sapore uirtu
tū odire ac ꝑsapiam omīs act
hoīū ad nos ꝯ fluctum reducat ad
sapore rōis ⁊ salsedine iusticie
ac dulcedine ꝑceptorū iuris vi
deam itaq; qd sit. rō. qd iusticia
a q̄ sint iuris ꝑcepta. Rō ēt est
q̄dā mētis aspectus q̄ dr nature
imitatō. ut seneca ī eplis dix. Et
diffinit ita. ¶ Rō ē uis discernā
boi ⁊ mali liciti ⁊ illiciti. hone
sti ⁊ ī honesti. cū electiō boi. ⁊
fuga mali. ⁊ inde ī dr. ratiō. i.
rōnis ī ꝯsulto. Et ēt sapor rōnis
multis ē. q; rō bene adhibita
qd optimū sit ēnit. neglecta uō
multis ī ꝑplicat erroribꝫ. ⁊ q. rōn
ē secū portat totū mundū ui
cit. Vñ q̄dā phs dixit. ¶ Siuis ui
cē totū mundū subice te rōi.
¶ Subiciē ḡ nos debem rōi. ⁊ eciā
alios cū qbꝫ uiuim ꝑ̄ssio nrō. ad s
alsedinē iusticie actus hoīū re
ducē dbm̄. Justicia uō ꝑm tulli
ū ē omīū. dnā regina uirtutū
q̄r ut tulli dixit. Fundamentū ē ꝑpe
tue ꝯmdationis ⁊ fame. Justicia
sit q̄ sine q̄ potē ē laudabile. Sene
ca uō diffinit iusticiā dicēs. Ju
sticia ē nature tacita ꝯuentio. ī
adiutoriū multorū inuēta. In
moralibꝫ uō dogmate diffinit
¶ Justicia ē uirtus ꝯseruatrix huma
ne societatis ⁊ cōis utilitatis. Et
leges uō diffinit. Justicia ē ꝯstans
⁊ ꝑpetua uoluntas. ius suū cuiq;
tribuens. Precedit ḡ pietas ac ꝯ
ultas alias q̄ doctrina dicta ꝑ [illegible]
xit ihc xpc. Nā agnosce [illegible]
tua ⁊ usq; ad mortē eā ꝑuenit
eā. ⁊ dns ī pugnauit ꝑ te omīs
inimicos tuos. Juris ē ꝑcepta
maximam dulcedinē hn̄t sꝫ hō

ut c. d' aduocatis diuisim iudicioru l. aduocati

nesse viuet. alim no ledere.
uis suu cui tribue. Serueni
s spoicta i nobis locu habebit
ley dicens. cruitat naqz prnci
cap gliose uocis gsessi mumin
ine. laboranu sue. ucia posterr
osqz defendut. Uoy enim rna. i.
fama nra gliosa erit. Et enim
glia frequs fama de aliquo cu
laude. que fama multu afferet
are d'bem ait enim paulus. quecu
qz bone sut fame h cogitate.
Et ibi sapiens dixit. Lux oculo
ru letificat. aiaqz fama bona
impinguat ossa. et alibi. Curam h
abe de bono noie h enim magis
pmanebit qm mille thesauri
magni et pciosi. Et alius dixit.
Consistit ois uirtutis i fama lata
pateat. Et erimi ossa mumin
ine. scilicet amore ciuiu. Ve
ru e enim inexpugnabile muni
mi. s. amor ciuiu ait tulli
ius qz ait. Onu reru nec e
quid est aptius ad opes tuendas
z retinendas qm diligi. nich
alienius qm timeri. pclare enim h
oies q metuunt oderit. et que
quis odit pisse expetit. nullas
ait opes multoru odiu subsistere
ro psse. z si ant ignotu hist o
odo aut cognitu. ysichi enim
e tulcius. qm i libi tinitur
ul' letimi. necesse est enim ut
multos timeat q multi timent.
Et multa d'fendem ispe mi
ta alioru z nram q esse debet m
agis magna z et posteru nego
agerim cosqz defendemus. in
struendo eos glia uirtutu nam ut
ait tullius. optima hereditas apa
ciutibz tradit filius oiqz patrimon
pstantior. glia uirtutis reruqz ge
starum qr z seneca dixit. nullus
m dies ociu transit. partio noc
te. noctis studiis no uaco somp
no. h succumbo. z oculos uigili
a fatigatos cadentesqz i ope reti
nigatos detineo. posterarum nego
tia gero. q psit ee utilia illis
scribo salutares ammonitiones uelud
medicamina similes eis pono.
Et h q dicit nobis causidicis i
telligant dicta z nobis notis. si
ue tabellionibz. Vere enim i nobis
tabellioibz psimilitudine dici
pot. Uos estis sal terre. quia sic p
sale oes fere c. adunt z sapore
accipiunt. ita p uim officii uestra
pliam oms fere actus boiu odi
nt z saporem firmitatis accipiunt
z dix possit laici. sic nobis h
ttatis nich psunt facere nam
ut ait cassiodor'. nichil e i mundo
tam bona fortuna. qm no aug
eat litterarum gliosa notitia. simi
le sal sapie. cuiqz i ore h'mo
disseminatur i quo sciliet. ficer
ius iudicet. q ut ait cassiodor'.
Tu diu iudex qs dicit q diu uiui
us putat. nomen enim qd abeq
re sumit psuptia no tenet.
Fiet erimi ueri d'fesoes na
ut ibi ait. Vere d'fesor dr qui
innocie d'fendit. Fiet erimi sap
ientes. h stulti. q sapientia
huius mundi stulticia e apud dm
ut dns dix. Fiet erimi tabelli
ones. h dolosi z falsariu de qlibz
nim dici potit cu psalmista. q ait.
Cuius os amaritudine z dolo
repletu e. sub lingua ei labor z
dolor. Et de oibz nobis dici poti
Sepulcru patens e guttur eo
linguis suis dolose agebat. uen
enu aspidu sub labiis eo iud
ica illos deus. Gladi erimi cer
z ab hoibz. h z i inferno a diab
olis. hanc inqz i ore sale sapi
entie q nobis pficiat adiuta eter
am. ad qm ille nos conducat q
sine fine uiuit z regnat.

Sermo factus sup illuminatione z sup spuali z corpali refectione. z que sint necia in refectione. ix.

Sermo factus sup illuminatione z sup spirituali z corporali refectione z que sint necessaria i refectione ix.

Optare dm fres u i missione
Sestiuitis pme fuit sui fu
ale atqz indignu mistre
e nobis obire aliqd uitia
tis. fres nu more solito hic co
gregati spoim nre congregationis.

i spiacam . cm illud aliq̃ uolu
ptuositatẽ, pposituȝ ẽe nr̃e cõgre
gatõis ipliciȝ h̃r eam . quaȝ p
a ẽ illuminatõ nã cõsuenim hic
cõgreg ad collõnẽ faciẽdã ut o
leu emat̃ de quo lac̃ illic loc ill
uminet. Secunda cã ẽ . spualis r
efectio qm hic a frib; cu; duoto
ne suscipe cõsueuim̃ . Tercia ẽ
corpalis refectio . qm hic cõci
ruptẽ d̃bem sumẽ . de qb; signa
ri disciaam . Circa illumina
tionẽ scire oportet . q q alios
lum̃ uolũ pbere i se lum̃ d̃bet
h̃re . nã sic lumine h̃o q̃ cecus ẽ
d̃r ẽ q sicecus d̃ucat̃ pret̃ abo
i foueã cadũt . ut i ẽuaglio ũ
tas ip̃a testat̃ . vr g̃ ũm lum̃ h̃
m . aliusq; p̃stim cõferre sacdoq;
ẽ q sic i lumine mõ corporali c̃
sueto ẽ̃tuor infũere debet
uidelicet ignis 7 oleũ . atq; aliq
corpus purũ . Inquo oleũ inf
undat̃ 7 accendi p̃sit 7 ip̃a acc̃es
io . ita 7 i lumine nõ spuali p
dem . iiij . infũere debet . igni
ẽ n̄aq; h̃re d̃bem . hic ẽ dm̃ i cordi
b; nr̃is portare . eiq; memoriã
h̃re atq; illius amore cale fieri
7 q deus ignis sit b̃n testat̃ beat̃
paulus i ep̃la ad hebreos dicẽs et
em̃ deus nr̃ ignis ẽ cõsumẽs . Co
sumit enĩ oĩa nr̃a peccata . hic et̃
ẽ ignis q ap̃los i flamauit atq;
illuminauit i pasca penttecõst
ẽ hic etiã ẽ ignis q apparuit m̃
oysi i rubro . hic ẽ colũpna ignis
q̃ edux̃ pp̃lm isr̃ lineciũ p̃ desertũ hic
i sup ẽ ignis h̃ns carbones d̃so
latorios q dissoluũt corda no
stra ad b̃n faciẽdũ . de qb; dicit̃ p
ps̃a . sagitte potẽtis acute cũ
carbonib; desolatoriis . h̃ũ sũt car
bones quos debem̃ inicẽ sup ca
pita i nimicoꝝ nr̃oꝝ . vt ait bea
tus paulus in ep̃la ad romanos
si esurierit i nimicus tuus ciba ill
ũ . si sitierit potũ da illi . hic enĩ
facies carbones ignis cõgeris sup
caput ei . oleũ uero h̃re debem
us . hic ẽ ardore bonoꝝ opũ iop

uiꝝ . karitatis . hic ẽ oleũ de quo
d̃r i ẽuaglio d̃ decẽ uirginib;
quaꝝ quiq; erãt prudentes 7
quiq; fatue . prudentes uõ
hora uenerũt lãpades suas oleo
7 i trauerũt cũ sponso ad nuptias
fatue uõ nõ suppsiũt oleũ secũ
7 ideo exclusẽ sũt a nuptiis di
cẽtq; eis illis amẽ dico uobis .
nescio uos . hoc oleũ d̃bet ẽe p
urũ nulliq; putredini admix
tũ . ut ergo purũ lum̃ 7 utm̃ u
aleat dici . nã cũ faciem̃ opa k
aritatis nõ d̃bem̃ h̃re cũ u
na gl̃ia admixta . vñ dicitũ ẽ i
ẽuaglio . cũ facis elemosinã
noli tubi canẽ . hic secto ut ne
sciat sinistra tua qd faciat . d
extera tua 7 pr̃ tuus q̃ uidet
i absconditu reddet t̃ . nõ enĩ
obliuiscet̃ d̃s d̃ opib; karitatis
sz i die iuditii dicet . Esuriui
7 dedistis . m̃ manducare sitiui
7 d̃disti m̃ bibẽ . nudus fui
7 cõp̃uistis me hospes fui 7 col
legistis me . infirm̃ 7 i carcẽ f
ui 7 uisitastis me . venite 7 p̃cip
ite regnũ 7c̃ . tret 7 d̃bem̃ fac̃e
h̃i opa i tuitu . ul̃ . p̃ p̃fessione s
y laritꝰ nã ut ait aug̃ . Qui in
dat . paupi nõ ut reficiat in
seria i digentis . sz ut remo
ueat tediũ impetitis . i re
podit uinũ . Et ẽte opa caritat
is mito cõparant̃ . oleo . qa sic
oleũ cuicũq; loqri appositũ sup
eminet . siũ sup ponat̃ . siũ s
ponat̃ ita 7 karitas et opa omib;
uirtutib; sup eminet . vñ dic̃
beat̃ paulus in ep̃la p̃ma ad co
rinthios . Nũc aũt manẽt fid
es spes . karitas . tria h̃ . maior
aũt hoꝝ ẽ karitas . 7 sic . ẽtiq
oleo m̃tiali triplici fũgim̃
uidelicet . ad illuminationẽ 7
ad condiẽda alia cibaria . 7 ad unct
ionẽ . ita 7 d̃ isto oleo spuali .
.i. karitatis d̃bem̃ triplic̃
frui . s . ad illuminationẽ . qua
p illud pueim̃ aduersũ lum̃ u
idi . 7 ad condiendas alias u

Virtutes quia sunt. karitate
et hec virtutes nichil sunt ut pau
lus in predicta epistola dixit. et ad unctio
nem dilig'endo iusticiam et odio ha
bendo iniquitatem ad exemplum christi. de quo dicit
propheta. dilexisti iusticiam et odisti in
iquitatem propterea unxit te deus de
us tuus oleo leticie pre consortibus
tuis. Et ibi sequitur dixit. Filia
gonizare pro anima tua et usque ad mor
tem certa pro iusticia et dominus expugnabit
ut pro omnes inimicos tuos. Sicut
predicta opera. karitatis non fieret
pura intencione. sed excusata gloria vel
aliter. hoc oleum non esset purum sed taciens
hoc accepisse in cede sua et diceret o
leum peccatorum de quo dicit propheta. Ole
um peccatoris non impinguet caput
meum. Tercium autem in tercium
de. hoc est corpus aliquod purum quod ac
cedatur. i. corpora nostra debent esse
pura ut in huius oleum predictum bene in
fundatur et accendi possit. ea namque
purificare debemus et omnem p
utredinem peccatorum a nobis rem
ouere. Peccata prime que sunt. vii. videlicet
ocet solitudo. defensio. indig
natio. timor desiderium. emu
latio. pena de quibus omnibus mentionem
facit paulus in epistola secunda ad cor
inthios circa medium. ubi dicit
Que enim. secundum deum est tristicia
penitentiam et solitudinem habere debe
mus emendandi que deliquimus. Defensionem u
ero debemus facere. i. habere. quia nos de
bemus defendere a peccatoribus delictis
vel a peccando. Indignationem vero de
bemus habere. i. indignari contra nos ipsos
si forte cadimus in predicta delic
ta vel alia peccata. Timorem vero
semper debemus habere. ne forte
incidamus et recitamus ab opera. Quia
beatus homo qui semper est pavidus.
Initium enim sapientie est timor domini.
Unde propheta dixit. et est quidam philosophus dicit
Qui timet deum omnia timent eum.
qui vero non timet deum. timet omnia.
Et alius dixit. timor domini sit ne
gotiatio tua et veniet lucrum sine
labore. Desiderium vero debemus habere
semper proficiendi in melius. emulationem
non habere debemus. i. secundum quod illos se
que debemus imitari. penam vero de le
vibus sustinere. hoc est corpora nostra af
fligere vigiliis et ieiuniis et aliis op
eribus bonis et sic per predicta opera prime
corpora nostra ita fuerint depurata
bene poterit in huius oleum infundi ergo
addendum amorem bene poterit. Quantum
in ad illuminationem verum est necesse
in ut dixi videlicet ipsa accensio
ut cum lucis evangelis. Ignem ve
nimus in terram. et quod volo nisi ut accen
datur. Et accendi debet ignis amoris
in cordibus nostris per cogitationem ipsorum
corporum circa opera. karitatis. Ad m
odum facies que semper quanto magis agi
tatur. tanto magis accenditur et in maio
rem flammam erigitur. Unde propheta ysa
ie. quinto. Cum effuderis animam tuam
esurienti et animam afflictam repleveris
orietur in tenebris lux tua et tenebre
tue erunt sicut meridies requiem tibi
dabit dominus deus semper et implebit splendoribus
animam tuam salvabit et ossa tua lib
erabit. et eris quasi ortus irriguus et
sicut fons aquarum cuius non deficient
aque. Et ibidem precedit. frange pa
nem tuum esurienti et cum videris nudum op
eri eum et egenos vagosque induc in
domum tuam et carnem tuam ne despex
eris et tunc erumpet quasi mane lumen tuum
et sanitas tua citius orietur. Et in to
bia dicit. de substantia tua fac elemosinam
tuam. et noli avertere faciem tuam ab
ullo paupere. ita enim fiet ut nec
a te avertatur facies domini. Que
facies vera lux est. ut beatus iohannes
dicit. Erat lux vera que illuminat omnem
hominem venientem in hunc mundum.
Et ibidem idem tobias dixit. quomodo
potueris misericors esto. si multum ti
bi fuerit habundanter tribue. si exiguum ti
bi fuerit et exiguum impertiri stude. premium
enim bonum tibi thesaurizas in die ne
cessitatis. Quoniam elemosina ab omni pecca
to et morte liberat. et non patitur
animam ire in tenebras et ita orto
accenso lumine in nobis poterit dici
cum propheta de nobis. lux orta est iusto
et rectis corde leticia sicut
et cum deo vera lucem est. Unde in salom

dixit. Lux oculorum letificat animam et fama bona impinguat ossa. Et idcirco dicere possumus cum beato paulo. Eratis aliquando tenebre nunc autem lux in domino. ut filii lucis ambulate. fructus autem lucis est in omni bonitate. et iusticia et veritate. Ambulare itaque debemus ita ut lumen duret nec extinguatur. quod facere possumus duobus modis. videlicet per scientias et si ea removerimus a nobis que consueverunt lumen obesse. Illudque extinguere quod in eo indinoscitur. vi. in dicit. Impuritas luminis remocio luminis vel a lumine vetus sive aura obstaculum lumini appositum. Occultatio luminis et luminis singularitas.

De impuritate luminis satis dixi nobis. Si autem remoti estis a lumine vel lumen a nobis nimis est remotum ita ut non clare videamus. fugiat dictum prophete qui ait. Accedite ad eum et illuminamini. et facies vestre non confundentur. Quod facere debemus primam eius opus. auferendo a nobis peccata et vicia. Vicium autem et causa quod consuevit lumen extinguere a nobis removere debemus. Hec est superbia que in vento comparatur.

Dixit enim marcialis. Et heret et pacem ventosa superbia tollit. Quare pectus est removenda. Odibilis enim est coram deo et hominibus superbia. et execrabilis omnis iniquitas. ut ipse syrac dixit. Qui et ait. Obiurgatio et iniurie annullabunt substantiam et domus que nimis locuples est annullabitur superbia. Et iob dixit. Si ascenderit usque ad celos superbia et caput eius nubes tetigerit. quasi sterquilinium in fine perdetur. Et salomon dixit.

Ubi fuerit superbia ibi et contumelia. Ubi autem humilitas ibi et sapientia simul cum gratia. Obstaculum non lumini oppositum est auferendum quia si corda nostra fuerint aperta et virtus obsessa debemus illa primum auferre atque penitus removere. lumen enim talis nature est quod ubique diffunditur. si obstaculum ei opponatur non sicut hostio concluso domus est tenebrosa eoque aperto statim fugantur tenebre lumine subintrante ita deus qui est lumen stat ad ostium cordis nostri et pulsat ut ipse met testatur dicens. Ego sto ad ostium et pulso.

Et si obstaculum peccatorum auferatur statim lumen Christi subintrat totumque cor ad dei amorem illuminat. Occultatio non luminis removeri debet. quia ut ipse met dominus ait.

Nemo accendit lucernam et ponit eam sub modio sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. non enim debemus abscondere lumen sciencie nostre. Sed omnibus eam in dicere quam in factis adulti lumine ostendere atque tribuere non [illegible] nulli.

Fructus ingenii atque virtutis omnisque prestantie tunc maximus capitur cum in proximum quemque confertur. peccatum est enim utilia occultare. Unde scriptum est. Invidia lucet qui recitamus. Sibi

Crimine se fedat qui quod sapit invide celat. Et enim dictum est in mateo. Nichil sunt que nil abscondita perit. Sollus humi cellus et clausus sub pectore sensus. Singularitas denique luminis auferenda est quia enim sciencia nostra debet omnibus lucere atque conferri singulariter quando confertur tamen in uni parti accepto personarum potentum. vel amicorum. vel propter pecuniam vel odio. vel timore alicuius iudicatur. vel fit quod non prelatus quem peccatum mortale. ut leges et omnia iura proclamant. Hiis itaque sex impedimentis a lumine sublatis. verum lumen dante domino poterimus habere. aliisque conferre atque tribuere.

Et sic accedimus ad secundam. cum prima nostre congregationis. scilicet ad mentem ad unum de refectione spirituali que hic a fratribus cum devocione recipere consuevimus circa quam sciendum est quod sicut in refectione corporali habere debemus panem. et aquam. vinum. et alia cibaria ita in refectione spirituali similiter debemus habere panem hic et celestem. scilicet vite et intellectus. de quo legitur in libro sapientie. Cibabit illos pane vite et intellectus. et aqua sapientie salutaris potabit eos. panis vite est panis lacrimarum. et compuncto peccatorum de quo pane dicit propheta. Cibabis nos pane

consus.

lacrimas et potum dedisti nobis in lacrimis in mensura. Per hunc panem pervenimus ad panem vivum. hic est de quo ait: ego sum panis vivus qui de celo descendi. Et hunc panem manducant angeli et manducare debet homo propheta testante qui ait: panem angelorum manducavit homo et cibaria dedisti eis in habundantia. Hunc panem qui oblivis-citur manducare arescit ut ait de se propheta: percussus sum ut fenum et aruit cor meum quia oblitus sum comedere panem meum. Hunc ergo panem die noctuque cum affectione magna debemus a domino postulare ut ipse in oratione sua dixit.

Panem nostrum cotidianum da nobis hodie. Aquam debemus habere sapientie ut dixi et doctrine celestis. quam aquam promisit Christus samaritane dicens. Dabo tibi aquam salientem in vitam eternam. vinum vero habere debemus compunctionis peccatorum nostrorum de quo vino dicit propheta. potasti nos vino compunctionis. Per hoc vinum pervenitur ad vinum vivum hoc est ad celeste mustum novo et veteri vetusto. de hoc vino mero plenus est calix in manu domini ut ait propheta. hunc humiliat. hunc exaltat quia calix in manu domini vini meri plenus mixto. Alia vero cibaria ad plenam refectionem habere debemus. i. omnia verba dei et de deo loquentia. nam ut ipse ait.

Non in solo pane vivit homo. sed in omni verbo quod procedit ex ore dei. Cibus enim noster debet esse facere et adimplere verba et voluntatem eius qui misit nos ut ipsemet de se dicit. ait enim.

Meus est cibus ut faciam voluntatem eius qui misit me. Hinc accedamus ad tertiam causam propter quam convenimus. hoc est ad refectionem corporalem quam cum karitate hic consuevimus percipere circa quam modum certum debemus servare tam in refectione et in refectione et post refectionem. Ante refectionem debemus observare septem. quibus versibus continentur. Scilicet timor in dapibus. benedictio. lectio tempus. sermo brevis vultus hilaris. pauper adest egenus.

Timorem certe habere debemus cum dapes nobis apponuntur ne forte nimis comedamus. ut in aliquo divino officio amittamus. Iuxta illud. beatus homo qui semper erit pavidus. Si enim Adam timuisset de paradiso proiectus non fuisset.

Benedictionem in reverentia debet [?] illis. non dixit et fregit. Lectio et tempus in [?] debet quia debemus sicut religiosi sumus facere legi tam mensam plenariam et sacram orationem tamen expectare. tamen quod [?] ut de [?] legitur in decretis. xliiii. di. c. non licitis. Sermo vero brevis debet adesse.

Iuxta illud. In multiloquio non deerit peccatum. Et est secundum Catonem qui ait.

Loquere pauci in convivio. Vultus vero hilares debemus habere secundum beatum paulum dicentem. Hilarem datorem diligit deus. Et iterum. qui miseretur in hilaritate. Et est iuxta dictum Iesu Sirac qui ait. In omni dato hilarem fac vultum tuum. Pauperes quoque debent egenus iuxta verbum domini dicentis. Date elemosinam et omnia dabuntur vobis et iuxta verbum apostoli dicentis. Date helemosinam et omnia munda erunt vobis. Et est secundum verbum cuiusdam sapientis qui ait.

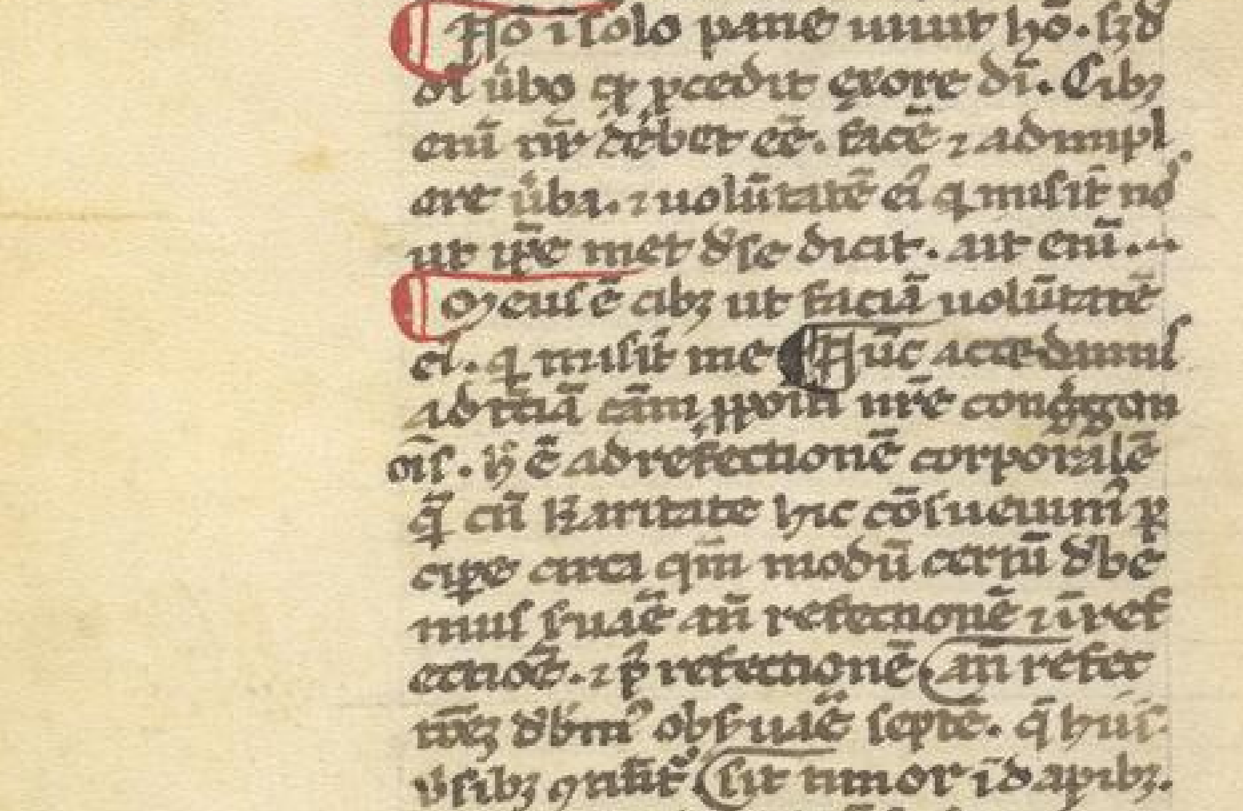
Quicquid es in mensa primum de paupere pensa. nam deum pascis cum pascis amicum dei. pauper in spe non [?] et spe deus. In ipsa autem refectione quattuor debent abesse multa vero adesse. Quattuor vero debent abesse que continentur hoc versu. absint delicie detractatio crapula murmur.

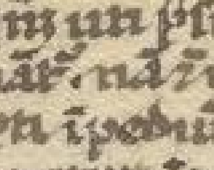
Delicie debent abesse non enim debemus delicias ut delicata cibaria debemus licet illis quibus [?] pro simili absque dissidio sumantur. nam in vilis cibi appetitu acceptor impediret perfectam abstinentiam ut legitur in decretis d. xli. c. Delicie. Detractatio vero debet abesse. quia non debemus detrahere cibis. nec fratribus eorum sive quemcumque alium. iuxta verbum pauli. neminem detrahentes. Crapula etiam debet abesse secundum verbum pauli dicentis.

Non in crapula et ebrietate. Murmur denique debet abesse. iuxta verbum pauli dicentis in epistola prima ad Corinthios

vivus

benedixit et fregit

neque murmuraveritis. sicut quidam
eorum murmuraverunt et perierunt
ab exterminatore. Et in Salomo-
ne dicentem: Custodite vos a mur-
muratione que nichil prodest. quia
sermo obscurus in vacuum non ibit.
Gula non debet esse in refectio-
ne. nam modum servare debemus in qua-
litate et equalitate. et in multitudi-
ne ciborum. ac varietate. In quali-
tate. quia non debemus nimis
comedere. ait enim Seneca de for-
mula honeste vite. Ede citra cr-
apulam bibe citra ebrietatem. v-
ictus tuus sit facilis. nec ad vol-
uptatem sed ad cibum accedat palati
tuum fames excitet. non sapores.
hanc per sanam ac salubrem vite tene-
formam ut tantum corpori indulgeas
quantum bone valitudini satis est.
ut idem in epistolis dicit. In qualitate non
debemus modum servare. quia non debe-
mus curare qualia sint cibaria. sed
sufficiant nobis dummodo non bene con-
dita. Item debemus expectare secundum
Senecam qui ait in epistolis. Fames red-
det malum panem bonum et tenerum
ideo non est ante edendum quam illa
impetret. In multitudine non ciborum
et varietate debemus modum serva-
re. ut ait Ihesus Syrac. Noli esse a-
vidus in omni epulatione nec effun-
das te super omnem escam. in mul-
tis enim escis erit infirmitas.
Sic et de potu idem dicit. Sanitas
est corporis et anime sobrius potus.
vinum multum potatum irritat-
ionem et iram et ruinas multas facit.
Et Seneca in epistolis dicit. bone
valitudini contraria est alimenta v-
aria. et in nostris corporibus aliena. Pre-
dicta utraque servando possumus in
per paupertatem vitare sanitatem
servare. et iram dei fugere. Paupertat-
em turpem fugiemus. quia ut
ait Ihesus Syrac. qui diligit epu-
las in egestate erit. Et item idem
ait. pessima est paupertas que a gula
procedit. Et item. qui amat vin-
um et pinguia non ditabitur. Et
rursus operarius ebriosus non

locupletabitur. et qui spernit mo-
dica paulatim decidet. Iram
non dei potius sic fugere qui-
a irritatur deus pro gulosit-
atibus. ut psalmista dixit. mand-
ucaverunt et saturati sunt nim-
is et adhuc esce eorum erant in
ore ipsorum et ira dei. ascendit su-
per eos. Similiter nos sic potius
observare. quia ut ait Ihesus Syrac.
Propter crapulam multi obierunt qui
autem abstinens est adiciet sibi vit-
am. et habebit certum salutis corpus
qui est super omnem censum. Sanitas ut
ait idem. non est census super censum s-
alutis corporis nec est oblectamentum
super cordis gaudium. Vitare itaque
debemus comessationes. crapulam. eb-
rietates nimias et maximas
et frequentes atque delicatas comessati-
ones. Hec namque gravant stomac-
um. turbant sensum. ventrem commov-
ent. guttam inducunt. pannum et os
fetidum flatum et horribilem sonum
emittunt. oculos lacrimosos fac-
iunt cataractum inducunt. nares
et os et aures faciunt fetore atque
putredine habundare. Post hec insuper
peccatum acquiritur. luxuriam indu-
cunt. deum offendunt et demum thesau-
rum minuunt honorem tollunt corpus
simul cum anima per multas infir-
mitates ad eternam perducunt. Per
refectionem denique modum serve-
mus que in hoc usu gratias assumi-
musque cibo reddatur gratia deo. ut idem
supradicta di. xliiij. c. non licet.
Predicta fugientes cum devocione
dante domino potius vitam adipiscan-
tur in regno dei ad quam ille nos perducat
qui sine fine vivit et regnat in secula
seculorum amen.

Incipit sermo secundus quem
allexitanus custodie brixiensis fecit
fecit mediolani inter fratres minores
et custodie brixiensis in congre-
gatione quam faciunt more so-
lito. rubrica. xx.

In nomine domini amen. Fratres mei
ad honorem dei et refectionem pa-
uperum more solito congrega-
ti sumus. ut gratias domino honorifice

Incipit sermo se-
cundus quem allexitanus
custodie brixi-
ensis mediolani fecit et co-
ram inter fratres mi-
nores et custodie
brixiensis in congre-
gatione quam fa-
ciunt more soli-
to. rubrica.

xpi meam cogitatione i refectio mea
plena sit. Amen. Qui accedunt ad conuiui
ale refectionem nostri mentis reficiunt
dapibus spiritualibus nobis ministrant prop
ham dicentem. beatus qui intelligit super
egenum et pauperem in die mala libera
bit eum dominus. Ad intelligentiam huius uersus
us multa notanda sunt. Primum quid
uid sit intelligere super egenum et pau
perem. Secundo qui dicitur egenus et qui
pauper. Tercio quot et quibus modis
super eos intelligere debeamus. Quarto
quid hec debeant facere. Quinto que premia
eos consequi debeant. intelligere. hoc
in uersu legitur. i. in corde suo pauperis
uel egeni apponere. sic est. mia. ferm
in nichil in corde apponere. Egenus dicitur
qui indiget aliquibus necessariis. sic dic
tus ab ego egeo. et tamen multi diu
ites qui multum egent . . . ipsa necessitate
. . . aut diuites egnerunt et esu
rierunt. Inquirentes autem dominum non mini
nuentur omni bono. pauper non dicitur pauper pro
. . . portans et dicitur pauper.
pluribus modis. dicitur enim quandoque pauper
. . . dominus ait in euangelio.
Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est re
gnum celorum. Dicitur pauper . . .
. . . dominus in euangelio
. . . pauperes semper habebitis uo
biscum . . . autem non semper habebitis.
. . . autem dicitur sine opibus . . .
. . . sicut egenus sic . . .
pauperes spiritu sunt pauperes . . .
. . . sunt . . . Super omnes intelli
gere debemus . . . ait in epla
ad galathas. Dum tempus habemus operemur bo
num ad omnes maxime autem ad domesticos
fidei. Tercio uidendum quot et quibus
modis super egenos et pauperes intelli
gere debeamus . . .
modis super eos debemus intelligere . . .
aliud . vii . . . quorum
duo dicuntur sensus anime . scilicet in
tellectus et affectus. alii uero dicuntur sensus
corporei quinque. quinque scilicet . . .
uisus . auditus . gustus . odoratus et
tactus . . . distinguendis. **De in
tellectu.** Intellectu debemus intelligere
super egenos et pauperes quia cum eis
beneficamus debemus intelligere quod

faciamus et debemus hec facere bono in
tellectu et bona intentione non causa ina
nis glorie. ait enim dominus in euangelio . Cum
facis elemosinam noli tuba canere sed
in abscondito. ut nesciat sinistra
tua quid faciat dextera tua . et pater tuus
qui uidet in abscondito reddet tibi.
Et marcialis dixit. Tu qui coram
testibus et pauperibus . . . quod . . .
dicitur . . . **De affectu. rubrica.**
Affectu etiam debemus intelligere super egenos
et pauperes ut ea illis beneficia
faciamus cum bona uoluntate et in
magno affectu . . . et hylaritate
hec facere debemus. non ex tristicia neque ex necessi
tate. hylarem enim datorem diligit deus
ut. ut beatus paulus ait in epistola sua ad
corinthios. Et macrobius dixit. si bona
facis ea bona et prima facis. Amolliunt
hylares . . . munera uultus.
uultus sublustres magna deminuunt.
Et iesus filius syrac dixit. In omni da
to hylarem fac uultum tuum et in exultati
one sanctifica decimas tuas non ex necessi
tate . . . Quidam
ut careat tedio interpellantis . non
ut reficiat uiscera indigentis . et re p
. . . similiter . . .
. . . non habet mercedem. Coac
ta enim summa deo non placet. **De ui
su.** Visu debemus intelligere super. **su. rz.**
egenum et paupertatem oculis cor
poreis et oculis mentis sine cor
dis. oculis capitis debemus intelligere
. . . ad exemplum domini de quo dicitur pro
pheta . oculi eius in pauperem respiciunt et pal
pebre eius interrogant filios hominum. libe
. . . enim debemus in eos inspicere et eorum mi
seri . aliquando . . . dei in nobis non
est. . . . ut ait beatus iohannes in epistola sua
Qui habuerit substantiam huius mundi et uiderit
fratrem suum necessitatem patientem et clau
serit uiscera sua ab eo . quomodo
caritas dei manet in illo. Et in ideo dicit
. . . uidit fratrem tuum sine mo
. . . et non pauerit . occidisti . nec
debemus oculos nostros uel faciem nostram
auertere a pauperibus dixit enim iesus syra
ac fili elemosinam pauperis ne de
fraudes et oculos tuos ne auertas
a paupere et . Animam esurientem ne

d'spexit 7 nō exaspes ī inopia sua
ab īope nō auītas faciē tuā ꝑpeṫu
am et nō relinquas querētibꝫ te
retro male dicē. Et tobias dixit
filio suo. fili ꝯ sua sbā fac elimo
sinas 7 nō auītas faciē tuā ab ullo
paupe ita enī fiet ut nō auītat a
te facies dn̄i. oculis nō cordis t
mētis ꝯbem̄ intelligē sr̄ egenos
7 paupes. quia licꝫ nō uidemꝰ eos
ī ꝑsēti et licet ī rēmoto dēm sit.

Cum ꝑcul ē ab oculis ꝑcul ē aium
ne cordis. tamē eos semꝑ ī cord
ac memoria hr̄e sollicite debem̄
ad exēplū apli q dr̄ ī ep̄la sua ad g
alathas. q cephas 7 iacobꝫ ꝯdrūt
sibi 7 barnabe dextas societatis 7
addidērt ut pauꝑū memores ēē
mus. q ipm̄ sollicite fui facē. i. m
emoriā pauꝑū hr̄e. **De auditu.**

Auditū 7 debem̄ sup egenos 7 pa
upes intelligē 7 ꝯsidiā eoꝝ
exaudire ad exēplū dn̄i ꝯ quo
dicit ꝑ ꝑh̄a desiderīū pauꝑū
exaudiuit dominus. 7 ꝑparatione
cordis eoꝝ exaudiuit auris tua.
n. ꝯbem̄ obturare aures n̄ras ad cl
amorē pauꝑū. ut enī ꝑ salus.

Qui obturat aures suas ad cla
morē pauꝑis. ipē clamabit 7 nō
exaudiet. ꝯ qm̄ durus ꝑmo. q'r.
audim̄ paupes cordie clamātes
ad ꝯꝑrū clamorē obturam̄ aures
n̄ras. sꝫ licet durus sit ꝑmo. tn̄
rōnabilis ē. deus enī dēprimite se pa
uꝑem fecit 7 loco pauꝑū se ꝯsti
tuit dicēs. Quā diu uni ex mini
mis istis fecistis 7 m̄ fecistis. Er
g qui pascit pauꝑem pascit deū.

Vn̄ dictū ē. quisqꝫ es ī mēsa ꝑmū ꝯ
pauꝑe pensa. ꝑ ī dū pascis eū
pascis amice deū. pauꝑis ī sp̄e
nā latet ipē ds̄. si g. dū paup.
clamat deus clamare uidetr. 7
nos nō exaudim̄ eū clamātē.
q'r ipē nos clamātes exaudire
debet. certe rōnabilitr̄ nō debet
nos exaudire nisi ꝯ mīa sua fa
ciat. **De gustu. rubrica.**

Gustu 7 sr̄ egenos 7 paup
es ītelligē debem̄. quia

ꝯeo gustare debem̄ nobis sbā ꝯ cibo.
illis q'nꝫ debem̄ largire nā ut ait
seneca ī ep̄lis. magna laus ē na
ufrago manū porrigē erranti ui
am ostēdere eū esuriēte panē
suū diuidē. Et ysaias dixit.

Frāge esurienti panē tuū egenos uag
osqꝫ īduc ī domū tuā. si uideris nu
dū opi eū 7 carnē tuā ne despe
xis. Nulla enī ex cā deus melius
cognoscitr̄ qm̄ ꝑ fractionē panis ad
elimosinā faciendā. q deus ma
nifeste ostēdit nobis eū ihc. xp̄i
qui post resurrectionem suā di
scipulis suis euntibꝫ ad castellū q
dr̄ emaus. exponebat eis scriptu
ras incipiēs a moyse. 7 ꝑphis ipi
uō nō cognoscebāt eū. licꝫ eū eo
cōdiētidie multa fuerit. cogno
uerūt tamē illū ꝑ ī fractiōe panis
qui daret eis manifeste ītelligē
q deus nūquā melius cogno
ī ā n̄ oculi hoīū melius ad eā cog
nitionē. apiūt. quā ꝑ fractionē
panis ad elimosinā faciendā. **De odo**

Odoratu eciā ꝯbem̄ sup **ratu.**
egenos 7 paupes ītelligē. i.
orationibꝫ n̄ris. 7 q orōnes ꝯ
odoramēta dicant hr̄. ī apoch
alipsi. ū scs̄ iohes dicit. q uidit
xxiiij. seniores hn̄tes singli cith
aras 7 fialas aureas odoramētoꝝ.
plenas q̄ sūt orōnes scōꝝ. q'r 7
apls̄ dixit. xp̄i enī. bonus odor su
m̄. Et ī dictū ē. dirigat dn̄e orō
mea sic incēsū ī ꝯspectu tuo.

Ista sicut incēsū bonū odorē ꝑst
at hoībꝫ. ita orō bōa bonū odor
ē ī ꝯ spectu deo. Oratiōeqꝫ ꝯbem̄ inop
ū ad iuuām ꝑ st ut ꝯ d’ā eruat eos
ꝯ tribulationibꝫ eoꝝ. multū. enī
ualet orō iusti assidua. unde

Orā 7 orō ꝑ pro [illegible]
ioc orabat. Orare ī ꝑ eis ꝯbem̄ ꝑ
semel. eosqꝫ orare ut eū nos illis
bn̄ faciat 7 ipi ꝯ suo eis ꝯbuāt 7
ī suos illis nō ꝯbuāt. ut salm̄
aliquid largiātur. Orare ꝯbem̄us
ꝑ egenis 7 pauꝑibꝫ ꝑ [illegible] ut
ꝯ sules iustine. alios ū ꝯ [illegible]
hn̄tes. 7 ī eis eoꝝ libertate [illegible].

d'metu

q̄ nos cum sidia p̄terq; male
ficiam. libentius enī omni ten
ius diuitiu spectiuā qui ī celis ð
ei ⁊ paupū̄ putta eīna. q̄ eē
nō deberet. De metu .xxvi.

R [initial] ictu ocā debem̄ ītellige.
ꝫ egenos ⁊ pauper adexplū
dn̄i. nā cū dn̄s descēdisset
ð monte occurrit ei qdaz
lepsus. dicēs dn̄e si uis potes me
mūdare. at ille dix̄ uolo mū
dare ⁊ tetigit eū ⁊ mūdat̄ ē ⁊ ī
oculos ceci liniuit ð luto facto
ex sputo ⁊ sanauit eū. si ḡ. dn̄s
celi nō est dedignatus tangē
tā turpes paupes. ut leprosus ⁊ ce
cus nec nos miseri ð dignari
ð bem̄ tangē q̄sliber pauper. h
bent [C] tanqz debem̄ illos tangē
⁊ delecto ad lectū sustportare ⁊
necc̄s illos adiuuare ⁊ ē ceris
porrigē manū cēnz. ⁊ ēt ad ex
ēplū samie uulneratos supiu
mētū illos aduuiae. ⁊ ōmēdare
illos stabulario. licet tangere
nobis illos septē. motos ⁊ sēsu
pncipales qbz ð bem̄ ītellige.
ꝫ egenos ⁊ pauper. multi sut m
sēsus ⁊ moī qbz supeos intellig
ē psum̄ ⁊ ð bemus. silicet mīa
⁊ benignitas. humanitas. scā ⁊
aliū multi ð qbz nō oportet ad
p̄sēs disceptare. nō ḡ se excus
et aliqs abelmosinā dicēs nō
hebeo qd t̄buā paupibz. nullus
enī ē ī mūdo q nō psit ītellige
sup egenos ⁊ pauper aliquo ex p
redictis modis. aliq̄ uū deus ē
dax eēt q dixit. paupes sēp hab
ebitis nobiscū ⁊ cū uolūitis.
potitis illis bn̄facē. siqs ḡ. uu
lt illis bn̄facē pōt. ⁊ si nō bn̄ fa
cat aliqs paupibz. nō dē illi fa
cultas. s; uolūtas. si ḡ nō hȝ al
iqs aurū. t. argentū. ul' t̄tam
hui mūdi. t̄buat illis ōīone b
onā uolūtatē. ōpassionē. ⁊ dic
at cū aplō. Quis īfirmat̄ ⁊ ego
nō īfirmor. quis scādalizatur ⁊
ego nō uror [C] Et dicat q̄ beatus
petrus dixit claudo. Aurū ⁊ ar

gentū nō ē m̄ q aūt hēo h tibi
do [C] Essā ut aps̄ ait ī epla secu
ā ad corinthios [C] Si uolūtas quidē
pmpta ē. s; id q accepta ē. s;
id q nō hȝ. nō ait ut aliis sit ō
solatio. uobis aūt t̄bulatio. siqe
ex equalitatē ī p̄senti uīa habūdāt
ia aliorū ī opiā suppleat. sicut
⁊ aliorū habūdātia uēe debet eē
ī nopie supplemtū. s̄m uires
facultates paupibz largiri. debe
mus. aut cū salom. Aū mort
em bn̄ fac amico tuo et s̄m uires
ex porrigens da paupi. nō aluit
liques labores tuos. faciam̄ ita
q; qdixit tobias filio suo. qmo
m̄ potueris misicors esto ⁊ si m
ultū tibi fuit habūdant̄ t̄bue
si aūt exiguū ē illud exiguū libēt
īptī stude. Est ut sanctus ð bn̄
ficiis dixit [C] Sic dabo egenti ut
ipē nō egeat sic dabo petenti ut
ipē nō perim. Ecclās dixit.
[C] Sic bonus esto bonis ne te ma
la dāpna sequātur [C] Non enim
reqrit deus ab hoīe aliqd ultra
psse. nā regnū dei tm̄ ualet.
qm̄ hȝ ⁊ tenā. ut dr̄ plus gaud
ere ð parua helmosinā datā ī
paupitate q̄ de magna datā ī
diuitiis. vn̄ lucas ī euāglio
dixit q̄ ihs stabat. ōgazo fila
gio aspiciēs turbā iacientē ī
gazofilatiū ⁊ multi diuites iac
tabāt. multa. ⁊ una uidua pau
pcula misit duo minuta ī gaz
o filatiū. ihs aūt uocās discipu
los suos ait. Amen dico uobis
h uidua paupcula plus misit
oībz q miserūt ī gazo filatiū. q
ex habūdāntia sua. h aūt ð pau
pitate totū uictū suū. Et ī
s̄m p̄ūbiū [C] Gaudet ð pauco
deus oblectatur ī ipo. h excuset
aliqs abhelemosinā dicēs. O.
ego sū ī mortali peccato et
si totā meā sbāz distribuō ī
cibos paupū. karitatē aūt
nō hām nich m̄ pdē. q̄ tū
ad pfectionē. pst m̄. helem
osine facte extra karitatē

i. dñ quis ē ī mortali pecca
to adiuuita plur. cosiur̄ oñi ad
bonū nom̄ d'quo. salon dicit.
Melius ē nom̄ bonū qm̄ di
uitie. multe. ī thī syrac dicit̃
Curā habē de bono noīe. h.
eñi magis tibi durabit. q̄ mi
lle thsauri magni ī p'ciosi. p
se ī ad miniore p'ciī. q̄a nullū
bonū irremuneratū p'sit ī adh
abilitatem gr'e. ut tñ illust
ret deus cor hoīs multos ē s'os
illustratos legimus. p' heli
mosinas q̄s faciebāt. añ. cū
nō eēnt ita boni. ut d'cornelio
centurione legit' ī actib; aplor
cui angelus dixit. helimosine
tue commemorate sūt corā dño
Et d'tobia ī d'sco eustachio ī q̄
uibus aliis s'cīs legit' ī ad augu
mētū diuitiar ī th' mūdo. us
salon ī p'ūbus dicet. honora d
ominū d'tua s'ba. ī de p'mi
is oīū frugū tuar ī ī plebūt. ho
rrea tua saturitate. ī uino tor
cularia tua redūdabūt nō eī
d'crescit s'ba hoīū p'r copiā he
lemosinar. īmo sēp c'escit ī au
get. nā sicut. qm̄ lucet cande
la ī ardet. ī lumē ab ea sumit' lu
men p' me cādele nō minuit'.
s; duplicat' ita s'ba hoīū c'esc
ī augetur p' datū elemosinar
q' possum̄ manifeste cognoscē.
p' exēpla diuina. dñs enim nr̄
ih's xp's cū uidisset turbā q̄ secu
ta fuāt eū ī d'serto. misert' fuit
sup eā dicēs. Si dimisero eos
ieiunos. deficiēt ī uia. Et uolēs
facē elemosinā d'sua s'ba abeo
c'ata paucis quiq; milia hoīū
exceptis puulis ī mulierib; d'quīq;
q; panib; ī duob; piscib;. helim
osiā uō dñi ita facta s'ba dñi
abeo c'ata ī tm̄ c'eūt ī habūd
auit. ut ex reliquiis fragmentor
q̄ sup fuerāt ī habūdauerāt
duo decī cophini replerent'.
Similit' s'ba dñi habūdauit
ex c'atione q̄ū panū uii. milia
hoīū ex' puulos mulieres. de

uii. panib; ī pisciculis paucis
ī ex reliquiis que sup fuerāt septē
sporte collecte sūt fragmentor
plene possum̄ et cognoscē q'd
uitie hoīū nō minuūt' p'r h
elmosinas p' multa exēpla hu
mana. nā multas bonas dom
os uidimus quar diuitie hab
ūdauerūt ī c'euerūt qm̄ elem
osine ī eis. habundabāt ī ha
bundant fiebāt. helmosinis
autē panariciū subtractis do
mus illar domor sunt ānichi
lata penit' ī d'structa. Sig h
elmosine fiēe ex karitate
ad tot. ī p'ta ualet ī p'se. bñ
dixit. aug. Inter eī dñs mal
us es fac q'ād boni petes nec
dicas. quis ego habeo filios ul'
parētes qb; uolo relinq̄re. nā
q helmosinas nō facit plus
aliū qm̄ se diligit. ī illi reli
quēdo nich' sibi penit' reseruat
q' ē magna d'mētia. ait enī
seneca ī eplis. Magna d'mētia
ē h'edis sui negotia p'curāre ī s
ibi oīa denegare. ut sibi q'a
mico faciat inimicū magna
h'editas. q'to enī plus d'tuo re
cepit tāto magis d'tua morte
gaudebit. Et dñs ī eūuāglio p'm
atheū dicit. Qui diligit. pat
rē aut matrē plus q' me. nō
ē dignus me. Et q diligit fili
os aut filias plus quā me nō
ē me dignus. Hic uidēm'.
q' sup egenos ī pauper intelli
gē d'bemus ī ēe. q̄a dñs eos no
bis d'reliq't p'pha testāte q ait.
Tibi d'relictus ē paup' ī orph
ano tu eris adiutor. licet eñ
ī psalmis ille loq̄t' d'deo tm̄ u
c'atis dei ī cuilibet q ē ī eccl'ia
dicm̄ est ī d'relictus ē paup' ī
ē. sī g' deus pauper nobis d'e
liq̄d refugiū eor eē d'bem'
adiuuaē illos ī tribulacoib; s'm
ad exēplū dñi de quo p'pha dic
it. factus ē dñs refugiū pau
pm̄ adiutor ī oportunitatib;
in tribulatōe. Et libaē d'bem'.

ꝓ p̃ se pauperes a potentibus. ad ex
plū dn̄i de quo dicit ysa. q.
liberauit pauperem a potente pa
uperem cui non erat adiutor.
¶ Et debem̄ exurgere ꝓpter miser
iā eorum in illorum adiutorio. ad ex
emplū dn̄i de quo dicit ysa. ꝓpter
miseriā inopū et gemitū paupu
nunc exurgam dicit dn̄s. Et si fo
rte pauperes aliqd abstulerint
nobis. ꝓpter illorum paupertatē dimitte
mus illis parcē. ad exemplū dn̄i
de quo dicit ysa. parcet pau
peri et inopi. et aīas paupū salu
as faciet. alia et roē super ege
nos in religē debem̄. quia illis la
rgiendo deo tribuim̄. ut s̄r dic
tum est. Tercia ratio super roē. q
facere debemus. quia pauperibus la
rgiendo nō tm̄ illis ut deo da
mus. set nobis reseruam̄.
¶ Bonū ē enī elemosinā dare
quia cū dat nobis reseruat et in th
sauris dei nobis reddit. ipso
met dicente. Thesaurizate u
obis thesaurū in celo ubi neque
erugo neque tinea demolitur. et ce
teralia dep̄. Qui iustitie secu
ris vigilime muniū summe.
ubi donat. spargit et accumulat.
¶ Et salomon in p̄uerbiis dicit. fener
atur q miseretur pauperis. et uicissi
tudinē suā reddet ei. Denique in ti
mo s̄r roēs quibus p̄dicta facere debe
mus. singulis nō oportet ad p̄sens
insistere. ulterius audiamus p̄mia
q ꝓ p̄dicta consequi debem̄. et ēe
innumerabilia et infinita. nā
hec facientes erimus beati. et in die
mala liberabit nos dn̄s ut bndi
cit. hoc ē in die iudicii. q erit ma
la malis et bona bonis. nulla eī
dies p̄ se mala ē. s; oēs dies bo
ni s̄t. ut in genesi legit. qm̄
dū sit deus lucem et tenebras
Et fecit diē et noctē. dicit enī
ibi q deus uidit opa sua que
erāt ualde bona. s; dn̄s dies mali
ꝓpter maliciā et miseriā hoīm. vn̄
dn̄s dicit in euuangelio ¶ Sufficiat
huic diei malicia sua. et apls.

in epla sua ad ephesios. Redim
entes tp̄s qm̄ dies mali s̄t. nā
ut ait quidā phs. nich est h
oi bonū sui bono. ¶ Et erim iocū
di ꝓpter illa testē q ait. Jocundus
hō q miseretur et cōmodat disponet
sermones suos in iudicio. quia
in eternū nō commouebitur. Et el
mosine pro nobis exorabunt ad
dn̄m. vn̄ ibi sicie dixit ¶ Con
dite helemosinā in cor pauperis.
et hec exorabit ꝓ te ab omni ma
lo et resistit peccatis nr̄is heli
mosine ut idē ait. Ignē arden
tem extinguit aqua. helimosina
resistit peccatis et ut ait tobias
filio suo. Dando tibi helemosinā
p̄miū bonū thesaurizas in die
necessitatis. qm̄ helimosina ab
oī peccato et morte liberat. et nō
patitur aīam ire in tenebris. fid
ucia magna erit corā summo deo
helimosina oībus q faciunt eā.
¶ Et et nō indigebimus. salomone te
stante q ait qui dat pauperi nō
indigebit q aūt despicit deprecantē
sustinebit penuriā. Et habe
bim̄ bona q narrat ysaias dicens
dicens. Cū effuderis aīam tuā esu
rienti et aīam afflictā repleueris
orietur in tenebris lux tua. et
tenebre tue erunt sic meridies
et requiem tibi dabit dn̄s deus semp
in splendoribus. aīam tuā saluabit
et ossa tua liberabit. et eris q̄si ortus
irriguus et sic fons uiuus cuius
nō deficiunt aque ¶ Qui plura
nō possem bn̄ tamen consecuturi
sumus enarrare nec lingua mea
ualet. aliquatenus explicare nā ui
dete ysaias dicit. q oculus nō
uidit. nec auris audiuit nec
in cor hoīs ascendit q̄ta p̄parauit
dn̄s diligentibus se. hoc denique not
abile ē et plus q notabile q el
imosina est summū bonū in hoīe
nā sic in templo dn̄i oēs parietes
ad unū lapidem reducunt et sub
illo lapide clauduntur de quo lapi
de in nono sermone dicit ysaias dicens.
¶ Lapidem quem reprobauerunt edifi

cantes hic factus ē incipud
angħ. Ex omnia opa hoīu red
ncat᷑ adelmosina. ⁊ suben
claudꝰ. plus ecīa dico uobis
qꝛ solacio helemosinaꝝ in
detur. Et ro. qꝛ dūs det nob
regnū etnū ⁊ sola ꝯ negacio
elemosinaꝝ ē ro qꝛ dūs det
nobis etnū supplia ini. qꝛ ps
sum uidere. apte peuaglīm.
dni. nā ī ultima sina quāz dat
ur dūs ē indie iudicii. dicet
bonis q erūt adextris. Venite
bñdicti pat̄s mei. pcipite reg
nū q uobis paraṫu ē abori
gine mūdi. Et reddet racio
nē. qꝛ dicet. nāqꝫ Esuriui
enī ⁊ dedistis m̄ manducaꝛe si
tiui ⁊ dedistis m̄ bibe nudus
fui ⁊ operuistis me hospes fu
i. et colligistis me. Infirmꝰ
⁊ ī carcē fui ⁊ uisitastis me.
nec dicet qꝛ fuistis sobrii ca
sti humiles ꝯ uon ꝯtinētes ꝯ
iter. ul̄ talia bōa fecistis s;
tm̄ in roēm helemosinaꝝ.
Reddens. dicet esuriui enī ⁊
dedistis m̄ mauducaꝛe ⁊c. simi
liē ⁊ eis dicet malis q erūt as
initrisme malādicti ī ignē
etnū. Et reddet roēz. qꝛ di
cet. Esuriui enī. nō dedistis
m̄ manducaꝛe sitiui ⁊ nō ded
istis m̄ bibē nudus fui ⁊ nō op
uistis me hospes fui ⁊ nō coll
egistis me. ī carcē ⁊ ī infirm
itate fui ⁊ nō uisitastis me.
Nec reddet roēm aliā. nō
enī dicet qꝛ fuistis latrones
fures. homicide. falsarii. blasf
lemi simoniaci luxuriosi ⁊
ꝯtinētes. sinistes suspbi. īui
di. ul̄ q talia mala fecistis. s;
tm̄ in roēm. helemosine sibi ꝑ
paupibꝫ ꝯ negare. pt̄ reddet dic
ēs. esuriui enī ⁊ nō dedistis
m̄. māducare ⁊c. Si ergo he
limosine dacio ul̄ ꝯ negacio
ē ro qre deus dat ul̄ ē uita ⁊
etnā ul̄ ꝯ negatur nobis soll
icite sup egenos ⁊ paupes nā ī

tellīgē debem ut simus bea
ti ī die mala. l. libet nos dicat
qꝛ nobis. Venite bñdicti pa
tris mei. pcipite regnū q
patū est uobis. ab origine m
ūdi. ad qd ille nos ꝯducat q
sn̄ fine uiuit ⁊ regnat. am.

Sermo factus ad agnoscendū que
sint necciā in conuiuio ⁊ quomodo
debeamus intelligere super egenos
et pauperes scdm̄ pphām dicentem.
Beatus qui intelligit super ege
num ⁊ pauperem. rubrica. xcii.

Domine labia mea apies
et os meū annūciabit lau
dē tuā congregatio mei sit
ī noīe dni q ait. Vbicūqꝫ
duo ul̄ tres congregati fuerint
in noīe. mo. ego ibi e su.
Ad conuiuiū fiēs more solito
congregati quatuor ī spicere.
debemus. Primus quid sit ꝯ
uiuiū. Scdō qualiē nos m
et ipōs ad conuiuiū ꝑpare debe
amus. Tertio quos debem ad
ꝯuiuiū īuitare. quarto ⁊ ultīo
q sunt ad ꝯuiuiū necciā ꝑpara
re. Conuiuiū ē cōgaudiū ala
ne īter bonos ī similos. aut ꝯ
ussio ut quidā phs dix.
Cuiꝰ ꝯ ut amicia nī cong
uiet bonus ⁊ īt bonos oport
et nos bonos ēē. ⁊ sic ad ꝯui
uiū nos met ipōs ꝑ bonitatē ꝑp
arare. alioquin ꝯuiuiū nobis
bonū nō ēēt nā quidā phs di
xit. Enim est homi bonū sic
se bono. ꝑ ꝯuiuiū nō uero ꝯu
obis ipis ad ꝯuiuiū festa curā
spiciendū ē cū qbꝫ edatis. aut
bibatis. nā ut seneca dixit.
Prius ē circū spiciendū cū qbꝫ
edatis aut bibatis qm̄ qd eda
tis aut bibatis. nā sn̄ amico.
epulatō. leonis ac lupi uita est.
Et pphā ī dicit. supbo oculo
⁊ ī saciabili corde cū nō ede
baꝫ nō enī cū oībꝫ ī differenter
comedēdū ē nā diuit beāt p
aul̄ ī epla. huic q noīat frat̄ īt
nos ē fornicator. aut auarus.

Sermo factus
cognoscendū
q sint neccia
ī cuuiuio ⁊ qu
ꝯ debem̄ ītel
ere sup egen
os ⁊ paupes
s; pphām dic
ē beat̄ q ītel
git sup egen
ū ⁊ paupem

aut ydolis seruiens. aut ma
ledicus. aut ebriosus. aut ra
pax. cum eiusmodi nec cibum sum
ere. Inuitare ergo debetis ad con
uiuium uestrum bonos et pauperes.
unde dominus dicit. cum facis pran
dium aut cenam noli inuitare ami
cos. aut cognatos sed pauperes. aut
debiles ut habeas retributionem a domino.
¶ Recte ergo feceritis inuitando uestros
pauperes innocentes ad conuiuium uestrum
nam per ipsos dominum inuitabitis ipso di
cente. quamdiu uni ex minimis
istis fecistis, mihi fecistis. et il
los pascendo pascetis dominum. unde q
di capiens domini ¶ Si quis est in
... pauperes pascit. nam dum
pascit eum pascit amicum domini. Et
pauperis in spe. nam latet ibi deus
libenter itaque debetis uos pau
peres et alios uocare et pascere de
uestra habundantia illis largiri
ut per eos et orationes suas reci
piat uos in eterna tabernacula. sed
unde dominus dicit. ¶ Facite nobis
amicos de mamona iniquitat
is qui recipiant uos in eterna tab
ernacula bonum est enim elimosinam
donum. quod cum dat nobis reseruat
et in thesauris dei nobis rec
ondit. domino dicente. thesa
urizate nobis thesaurum in ce
lo ubi neque erugo neque tin
ea demolitur. Et in marcialis di
xit. quicumque uestris semper uiuis ig
il(l)ine ministrat sentit ubi
donat. surgit et accumulat.
¶ Quod uos indignis bis numera
... perdit. et quod donat in mi
nimis tu quidem eo ipso mercede talibus
parasciuis. quod habes perdis p
dis ergo miser. Intendatis ita
que super uos et alios egenos. ut
sitis beati. et non commouemini
in eternum. sed unde propheta dicitur
¶ beatus qui intelligit super ege
num et pauperem. in die mala li
berabit eum dominus. et alibi. Iocun
dus homo qui miseretur et commodat
disponet sermones suos in iud
icio quia in eternum non commouebitur.

ur. Unde ut dixi. de beni ex
quo sit ad conuiuium necessaria p
parare ¶ Ex certe arbitrio meo
ad conuiuium sunt necessaria tria
genera. ferculorum. primum quidem
de cibis spiritualibus quibus alatur
anima ¶ Secundum de cibis temporalibus
quibus corpora sustentantur. Terti
um de cibarius mixtus qui simul
proficit anime et corpori. sicut ma
gister noster qui post me locuturus
est preparabit nobis ferculum
de cibis spiritualibus. ipsi uo
mandat nobis ferculum de cibi
rius mixtis quod si diligenter uo
bis fuerit suscepta atque digest
a. multum nobis proderit cor
pori et anime cum dicatur. sicut uiuiq
iustitiam loquimini recte iud
icate filii hominum. In hoc uersu pro
phetico quilibet uerbum per se nota
bile est. ¶ Verum quamquam ualde utili
a sint notari. sermo uidelicet
locutionis uilitatis. iustitia. iud
icium. et per equos iudicium debe
at exerceri. circa illud uerbum.
loquimini sciatis de beneficiis. quod lo
cutio ab ore procedit. atque si
gnum artificio exercet ad hoc ergo ut
locutio uestra bona uel sit utili
tilis quod sit. ori uestro debemus
apponere custodiam. frenoque re
cto illud coartare. unde propheta
rogauit dominum dicens ¶ Pone
ori meo custodiam et hostium cir
cumstantie labiis meis. Et in ec
clesiastice legitur. aurum tuum
et argentum tuum confla et uerbis
tuis facito stateram et frenos
ori tuo rectos. et attende ne
forte labaris in lingua et ca
das in conspectu inimicorum tuorum
et sit casus tuus insanabilis
in morte. frenum itaque ori
imposito. quia sicut prouerbio dicitur
¶ Omne caret lingua. si frig
it torta maligna. Et in eo
di o eadem ubi uel dicitur ... u
... qui ... a sapiente
dicitur. mors et uita in manu
lingue. dominatrix est lingua

fuit est possibile. et cohercenda
et compescenda atque refrenanda. Quod dixi, fuit possibile est
linguam forte domandam quia ad plenum linguam suam nemo domare potest beato iacobo sic testante. qui
ait in epistola sua. Omnis natura bestiarum
et serpentium ac volucrum et ceterorum
domatur et a natura humana domita sunt.
linguam autem suam nemo domare
potest. sed licet domari non possit.
cohercenda tamen est. unde beatus petrus in epistola sua prima. dixit. Qui
vult vitam diligere et videre bonos dies. coherceat linguam suam a
malo et labia sua ne loquantur dolum
declinet a malo et faciat bonum.
Inquirat pacem et sequatur eam. Ideo
zenophon dicit. compescenda est lingua
ut cato ait. Virtutem primam puto
compescere linguam, proximus ille deo est qui
scit ratione tacere. Refrenanda est lingua ut taceat. nam ut ait sapiens.
Tacere qui nescit. nescit loqui nescit ergo stultus loqui. quia tacere
nescit. unde quidam sapiens interrogatus cur tantum taceret. aut quia stultus
esset. respondit. stultus tacere potest. Salomon
tamen dixit. stultus quoque si tacuerit sapiens reputatur moderate tamen loqui
et tacere debemus. unde panphilus dixit.
Nec nimium taceas nec verba supervacua dicas. Refrenanda est lingua
ut non sit verbosa. nam ut ait sapiens. Verbosa lingua malicie iudicium est. Refrenari debet lingua ut
sit verax et non mendax. secundum verbum
dominum dicentis. sit sermo vester est est non
non. quod amplius est a malo est. Refrenanda est lingua ut sit tarda ad
respondendum et loquendum et non velox. nam
dixit iacobus. Esto velox ad audiendum tardus vero ad loquendum et
tardus ad iram. Et Salomon ait.
Vidisti hominem velocem ad loquendum. stulticia magis sperandi est
quam illius correctio. Et alibi. qui
prius respondet quam audiat stultum se
esse demonstrat. et confusione dignum.
Item refrenanda est lingua ut sit
dulcis. et bene loquens. nam Salomon
ait. Refrenanda est lingua ut sit mollis. et molles proferat sermones. nam ut Salomon
dixit. Mollis sermo frangit iram.
Sermo autem durus suscitat furorem. Refrenanda est insuper
lingua ut non proferat turpia verba. ait enim Seneca de formula
honeste vite. sermo tuus
non sit inanis sed aut doceat. aut
consoletur. aut precipiat. aut moneat. refrenanda est lingua ut
non proferat turpia verba. vel ioculatoria. nam ut apostolus ait turpia colloquia bonos mores corrumpunt et Seneca dixit. A verbis quoque turpibus abstineto. quia licentia eorum
impudentiam nutrit. Et Socrates dixit. Que facere turpe est.
ea nec dicere honestum puto.
Refrenanda est lingua ut non
certet de ea re que non molestat
ait enim Salomon. De ea re que non
molestat ne certaveris. Refrenari debet lingua ut non loquatur obscura vel ambigua. sed clara et apta nam ut ait sapiens. sic
citius est mutum esse quam quod nemo
intelligat dicere. Sic denique linguam refrenare debemus ut nostros
sermones nostras que locutiones
ad laudem dei fructum valeamus convertere. huius audi scripturam illud apostoli
si loquimini accedunt ad aliud
verba ubi dicitur. vere. si loquimini
in fratres vere loqui debemus. Nam veritatem. et dilitate quod est veritas etcetera
dominus noster ihesus christus in passione sua interrogatus a pilato quid est veritas
noluit. respondere aliquid forte nobis
intelligere quod non semper ad omnem veritatem respondere debemus nam prius et alia archana et secreta nobis commissa non sunt propalanda nec de hiis loqui debemus. Nec respondere. nam apostolus
ait audivi archana dei que non licet
homini loqui. Et Salomon dixit. Qui ambulat fraudulenter revelat archana qui autem fidelis est celat amici commissum. Et alius sapiens dixit. sepultus. apud te sit sermo quem tu solus.

audientis. Et alius dixit. Quod se-
cretum est uis nemini dicas. De illis
que loqui non debetis. Sed si loqui
uolueritis ueritatem loqui debetis. Quod est
ueritas. certe deus ueritas est ut ipse
dicit in euangelio. Ego sum uia uerit-
as et uita. Et propheta testatur dicens
ueritas de terra orta est et iusticia
de celo prospexit. De terra hec est de beata
uirgine maria et ubi dicit
ueritas se propheta ait. Lumen m
ata tua iustas. Et in me dum uerit-
as dicitur. Unde idem propheta dixit. Uni
uerse uie domini ueritas. Ueritas.
que post deum est colenda. quia sola deo h
omines proximos facit cum et ipse deus
ueritas sit. Uirtute loqui debetis
mendacio penitus fugato. nam ut in-
quit dominus diabulus est mendax et pater eius
Et quia mentitur occidit animam. et Sal
omon dixit. potius diligendus est fur
quam assiduus in mendacio et lingua
mendacem odit dominus et seminantem in-
ter fratres discordiam. In huius tractatus qua
ndoque sigillo uerbo uere accor
damus adtendum notabile ubi dicit
uirtutum in uere. unquam loqui debet-
is iusticiam. circa iusticiam tenere
debetis. quia iusticia deus est. Unde
propheta dixit. Iusticia de celo pro-
spexit commendatur in ulla iusticia
dicens. Iusticia est omnium domina et regi-
na uirtutum. Idem in alio. nichil est
honestum quod iusticia uacat. Quia
idem dixit. Nullum tempus est quo iusti-
cia uacare deberet. Unde etiam
ait iusticia in omnibus fore necessaria
Est hic ius quod in omnibus emineat adu
cat locis. De hiis dicit negociis
in proximis. Iusticia ad regendum
necessaria est cum talis uis est ut illi
qui maleficio et scelere pascuntur possi
nt sine aliqua particula iusticie
uiuere. nam ille qui archipirata dicitur
nisi equaliter predam dispertiat. aut interfi-
citur a sociis aut relinquitur. Idem in dicit.
Iusticia sine prudentia multum po-
test. sine iusticia nil ualet pruden-
tia. Et in deum dixit. Sapientia hui-
us mundi stulticia est apud deum. De sa-
pientia enim dixit quod caret iusticia.

pericia unquam iusticia pugnare
debemus. nam dixit ibi Sirac
pro iusticia agonizare pro anima tua
et usque ad mortem certa pro iusticia et
deus expugnabit inimicos tuos.
Diffinivit tullius iusticiam dicens
Fundamentum est perpetue commendati-
onis et fame iusticia. sine qua nichil
potest esse laudabile. Seneca uero de fo-
rmula honeste uite diffiniuit
iusticiam dicens. Iusticia est nature
tacita conuentio in adiutorium mu-
ltorum inuenta. In philosophorum uero
dogmate diffinitur. Iusticia est ui-
rtus conseruatrix humane societatis
et communis utilitatis. Sed leges uero
diffiniunt. Iusticia est constans et perpetua
uoluntas ius suum cuique tribuens.
partes uero iusticie sunt non nocere
homines uerecundie non offendere
Ut idem tullius dixit. si iusticia
quid talis est ut ita. dixit et diffiniuit. iusti-
cia uere loqui debetis. et precepta iu-
ris que auisticia oriuntur obseruate
que sunt hec honeste uiuere. alium non
ledere suum cuique tribuere. Et si hec fe-
ceritis iusti eritis. sciatis quod
Nemo iustus esse potest. qui mo-
rtem qui auxilium. qui egestatem timet
aut quieta que sunt huic contraria equitati an-
ponit. et ut idem tullius dixit. Et
erunt beati secundum illud propheta dicen-
tis. beati qui custodiunt iudicium
et faciunt iusticiam omni tempore. huius
ui notans sigillo uerbo iusticiam.
Uideamus que sunt dicenda super
quarto notabili. ubi dicit recte
iudicare. Et certe hoc uerbum iudicare
imperatiui modi est. Imperat quod uobis
a recte iudicare. sed dominus uetat in
euangelio quum dicit ait enim. Nolite
iudicare et non iudicabimi-
ni. nolite condempnare. et non condemp-
nabimini. Propter quod quedam erit contrarium
uerbum dominum dicto prophete. absit. Sicut
audiuitis que sunt in iudicio necessaria
Et est meo arbitrio. septem sunt
in iudicio principaliter necessaria. Uidelicet
licet talia. iurisdictio. ratiocina-
tio de probatio iusticia. timor domini
et necessitas de quibus singularis dispensa

aut. scia i iudicio necessaria e ut salomon ait. ante iudicium para iusticiam et ante quam loquaris disce.
Sicut iudex qui preemptum male iudicauit timeri, sicut et medicus qui presumptum male secuit timeri. ut leges nostre dicunt. Juris dictio quoque necessaria e nam et ipsi iudei dicebant pilato. nobis non licet occidere quemquam. quia non habebant iurisdictionem. alioquin sententia summa nulla esset. ut potest a non competenti iudice. ut lata. ut leges
lex. clamant. Examinatio sue necessaria. in rebus sequendo ita tamen adhibita. ideo quod optimum sit et cum neglecta non multis implicatur erroribus. ut quidam sapiens dixit. Etiam que recte caret non potest esse diuturna que enim secum rectum portat totum mundum uincit. unde quidam sapiens dixit. Sicut uides totum mundum sub te ponere. Deliberatio in iudicio e necessaria. cum deliberatione enim et sine festinantia res perfecte sunt ad iudicium. deliberare enim ut ulla mora est tutissima namque quidam sapiens dixit. Optimum iudicem existimo qui cito intelligit et tarde iudicat. In iudicando enim criminosa est celeritas. unde dicitur consueuit. omnia omnis odiosa e. sed facit sapientem. Et alius sapiens dixit. Duo sunt contraria iudicio. festinantia et ira. quare et alius dixit. Nunquam enim iratus qui accedit ad penam mediocritatem illam tenebit que est inter nimium et parum. unde etiam lex dicit quod iudex ponderitas debet ferre sinias et frequens partes sibi rogare an noui aliquid adducere ue
lex. lint. et et cum mulier deprehensa in adulterio ducta esset ante deum digito scribebat in terra. et post deliberationem eleuans caput respondit dicens. Qui uestrum sine peccato est. primus in eam lapidem mittat. Et iterum deliberando scribebat in terra et sic eleuans oc
ulis dixit. mulier ubi sunt qui te accusant et illa dixit nemo domine et ille. ihesus. si. Nullus te accusat. nec ego te condempnabo. Justicia uero in iudicio est necessaria. ut supra dixi. ante iudicium para iusticiam et est timor domini necessarius e in iudicio.
Quia timor domini e initium sapientie. ut propheta dixit. nam tanta est confusio legum et decretorum et decretalium. quod ad iudicandum uix memoria hominum sufficiat. unde lex dicit. omnium memoriam habere et penitus in nullo peccare potius e diuinitatis quam humanitatis. si ergo potius e diuinitatis quam humanitatis ualeo. timendum est ne forte diuinitas in nobis non sufficiat. Necessitas uero tantum habere debet in iudicio potius quam uoluntas. non enim
lex. periculum ubi. Nolite iudicare et nolite condempnare. exclusit. necessitatem sed uoluntatem quia. non iudicetis ex uoluntate sed ex necessitate. subaudi. iudicare possetis. quod probat psalmus euangelium. ubi dicitur. nolite iudicare secundum faciem. sed iustum iudicium iudicate. non enim peccatum est iudicare si necessitas et oportunitas subest. simile nolite. et cum dicitur nolite iurare. non enim excludit necessitatem uel utilitatem iurandi. sed uoluntatem. quasi diceret. nolite uoluntate iurare. Iurando recte enim iuramentum prestantur si tres comites secum habeat. utilitatem ueritatem et necessitatem. unde apostolus dixit. Homines per maiorem suum iurant. Alibi dicitur. Uir cum quis grauis uel sanctus est iuramentum. et angelus domini iurauit per uiuentem in secula. Et propheta dixit iurauit dominus et non penitebit eum. Simile nolite est in ysaia. ubi dicitur. Nolite addere agrum agro uel domum domui. non enim excludit domum necessitatem uel utilitatem. sed uoluntatem nulli

cum sint. tam religiosi qui non
addant agrum agro vel domum
domui. nam si illi fratres mino
res non haberent ecclesiam operiendam
et ampliandam ad congregandum in
illum adderent ecclesie et si non haberent
locum congruum ad coquinam vel ref
ectorium. adderent. hic dolibus
suis preter tres simile nolite est
cum dicit nolite cogitare de cr
astino. Et in aliis multis lo
cis. sic ergo intelligitur ubi dicitur
nolite iudicare si non habe
tis scientiam et statum iudicandi.
Et nolite iudicare de occu
ltis. vel dubiis. et nolite
iudicare si non habetis iuris
dictionem. Et nolite iudica
re sine ratione. vel contra rationem vel om
issa ratiocinatione. et nolite
iudicare sine deliberatione. vel cum
festinantia vel ira. et noli
te iudicare iniuste vel con
tra iusticiam. Et iudicare
sine timore dei. Et no
lite iudicare. id est non habentes vo
luntatem iudicandi. nisi necess
itas vel utilitas subsit. et si
ita feceritis non iudicabimini
nec condempnabimini. et ut mo
dum iuris. Eo merito ha
bebitis [illegible] eternam beatitudinem post
a dextris. quia ait. beati qui
custodiunt iudicium. et faciunt
iusticiam omni tempore. Et [illegible]
ut videtur. super quo vocab
ulo [illegible] non dicit ubi
dicit filii hominum pro filios hominum
cum dicit. si ergo recte iudicate
dicit. et ita patet ubi tam concludit.
et removetur. quod dicit vana super
stitio quorumdam hereticorum qui dicunt
homines non posse iudicare nec
iudicium sicut dicebat compulo
vindictam. ab solum dicit. propter
unde allegabat istud ubi dicitur
dicitur mihi vindictam et ego
retribuam. Et per certam actorita
tem. nolite iudicare si quis
percusserit te in maxillam porrige ei
et aliam. et si quis abstulerit tibi

tunicam da ei et pallium. sed certe
sic male intelligitur potius animeres
Ecclesia sicut in uno corpore.
multa membra sunt. non omnia eun
dem actum habent. ut beatus
paulus dicit. ita et in hominibus
diversa sunt officia. nam ali
ud dictum est religiosis et aliud
in seculo manentibus aliud non in
dignis religiosis et perfectis.
dictum est. si quis abstulerit tibi tu
nicam. da ei et pallium. si quis
percusserit te in maxillam porrige
ei et aliam. in seculo non manenti
bus etiam bonis dictum est. vim
repellere omnes leges omniaque iura
proclamant. Et quod quis ob tu
telam sui corporis fecerit iure
fecisse videtur. et melius est ipse occi
dat quam ipse occidatur. iudicare
dum tamen ad iudicium non habentes
predicta ut leges clamant.
Iudicia non nisi per iuste fieri
nisi iurisdictionem et imperium ha
bentibus. iurisdictionem habentis
iudicia et corporalis pena muniri
pluribus preceptis testamenti et
epistolis capitulorum. et ewangelii
dicitur. precepta testamentum phara
que in lege moysi dicitur. omnia electi
si non peccaveris nunc capite tuo.
Item alibi. qui maledixerit pat
ri vel matri. morte moriatur. [illegible]
finitis aliis auctoritatibus veteris te
stamenti et hereticorum prius dicunt veteris
testamentum non esse servandum
legem moysi datam esse a diabolo
et nequicquam dicere perficit. namque
si lex moysi data esset a diabolo
non preciperet deus ipsum servari nec di
ceret moysen esse audiendum. nec
appellaret in ewangelio legem domini.
dicit enim dominus in ewangelio ipsum verbum
seruari cum dicat super cathedram mo
ysi sederunt scribe et pharisei. ergo pro
curate omnia quecumque dixerint vobis
servare et facite iubere.
dominus moysen esse audiendum cum di
cat in ewangelio divitem habent
moysen et prophetas audiant illos. appe
llat etiam in ewangelium legem domini.

cum dicat de elisabet et zacharia
quod ambo erant iusti apud deum
incedentes in omnibus operibus et sermone secundum
legem domini. Et dominus post resurrecti-
onem cum appropinquasset discipulis
suis euntibus ad castellum quod dicitur am-
maus. incipiens a moysen et prophe-
tis exponebat scripturas. si enim
lex domini data esset a diabulo non
incepisset dominus expositionem scri-
pturarum a moyse. Sed quia ipsi he-
retici dicunt. Ecce vetera transie-
runt et facta sunt nova omnia. probo
enim et per novum testamentum. iudicem
corporales iudices prohibentes in
iurisdictionem et impium tolerare fieri
ideo placet dicat enim beatus
petrus. Estote subditi omni hu-
mane creature propter deum sive re-
gi quasi excellenti. sive ducibus.
tamquam ab eo missis ad vindictam
malefactorum ad laudem vero
bonorum. Ergo vindicta de ma-
lefactoribus per iudicem facienda est.
Et in epistola ad romanos
prima dicit. Iudex non sine causa gla-
dium portat. Est enim iudex malef-
actorum in iram. Ergo vindictam de ma-
lefactoribus sumere debet iudex.
dei enim minister per paulum dicitur sive
sit bonus iudex. sive malus.
pilato enim qui malus iudex erat
dixit dominus in passione sua. non
haberes potestatem supra me nisi
data esset tibi desuper. non tamen ob-
edire debemus malis potesta-
tibus in malum. cum idem apostolus dicat
Principes non sunt timori boni
operis. vis non timere potestatem
bonum fac. Et alibi. noli vinci
a malo. sed vince in bono ma-
lum. per evangelium etiam dominum probatur. vin-
dictam corporalem per iudicem debere
fieri. nam dixit. lucas. in evangel-
io. verum tamen inimicos meos.
illos qui noluerunt me regnare
super se. adducite huc et interfi-
cite ante me. Et etiam per passi-
onem domini probatur nam cum dominus
in cruce penderet duobus latro-
nibus pendentibus uno a dextris
alio vero a sinistris. unus
blasphemabat eum dicens.
Si filius dei es. descende
nunc de cruce. et salva temet
ipsum et nos. alius vero increpa-
vit dicens. nec tu deum times.
nos quidem digna factis patimur
et iuste. hic autem nil mali fecit
et conversus. ad dominum inquit. memen-
to mei domine cum veneris in regn-
um tuum. dominus autem dixit ei. hodie
mecum eris in paradiso. Certe
aut latro iste dixit verum aut
falsum. si verum enim dixit. ergo
verum est quod latrones et similes
malefactores. pro suis malis fact-
is digne iuste occidi possunt et
a malis potestatibus sive iudi-
cibus. sicut illi occidebantur. si autem
falsum dixit. male consensisset dominus si
primo mendacio quod est peccatum mor-
tale paradisum promisisset. non
ergo debet iudex huius vindicati-
onem et impium dubitare facere.
vindictam. nam dixit quidam sapiens
Iudex qui dubitat ulcisci. mul-
tos improbos facit. Et alius di-
xit. Qui non corripit peccantem
peccare imperat. Et alius dixit
Criminibus indulta securitas auda-
ciam crescat. nam prout puto. sicut
quilibet singulariter vindictam faci-
endo peccaret. ita iudex vind-
ictam omittendo. non esset aperte
a peccato immunis. Aliaquin tot essent
malefactores quibus hominibus
bonis. et personis vestes et bona
auferrent quod nullus bonus
vivere valeret. Sic ergo vos fi-
lii vestrum iudicate. ut deum non
offendatis. sed mereamini aud-
ire ultimum iudicium domini qui di-
cet. Venite benedicti patris mei
percipite regnum quod paratum est vo-
bis ab origine mundi. Ad quod
ille nos conducat qui est sine in-
itio et regnat. Amen. Amen ac

Hic est sermo quem albertanus ca-
usidicus de sancta agatha composuit
et edidit inter causidicos brixienses
apud fratres minores in congregatione

Hic est sermo quem
albertanus causidicus
de sancta agatha comp-
osuit et edidit inter
causidicos brixien-
ses apud fratres mino-
res in congregatione solum
c. c. quinquagesimo
in media quadragesi-
ma. Primo albertanus
super doctrina [illegible]
[illegible] dominum [illegible].

solutum. m. ducentesimo. quinquage
simo in media quadragesima. Ser
mo albertani super doctrina timo
ris domini. rubrica. xcvi. ix.

r

Rogaverunt me fratres ut ministerio
sue societatis tribuam in ser
mone suo utile dicere. In ter
rogavi hodie aliquid utilita
tis fratres mei. Karissimi quidam
ab omnibus sapientes nominari sunt
in opere curaverunt de bonis ut scribitur in
legibus unde nos nostri sunt con
quirenda rebus. Hoc est ut nos simus
sapientes. unusquisque sapientiam
possideamus quicumque ergo vestrum
indiget sapientia postulet
illam a deo qui dat omnibus affluen
ter. et dabitur ei ut beatus Iaco
bus in epistola sua dixit. Certe
sic per leges humanas. Uniuscuius
que rei potissima pars princi
pium est. et uniuscuiusque rei totius
initium spectandum est. contra per leges
et divinam ad percipiendam sapien
tiam ad initium nos recurrere
oportet. Hoc est ad timorem domini qui
est initium sapientie ut prophe
ta dixit qui ait. Initium sapient
ie est timor domini. Audiamus ita
que verbum domini per prophetam dic
entis. Venite filii audite me
timorem domini docebo vos.

Ad doctrinam vos invitat domi
nus sui timoris. ut tribuat
nobis dulcedinem sui amoris.
Hec est enim domini iusta consuetudo
ut cum vult tribuere suam gratiam
et suum amorem prius incutiat
suum timorem quod potestis videre
per multa exempla. nam cum volu
it tribuere beate virgini mar
ie suam gratiam et suum amorem. pri
us incussit ei per angelum suum ti
morem. Unde scriptum est in evangelio
quia cum perturbata esset virgo
maria in salutatione angeli. dix
it ei angelus dicens. Ne timeas
maria. invenisti enim gratiam apu
d dominum. Similiter cum voluit
tribuere beato Iohanni suum amorem
et ostendere illi secreta sua

prius incussit ei tantum timorem ut
caderet tanquam mortuus ut in
apochalipsi legitur. Similiter cum
deus vocavit paulum vas electio
nis fecit. cuique suam gratiam tri
buit tantum timorem ei incussit
ut caderet in terram quasi mortuus
pre timore. et dixit. Domine quid
vis me facere ut in actibus apostolorum
legitur. et sic per alia exempla
exempla. Habemus igitur timorem domini
et multa bona habebimus. nam di
xit tobias filio suo. multa
bona habebis si timueris deum et
certe per deum timorem ut dixi habe
bimus eius amorem et etiam omnia
bona consequemur. nam dixit cassiodo
rus. semper bona generat. si caele
stis metus humanis moribus
apponatur. Tercio per timorem
habebimus clavem ad omne
bonum. et ad percipiendam gloriam in
conductum ait enim petrus alfunsus
qui fuit optimus philosophus. Timor
domini est clavis ad omne bonum et ad
percipiendam gloriam conductum.
Quarto per timorem habebimus
lucrum sine labore dixit enim idem
petrus. Fili timor domini sit nego
ciatio tua. et veniet tibi lucrum
sine labore. Quinto per timo
rem initialem. qui caritatem nutriet
deo. expellemus omnes timores
videlicet humanum mundanum.
servilem. et omnia nos timebunt. nam
dixit idem petrus. Qui timet deum
non omnia timent eum. qui vero non tim
et deum timet omnia. Timentes itaque
deum bene tenet cum virtute et sapientia
ut omnes timores vitemus. scriptum est
enim in libro qui dicitur ymago mundi
virtutum adiutorio sapientie omnes
timores vitare. Sexto per dominum tim
orem expellemus omnem inopiam et in
veniemus omni bono repleti. Tim
ete eum omnes sancti eius. quoniam non est
inopia timentibus eum divites eguerunt
et esurierunt. inquirentes
autem dominum non minuentur omni bono.
Septimo per timorem domini expelle
mus omnes futuros aequales.

nō solū libertatē. s; etiā sūmā i
genuitatē. ¶ Ipsa qui timet dnm
diligit illū. et qui diligit illū obe
dit deo ut petrus alfūsus dixit.
¶ Et qui timet et diligit deū. et ho
bedit deo. sps dei hītat i illo. et certe ubi
sps dei ē. ibi libtas. ut dixit bea
tus paulus i epla scda. ad corrinth
ios. et beata agatha i legenda. aq
uiliano. cui condictionis esset pn
dit ingenua sū et cū ille reph̄ndi
sset eā dicens. si ingenua es. quō
ancillā xpi te esse ōmemoras. et il
la respondit. sūma ingenuitas hec ē
qua seruus xpi ōmemorat. ut in
passione dicte uirginis legitur.
¶ Octauo p timorē dni acqrem
illius miāz. q̄ beata maria uirg
o dixit. Et miā eius a pgenie i
pgenies timētib; eū. nono p eū
timorē acqrem illi adiutoriū.
atq; ptectionē. ait ē pphā. Qui
timent dnm sperauerūt. i dno
adiutor eoz ē. Decio p eū timo
rē acquiremus illi glificatōē. di
cit enī pphā multa flagella pecca
toris timētes aūt dnm glificat. Vn
decio. p eū timorē acquirem bea
titudinē et erimus beati. dixit ē
pphā ¶ beati oēs qui timet dnm.
qui ambulāt i uiis eius. duo
decio p eū timorē puenim ad p
fectū bonū. s; ē deuocē sapiētiā
et scientiā diuinaz et humanaz
rez. est ē. sapia pfectū bonū
mētis humane et diuinaz et human
az rez scia. ut seneca i eplis dixit.
¶ Est enī sūmū inuita solaciū stud
iū sapie. q̄m qui iuenit felix est
et q posiderit beatus. ē sapiam sa
lon sup oībus supoia ōmedatur di
cēs. Melior est sapia cunctis pcio
sis opib; et oē desiderabile ei nō po
test. cōpari ¶ Vnū ait. dic sapie so
ror mea es. et prudentiā amicaz
tuā uoca ¶ Et p̄rū possite sapie
naz. q̄z auro. melior ē et acqre p
rudentiā. quia melior est arg
ento. Qua sapiētiā hēe d'bem
ad sobrietatē. et cū timore dni.
¶ Nam dixit beatus paulus i epla
ad romanos. Noli altū sape. s; tē
¶ Et iam i eadē. nō plus sape q̄ op
ortet. s; sape ad sobrietatē. Et ce
ssita secerimus sapiētia multa bo
na nobis tribuet. Imprimis eū leti
ficat. cor. ut ihs sirac testis dicens
Vinū et musica letificat cor. et sup
utraq; dilectio sapiētie ¶ Insup
etiā aīmū sanat. nā dixit seneca
i eplis. Eger aīus ē sine sapiētia.
¶ Sapientia insup aīuz firmat et
fabricat. uitā disponit regit acti
ones agendas et omittendas d'most
rat. sapiētia nos tueri debet. hec
docebit ut deū sequamur. secuti cāsus
hec exigit ut ad legem suā quis
q; uiuat nec aīo ope uita dissentiat
hoīem ita sapientē facit ut a quodā
philosopho dicatur. sapiens ē. oēs te
rrarum cū cogitat. nos ē ita sap
ientes eē debemus. ut simus sapie
tes i bono et simplices i malo ut b
eatus paulus i epla ad romanos.
dixit. Et ē oēs malos ferre debe
mus armis iusticie cū cogitamus
nā cū hoies ueniūt ad nos p cōsillio
l auxillio petendo bn̄ et iuste debem
eis cōsule. illosq; adiuuare in bona
cā et etiā pferim inde iustum. sauz
sive salariū accipe nā dixit beatus
aug. licet aduocato uēndere iust
ā aduocationē et iuris cōsulto uēdē
iustū cōsiliū ¶ Et si forte amicus
ul uicinus ul aliquis potens uel
let ut ei collusionē ul maliciā
indicemus. ul ut in mala cā. eū
adiuuemus. ul defendam uiril
iter ei resistere. eūq; a malo ppo
sito reuocare posse debemus et
respondere illi sm pauli. dictum
qui dixit i epistola ad corrinthi
os secūda nō enī possimus adu
sus ueritatē. s; p ueritate.
¶ Et etiam sm leges nostras.
respdere debemus. que dicunt
¶ Que facta pietatē et existim
ationē ul uerecondiā nost
ram ledunt. et generaliter que
ōtra bonos mores fiūt. nec
nos facē posse credendū est.
et ea debemus fieri posse credunt

que commote fuit. Et si forte ille amicus tuus inscienter voluerit nos ab ono proposito ad malum trahere, constanti animo habeamus et in memoriam habeamus dictum apostoli qui ait in epistola ad romanos. Noli vinci a malo sed vince in bono malum. Et etiam recordemur consilium salomonis qui dixit. Noli esse humilis in sapientia tua ne humiliatus in stultitiam seducaris. Et apte dicemus illi amico vel clientulo nostro. amice. hec est lex in amicitia sanciatur ut neque rogemus res turpes neque faciamus rogati. et ab amicis honesta petamus et amicorum causa honesta faciamus. peccati enim patrocinatio excusari non debemus. nam dixit tullius de amicitia. Nulla est excusatio peccati si amici causa peccaveris et maxime in re turpi ubi duplex peccatum est. ait enim seneca.

Cum turpi re peccare bis est delinquere. nec etiam debemus alios defendere in peccato ne nobis crimen paremus. ait enim seneca.

Nocentem qui defendit crimen sibi parat. Et prout. Socius fit culpe qui nocentem tuetur. Innocentes enim alios defendere debemus. ut ipse defensores dicamur. ait enim cassiodorus. Ille vero defensor est dicendus qui defendit innocentem. amicicia enim vitia si feras facis tua. ut tullius dixit.

Nec dicat aliquis quod sapientia mea sit sapientia mundana que est stulticia apud deum. Illa enim sapientia que maliciose et ambiciose exercetur est sapientia huius mundi. et abusive dicitur sapientia.

Illa vero scientia quod est sapere in timum condita est vera sapientia ad cuius studium summa opera niti debemus. quia sine illa nemo beate vivere potest. nec dicat aliquis non bene posse lucrari sine malicia aut exercitio. Incassum. nam e contra eius est quod in duplum lucrabitur. si cadat in famam boni viri et legalitatis. videlicet quod bonus et legalis sit in consiliis et in processu causarum et in iudicando. quoniam ille maliciosus et maledicus. ait ecclesiasticus.

Curam habe de bono nomine. hoc enim magis permanebit quam mille thesauri magni et preciosi. Et salomon ait. Super argentum et aurum gratia bona. Et seneca dixit. Cum omnes bonam ... possident ipsa bona. Ille vero maliciosus negligit famam et ideo crudelis est iudicandus nam ut dixit augustinus.

Qui negligit famam crudelis est. Et si forte aliquem plus lucretur cum mala fama et dampno suo se faciet. nam sepius est lucrum cum mala fama dampnum est appellandum. unde quidam philosophus dixit perdidisse se malle quam turpiter accepisse. Et hec vidi meis temporibus qui in hac provincia plus. xxiiij. annis exercitus sui. omnes enim habentes famam iusticie et bonitatis vidi abundare in omnibus bonis. maliciosos autem habentes famam iniusticie atque malignitatis ferre omnes vidi destructos. cum omnibus suis filiis et omnibus suis bonis et merito. scriptum est enim. Substantie iniustorum sicut fluvius siccabuntur quia male congregata cito dispergit. proprium iudicium est ut quod de malo provenit ad malum perveniat. nec accedat ad bonum quod non prodit ex bono. summa igitur opere curemus ut nomina nostra sint consequentia rebus et vere sapientes simus.

Vera quoque sapientiam talis provideamus ut omnia cum timore domini faciamus per hanc scalam duodecim graduum habentem. qui omnes gradus procedunt a timore domini. valeamus ascendere ad regnum dei. ad quod ille nos conducat qui sine fine vivit et regnat in secula seculorum. amen.

de omnibus ordinibus omnium hominum in
seculo viventium. pecca...

capitulum. Ascendite ... discer-
nite. nobis precepit dominus; puris mo-
ribus.

Si bona que loquimini operibus fece-

rius. exempla bona dabit suis
omnis filius.
p rebiteri · diaconi qui fertis uasa
domini · estote semper nitidi in specu
altissimi
q ui uult esse canonicus sit bonus
et prudens · obediat episcopo ut senior
electo.
a d matutinum ueniat cum signum h
ore resonat post posita pigricia
feruenter ad omnia.
p lebani recte uiuant quia scelera
clamitant. ut acquisita perdita relinqu
ant inepta.
m agister doctus litteris flagellis caueat
discipulis ut docti abstinentia doc
trinam bene sapiat.
s criptores recta linea ueniant se
bant scribant · dulcitudinem sui usque
ad finem compleant.
i unitis clericus elationi dedit
despiciens multis.
d iscurrit per silicem · per uanitate.
ruinam in loco suo magister cum uer
torta respice.
u erba dei non mittat · perinam sep.
multiat · et recitat parabolas ina
nes atque uacuas.
a bbates semper uigilent ab omni namque
crimine non per mundi astutia sed
reliquant studia.
n on pot esse monachus qui uagus
est et prodigus · sumitur suam regula
peribit morte pessima.
d eo deuote monache seruate leges
et optime · uiuentes casto corpo
re terrena cuncta spernite.
p otestas est in populo a summo data
domino · et cum fide seruat qui sacrame
ta seruabit.
p ro nullo malo merito uel pla
citatio precio aut aliqua amicitia
subuertit uera iudicia.
i udex sedens in placito · non spernat
orphanos · sed deum recte timeant
in legem cito faciat.
t estes pro nullo munere falsa loquantur
praesumunt · sed uera uerba dicente pre
sente uel principe.
n otarii sint notarii tenendo fidem
anim. nec umquam perdunt falsa
scribant in cartulis.
c ausidici omnes ipsi et omnes in ore dum uic
tor quaerant iusticiam · nec manda
uerit pretia.
r enentes ministria cum malis non que
mant recta fide seruat ne bona perdit
merita.
a duocatores placita ne fraudent ar
te aliqua relaxent cordis uitia et ex
quibus iudicia.
n ullus consiliarius aut auricularius
per mundana prosperitas se offendat in ecclesia.
m ilitus prudenter capiat enerte
militum ne stupro sicut publice
in ore dicat turale.
n ullum autem sapiens timens deum uera
cis amandus est a domino laudandus est
apostolo.
r eceptor celas uitia ut filia carnis
fistula ridento uerba in corde mala
seminat.
i pocrita se simulans multa abscon
dit uitia · uultum demonstrat placi
dum in corde portat gladium.
e briosi miserimi in tremunt ut sem
renenti · mens perdunt memoriam ·
nichil boni excogitant.
a udite omnes laici · qui estis eius famu
li in nullo umquam crimine pauperes
non despiciatis.
d um uobis in certum diuina uerba pre
dicant operibus perficite · in cordibus re
tinete.
a nte quam mors adueniat deo do
nate decimas securi hic operibus
et caelum possidebitis.
u xores uos diligite natos uiros
corripite seruos ancillas regite
opus eis impendite.
q ui timet deum omnium non uiuet
pro negocium · nec pro cupiscentia ·
ullius siniuster seruia.
d iues cum bene fuerit stet pauper cum
seruicis ad inuicem conueniant.
deo cum fide seruiant.
m ulieres ad pugnam pagines deum in m
te teneant · filiones semper ca
ueant ne dicant plus quam a
udiant.
p lacentes primordium peccatum ag
uit maximum mulieres apparent.

celo et sine fine
p orecias uidet uitia furta et latrocinia
ut celi pena timentes penam consequi.
c onuigate solne tenete fidem pure.
termos uiri disponite ad templum curri
te.
m uta te uestem uidue castitate uiu
ite. luxuriantes fugite ne fuit uos d
ecipe.
p uelle se custodiant ab omni uana gloria.
ne unquam tunc ferundi cadant in adul
teria.
m ereatis gratiam ueniam nobis christo
qui semper solet parcere expectat nos co
tidie.
s eru cum recto animo uestro seruite domino.
at ille et uitis deseruiat sibi.
n upsus letitiam in aduersis spheram sui
mo dum non habet ullam fidem. amen.
c ui uiuitis in celo omnes seruite domino
ut tum sua dextera regnetis super
ethera. Amen.
e xplicatur ritimi domini petri damiani heremite et episcopi de omnibus hominibus.
Explicit liber albertani.
qui scripsit scribat semper cum domino uiuat.

Sapie

Sapientissimi namque Egip-
tii, scientes mensuram
terre atque undas ma-
ris dominantes, et celesti-
um ordines cognoscentes, id est stellarum cu-
rsum computantes, tradiderunt eam uni-
verso mundo per altitudinem doctrine et
magicas virtutes.
Dicitur vero de Nectanebo re-
ge eorum ut fuisset homo inge-
niosus et peritus in astrolo-
gia et matematica et de
magicis virtutibus plenus. Qua-
dam die dum nuntiatum fuisset ei quod
Artaxerses Persarum cum valida manu
hostium veniret super eum, non movit
militiam neque preparavit exercitum
armorum nec artificia ferri, sed in-
travit solus in cubiculum pa-
latii sui et apprehendit concham e-
ream seu [illegible], misitque in eam a-
quam pluvialem, tenensque in manu vir-
gam eneam et per magicas incantationes
videbat, atque intelligebat ipse in
concha plena quod classes namque super
eum venirent. Erat tunc ad custodi-
am principes militie positi Ne-
ctanebo in partibus Persarum. Venientesque
dixerunt ei: Maxime rex Necta-
nebo, venit super te Artaxerses
Persarum rex cum multitudine alio-
rum et plurimis gentibus, sub ibi
Parthi et Medi, Perses, Syri, Meso-
potamii, Arabes, Vatin, Agrio-
phagi, et alie plures gentes de ori-
entalibus partibus innumerabiles. Ne-
ctanebus autem dixit ei: Tu custo-
diam quam tibi commisi vade ob-
serva bene et vigilanter. Sed tamen non
sicut princeps militie respondisti mihi,
dixisti, sed sicut timidus homo. Virtus
enim non valet in multitudine popu-
li, sed in fortitudine animi. Simi-
liter quia unus leo multos cer-
vos infugaverit. Et hec dicens in-
travit in cubiculum palatii
sui solus, et fecit naviculas cereas
in concha plena aqua pluviali, ten-
ensque in manu virgam palme et respi-
ciens in ipsa aqua totis viribus suis
incantabat, et videbat quomodo dii

egiptiorum gubernabant in navigiis bar-
barorum. Statimque mutato habitu ra-
dens sibi caput et barbam, et tulit au-
rum quantum potuit et ea que illi necessaria
erant ad astrollogiam et mathematicam
seu magicam artem, et fugit. Secto
de Egipto Pellusium, deinde Ethiopi-
am, induens se lineis vestimentis,
id est sidones albas, quasi propheta Egip-
tii, pervenit Macedoniam. Sedensque
incognitus pallio divinabat omnibus qui
pergebant ad eum. Egiptii vero, ut vi-
derunt quia Nectanebum non inveniebant,
perrexerunt ad Serapis deum illorum ma-
ximum et rogaverunt eum ut respon-
sum daret de Nectanebo rege eorum.
Serapis respondit et dixit illis:
Nectanebus rex vester fugit de Egip-
to propter Artaxersen regem Persarum,
qui veniet et subiugabit vos.
Et aliquanto vero tempore debet
reverti ad vos iuvenis, abiecta
a se senectute, et ulciscetur vos
de vestris inimicis, subiugando illos
vobis. Hec responsa accipien-
tes Egiptii a deo suo, statimque fece-
runt regalem statuam ex lapi-
de nigro, et scripserunt ad pedes
eius statue illa responsa ad me-
moriam posterorum. Nectanebus
autem incognitus manebat in Mace-
donia.

Interea Philippus rex
Macedonum habiit in pre-
lium. Nectanebus accedens
in palatium ut videret re-
ginam. Mox autem ut vidit pul-
critudinem Ollimpiadis, incalluit
cor eius et exarsit in concupiscenti-
am illius. Extenditque manum suam sa-
lutans eam dicens illi: Ave regina
Macedonum. Dedignatus est illi dicere dominam.
Ad hec respondens ei Ollimpiadis di-
xit: Ave magister, accede propi-
us et sede. Sedente autem eo inter-
rogavit Ollimpiadis dicens: Ubi ne-
c est quod egiptius sis? Respondit illi Ne-
ctanebus dicens: O regina, ubi
vero pulcerrimum seu regale dixisti
cum Egiptum nominasti. Vivunt enim Eg-
ipti sapientes, qui interpretantur signa.

soluitur. uolatilia. intelligitur
secreta cognoscitur. atque manife
stabitur. facitque nascentium dicetur. Si
et ego itaque sensu subtilissimo de his
omnibus cogitans sum. sed. ypsa. atque diu
inus. hec cum dixisset aspexit eam
sensu concupiscibili. Videns ergo ol
impiadis quia sic aspexisset eam
dixit. Magister quid cogitasti
et sic aspiciendo me. Respondit.
nectaneus dicens. Recordatus sum
pulcerrimam responsa deorum. Et. respon
sum accepi ab ipsissimis diis ut debeam
intueri reginam. hec autem eo dicen
te. statimque protulit de sinu suo
artificiatam tabulam ebeneam. et eburn
eam. mixtamque de auro. et argento.
que continet in se circulos. tres.
Primus circulus. continebat intel
ligentias. xii. secundus circulus habe
bat. animalia duodecim. Tertius
circulus. habebat solem et lunam et
post hec aperuit. cattam eburne
am. et protulit ex ea. vii. splendidis
simos exploratores horarum natiuita
tum hominum. et septem lapides sculptos
ad vii. astra pertinentes qui se ad cu
stodiam hominum possunt. Que cum ui
disset olimpiadis dixit ei. Ouis si
uis ut credam tibi quod ostendis dic mihi an
num et diem et horam natiuitatis reg
is. Cumque fecisset hoc dixit regine.
Nunquid aliud uis aliquid audire.
Regina respondit. uolo ut dicas
mihi quid debet fieri in me. et phil
ippum qui dicitur in homines si reuersus
us fuerit ex exilio. eiciet et aliamque si
bi accipiet uxorem. Cui. nectan
eus dixit. Falsa uerba sunt hec in
sed tamen post aliquot annos fi
et tibi in paucis diebus. uolens. no
lensque habebit. phillipus uxorem.
Ad hec regina dixit. obsecro te ma
gister. ut dicas mihi. omnem ueri
tatem. Nectaneus respondit unus
deus potentissimus diis. concubet tecum
et adiuuabit te. Regina dixit.
qualis est ille deus qui concubet mecum. Ne
ctaneus. respondit. neque iuuenis est neque
uetulus sed in medietate consistit.
habens in fronte cornua. argentea et

barbam auream ornatam. per quo certi
ssime scias esto preparata illi
hac nocte quia in sompnis uidebis
eum. et in ipso sompno concubet tecum re
gina dixit si ego uidero hoc non quomodo
prophetam. aut diuinum sed sicut deum ad
orabo te. statimque nectaneus. u
ale dicens reginam. et descendens de pa
llatio exiensque foras ciuitatem in de
sertum locum atque euellens erbas. tri
uit eas et tollens sucum illarum fecit in
cantationes per diabolum. fugit in ita ut
uideret. olimpiadis eadem nocte
in sompnis deum amonem concubentem se
cum dicentemque sibi post concubitum
Mulier concepisti defensorem tuum
Mane autem facto. cum surrexisset ol
impiadis a sompno uenire fecit ad se
nectaneum et narrauit illi som
nium quod uiderat. At ille dixit. ei.
Scio hoc quod dicis. sed si locum dederis
is mihi in tuo pueritate hospitandi
est deum illum. Quia aliud est som
nium aliud ueritas. nam ille de
us in figura draconis ueniet ad
te. et postea conuertet se in humanam
formam ad hec. respondit. olimpiadis di
cens. bene dixisti magister re
cipe cubiculum in pallatio et si
hoc ueraciter probare potueris h
abebo te quasi patrem pueri et
cum dignus. iussit ei dari cubicu
lum in pallatio circa autem uigi
liam noctis primam. Nectaneu
us cepit per magicas incantationes
transfigurare se in figuram draco
nis et sibillando cepit. ire. ad
cubiculum. olimpiadis. ingressus
que cubiculum ascendens in lectum
eius cepit osculari eam et concubere
cum illa. Cum ergo surrexisset
a concubitu eius percussit eam in utero et
dixit hec conceptio sit uictoriosa
alis et nullo modo ab homine subiu
gabitur. taliter decepta est olimpia
dis concubens cum homine. quasi cum deo
mane autem facto descendens nectan
eus de pallatio regina rema
nens in cubiculo pregnans. C
umque cepisset uterus illius cresce
re uoluit. nectaneum et dixit illi

uolo ut dicas michi quid debet fa-
cere phillipus de me dum reuertitur. —
Cui nectaneuus. Respondit. Noli ex-
pauescere. quia deus Amon protec-
tor erit adiutorium tuum. Et hec di-
cens continuo descendens de pallatio.
exiens foras ciuitatem in deserta loc-
a et euellens erbas contusas eas et to-
llens succum illarum aphetedesque auem
marinam. Cepit incantare super
eam et de succo erbarum illam ungere. h-
enim. faciebat. per diabolicas incanta-
tiones. ut deciperet phillipum reg-
em per sompnium. factumque est. Eadem ergo
nocte aparuit phillipo in somnis de-
us amon concubens cum olimpiade ux-
ore sua et post concubitum cum ui-
deret os uulue illius consuere et con-
signare anullo aureo. et ipse anullus
habebat lapidem. Sculptum caput
leonis. et currum solis. atque glad-
ium. Et post hec diceret ei. mulier
concepisti defensorem tuum. Exurgens
autem phillipus a somno. uocauit
ad se. ariolum. et narrauit ei som-
nium quod uiderat. Cui ariolus. R.
Rex. phillipe. pro certo scias. quod con-
cepit. Ollimpiadis uxor tua non
est ab homine sed a deo. Caput namque
leonis et currus solis atque gladius.
talem intellectum habent quia ille nasci
debet ex ea pertinget pugnando usque
ad horientem. Unde sol egreditur
et per gladium dominando sibi omnes ciuit-
ates et gentes. Interea rex philli-
pus pugnauit et uicit. Apparuit.
namque ipso prelia. draco qui antece-
debat eum. et prosternebat ante eum
inimicos ei. Cumque rediret ma-
cedoniam. osculauit eum in pallatio ol-
limpiadis uxor eius. et osculatus
est eam. Intuitus est eam rex phill-
ipus et dicit ei. cui te nadidisti
ollimpiadis. peccasti. inquid. non pecca-
sti. quia uincta sublimitatis adeo. E-
go uero totum scio quod in te factum est per
sompnium uidi perinde. et a me et ab
hominibus irreprehensibilis eris uidebis. —
Quadam uero die epulabatur. ph-
illipus et principes macedonie. una
cum ollipiade uxore sua. Necta-
neuus autem partem magicam trans-
formauit se in formam draconis
et per medium triclinium in quo com-
edebat. phillipus. sibilans. ibat
sibi illam terribiliter. ut pauorem
et perturbationem. his qui conuiuio er-
ant faceret. appropinquans ad ollimpiadem
posuit caput super genua eius et
osculabatur eam. Rex autem cum
hec uidisset. dixit ollipiadi. Ecce di-
co et omnibus qui mecum epulamini
uidi draconem. uidi te. quando prelia-
bar cum inimicis meis.

Post paucos dies sedens phill-
ipus rex solus in pallatio suo
apparuit ei parua atque mit-
issima auis et sedens in gremio
ei genuit ouum et cecidit ouum de
gremio eius in terram et diuisum est. Statim ex-
iit ex eo paruissimus serpens et girauit
quod est ouum. uoluit introire et cum iam
quam caput ibi mitteret mortuus
est. Que cum uidisset hec phillipus
rex turbatus est ualde. et uocauit ad
se arriolum et ostendit ei ouum fr-
actum et serpentem. et narrauit ei omnia que
acciderant ad modum. Cui arriolus
ait. Rex phillipe nascetur tibi filius
qui debet regnare post obitum tuum et
circuire totum mundum. subiugando
sibi omnes gentes. et ante quam re-
uertatur in terram natiuitatis sue in
paruis annis morietur. Appropinquabat
autem tempus parturiendi ollimpiadi. et
cepit dolere et torqueri uenter ei. fecitque
uocari ad se nectaneuum et dixit ei
magister doloribus torqueor. corpus m-
eum. Nectaneuus cepit computare et
dicit illi. sublevate paullulum re-
gina a sedio tuo. quia hec omnia
elementa secundum a sole. et his factum est recess-
it ab ea dolor et post paullulum dixit
ei nectaneuus. sede sola sedit et
peperit. At ubi puer cecidit. in
terram statim factus est terremotus et fulgo-
ra et tonitrua magna et signa per
totum mundum. Tunc siquidem dillatata
est nox et usque ad plurimam partem
diei extendi uisa est. et saxa de
nubibus. grandine mixta ceciderunt.
et ueros lapides tempus uerberabant.

Qua d're phillipus rex turba
tus est nimis. z tremefcus. i͂ g͂tus
q; ad olli͂piadem dixit ei mulier
cogitaui i͂corde meo. ut nullo m͂
nutriret͂ ubere i͂fantulus. pro eo q̄ nõ
ex me acceptus est. s; tñ intelligo
hũc adeo eẽ acceptũ. q̄ i͂nutriat͂
ur. eo q̄ nutriri essentia uidi. p͂
uenit i͂ memoriã. si ... e sit p͂
us filius meus. z qui ... si sit ille
q̄ mortuus fuit m. quẽ habui ex
alia uxore. z imputatur illi nom̄
Alex̄. hec dicente phillipo. cepe
runt flere z nutrire infantulũ cũ
oĩ diligẽtia figura ẽ illius. neq;
patri neq; matri assimilabat͂. s;
p͂priã suã figuram p͂sona habebat.
Coma capitis eius erat sic͂ coma
leonis. Oculus ei magni ... erant
nõ simillabat͂ un͂ ad alt͂um. s; u
nus erat niger z alt͂ erat glauc
us. dentes uo ei erant acuti. Impe
tus illi erat sic͂ leo z qualis de
bebat i͂ posteriũ fieri. figura illi
significabatur. i͂fascolis itaq; ubi eũ
q; sedebat. Cũ discipulis. pugna
bat. cũ eis itaq; uincebat eos z tam
i͂ litteris quã i͂ loq̄la. z uellocitate ã
tecedebat eos. z Cũ fc͂s esset annoꝝ
duodecim. i͂struebat͂ ad pugnaꝝ.
Sicut uidebat facere milites
cũ uĩt͂ uidet phillipus rex uello
citatẽ ei placuit ei z dixit. fili
alex̄. nam uellocitateꝫ diligo
atq; ãimũ tuũ. s; tristis existo q̄
figura tua nõ assimulabit͂ m.
audiens hec ollipiadis magis ti
muit z uocauit ad se nectano
bũ. z dix͂ ei. diligenter p͂scrutare
z i͂tellige qd̄ faciẽ d͂ me cogitat
phillipus quia dixit heri ad alex̄
andro diligo fili. uellocitatẽ
tuaꝫ atq; ingeniũ ãimũ tuũ. s; ẽ
tris existo q̄ figura tua nõ simi
lis mee. Nectaneuus hec audi
ens cepit c͂putare z dicẽ. Regina
Cogitatio illius erga te mitigata
ta est. sollicitaq; respiciebat.
ad uidẽd stellaꝫ Sepius do habeo des
sideriũ suũ alex̄ itaq; cum audisset
hũc s͂monẽ dixit ei. pat͂ hec ste
lla quã c͂putas paret in celo. Cui
nectaneuus. R̄. Rogo te me hora
noctis extra ciuitatẽ z ego ostẽd
ã t͂. Alexander dixit pat͂ z sem tuũ
agnoscãs. Nectaneuus. R̄. ẽ for
tis. alexander dix͂ hec ẽ. bona ẽ
illã opto scire z quã debes mortẽ p͂
acc͂ pat͂ scis. Nectaneuus. Scio
fili qd̄ de filio meo debeo mori
Et h̃ dicẽs. nectaneuus. descẽ
dẽs d͂ pallatio. secus ẽ eũ alexãd͂.
hora serotina extra ciuitateꝫ. Cũ
q; uenissent ambo sup͂ fossatũ q̄ erat
circa muros ciuitatis. dixit ei ne
ctaneuus fili alex̄ respice stellas
z uide stellã erculis quõ trist͂ ẽ. Et
stella mercurii. letatur. Et stella
itaq; iouis. lucet clara. Talit͂
respiciendo sursũ nectaneuus
accessit ei p͂prius. alex̄. Et fecit
impetũ i͂ eũ. atq; i͂ fossatũ eũ d͂
iecit. q̄ erat circa murũ ciuita
tis z dixit ei. Sic decet te mori
uetulle. Sciẽs t͂renas causas. Q̄
uolluisti scire secreta astroꝝ. Cui
i nectaneuus. R̄. Cognitũ fuit m͂
h; q̄ sic d͂bu͂it m͂ euenire z nõ dixi
t͂ qd̄ d͂ filio meo. debeo mori. Alex̄
dixit ego filius tuus sũ. R̄. nec
taneuus. Certe filius meus es.
Et hec dicẽs expirauit. alexãn
der itaq; paterna pietate. commot͂.
elleuãs corpus ei i͂ humeris suis
z portãs. i͂ pallatiũ cũ q̄ uidisset eũ
ollipiadis. dix͂. ei fili. Alex̄ qd̄
ẽ. h. Cui ille R̄. corpus nectane
ui z illa R̄. Nectaneuus pat͂ tu
us fuit. Alexander. R̄. Quẽ ad
modũ stulticia tua. ita ẽ. Et iu
ssit eũ regũ sepelliri.
Rursus denique tẽporibus q̄dã
p͂nceps capadotie. adu
xit regi phillipo caballũ
indomitũ corpore. ma
gnũ z pulcrũ nimis ligatũq;
ex oĩ parte. catenis ferris. co
medebat eni͂ hoĩes. Et dicebat͂
ille caballus bucephallus. p͂ac
ceptus torruitatis seu abiecti͂ s͂
q̄ taurinũ caput in armo ha
bebat. utrũ seu q̄ d͂ fronte eius

quedam immis corniculos per ub
erauit. Cumque uidisset phillipus
rex. pulcritudinem eius dixit. minis
tris suis. Accipite hunc caballum et
separate illi cancellos ferreos et
ibi recludite eum ut latrones et in
proditores qui legibus debent mori et
comedi afferunt comedat. ab isto ca
ballo feriter est. Interea phillipus rex
accepit responsum ab diis quia ille
debet regnare post mortem eius
quicumque hunc equum ferocem equitau
erit. Et interea exspectabat phillip
us rex fiduciam.

Allexander itaque cum esset annorum
quindecim factus est fortis au
dax. et sapiens. didicerat
certum plenarie. liberales artes ab
aristotille et callistene et maxime
ne athemense. Quadam die cum t
ransisset per locum in quo stabat iste
et dominatus equus et uidens illum per
usum cancellos ferreos. et manus eius
iacentem summa manuum ac pedum hominum
que illi de pastu remanserant. miratus est
ualde. et mittens manum suam super can
cellos. statim extendit collum ipse equ
us. et cepit lambere manum illius atque ap
licatis pedibus proiecit se in terram. erig
ensque caput uel respiciebat allexandrum
in. itaque secundo intelligens. allexander uolu
ntatem equi. aperuit cancellum et ingressus
est ad eum et cepit mansuete tangere
dorsum eius manu dextera et ipse eq
uus cepit mansueri illi amplius.
sicut quando blanditur canis domino suo.
sic et ille blandiebatur. Allexandro. Et
autem cum uidisset allexander. ascendit.
super equum equitando exiit foras. Cum
ergo uidisset phillipus rex dixit. ei fi
li allexander omnia responsa deorum in co
gnoui inte. quia tu debes regnare
post mortem meam. Cui allexander dixit.
pater si potest. fieri dirige me se
dentem in curru. Et ait ei phillipus
rex dicens gratanter hoc facio fili to
lle tibi. Equos centum et quadragin
ta solidos aureos. et uade cum optimo au
xilio. Statimque allexander exiit. Vn
a cum Ephistio phillosopho amico
suo detulerunt secum ornamenta et

sol. et scapiens milibus suis ut cu
rrum mitteret de equo. uenientesque in
quod in pello ponensque. Occurrit ei nico
llaus rex eadem ciuitatis cum exercitu
ut pugnam cum eo committeret. Et ad
propinquas. allexander dixit ei hic in qu
estu. Cui alexander phillippi regis fi
lius. Nicollaus dixit. quem me
speris esse. Allexander ait. tu es nicollaus
rex aritheorum. Et tamen non elleuetur
cor tuum superbia. pro eo quod habes regalem
et honorem. semper enim solet euenire in
humano seculo quod maior peruenerit ad p
auitatem et paruus peruenerit adm
agnitudinem. Cui nicollaus. dixit b
ene. dixisti te metipsum confiteri qu
oniam mea in reprehensibilis est. sed tu dic.
mihi ueritatem. Quare in his partibus ad
uenisti. allexander ait. recede a me ho
quia neque tecum habes aliquid aduersus
me. Neque ego aduersus te. Cum aut
em uidisset hunc sermonem nicholaus ira
tus est ualde. et dixit. uide cum quo
loquor per salutem patris mei. si ipetum
spiritu meo ecco intuere eius morietur
hec cum dixisset expuit. contra eum dixit
tolle hec quod est debet capulo accipe. qui
non erubescis. Allexander. itaque continens
dolores sua in doctrinam et mansuetudinem dixit il
li. Nicollae iuro tibi per paternam
naturitatem mei et per uterum mat
ris mee in quo fui adeo conceptus quod
simetum ludis cum curro meo et pat
riam tuam parma tua subiugabo. Et
constituerunt in tercio die pugnandi se
parantesque ad inuicem. Reuertensque
ad patrem suum et parato exercitu u
enit dies constitutus in quo quietus fuit
ambo ad pugnam. et sonuerunt tube per
partes bellicas et omnes una uniuer
moti sunt. Et ceperunt pugnare. Tunc
se fortiter inpinque nicollaum. allexander
manu propria accidit. et multos exer
cituites. In illo uero die uictoriam m
agnam adeptus est. Allexander. subiuga
uit sibi regnum nicollai. et corripu
erunt eum milites et caballum eius. et s
ic ad patrem suum. Cum triumpho uicto
rie reuersus est. Et inuenit phillippum
patrem eius in conuiuio nuptiali sedentem
et repudiauit est olimpiadem matrem eius.

⁊ sociauerat sibi cuidā hoīs fili
am noīe. Cilho patriç. Ingressus it
aq; allex̄r. ad nuptias. dixit pat̄
suo pater recipe nunc d̄ mea p̄ma
a pugna. uictoriale corronā
tam̄ quādo cellabrauit sūt rur
sū nuptias matris mee sociādo.
illi regem maritū tu ī ipsis nupt:
inuitatus nō eris. audiēs aūt
quidā ex discūbentib; cui nom̄ er
at lessias dixit. rex phillipe ex ca
lho patria nascet tibi filius simil'
tui. qui debet regnare post mor
tē tuā. Allex̄r hoc audiēs. ī mone
natus ē ualde ⁊ facto impetu. c̄ li
ssiā. percussit eū ī capite cū baculo
quē tenebat in manu ⁊ mortu
us ē videns ergo. phillipus rex do
lore ducens erexit se ī ipso imp
etu q̄ uoluit facē c̄ allexādrū
ut perciteret eū gladio statī cecid
it ⁊ dixit illi allex̄r. phillipe qui
subiugasti eu ropā ⁊ partē asie
quare nō stas sup̄ pedes tuos. sz
itaq; fō exturbate st̄ nuptie. Et
phillipus rex egrotauit post pau
cos uero dies ingressus ē alex̄r a
d uisitā dū phillipū ⁊ dix̄ illi. phi
llipe quā uis nō est lex ut uocē
te ex noīe tū nō loquor tibi ut fi
liū loquē patri. sz quasi amicus
ad amicū. fac bn̄. uxori tue. cui ma
le fecisti ⁊ nō sit tibi cure d̄ mō
te lissie. bn̄ feci quia percussi eū
nō enī debebat ille aū. me talia
dicē. tu aūt male fecisti. qua
impetū fecisti i nunc. ut perciter
es me gladio. hec aūt dicente al
lex̄r cepit phillipus rex flere ⁊ al
lexāder cū eo. ⁊ ī tuallo fō. egre
ssus est ⁊ abiit loqui ad olliplade
matrē suā ⁊ ueniēs ad eā. dixit
illi. o mater mi noli timere mal
ā uoluntatē pat̄s. quia quāuis
allexādrū sit peccatū repulsio.
tū tua est bn̄ ⁊ enī iusta est. ut u
xor semp̄ subiecta sit uiro suo.
Et dicēs portauit eā ad phillipū
uidens aūt eā phillipus. ligauit
eā ad se ⁊ osculatus ē eā. Post hec
uenerūt reguli missi a dario im
peratorē ad phillipū regē q̄rere tri
buto cēsū consuetū. videns eos all
exānder. dixit illis. ite dicite da
rio imperatori uō. quia qū phill
ipus nō habebat filiū. Gallina g
enerabit sibi oua aurea. nūc
aūt nescēdo. phillipo filiū. ipsa
Gallina facta ē sterilis. audiēs aūt
h̄ ipsi missi darii. mirati sūt sup̄
prudentia ⁊ responsiōe allex̄r. Re
uersi sūt ad dariū. igitur nūciatū
est phillipo regi ut recessisset ar
ma c̄ armeniā prouīciā q̄ erat
subdita illi. Et spiritu exercitu
direxit illuc allexādrū ut exp
ugnaret eā. Erat tūc in. thb
ethiuniā rex quidā noīe pausania
filius cerastre q̄ tenebat genus ab
oreste uir. audax ⁊ uelox subie
ctus erat phillipo. q̄ ex multis tēpo
rib; concupierat olliplade fecit at
tūc ipse pausania conuentionē c̄
phillipū regē ⁊ congregauit. plu
rima cū suo p̄plo. consiliatus ab
iit in egeus. sup̄ phillipū regē. Q
uo audito phillip̄ exiēs obuiā ei
ī tempo cū paucis ⁊ uidēs multitud
inē p̄pli p̄pli. q̄ erat cū pausania
terga uersus ē phillipus quē se
cutus pausaniā cū binomia percuss
it eū ī dorso tū. quā uis fortit̄
percussus fuisset. statī nō est mor
tuus. sz iacuit ī tempo semiuiu
us. ipse sz nō modica turbatio fa
cta est ī regno phillipi sperātes eū
mortuū esse. post hoc itaq; facto
eleuatus est. pausania ī amore it
ia tenuit. audiens inequitare
⁊ ī gressus est ī palacio phillipi
regis. ut extraheret inde olli
pladē ⁊ portaret eā accidit.
aūt ī ter hec ut reuerteretur
allex̄r. d̄ armenia. Cū uictoīe
triumpho ⁊ uidēs ī uenit ma
ximā turbationē ī regno p
atrs sui ⁊ uidēs olliplade exiēs
ī cognito loco pallatii ⁊ cepit uo
ciferare ad eū dicēs fili alex̄.
ubi ē uictoriā tua ubi est fam
q̄ adiūs accepisti. ut uictorias
exhibeas ⁊ uindicares me ⁊ patrē

tyrū audiens hec nunciauit . co
ſtr conuiuio cū ſibi ſuis . alex
videns illū alexr ſpem ſacionis
ſuī adpugnauit gladio percuſ
ſit eū & mortuus eſt . cū aut
n̄ diceret cū ſodalibus dixit alexā
ro rex alexr . philippus pater
tuus moritur in tempore alexr autem ince
audiens ſtatim abiit & . uen
iens alexr & inuenies eū ſemiui
uū in campo iacentem . Cepit fl
ere amariſſime . tunc aut ei . p
hilippus rex dixit . ei phil ale
xander iam letus morior cum
uindicaſti me . occidendo inimicū
meū . Et hec dicens expirauit .
alexr itaque plorans mortem pa
tris . ſepeliuit eū honorifice
reuerſus eſt in palacio ſuo :

multis annis militauimus cū patre
tuo . nō eſt nobis uirtus ut re
pugnare poſſimus . ſubſtinere ualeamus
. quoniam uis uel inſeniunt poſita
eſt . uā ſicut placet . alexr pu
iuuenes cū quibus mulieres & mulier
es quā ieiunent equos reuiſere a
uobis . alexr dixit illis . o magi
ſtri nolite uos ſeruare in miliciam nam
quā iuuenes quum iuuenis mutantur
in iuuentute ſua ſolet accipe
mortem . ſenes autem oīa cū conſilio
faciunt hoc autem dicente . alexr .
omnes una uoce laudauerunt ſap
ientiā eius . & acquieuerunt ſeniores
mulieres in milicia ſua :

Alio namque die ſedens ſuper
tribunalle in throno patris ſui
aggregauit ante ſe multi
tudine ipſi dicens . uiri
macedones greci . & theſſalu
ii greci arabi & ueneti . & ubi
cum alexandro & hoſtis timor ba
rbarorum recedit a uobis . Inimi
citias aut ſi quia & illos et ſubiug
abo & ſubſeruitio manuum mearum po
nam illos . Cum aut conuobis . ar
ma uoluit de palacio meo & ſpera
re ſe adpugnandum & qui habet arm
et certamini ſui . audientes au
tem ſenes milites . reſponderunt
una uoce dicentes . Rex alexr

Poſt aliquantos autem dies ſpa
tium operatus uenit in loco
q̄ dr̄ . magna thebes & caſtra m
inſtauit in uenitque ibi templū
apollonis . uoluit ab uenientibus
ſacrificare & reſponſa recipere . ſic dicitur eſt
et . accepto de ſemina ungit
eadem templi greco . Accepta d no
rma ſup mobili res reſponſio ab ea
uir . dic ueniat alexr ad templu
m alexr . ſicut ibi ueniunt ma
gna namque uocatur illū apollo dicen
ne . Gerculle . cū alexander . ſi

Apollonii natal erculle. Ego perit uirtus tua. & exiens inde cum amato exercitu subiugauit sibi liricam. uenetiam & ciuitatem sollanam subiugauit eam. ueiensque illo & inde nauigato pellago ingressus est in ytaliam. Consules romanorum audientes aduentum allexandri timuerunt ualde. Et mandauerunt ei sex milia talenta .i. libras. & sexcentas. & coronas. nouem milia centum de presentes illum ut non commoueret illis pugnam. Et factum est. & inde de siculo pellago perrexit ad africam subiugauitque eam. & inde de africa precepit militibus suis. ut ingrederentur cum eo in naues & uenit in taraminthiam. insulam ad consulendum deum amonem sicutque est. Cum autem uenit ad templum amonis ostenditur ei in itinere ceruus. & precepit militibus suis ut sagittarent eum cum miserunt nullo modo tangere ei potuerunt. Allexander apprehendens arcum & sagittam & dixit militibus suis sic. sagittatis. Et continuo sic sagittauit eum. Ab illo ergo die usque nunc uocatus est locus ille sagittarius. Et ingressus in templum amonis fecit uictimas. Deinde cum amato exercitu uenit in locum qui dicitur taphosiri in quo erant ualle .xv. & flumina .xii. que cursu suo ingrediebantur in mare & erat ibi templum cuius porte erant clause & constructe. & fecit ibi uictimas & deprecatus est deos ut uera responsa illi darent de omnibus. sicutque est. Eidem non te. apparuit. Allexander in sompnis deus serapis dicens illi. Allexander potes mundo huius montem portare illum. allexander. respondit. Et non possum portare illum. Serapis dixit. quomodo iste mons non mutabitur de loco suo sic nomen tuum nullo modo mutabitur. Deinde allexander. cepit rogare eum dicens. Rogo te serapis ut dicas michi qua morte debeo finire. Cui serapis. Bona est. & sine aliqua tribulatione non sine homines hora mortis sue sed tamen rogasti me ut tibi dicam. Mortem. iuxta habebis finem cum potionem. suspicio non sit in te aliqua michi. qua hora biberis potionem & apprehenderit te egritudo. Nam morieris in iuuentute tua tamen sustines uideo multa mala. Exurgens autem allexander a sompno letatus est ualde et precepit congregare exercitum suum ire ad sallonam. & expectauerunt eum ibi. Ille cepit designare ciuitatem de suo & ponens illi nomen allexandriam. Quam cum architectus deinquiret os nominis. casu accidente ibi non erat. sed tamen euenit ... orbis farina ... & conuolauerunt & farinam comederunt. Cum uidisset hoc allexander conturbatus est ualde sperans urbem non esse stabilem. sed perfectam. Tunc sacerdotes egipti congregati. una uoce dixerunt ad eum rex allexander. princeps noli turbari. sed ciuitatem quam cepisti perfice. quia prodigium significat hanc urbem pascere plurimos populos. In hoc dicto ualde letatus est allexander. & statim precepit edificare eam & tollere de egypto ossa ieremie prophete. eaque reconditas diligenter per girum ciuitatis ipsius ut prohiberet de ea genus aspidum. & de fluminibus serpentes proiecit & cocodrillos. sicutque est. ab illo usque die illesa fuit ciuitas allexandria a serpentibus.

Aterrei audientes. Egiptii alexandri aduentum exierunt obuiam illi. & subiugati sunt illi ei & honorifice portauerunt.

oum in egyptum introduxisset. Cum autem in egyptum venit invenit ibi statuam regalem ex lapide nigro. et videns illam dixit hec statua cuius est. Responderunt egyptii dicentes. statua hec nectanebi est regis egyptiorum. Quo audito alexander dixit. Nectanebus pater meus fuit. Et dicens proiecit se in terram de equo et amplexatus eam cepit osculari eam inclinansque cepit legere scripturam que erat scripta ad pedes eius. Deinde accepta milicia pressit siriam. Siri resistere noluerunt ei. Veniens tyro ibi resistentes occurrerunt ei multi reges cum muneribus. Sed aliis ex eis elligit atque alio mutavit et alios interfecit. Et deinde perlustrata siria venit in damascum et pugnavit cum ea. Et deinde subiugavit sidonem. Et cum obsideret tyrum. e super aurigam turrium tyri misit litteras ad pontificem iudeorum nomine iaddum. Innuens eum auxilium sibi mitteret venalia que vulgari dicitur exercitui. Eum statuerit et quantum censum dario dabat ei daret. et elligeret magnam amiciciam macedonum quam plus pontifex iudeorum. Ille portatoribus litterarum dixit sacramentario se dedisse numquam contra eum arma levaret. et inveniente dario nullatenus posse sacramenta mutare. audiens hec alexander. iratus est valde. Et pontifici iudeorum. dicens talem ultionem eorum et in siui os faciam ut omnes populos discernant. quibus debeant precepta servare. Sed tamen tyrum relinquere noluit. Hac nocte itaque eadem apparuit alexandro quidam quasi corona in manu et iactaret eam in terram et videns calcibus fricare exeunt. umni Consurgens autem a somno fecit alexander venire ariolum et narravit ei sompnium quod viderat. Cui ariolus ait rex alexander peccato sias quia una quam tenebas in manu et terram proiecisti. ha... urbs est quam debes apprehendere et adversum perterere. et umini quam de uvis fecisti sanguis humanus est quem debes in ea effundere. Alexander autem cum his iudeis congregata milicia cepit fortiter

pugnare ipsam civitatem et obsidebant eam in terram. et alias quidem per duas civitates dissipavit funditus. quia eos quam mala subsannaverunt tyri. ab alexandro usque hodie memorantur.

Deinde alicam et tebu crudeli furore perurgens venit ad civitatem hyerosollimam ascendere festinabat. Iaddus itaque pontifex iudeorum audiens adventum alexandri timuit valde. et convocatis iudeis precepit triduano ieiunio et subplicatione afferri deo. Nocte igitur eadem post sacrificium apparuit ei deus dicens. Noli timere. sed corono orna plateas civitatis et portas aperiri. et omnis populus exeat cum veste alba tu autem et reliqui sacerdotes cum legitimis stolis occurrite ovia. et nichil estimes que cum sompno surrexisset. convocatis iam iudeis fecit sicut precepit. quemadmodum in sompnis edictum est. Tunc exiens deus autem una cum sacerdotibus et cuncta multitudine. pervenit ad locum qui dicitur copullum ex quo loco cernitur hyerosollima et templum et ubi exspectabat alexandri regis presentiam. Alexander itaque cum a proximo perspexisset ad locum cernensque multitudinem populi in vestibus albis indutam. et sacerdotes cum bini stolis. pontificemque sacerdo-

ui iacintina ꝛ aurea stola idu
tu ꝛ sup caput habens cytharā
ꝛ sup lamnā auream ī qua scp
tū erat dei nomē tetragramato
n. statimq; precepit oībꝫ stare ꝛ ille
solus abijt adeos ꝛ pcidit se ī
terrā de equo ꝛ nomē adhoraui
ut. ꝛ pontificibꝫ iudeorum ueneran
et. Et statim omnes iudei magna
peregerunt. alexandrū salutantes
dixerunt. uiua rex alex. uidentes
hec reges. sirie ꝛ superbiaq; in
uabantur. Dux eius exparibꝫ cui
nomen erat parmenion. īterrog
auit eum dicens. domine imperator
cur te oībꝫ adorantibꝫ. ipsum ad
orasti pontificem sacerdotum gen
tis iudeorum. Cui alex. ait. non hūc
adoraui. sꝫ deum cuius pontifex
iste factus est. Nam ī sompnis in
huius modi eū habitu conspexi. Cū
esse adhuc ī macedonia ꝛ cogi
tarem ī animo meo quemadmodū
possem asia uincere. hortabatur me ne
quaquam negligere. sꝫ confidenter
transire. Nam ꝛ ipse dicebat
se eē ducatum. quem nunc ꝛ pro
cedentibꝫ potuisse. Ideoq; ho
minem uidi aliud ī tali habi
tu. Cū alia dicit ꝛ habē uisio
nes nocturne memorie. Cuil
nauit. Credo autem diuino
imperante me darium soluere.
ꝛ oīa q̄ corde meo gerunt puen
ture ad effectum. Et ingressus est.
Cū sacerdotibꝫ ī ciuitatem ꝛ in
uit ī templū dei. ꝛ tres uictimas i
molare ꝛ diuinis sacerdotes ꝛ fun
sionē. oblata ei sacerdos uolū
mine danielis ī quo erat scriptum
quendā grecorum subiugatur. con
tra psarum imperium se ipsum esse
quem scriptum significabat ꝛ gau
sus est. Quorum autem adpontifi
ces ꝛ reliquos sacerdotes. in
ulla conuenit ꝛ iussit eos petere
a quecumque donationes acciperent
pontifex. Uiuentes petierunt illi ut
ei piscatur nouum patrium uti legib
us ꝛ septimum annum sine tributis
esse mandaret oīa accessit ꝛ ind

postulauit ut iudeos. inbabi
lonia ꝛ medii constitutos preper
suis ponti. legibꝫ permittit libe
re facere que postulabatur. quē al
exander fuit dispones hyrosol
limā ꝛ dimisso ibi andromaco
custode dixit. Exercitū adroli
qua sceptruosa ꝛ alias puenerit
amabiliter. ꝛ ab hoībꝫ suscipieb
atur.

Eodem tempore uenit qui fugeu
erant de manu alexandri ab
(u)enit profitetur immaneram
dario imperatori oīa que gesta
sunt ab alexandro. audiens hec
darius satianus est ut hoies de
aspectu ꝛ statura alexandri ut
illi ostenderunt ei imaginem alexandri
depicta ī membrano que cū
uidisset ille darius despexit eam pro
paruitate forme eius. ꝛ simul
direxit ei pilam ludricam ꝛ uirg
am curbam acceptam que gerebat
puerum dixit cū qua luderet. seu
ꝛ caxinē auream. Et epistolam contine
re ita ꝛ

Darius rex regum terrenorumque
parens soli una cum p̄sidi-
dijs filio meo alex. dirigo
gaudium. audiuimus de te quod in-
uenem iniuncta p̄uaná glam
quam habes et quo adduna sti q
[illegible] quosdam latrunculos. et ui
confligere per multitudinem persarum
Quum si mo si adunare potuerint
homines totius mundi ne preualerent
resistere multitudini persarum.
quod plenitudine persarum coequantur
stelle celi et arene maris. unde opor-
tet te perterere in hijs que operis. Qua-
re precipio et nescquam in hac demencia
perseueres. sed redi ad matrem tuam
et requiesce in sinu eius. Ecce dirigo
tibi pilla ludricam et corrigiam cum qu-
a ludas et canistrum aureum cum copia exe-
rceas et cognosces iocundi causam cogn-
osco te quod paruus et miser indiges
tibi omnium auri requiescere impsi
da quod uicit claritatem solis. Tu
autem uade cum resipuisses ab hac
stulticia. et demoniaca quam habes
es gloria. quod si in ipsa perseuerare uol-
ueris dirigo ad te milites qui
te apprehendant non quo phillippi fi-
lius. sed quo principes latronum in cru-
ce affigi precipiam. Uenientes autem
missi darij imperatoris ad alexan-
drum optulerunt ei hanc epistolam u-
na cum canistro aureo et pilla. et cor-
rigiam. Alex. precepit ipsam epistolam co-
ram omnibus suis militibus legere. Mi-
lites autem audientes epistolam trist-
ati sunt ualde. Uidens autem eos
alex. tristes effectos dixit. Hoc omnes
milites mei fortissimi quare turbati
estis in hijs uerbis epistole. Et non insu-
quia canis qui multum latrat in
ullum effectum facit. nos itaque ce-
damus in multitudine auri
quam se dixit habere p[er]sarum. une
et forte pugnemus cum illis. Et
hec dicens precepit militibus
suis. ut apprehenderent ipsos missos
darij. et cruci eos affigerent. Et
illi ceperunt uociferare. ad alexan-
drum et dicere. domine rex qualem culpam
habemus. Quibus alexander. ait. hec
tamen imperator uester compellit sic facere
qui direxit uos tanquam ad latronem.
At illi dixerunt pro deo scepter uestrum
imperator quia nescit uos neque ma-
gnitudinem uestram. Sed ex quo uenimus et
uidimus inenarrabilem gloriam et magni-
tudinem uestram dimitte nos egredi
regi nostro per nos erit diffamatum no-
men uestrum. audiens hec alex. precepit
illos dimittere et iussit illos intra-
re ad eius cenam suam. Sedentibus enim
cum eo et comedentibus dixerunt alexan-
dro domine rex si placet uestre potestati
precipe ut ueniant nobiscum mille
milites et tradimus nobis darium
Quibus alex. ait. letetur animus uester
in hec iam sed nequaquam proditione uestri
imperatoris non dabitur nobis. nec
unus miles. Alio itaque die precepit.
alexander scribere epistolam continentem ita.

Alexander phillippi filius et olim-
piadis. dario regi regum parenti
solis. qui lucet una cum p̄sidi-
dijs mandamus. Turpitudo et

dar est. tam lucidissimo atq; p̄cla
ro impatori talia u̇ba dirrigere
hoī paruo. ⁊ condic̄e manere ins
uespicione posse ante ledi nig
er pater solis. ⁊ residēri ī trono in
uictor ⁊ fulgens una cū p̄sidis dis.
dū naq; īmortales irascuntur
si hoīes mortales similes se uo
lunt facere illis. Mortalis ⁊ ē. ego
sū ⁊ ideo ad te quasi cū mortali
hoīe pugnatur. tu autē q magnus es
⁊ excelsus dū queneris nobis ip
ugnā comitteret. ⁊ uiceris nos. ni
chil laudis habebis q latrū cu
lū uicisti. Et si ego uicero te in
ultimā aquo laudē pero q magis
ceuntissimuz imperatorē uica. Dea
uro plurimo q te habē dixisti.
Accipiam sensū n̄rūz ⁊ scitis nos fo
tes ēē fortitudine q̄ tu acquirimus in
uz aurū. Et paupertatē quā dixisti
nos habere expellimus a nobis. Deo
q direxisti pillā ludricā. ⁊ coream
in cū q luderet. Atq; autem con
trā cū quo exercerz. ⁊ cogitē io
cādi causa. hec futurū me ēē
ītelligo. ptorotūditate pile in
telligo q subiugabit in imper
iū toti orbis. Per coream intelligo
q sicut ille curbus est acceptē sic
turbabit ante me capita sua omēs
potentissimi reges. Per cantaraz aur
ea ītelligo me sēē uictoriale. ⁊
cessū ab omnibz hoībz recipe. Qui
tu magnus ⁊ excelsus ē ab omnibz
primum cessū misisti nobis. Cantar
az auream. Cū autem scripta eēt epl̄a
uocauit ad se missos darij. imp
atoris ⁊ dans illis dona optima do
na paribz ⁊ epl̄am ⁊ dimisit eos.
Deinde amoto exercitu. cepit ire
Accepta itaq; dario epl̄a legit
⁊ iratus ē ualde. Statimq; direxit
Eplaz satrapibz suis talem m̄;

Rex psarū darius p̄inus
ter antiocus. satrapibz gau
dium. Audiuimus itaq; q alex
macedo phillipi filius elle
uatus ī stultitia. ⁊ ī uenit ī t̄rā
asie q̄ est n̄ra. ⁊ depredauit ea. Q
ua p̄. propio uobis sic̄ ad eaz ma
gnos ⁊ feroces uiros. ⁊ adducatis
mei imperij. ut apprehendatis illū ⁊
induatis illuz purpureaz ⁊ dirrig
atis illū ad olimpiadē matrē suaz
ī macedoniā q nō decet ei pugna
re. sz stare ī puericia sua ut puer
⁊ ludere cū puellis ⁊ pueris. Legen
tes itaq;. satrapes eplaz tale mi se
serunt;

Regi regum dario magno ego p
rimus ⁊ antiochus satrape gau
dium. Sciat magnitudo uestra q ip
sū puerū alexandrū quē dicit
is dissipauit. prouintiā n̄rāz. Nos ita
q; congregati multitudine oscuū
pugnauimus cū eis. Et transuerterim
us nos. ⁊ uix euasimus de manu
illius. Et ē nos quos diutius adiu
torēs ui imperij. necesse ē ī ..
tam uirum auxiliū tuo. autem qd
iussisti illū īduere purpureā. ita
est q fidens dissipauit terrā cum
tatis. Cū autem legisset darius eplaz
superuenit nūcius ei q dixit ei q
cilicia metatus est alex in locis
q dr granic. Quo audito dario
imperatorē. scriptū rescripsit. eplam al
exandro continente ita.;

Darius rex persarum filio meo ale
xandro in mandamus salutem. qui in
uniuerso mundo laudari est no
men meum darij. quinimo et
dii laudant nomen meum tu itaque
no in ausus es transire flumina
et mare et montes contra me. sed et si fue
rat nomen magnum. si aliquis mea uo
luntate tenere potuisses regnum ma
cedonie. sed confortatus es et congregasti
socios tuos. et uadis pugnando et dis
sipando nostras ciuitates. Oculus itaque
fuerant tibi potentem de malis tuis quod tu
facias antequam accipias a nobis iniuri
am et absconse fecisses refugium apud
nos. qui sumus dominatores orbis. itaque
postquam congreges multa super te. Et
tamen gloriari debes et penitere de ma
lis tuis, pro eo quod fuisti dignus recipere
a nobis epistolas. Ver tamen ut cogno
scas qualis et quantus est meus exer
citus significabo illum tibi per semen papa
ueris quod dirigo tibi in manico vide tu
quam quasi hec numerare potueris. pro
certo scias quia numerabis plurima in
eum. Si liber facere non potueris reu
erte in domum tuam et obliuiscaris quod fe
cisti et amplius non ascendat cor tu
um talia facere. Cum autem uenisset ipse
missi darij. ad alexandrum optulerunt ei
epistolam pariter et semen papaueris. tunc
alexander. iussit legere epistolam darij. et misit
os manum suam in manico accepit de
ipso semine mittebatque in os suum mandu

cans et dixit. video quia homines illi
us multa sunt sed sicut semen mol
les sunt etc.

Post hec uenerunt nuntij. A m
acedonia dicentes illi de infirm
itate olimpiadis matris sue alex
andro nuncio tristatus est ua
lde. sed tamen scripsit epistolam dario con
tinentem ita.

Alexander filius philippi et olimp
iadis. dario regi persarum. salutem. scias quod
plurime epistole aduenerunt no
bis que impellunt facere nos quod
dico tu autem noli cogitare quod hec per
amorem atque dubitationem uestram ua
ne glorie recedam de loco isto. Iam pro
certo scias nescio uidere mare

nicā . nō tm̄ ut oſculle͞ dulce
pectꝰ illiꝰ quātū octo uide͞
illaꝫ q̄ eſt oſpīta uallata ī firmi
tate ⁊ tm̄ nō pōſt multū tpſ.
reuiſus ero hic renouato . me.
Ecce ē dirigo tibi aduice͞ ſe me
tꝫ papaueriſ quā nobis ī mā[n]ti
co mādaſti p̄ innumerabili ꝑlo
uīo . ꝫ piper ut cognoſcas mu
ltitudo ſemīe pepauerīſ . Cūq; fu
iſſet . ſcripta hec ep̄la uocauit . al
exādre ipōs legatos dari . ⁊ dedit
illis ep̄lam ⁊ pariter q; piper ⁊ dāi
optīa ⁊ dimiſit eos . Deinde a mo
to exercitu cepit ire .

Pſter . hec alexander . uocat
tis p̄ncipibus ſuis dices ī iu
eniamus hoīem quē mitt
amus dario dicendo . aut
ſubiugat ſe ſub poteſtate mea
aut pugnet nobiſcū . Eadē
q; . nocte . apparuit . alexandro ī ſo
nis deu āmo ī figura mercurii
portāte regalis lapide atq; in
aactom eis ueſtē ⁊ dicente illi
fili alex[ande]r . quādo neceſſe eſt ī
auxiliū paratus ſum nō dē

tibi . ſꝫ legatū quē dixiſti dar
io dirigere uide ne feceris . vo
lo itaq; ut īduaris figurā mea
⁊ ꝑgas tu ibi quā ut ꝑiculoſa
res ſiat . ire legatū . ſꝫ tm̄ no
li expauere q; deus ē ī adiutori
ū tibi . nullāq; ſubſtinebis ang
uſtiam . Exurgēs alex[ande]r a ſōno
repletꝰ ē gaudio magno ⁊ uo
catis amicis ſuis narrauit illis . ſo
nū q; uiderat ⁊ illi dederūt ei ꝯ
ſiliū q; ita faceret quē ad mo
dū dictū eſt ei ī ſomnio . Tūc al
exāder uocauit unū d[e] p̄ncipibꝫ ſu
is . cui nomē erat eumillo . Erat
aūt uir iſte audax ⁊ fidelliſſimꝰ
alexādri . ⁊ fecit eū ī unū equum
aſcēdere ⁊ aliū uacuū ducere
⁊ ſequeret̄ . alexādrū ſcꝫ eſt . cū ꝑ
ueniſſet ad fluuiū . q dr̄ tigr
us ī uenerūt coagulatū ſtan
q; alex[ande]r . mutato habitu id
uit ſe ueſtimēta q; ī ſomnū uide
rat . ⁊ p̄ncipē millitie ſue di
miſit ibi cū duobꝫ equis ⁊ ille
alex[ande]r cū equo ī quo ſedebat
traſiens ipſm fluuiū cepit ir
e ꝑ . ſipolitꝫ . ī qua erat darius
Eumillus aūt rogabat eū di
cēs . magne imp[er]ator ꝑmitte m
e traſire ipſm fluuiū ⁊ uectre
tecū . ne forte ueniat ī aliq
anguſtia . cui alex[ande]r dixit ex
pecta me hic q; in meo auxilio
rio ueniet ille q in ī ſōngio
apparuit . iſte ē fluuius de quo
ſupius diximus hiemali ⁊ uer
nali tpr̄ tota nocte ꝑmanet
coagullatus mane uero cū ī
caluerit ſol diſſoluitur . ⁊ ef
icit ſe nimiū rapidiſſimū ⁊
quicūq; ibi igreſſus fuerit rap
it ⁊ ſorbit eū . Eſt enī latitudo
ipſi fluuii ī ipſo traſitu ſtadiorū
unū . naꝫ ī alio loco latitudo
maior . Et cū aūt ueniſſet .
alex[ande]r ad portā ciuitatis . ⁊ uid
ntes eū ꝑſes mirabant̄ ī figu
ra . Extimantes aūt illū deūꝫ
ee . Tūc interogauerūt eū dicētes
quis es tu ⁊ ille reſpondit .

apocrisianus tuū regis alexri.
darius itaqz imperator. eiecit p̄ im
ordina terre sue uocaferrido ꝛ
ꝯgregando multitudinē h
ostiū ut pugnā cū alexro mitt
eret. q̄ cū uenis; ad portā ciui
tatis inuenisset. alexandrū lo
qui cū persis mirat⁹ ē ualde ī
figura eius sperās eū eē appol
linē descendentē de celis. itaqz
adorauit eū ꝛ dixit illi. Qui⁹
es tu. Cui ille. R̄. ꝯsilis mei
ex alexr ad te dicens. quid mo
raꝫ facis ut timidus hō exire
p̄liari cū inimicis tuis ī campo
aut subiugare sub potestate
sua aut ꝯstitue te. diē pugnā
di. darius dixit forsitaꝫ tu es a
lexer. qui cū tota fiducia loq̄r
is. uideo q̄ tu nō loqueris ut
nuntius s; sicut idē alexander. Jā
pacto scias q̄ nullo modo me
turbant dc̄a tua. s; tamē come
de hodie mecū ad cenā meā si
cut legatus quia alexr īuitau
it meos legatos ad cenā suā. Et
hec dicens tetendit manū suā ꝛ
apprehendit manū suā dexterā in
troducensqz illū ī pallatium suū
Alexander cepit cogitare ī terse
ꝛ dicere. bonū signū nunc fecit
iste barbarus introducens me
p̄ dexterā in hoc pallatio. Certus
sum ꝛ enī auxiliantibz diis imp̄
sum meū erit pallatiūꝫ ꝛ in
gressus darius una cū alexandro
facie ad faciē intriclinio ī quo erat
cena p̄parata. Sedit darius impa
tor cū alexandro facie ad faciem
erat enī. ipsum triclinium totum or
natū exauro. persis qui sedebāt in
conuiuio despexerunt staturaꝫ
alexandri. eo q̄ essent ignorantes
qualis sapientia ꝛ qualis uirtus
et audatia erat in tali corpus
culo. parasiti autē. oēs erāt
exauro. pincerna serebat sepi
us pocula ī uasis aureis. orna
tis diuersis gemmis. mediante nō ꝯ
uiuio cū potatum fuisset alexandro
poculū. aureū bibit ꝛ misit eū
ī sinu suo. Allatus ē illi ali
ud uas. ꝛ fecit similiter. denic
usqz ad tres allatores uō uasi
culorū cū h; uidissent retulle
runt dario imperatori. Dario au
diēs exiit se ꝛ dixit alexan
ro. quid est h; q̄ facis. Quia
si ascēde uasa aurea ī sinu
tio cū alex. R̄. ī conuiuio ma
regis tal' est ꝯsuetudo ut ꝯui
ue si uolūt tollūt uascula cū
quibz bibunt. Et q̄ talis ꝯsue
tudo apud uos ē qualis apud
nrm regē. reddaꝫ eū p̄ecer
ne. perses qui sedebant in ꝯ
uiuio ceperunt loqui inter se in
uicem dicentes. Ista ꝯsuetudo
bona est. hō quidā ex principibz
militie darij. cui nomen er
at anepollis sedens ī ꝯuiuio ꝛ i
tuens ī faciē alexandri uidit ē
illū. nā quādo dixerat cū da
rius cū aliis ī macedonia ad
phillipū ut tolleret censū. Et
intelligens uocē ꝛ figuraꝫ ei'
cepit cogitare ꝛ dicere ī corde su
o. nō ne iste est alexr phillipi
filius. Tūc erigens se ꝛ accessit
proprius dario imperatori ꝛ dix. O
maxime imperator iste nuncius.
quē uides ipse ē. Alexr filius
phillipi. Cūqz uidisset eos ale
xander inter se mutuo loq̄.
intelligens q̄ de agnitione eius
dicerent. statī exiliens de sollio
suo ꝛ eiciens triclinium ī uenit
quendā ex p̄sis tenentē ī manu
facullā apprehendit eaꝫ. ꝛ asc
endit equū suū. ꝛ cū magna
uelocitate cepit ire. p̄ses uō
hec uidentes oēs armati sut
ascenderes equis suis ꝛ cū
magna uelocitate secuti sūt
eū. erat enī nox obscura alexā
der uō portans ī manu fac
ullā tenebat iter rectū ī se
quentes illū. Alii obcecabātur
diuerse. Alii percuciebant fa
cies suas proximos arborū. Et
alii cadebāt ī fossas terrarū. Se
dente autē dario ī trono suo

et cogitantes de his que fecerat Alexander. Aspiciens autem statuam Xerxis regis que sedebat sub tribunal tricliniis, et statim cecidit ipsa statua. Mox Darius dolore ductus cepit amare flere. Dicebat hec prodigium de illano domus mee est et dissipatio regni Persarum. Alexander venit ad flumen super quem invenitque eum coagulatum. Transiit et ante quam de flumino exiret mortuus est equus eius et dissolutum est flumen et tulit eum ille vero victus et cum in nullo principe multitudine sue reversus est ad suos

Alio namque die congregato exercitu suo et ascendit in eminentiori loco et confortabat eos dicens. Quando equabitur multitudo Persarum ad multitudinem hostium nostrorum quia plures sunt nos quam alii. Sed tamen plures fuissent et nobis. Centuplicater. etiam nos non debemus turbari quia multitudo muscarum nullam lesionem prevalet facere super vitam vespium. Tunc omnis exercitus ellevata voce magna cepit laudare eum. Interea Darius imperator audiens Alexandrum satrapes suos pugnavisse et ulterius accessisset. Tunc congregavit exercitum suum et invenit ad numerum sexcenta millia hominum. Alexander vero habuit peditum xxxii millia. Equitum iiii millia. quinque centos. Mox convenerunt acies in campo Alexander cum suis et Darius imperator cum suis sonuerunt itaque tubas bellicas personantes et enim pugnaverunt in se. Stabant enim fortiter et per se nullo modo pars cedebat locum. Tunc si quidem pugnando in se ceperunt plurimi cadere a parte barbarorum que non unus parte Alexandri. Quia viriliter et Macedonibus superabantur. Videns Darius suos in bello deficere. terga versus iniit fugam. Interfecti sunt ibi de exercitu Persarum xl millia de peditibus. Alexandri sunt ibi interfecti C. xx. equites et viii tantum pedites. Alexander cum contremefactus est ubi erat fecit deis suis victimam. Precepit quoque militibus suis ut colligerent corpora mortuorum tam Persarum quam Macedonum et sepellirent ea. Vulneratos fecerunt adduci ut inferret illis medicinam.

Deinde scripsit epistulas suas principibus ac satrapibus subiectis mei habitatoribus Sirie et Capadocie Sicilie et Pellagonie. Arabes et aliis gentibus suis gaudium. Volo ut preparetis. iii. unius equusque mille vestimenta. Et pelles. Similiter mortuos. Conficere alias mille, et mitte ea in Antiochiam ut parata sint. militibus meis omnia scilicet tam vestimenta quam et calciamenta. quia curam illos habemus. In Antiochia ut abducat ea usque. ad flumen eufratem.

Darius itaque rex fugiens ing
ressus est ciuitatem persipolli
et statim scripsit epistolam ad porr
um regem indorum ut preberet
ei adiutorium. Porrus itaque rex in
dorum rescripsit epistolam continentem ita;

Porro rex darius regi persarum.
quod direxisti nos rogando
ut uenirem in adiutorium tuum
paratum fuimus. sed impediuit
nos infirmitas quam habemus. et
nobis ualde durum est de hac iniu
ria. sed tamen imperio recipies in
illustres meos. sed alie gentes ueni
ut in adiutorium tibi que peius sit
a nobis in te. hec igitur nunciatum est ale
xandro de dario. iunctum cum pluribus
exercitu ueniente. ut una ang
ustia tauri montis apprehenderet et il
lic illum uinceret. Cum celeritate
taurum montem cellitit. transcendens
et quingentis stadiis. i. sexaginta
et tres milliaria et medium sub u
no die cursu transmeans tarsum ci
uitatem uenit ubi Cindus ascendit
uoluntatem eius ut lauaret se ing
num flumen frigidum. statimque de
riguit et contractu neruorum mort
is periculum fuit. uidentes illum mac
edones infirmari tristes sunt ua
lde et timentes dicere ceperunt inter se
si darius audiet infirmitatem
alexandri faciet impetum super nos
et delet nos. Senatus uero alexand
ri confortabat omnes. Tunc alexander

uocauit ad se phillippum medicum su
um et consiliabatur cum de infirmitate sua
Erat autem iste medicus iuuenis et perfe
ctus in arte medicine. et promiserat quam
illi ut sanaret eum prima potione
Audiuit hoc qui tenebat armenia
nomine parmenius. habebat odium in
hunc medicum, pro eo ut diligebatur
ab alexandro et statim scripsit epistolam
ad alexandrum dicens sic. Rex caue
te a medico phillippo et noli bibere
potionem eius quia promisit ei darius
dare filiam suam sibi in uxorem. si
te occideret et faceret eum consort
em regni sui. Recepta itaque alexander
epistola legit et tenuit eam in manu et
non est conturbatus pro quod se
curus erat de conscientia phillippi. et
erat phillipus medicus cum potione pre
parata ingressus est ante alexandr
um et obtulit ei alexandro potionem. A
lexander accepta potione cum una manu
et in alia manu tenens epistolam respic
iebat in faciem phillippi medici. Cui
medicus ait. maxime imperator
noli expauescere potionem. Statim
alexander bibit eam et postea dedit ei ip
sam epistolam. Relecta epistola phill
ipus dixit. optime imperator non
sum culpabilis sicut dicit epistola. hec
alexander sanus effectus est uocauit ad
se phillippum medicum et amplexatus
collum eius dixit ei. Cognouisti phill
ipe amorem et fiduciam quam in te habeo
habeo probando fidem tuam in me quia
bibi potionem et postea dedi tibi epl
am. Cui phillipus ait. maxime im
perator. fac uenire hominem illum qui
direxit tibi epistolam quia ille meruit
mortem talia faciendo. Tunc alexander iussit uenir
e parmenium. et scrutans eum inuen
it illum in morte sua culpabilem et
precepit eum decollari.

1 Interea darius cū trecenta
milia peditū et centū mi
lia equitū ī pugnā processit. Caq; ī tra iacti uni sa
gitte utrūq; conuenisset exercitus et i
dētus ad tubas bellicas utriq; pplus
eēt et principes pparties dissiluerent
uariis armaturis pplus concurrerūt
pugnā. committit denique inter se
uiriliter pugnādo nullo mō cede
bāt sibi modicū et ualde mane. In
cepta ē plurū. et extensa est admo
dū dies. Deinde ceperunt psse in
bello deficere et ipse uulneratus ini
it fugā. ubi cecid. de psis. trigīta mi
lia peditū. decē milia equitū
interfecti sūt. capti aūt. xl milia.
ex macedonibus ceciderūt pedites.
c. l. inuenerunt aūt psas multū
aurū argentūq; copiū reperierunt. In
ter captiuos mī. calibus. mater et uxor
et sorores. ii. seu et due filie darii
capte sūt. Mox. alex parmenionē
misit ad inuadendū psidā. classe
cū plurimis militibus misit. Ipse
itaq; plio erat quidā uir psar.
ādo acriuus cui pollicitus fuerat dari
us dare filiā suā ī uxorē si occi
deret alexandrū. Ille aūt indu
tus est ueste. et arma macedo
nica et inter acies pugnantiū in
gressus est cū militibus alexandri
et uenit post eū. euaginato gladio
tam fortiter percussit caput uel eū a
lexandri. quod cassidem eiā transfor
auit et caput eius ī aliquo uul
nerauit. Videntes hoc milites
alexandri. statī apphenderunt eū
et statuerūt ante alexandrū. dixit
qz illi alex. o strēnue et fortissi
me uir. quid est hoc qz ī me fecisti.
Cui psas barbarus. Rex. ne cogno
scas. me imperatorē macedonū
esse. sz unū ex psis. promisit ego
dario afferri caput tuū. et ī dari
us promisit. si hoc facerem. dare
mi filiā suā ī uxorē. et regalia
plurimas. Alex. itaq; conuocatis cu
nctis militibus suis. statuit eū coram
et dixit. Viri commilitones conuenit
nobis oībus talē habere conformo

nē et strenue iussit eū abire saluū. Darius itaq; rex uulneratus ex p
lio fugiens ingressus est in manentē
psipolis et ascendit ī palatiū suū
prostrauit se super faciem suā et crabro
pectora lōga traxit suspiria et plorā
do. ita dicebat sic. Heu me. miser
qualis tribulatio et celestis ira apphen
dit psidā. Qua humiliatus ē da
rius usq; ad eū qui subiugauit
atq; ī sua potestate. redegit. mu
ltas ciuitates. plurimasq; insulas
et plurimas nationes. Nunc aūt fug
itiuus et subiectus factus est. Quasi regnū
nichil fuisset misero. hoīq; enī fuer
unt acciderit ī psentiali. ut cog
itaueram. in puncto enī articulo
huius diei. ueniet. qui humilles ex
altat usq; ad nubes. et sublimes
humiliat usq; ad ima. Et hec dicens
erigens se et sedit. et reuisus spūs
ī eo statimq; scripsit epistolam. ad alex
andrū continentē ita;

Darius rex dominator magno
alexandro. Gaudiū. Recordare
itaq; clemētiā. qui enī sicut
hō natus es sufficiat eiz hoī
ī quo sapiētia est uideatur sic itre
esse. Cū habuerit uictoriā nō ell
euetur mētis ī sublime. sz sēp cogita
et. Nouissimā. recordare regē per
sarū regē fortissimū. uirū orri
ginis diuo. qui multas habuit
uictorias. plurimasq; pterea.
sz ultima qui modicū ē inter elleu
ata. huius turpitudo. et ellecda.
illa qui plurimas diuinas attri
buīt. quas tu ipse uidisti apud
nos. Recordā itaq; quasi signa
prudentia concessit ē hanc uictoriā
proinde impende mīas; quia refugi

n facio ad te. Sicut enim nos itaque
magnitudinem et nativitatem
concede nobis. matrem meam et soro-
res et uxorem et filias. et ad vicem
promitto tibi dare thesauros quos ha-
beo in terra iaydam. Et susis et mac-
tra quos thesaurizaverunt paren-
tes mei. Terram subiectus ero tibi ...
me dum vixero meum. et per omnibus diebus
vite tue. Concessa sit tibi incolumi-
tas a deo summo. Venientes autem ipsi
nuntii Darii ad alexandrum ob-
tulerunt ei hanc epistolam. Statim iuss-
it eam legere coram militibus suis
omnibus. Consiliatores eius audientes episto-
lam gravissime sunt valde. Tunc unus ex
principibus militie cuius nomen erat
parmenio dixit ad alexandrum.
O darie imperator tolle tibi civitates
has quas promittit darius divitias
et redde ei matrem eius et sorores
et uxorem et filias. Si me cuturus es in
proximum non permitteret. et si iterum
voluerit pugnare. pugnet. Si vero potuerit
nos vincere salvare. valemus nos
met ipsos. quanto magis ut tene-
amus matrem eius et uxorem et sorores et
filias. et hec dicens. Dedit illis tota
optima et dimisit eos. Interea reve-
rtentes ipsi nuntii darii ab alexand-
ro narraverunt quemadmodum dix-
it ei alexander. Tunc darius cepit
preparare se iterum ad pugnandum cum alex-
andro. Interea scripsit epistolam
ad porrum regem regem indorum conti-
nentem ita.

Darius rex persarum porro regi ga-
udium. Itaque direximus ad vos
rogandum ut faceretis nobis
adiutorium. Quoniam viros qui contra
ti fuerunt dissipare pallatium
meum. Scilicet ipse alexander qui pug-
navit nobiscum habet ferocitatem animi
sicut bestia et tempestas. Animus ei
quasi mare quod impletur aucto
volumine. recolligere matrem meam
ab illo et sorores et uxorem et filias
et ad vicem dare illi dimidiam par-
tem regni mei. Cum thesauro meo
sed noluit mihi adquiescere quam-
vis sit mea nobilitate. Congregabo
gentes multas et decertabo usque
ad mortem cum illo alia vice quia
melius est mori in bello quam videre
desolationem meam et gentis me-
e. Propterea neque ... tanta vestra
suppliciam meam et adiuvate nos
ut salvemur ab angustiis in quibus po-
siti sumus et recordare in memori-
am ordinem parentum nostrorum. Et hec
vobis promittimus quia dum dabo om-
nibus hominibus qui vobiscum advenerint
pro unoquoque ... dabo pedestri-
bus hominibus per singulos solidos quinque. Cibaria
vero vobis et vestris nobis fuerint
dabo vobis non in quibus necesse fuerit
vobis ego dabo et ibi ceteram
etatis fuerint. Dabo vobis. Atque
sexaginta ... civitates duas
cum ornamentis suis omnibus. Equum nostrum
bucephalum et alios. promitto ...
sunt spolia nostra illorum qui capti erunt per
... nostrum ... exercitum di-
vidatis. Qualiter rogamus cum accepe-
ris epistolam venire.

Inter hec autem fugiens quidam de princi-
pibus darii ad alexandrum ve-
nit et ei quemadmodum preparat
se darius cum suis ut aliam pug-
nam cum eo committeret et quod direxerat
ad porrum regem. Itaque ut festinaret
in eius adiutorium. Cum autem audisset
mater eius ... est valde effecta. Et scri-
psit epistolam continentem ita dario.
dulcissimo filio. Rogo rogamus ma-
ter ... dirigit vobis gaudium.
Audivimus quia congregasti princi-
pes et alias gentes multas in alia
vice pugnare cum alexandro.
Qui ... mundum ...
... non posses cum alexandro pugna-
re nec ei resistere. Cum prospera et
victoria cuncta ad ipsum sunt concessa.
Propterea diminue sensum. altitudinis

tue ⁊ reducta te paullulū. agl'a tua
qͣ si in ipsa pseuerare uolueris pdes u
ictāq; ⁊ induces malū sup nos ⁊ fa
cies pdere honorē quē apud eum
habemus. Sā certus esto filī mi
qͥ ipsissimo honorare nos habet. ⁊
noli pparare mat̄ tue amplius ā
gustias. qͥ fiducia ē m̄ potens u
incere ī bono hordine cū alexandro
si uolueris. Relecta itaq; darius e
pl'a. fleuit ⁊ turbatus ē ualde uē
ciendo illi ī memoria parentis sue.
Inter ea. hec alexr̄. statuit ī cor
de suo ut nullo mō uocaret̄.
Imperator si regnū dary. nō ob
tinuisset. ⁊ amoto suo exercitu
cepit appropinquare ciuitatē ī qua
erat darius. ⁊ ita appropinquauit eā
ut milites sui ɔspicerent sublimis
sima loca mōcū qui erāt sup ciui
tatē dary. Tūc precepit militibz suis
ut īciderēt ramos arborū. atq; e
uellent erbas. ⁊ ligarēt eam impe
dibz equoꝝ ⁊ camelloꝝ. ⁊ mulloꝝ.
q erāt ī ipso exercitu. hͦ ē ingeniū
pͥdictū fecit alexr̄ ut maiorē pul
uerē facerēt. Et uidentes eū psei.
ab excelsis mōtibz obstupescerēt
de plenitudine eorū ⁊ uenientes iuxta
ciuitatē psepollis ī qua erat darius
ī itinere dierū triū et castrametatus
ē.

Darius spe pacis amissa ɔgregato
exercitu suo ⁊ amoto exercitu.
uenit ad fluuiū tigris transiēq;
eū ⁊ castrametatus est. erat ex
ercitus eius magnus ualde ⁊ fortis
habebatq; falcatos currus tercētū mi
lia. pedites. xl. milia. equit
es. C. milia. alio nāq; die quē
erāt ī capo utriq; ostes alexr̄ cum
suis ⁊ darius cū suis. alexr̄ ascēdēs
equū suū q dicebat̄ bucefallaus
⁊ amotu cursu uelocissimō stetit
ī campo ī medio an̄ omēs suos vidē
tes aūt psei. ex aduerso. obstupescebāt
i. timebāt eum pro eo qͥ sibi uidē
bat̄ ab oībz. Macedones enī erāt iā
animosi de multis uictoriis quas ha
buerāt sup pseis ⁊ uincere mori dē
derāt. Sonuerūtq; tube bellice p

partes. ⁊ facto impetu alexr̄ ɔtra
eos. statī mixta est. utriq; hostes. tē
cepit pugnare ī se acriter. ⁊ ex ambo
bus partibz sonabāt tube fortior
ē erat sonitus armatoꝝ pugnātiū
quā sonus tubaꝝ. Et cadebat ex u
traq; parte multitudo militū. E
rāt enī sagittarij. plurimi pparites
qui cooperuerūt. ipsū aerē de sagit
is sicut nubes. Alii aūt manu ad
manū pugnabāt cū ensibz. Alii
uō cū sagittis ⁊ uenabul' atq; ɔtus
erat ē platū ī eis ⁊ tribulatio magna
Erat campus plenus exmortuis ⁊ sem
iuiuis ⁊ uulneratis. ⁊ ī celū eī cādit
puluis ab ortu solis ⁊ pugnatū est
usq; ad occasū eī. Inter hec pluri
mi cadere ceperūt a parte pser
ū. Cūq; uidisset darius suos ī
bello mori psuasibz tergit uer
sus est. iniit. fugā. Erat aūt iā
obscura nox multitudo curru fal
catoꝝ fugientes suos ī cadebāt.
pedestres hoīes aū eos sic messis ī
campo aū plenitudinē equitū uides
darius ad ipsum fluuiū īuenit eū ɔ
agollatū ⁊ transiit. plenitudo psaꝝ
post eū fugientes. ī gelu sic ī ipsum flu
uiū ⁊ cū transire non posset sequē
tes eos macedones interfecerūt eos.
In hͦ itaq; bello pseꝝ omēs. fiducia
amissa est sua ⁊ post hͦ nullus rebella
ri ausus fuit et pacient psei post
imperiū talioꝝ āno iugū seruitus ac
ceperūt alexander. itaq; p. xxxiiij. die
bus pcium castroꝝ preda diuisit al
iquanto aūt. ī nullū plus tantū sangui
nis est effusus denique ī his tībz plus
quos ī fatos currulos ī nullos dario
cū gessit ī ēquos tres ⁊ pedestres ī
effecta sub ī ipis plus exꝯ quoꝝ cū
eī campib; iesserit qui fuerāt nūdō
decies nouē cētena milia. Deinde
amoto exercitu. transmeās fluuiū ti
gris ⁊ castrametatus est. ⁊ aliquāt
os dies manes ibi. Erat aūt ibi cir
ca dem̄ fluuiū pallaciū pulcerimū ɔ
structa exerse regē pseꝝ. ⁊ uides ea
iussit ut ɔbureretur. ⁊ post paulu
lū. penituit ⁊ precepit ⁊ nullo mō.
aliquis uideret ea ɔburere. erat ē

in ipsum locum agrum magnum ubi ab an-
tiquitate sepelliebantur. reges iudic-
es persarum. et fodientes ipso loco macedo-
nes invenerunt ipsius sepulcra vasa ge-
mea et aurea et argentea. Invener-
unt ibi sepulcrum Nini regis ex u-
no lapide smaragdo cavatum. haben-
tes foris celatas sculptas palmulas et a-
ves et tam lucidissimum erat ipso smara-
gdo quam intus apparebat corpus h-
ominis et capilli eius. Erat autem in ipso loco
turris angustiosa et pessima in qua erat
reclusa multitudo hominum truncata.
Alii manibus et brachiis alii vero tibias
et pedes. alii sollummodo pedes. aut
manus. qui audientes strepitum ar-
matorum clamaverunt omnes ad Alexan-
drum. Audiens Alexander clamorem illo-
rum iussit eos abstrahi de ipsa turre et vi-
dens eos misericordia motus doluit et plor-
avit et precepit illis dare pro unoquoque
anni dimidias quinque et permisit illis
restituere proprietates suas.

Dum iste cepit persipolim capud
persidis regni. famosissimam et glo-
riosissimam. sed et multis divitiis
totius mundi. Igitur Darius fu-
gere voluit ad parthos attingere. Et quidam
de unus ex propinquis suis nomine Bisso.
et homines mobarzanes consiliantes in-
ter se apprehenderunt eum. et compedibus au-
reis ligaverunt eum. existimantes bonam
recipere remunerationem ab Alexandro.
Tunc dixit ad eos Darius. Karissimi et
propinqui mei. quare vultis me occi-
dere. forsitan cum plus sitis macedo-
nes honorati aput Alexandrum quam
vos apud me. Recedite a me quia
sufficit in tribulatione mea et nolite in
me malum hoc facere. quia si me invener-
it Alexander. occisum a vobis quasi a latr-
onibus vindictam faciet in vobis. Quia
non est gaudium invenire imperatorem
interfectum alium illi. aut nescit quid du-
ret pietate super eum. Sed ceperunt vulne-
rare eum. Darius preparato brachio.
cecidit fortiter vulneratus et dimiserunt
eum in campo seminivum iacentem sequentes
et eum mortuum esse. Audiens hec Alex-
ander quod Darius a propinquis suis compedib-
us aureis obstrictum persequi statuit

et precepit eos ut persequerentur viriliter
et ipse cum sex milibus equitum assumptis
secutus invenit eum vulnere solum re-
lictum. multis plagis confectum et per acutas
plagas efflantem. Quem cum vidisset eum
Alexander misericordia motus de equo suo descendens
clamide cooperuit eum et amplexatus est
vulnera eius cepit flere amare et dic-
ere. Surge domine Darie. Surge et esto
aliquando sicuti dominus imperii tui esto
et nunc recipe diadema in persarum esto
quia gloriosus sicut actenus fuisti. Iuro
tibi per omnes deos. quod veraciter ab-
renuntio tibi imperium tuum et opto
cum paribus fruere cibaria tua sicut
filius cum genitore suo. quia nul-
lus imperator gaudere debet in tristi-
tia alterius imperatoris cum habeo for-
tuna leticie repelleret. Dic mihi domine
Darie. qui fuerunt persecutores tui
ut in iudicium facerem eis. Tunc Dar-
ius cum dixisset Alexander extend-
ens manum suam Darius et amplexatus
est eum et obsculatus illius pectus et coll-
um et manum et dixit illi fili Alexander non ell-
evet mens tua in tua gloria. Pro victori-
a quam habes si operatus fueris. quam
operatus sum deo et manus tuas usque ad
celos tenderis. sed semper recordare
novissima quia fragilis est gloria et non est
data soli imperatori. sed cum ea. fiunt pu-
dentia ad deum. Intuere me et vide
qualis fui extemplo. die et qualis sum ho-
die. quia miserrime umiliatus sum
usque ad pulverem. Qui fui dominus pene
omnis terre. et nunc me met ipsum in potes-
tate non habeo sepelliatur me obse-
quio benignissimo manus tue. veniant
in obsequium meum. perses et macedones
amato persarum regnum atque macedo-
num efflagitant imperium et sit tibi. commenda-
tam rogogoni matrem meam. ut sit tibi
in memoriam matris. pietatis mea tua
uxoris mee. Rosanem filiam meam accep-
pi tibi coniugem. ex bono parentibus natam
filium debet ut iungatur in unum. Tu de
Philippo natus. Rosane de Dario. Hec
Dario dicente in manibus Alexandri amisit
spiritum. Sed more magis imperia-
le composuit Alexander corpus et cum mag-
no obsequio portavit eum ante

ar

cum et macedones. et persi. alexander enim presente ipsum supponens collum suum portabat lectum una cum persis. et ibant flendo. amarissime plorabant et persi non tantum pro morte darii. quantum pro pietate alexandri. et sepellierunt eum. Cum autem audissent interfectores darii. turbati sunt vehementer et nichil dixerunt ad alexandrum volentes cognoscere voluntatem eius.

Alexander vero reversus est persipoli. atque in palatium eo ambularet perlus/trabat et mirabatur in edificio eius constructum. Fecerat enim cyrus rex persarum et erat palatium ornatum sculptoribus candidis variis. et parietes erant ornati ex auro et gemmis. et stellis fulgentibus ornatum et collumpne aurea. Sequenti illum alio namque die induit vestimenta persica et coronatus sedit pro tribunali in trono aureo quem fecerat rex cyrus. et congregato ante eum multitudine populi. coram omnibus iussit scribere per singulas provincias persidis epistolas continentes ita.

Rex regum alexander filius dei regis ammonis et regine olimpiadis. omnibus civibus ac populis persarum dicendo mandamus. Civitatem me utique devenire. scitote. yre non difficilius properus. Sed quoniam deus ammon. sic me constituere in victorialis per fide oportet. me retinere gratiam et omnibus dixi. volumus denique atque precipimus. ut per unamquamque civitatem. sint principes et rectores. sic fuerunt temporibus darii imperatoris et obediant eis sicut actenus fecistis. et unusquisque habeat proprietates suas. et omnia arma reddantur. volumus et precipimus. ut in hac provincia persida in usque eleta. omnes intrent. aptus sint et eunteres et redeuntes. mercatores cum negotiis nichil mali patiantur et locupletes sint. hec fiat. et omnes bonitate repleantur valde. valde enim precipit silentium omnibus habere et dixit.

Uiri persi audistis qui ex vobis fuerunt interfectores darii. inimici mei. accedant ante me et videam illos et dignum honorem exibebo illis. nichil dubitet. veniant ad me quia bonum in futurum fecerunt quicumque accederunt cum. protervissimos eos. viro et predilecta matre olimpiade et celarissimos. atque potentiores illos faciam in omnes persis. talia iurato alexandro omnes populus persarum flebant. tunc inimici darii omnicide interfectores. bisso et ario barones. accesserunt nolluntate ante alexandrum et dixit ei magnifice imperator nos sumus. tunc precepit alexander eos apprehendere et ligari et ducere illo supra sepulcrum darii. ut ibi capita eorum truncarent. illi autem ceperunt dicere. et vociferare magnifice imperator. iurasti nobis quod potentiores nos et prelatiores. dilecte matris tue ut faceres nos potentiores in omnes persis. quibus alexander dixit. ego in decuerit vobis loqui. sed per presentem que cerrullatur. hec vobis diximus manifestatio. nunc magnificatus fuerat. sed talem sacramentum non fuisset. Cogitatio cum mei taliter fuit abinitio. sed inventi fuissent homicide. illi decollarent illi qui proprium dominum occiderunt. germana quid faciant. hec dicente alexandro. ceperunt vociferare. persi in esse bene dicentes eum quasi deum homicidas autem illos iussit decollari. totamque provinciam persidis imperare. ordinavit et constituit in rectores et principes in terris omnibus et locis deputatis.

Eodem quidem tempore erat quidam senex in persida civitate cui nomen erat durictus. avunculus darii imperatoris et dilligebat plurimum ab omnibus persis. per perpetiationem totius populi. persarum ordinavit eum alexander ducem in persida. alio namque die sedit pro tribunali. in trono aureo coronatus. et fecit preceptionem. darii imperatoris iussit venire rolxanem filiam eius. accepit eam in uxorem et fecit eam sedere pro tribunali in trono aureo. precepit ut adorarent ab omnibus sicut regina semper erit. facta itaque sunt gaudia sunt persis plurima et lavaverunt manus ante deos suos et adduxerunt eos ante alexandrum. ceperuntque una voce. laudare illum et benedicere quasi deum. et benedicebant eum omnes una voce dicentes. tu es enim quem placuit dixit. Quo viso. alexander turbatus est valde. ammones actus dixit eis. Absolute. in quibus honorem quasi deo. quia corruptibilis

Rex mortalis ego sum modo similiter
nobis. et non decet me sociari diis.
Deinde scripsit epistolam.
Olimpiadi matri sue. et Aristoti
li preceptori suo de preliis et angu
stiis quas passus est in India et de
multis thesauris quos invenerat
ibi ille et sui. sed sunt omnes divitie
eius. Tunc precepit eis ut colligeret nu
ptias. de Roxane filia Darii quam
accepit in uxorem. et ille plurimis
diebus epulabatur in gloria cum ma
gnatibus et principibus de nuptiis.

Post hec non congregato exercitu
suo in multitudine copiosa ingre
ssus est Persidam. et graviter
bellando subegit Yrcanos et ma
ngiloges. Deinde cum pararet bellum
transmisit plurimosque in Persidem et sub
egit. Ex hinc ambulans ultra Caspias
iam in partibus orientis. invenit ge
ntem immundam. aspectionibus
et contaminatam. cuius magnus artis
et pravis operibus que comedebat omnia
abhominabilia et omnium bestiarum et iu
mentorum. et petrorum feritas et omnium vollan
tium reptiliumque carnes. Postea si
lia autem et ... mortua ... omnia et fo
et mittunt conceptos omnium. que
in alvo acceptio matris nec dum per
ficit coagulantum. homines autem mortuos
non sepeliebant. sed magis come
debant illos. videntes autem Alexander omnia
immunda. et nefanda abscessit timuit
nequando egrederetur porro et
contaminaret mundum alterius. statimque
precepit congregari eos omnes cum uxori
bus et filiis et adduxit eos in partibus
aquilonis. et conclusit intus eos
de precepto eius. et precepit duobus mon
tibus qui vocabantur promunctorium
aquilonis et iungerentur ad invicem usque
ad cubitos. xii. et statim construxit p
ortas ereas. et circumlinivit eas asin
cito. quod cum ferro non rumpitur neque a
b igne solvitur. Talis est enim natura a
sinciton. quod ferrum constringit ignem
nutriens et ignem ut aqua extinguit et
nullus prevalet ad eos intrare nec
illi vallent nullo modo exire in
de.

Deinde moto exercitu venit
ad portas Caspias et castra metatus est
ibi. ... illa terra. valde bo
na. deinde est ab hostibus loca
illius. ut muniret se ipse exercitus.
noctis tempore audivit superbis ... con
gregatur eadem Caspias. Et eodem anno
ex exercitu ... in Albaniam. Alb
ani qui sunt fortiores homines et fortes
in bello. statim audierunt Alexandri
adventum. congregata est multitudo
magna equitum et hostium cum armis. et eri
erunt ibi. in bello habebant autem
secum canes magnos et fortes qui gi
gnuntur in eadem Albania. qui superant
omnes genus ferarum. Consuetu
do gentis illius erat quando pugnant
in campo veniebant primum ipsos canes
eorum committebant. et erant pugnare
et sic superare. Erant autem eorum. ...
uos eum vincere fuisset. Alexandro.
statim precepit principibus suis et omni
exercitui ut omnes porculos porcos
in partes utrasque ducerent hostes per
cuterent ipsos porculos porcos. ut
striderent ... eos. ... ip
sos canes ... Cumque audissent
ipsi canes stridorem porcorum omnes ... per
territi ... in ipsos homines conversi
in porcos ... et statim belantes eos
Alexandro usque ad deditionem et subegit
et cum ... dictum est. ferarum ... suis
victimas. ... autem oblatum est ei a
... canis. mirabilis ... magni
tudinis. ... fortitudinis ... p
... Alexandro et eius exercitui superavit
leonem et elephantum.

Deinde moto exercitu venit ad Caspias
portas Caspias et cepit ignem
in India. cepit ire per ardentissimi
solem soles et per deserta et spi
nas. et per flumina in aquosa et per co
lles montuosos. Talis autem sol
ardentissimus quasi aqua in fontibus
aut in puteis inveniebant ... sic
... bullie
bat ex ipsa aqua. prae nimio fatigatus
est ille. et milites sui plurimum. Et
... omnes principes qui ... mittuntur
antea dicebant ... sufficit ... ... sufficit
certe ... nobis. quia venimus

pugnādo usq; ad psidā. z subiugaui
mus eā nobis z alias gentes que ad
renus cessu tollebāt nobis. Nūc aūt
q amplius deficiamus querendo indiam
in quib; bestie habitāt. z obli uisimus
terrā. ħ alex. nich aliud optat. fiacē
nisi ire p̄liādo z subiugādo sibi gētes
Conquirendo sibi nomē z uictoriās. Nūc
aūt dimittamus eū. z reuertam̄ ī t̄rā
ntā. ille cū suis eat quo uult. Quo
audito alex. Jussit stare exercitū z il
le asendēs. in eminētiori loco. elleuata
uoce dixit. sequimini ab inicē. plo
rimum partē macedones z greci i
aliis sunt. est. Et dixit alex. Ocom
militones z gēā p̄ses illi qui mecum
fuerūt eīn z uobis z meā in s̄tū uul
tis uos dimittē. me. z redire post er
gū in patria uestrā. scitis q turbabit
me uīe. D̄ubis ep̄le darii. Ego cōfor
tabā uos cōsiliādo z sic cōfortabāt me
uīe. Jt̄ru quādo ueni pugnatū
ī capo cū timuistis inīs nūqd nō sic
n solus ego omes z solus p̄ui ī ipo
p̄lio. ego dicebat. nūqd nō ego solus.
p̄ saluacōe uestrā habiī. missus ī. ad da
riū imp̄atorē z tradidi. me ipsum in
p̄iculis multis. tamē. recordamini.
ħ. Ecce uos solos mitto. z ubicūq;
uādo pugnaturus cū barbaris supa
bo illos diis adiuuātib;. quod si uul
tis pgere macedonia soli pgite q
ego nullactenus uenio ut cognosca
tis q mich ualet exercitū. alias mi
litā faciē. alex regi cōsilio ħ aūt di
cente. alexādro omes principes ma
cedones z greci erubescentes postu
lauerūt illi ueniā dicentes magnē
imp̄ator amodo uita nr̄a ī manib;
tuis ē posita ubicūq; uis pgere q
nulla, tenus nobis dicentib; dedi
cam (nobis dicētib;) te dimittē.
Et ī te amoto exercitu. uenit in
indiā afris iacē. mēse iullio deficie
te z castrametatus ē. Jnq̄ua cōiū
scorūt missi porri regis. indorū
desferrentes ei ep̄lam cōtinētē ma
quo
Porrus rex indorū latroni ale
xandro qui latrocinādo opti
net ciuitates dicendo mādo
cū sis mortalis hō. quid p̄ualere
ac. eū molib; hoīb; z qui null
ā uirtutē habuerūt. pugnādi
pugnauit z q digni fuerūt sub
stinuerūt angustiās. z pro q in
cisti eos sperās te eē uictorialē
oīb; hoīb;. Victorialis z eū. Ego
sū. z nō solū hoīes. obediūt m
ħ z et dii. scis q m uenit dionis
sius bacus aliquādo quilibet pa
ter deos ē pugnaturus. indiā. ħ;
terga uertit ante illos z fugat q
sub stinē. uirtute indorū nō potu
it. Qua. p. ali quā turpitudinē
ꝑ uenat dabimus ē cōsiliū. z p̄a
pimi. ut festināter reuertaris
intrā tuā quia tu scis aū quā sar
ses. fuisset rex impiu ad indos
abat macedones celū, q quē ad
modū ī tunlis. z q regina placet.
neq; inuenerūt nullā q regi plac
abilia eēt dedignati se illā. Oīs
itaq; hō. plus desiderat ampla ci
uitā quā paruā. Vn̄ s̄tru atq;.
s̄tru p̄cipio tibi. ut reuertaris
ī tr̄a tuā. z ubi dnātiones habe
nō poteris. desideriū nō habeas
Cū aūt puenisset hec ep̄la ī ma
nu alexandri iussit eā legē cor
ā oīb;. milites eius audiētes
ep̄lam turbati sūt ualde. Quib; di
xit alex. uiri cōmilitones solo
animus inter cōturbat cōuīs ep̄le
porri regis recordamini de ep̄la darii
imp̄atoris q m supbe. z cū audac
ia loqbat. Jnueritate dico uobis
q oēs barbari comunē sēsū. hūt
assimilari sē bestiis cū quib t̄ra
ī habitāt uidelicet tigres. pardis
z cetis. bestiis. Itaq; cōfidentes ī ag
restis uirtutis sue. habent cem
te audaciā p inde occidūt. ab hoc
nib; z hec dicēs. iussit scribere ep̄lam
ad porrū regē. indorū. cōtinente
em ita.

Rex regum alex. filius dei re
gis ammonis et regine olip
iadis. porro regi gaudiū. A
cuisti sēsū nrīm z p̄hibuisti
nobis audaciā. quatenus pugn
arem. q. uos, pro q dixisti. quia

in macedonia nichil boni inuenir
etur neque esset ferculis tantum omnia bo
na atque dulcedo. efficeret in india
per mare toto nitis conamine pu
gnaturus tecum. ut acquireremus ex
india. Eadem que digna. ut homines ho
plus dilligerent. amplamque causam quam
paruam. Nos enim qui parui sumus
ad magnitudinem uitae neque opta
mus. quam greci non habent. De eo autem
quod dicebatur in tua epistola quod non solum homi
nibus sed et diis. ceruleres imperator sc
ias quod ego pugnaturus uenio tecum
quasi cum homine et barbaro elacione
et uane glorie pleno et non quasi cum deo
quia arma uniuersi dei. totius mundi
sufficere non posset. quod si ellementa.
hedmus aeris. iudicet. tonitrua
et corruscationes et fulgora. et pleni
tudo equarum subsistere non poterit
in dignationem deorum quanto magis
homines mortales. Quin immo scias
quia uana et stulta locutio tua me non
conturbat.

Perlecta ergo. porrus hac epistola ir
atus est et congregata multitudi
ne militum suorum. atque ellep
phantes multos cum quibus pu
gnare sollitus erat. Occurrit alexan
dro. Erat enim exercitus porri ma
gnus et fortis. habebatque quadringen
ta milia octingentas quadrige.
Omnes falcate absque equitibus et pedit
es. et quadringenti ellephantes qui por
tabant turres in dorsis. ubi stabant
per unamquamque turrem. triginta homines
armati ad pugnandum. videntes m
acedones et persi. qui cum alexandro er
ant multitudinem exercitus porri
expauescentes turbati sunt. non tan
tum plenitudinem terrarum. Et ordi
nate sunt utrique hostes quasi ad pu
gnam. alexander cum suis. et porrus cum su
is. Alexander uero. ascendens equum suum quem
dicebant bucephallas et secundo imperit
stetit ante omnes suos. iussit ad m
acedones et persos ut illi ingrederentur primum
in ipsam pugnam et ille cum macedones
et grecos staret armatus ex parte se
mper est. Similiter. Et de ellephanti
bus excogitans qualiter illos superaret

ferebat cum alexandro. Erat uas ferreas se
cum. et iussit in eas mittere ignem. ut
calle fierent et impleuit eas carbo
nibus. unius ut callores non deficie
rent fecerentque currum ferreum ut su
stinerent eas. et portaret ante elleph
antos uidentes ellephantes. et tim
antes eas esse homines tendentesque pro
mosides suas. secundum consuetudinem ut
caperent eos statimque pro nimio cal
lore mederentur et nullo modo preg
ebant. pugnari fugientes. videns ergo
porrus quod de ellephantibus. factum est
turbatus est ualde. Sed mace uero
et persi facientes impetum super eos mad
cum sagittis. et cum uenabulis suis et per
cutiebant eos et multitudo perijt. Ex e
is. et illuc cadebant in ipso prelio. et quoque
continuo. xx. dies pugnatum est inter
eos. ceperuntque deficere. medi. et persi in
ipsa pugna. Quod cum audisset alexan
dros deficere uictus est ualde. Sedensque
in equo suo bucephallo ingressus est
pugnam et pugnauit uiriliter. et macedon
es et greci cum eo. Qui et adiuuat eos
plurimum ipsum equum. et statim cepit
cadere multitudo exidis. Quod cum
audisset porrus. suos in bello defic
ere. terga uersus est. in magis fugam.
et indi qui remanserant ex prelio cepe
runt fugere post eum. Alexander uero. castr
ametatus est ibi. et fecit duos suos in
ciuitas. precepitque sepellire tam illos.
qui in prelio sunt interfecti quam et suos. Alia
autem die expugnauit ipsamque ciuitatem
porri. apprehenditque eam. ingressusque
in pallatium eius inuenit ibique incredib
ilia humanis mentibus uidebantur. id est qu
adringente collumpne auree. Cum capi
tellis suis aureis. et uinea de auro.
que pendebat inter ipsas collumpnas et h
albebat folias aureas et racemi illius.
alii erant de cristallo. alii de margari
tis et uniones. Alii de smaragdis et
lincuritas. Et erant parietes illius
pallatij. inuestiti de lamini aure
is quas incidebant macedones. et in
ueniebant. grassitudinem ad instar digiti
hominis de manu. Eratque ipse parietes
ornati margaritis. et unionibus. et car
bunculis. Et maragdinis et amethisti

7 eos

Regalis uero habebat ipsum pallatium e
burneum. et lacunaria eburnea et ca
mere eius de lignis cipressinis. et
maulla ipsius pallatii erant posite st
atue auree. et inter unam statuam et aliam pla
tani aurei. in quorum ramis erant
multa genera auium et unaqueque a
picta suis coloribus habebantque un
gulas et rostra inaurata et in auribus
earum pendebant margarite. Et u
niones. et quando uolebat porrus
rex per musicam omnes melodias modulabantur
secundum suam naturam et inuenerunt in ipso pa
llatio multa uasa aurea gem
mata. Scutrulas alias et ceteri gen
era scilicet ad obsequium hominum pertinentia.
ceteraque ex ipsis paucis argenteis. Deinde
scripsit epistolam ad talestridam regi
nam amazonum continentem ita.

Rex regum alexander filius dei iouis
amonis et regine olimpiadis.
talistride regine amazonum ga
udium. pugnam cum dario fecimus
in quo iam subiugauimus regna
eius omnia credimus. nobis enim in
cognitum. Et sic pugnauimus cum
poro rege indorum. et cepimus ciui
tates eius et cum aliis gentibus que res
istere nullo modo potuerunt. et hoc
credimus ut non sit uobis in
cognitum. quapropter precipimus uobis ut
persoluatis. in censum tributum ut
non ueniamus super uos. aut al
iquod malum faciamus uobis. Ad
hec rescripsit. Rescriptum epistola amazon
um ad alexandrum. Rex. talis strida
regina amazonum cum amazoni
bus potentissimis atque fortioribus
omnibus militibus que sub cello sunt
alexandro regi gaudium. scribimus
Et significamus uobis. ut antequam
ueniatis in finibus nostris cogitetis eo
rum. ueniatis. ne forte preparatum
a nobis turpitudinem et angustiam
aliquam. quia annis tamque huc usque pa
ssus est eius. si enim sine multis magis
quoque habitatione paris et dich
one. atque consolacionem. per has litteras
uobis significare decreuimus. Uerum
quia magnitudo et excellentia uestra cognita
magis foret habitationem in fluuii

in quadam insula circumdata que in
gyro ipsi fluuii et neque initium
neque finem habet. sed extrema parte
habent angustum introitum et sunt
numero habitancium feminarum.
ducenta. xiiii. milia que non sunt
coinquinate uiris. uiri uero non in
illo sunt habitantes. sed nos ultra
fluuium in alia parte et unumquodque
uniusque annum celebrantes solempnitatem
iouis diebus xxx. et sic mansimus cum
misericordia uiris nostris et sunt cum
hic aliis xxx diebus. Qua si uult in
manere intercadat cum uxore sua mane
at eam primum annum. quod si mulier per
creuerit et genuerit masculum nu
triet eum mater eius usque in annos septem
et reddet eum patri suo. Si autem feminam
genuerit tenet eam secum mater eius.
Quando pugnare uenimus cum ali
quo inimico nostro. sumus numero de
cies centena milia equitantes qui
sagittant. Alie uero custodiunt
insulam nostram. et obuiamus finibus
nostris. usque ad ipsos montes. uiri autem
nostri ueniunt post nos. Cum autem re
uerse sumus cum uictoria ab ipso prelio
adducunt nos uiri nostri. et si qua
ceciderit de nobis in ipso prelio heredi
tant ille que super nos uixerunt.
Unde oportet nos pugnare uobis
cum fortiter. et monstrare uobis uir
tutem nostram. Quod si uos uiceritis
nos nullam habebitis laudem pro quod
feminas uiceritis. et quod si uolueritis no
bis auferre. nichil inueneritis. Caue
te itaque imperator ne contingat uobis
aliqua turpitudo. Rescriptum. significamus
nobis per has litteras consuetudinem quam
omni anno faciunt. tu autem consideratis uerbis
regis gratias facere debemus celeriter. Quia
si pugnaturus uenies ad
ipsos montes exient obuiam nobis.
Relecta quoque Alexander hac epistola. Rubr.
Et iam scripsit epistolam continentem ita.

Rex regum. alexander filius dei
iouis amonis et regine olimpia
dis. talistride regine amazo
num cum ceteris amazonibus gaudium.
Tres partes terre mundi subiugauimus
nobis. id est asya. europa. et affrica. et

⁊ victorias quas illas fecimus ⁊ si vinc
biscū nō pugnam̄ turpitudo erit
nobis. Sz tamē dabimus vobis
consiliū si vultis ꝑire ⁊ dimittē t
rā vrā ⁊ nō habitare. Exite nob
oviam ad ipos mōtes sic dixilis.
Et si nō vultis ꝑire state i vrā
illā vrā. ⁊ ingredimini flumi
ū ⁊ sic loquamini. Timū vni d
nuqz. Exeunt tertio ad uos ⁊ sic
loquamur. Iuro nobis ꝑ amonē
patrē meū. ⁊ iunonē. ⁊ ꝑ miner
uā deos meos qr nullū malū pac
ciū. a vobis. Sed tū quātū vul
tis date nobis dectis. Equos. aut
d urus amaꝑibz quātos cuqz.
vultis mittite nobis. honorifi
cās recipiemus ⁊ reficiem ⁊ quādo
voluerint dimittemus eos venire
ad uos ⁊ ꝑ cūd exite face d lie
us osiderare ⁊ subito nobis ille
ci cogitātre direxerūt ei amaz
ones cū pulletro albos. optios
x. ⁊ domitos ⁊ equos albos opti
mos x.

Exiṫe ipe nuptiarū ex alex.
q porrus rex indoꝝ q ex ꝑlio
fugerat erat i bactriās. ⁊ cōg
garet exercitū. ut aliā pu
gnā cū alex. cōmitteret. quo
audito. alex. amoto exercitu suo
⁊ electos. ex. ducibz q ipm via sci
ebāt. ⁊ inse aug cepit ire ꝑ ar
dentissimū solē ꝑ arridā terrā
et ꝑ loca arrenosa. ⁊ i aquosa
ubi erat multitudo spentiū ⁊ fer
raꝝ ⁊ buiqz. ⁊ statī ꝑcepit. alex.
ut ōis exercitus iret armatus tan
qz erit. ⁊ ibat ōis exercitus arma
tus. ⁊ respiciebāt ad illaꝝ stella
rū eoꝝ erāt. ōis eoꝝ arthe icl
use i auro ⁊ tota die. ambullātes
aquā minime iveniebāt. tūc.
milites quidā ex intercoibz cum
ōm erāt ex ꝑ siruus ivenit pauca
aquā i una petra cavata. statiqz
i pleuit ipe vasa aurea. ⁊ adduxit
eā ad alex. videt alexādrū ipāz
aquā cogitavit sapiens qualit
sapientes exercitus sui cōfortar
ent. iussit ipāz aquā effūdere

corā ōibz. videntes hec milli
tes eius cōfortati sunt valde &
inde ceperūt ire. alio nāqz die
venerūt ad flumiū cuius ripe er
ant alte pedibz. sexaginta. tūc ꝑ
cepit adire ex ipsa aqua erātqz
amarissimi quasi ellebor. an
gustiabat. alex. plurimū ⁊ iḣ
ōis exercitus eius nō tantū ꝑ se
ipis quā ꝑ ipsius equis quib
debat i via. ex ipsa aqua. habeb
atqz secū alex. cōmille ellefantos
qui portabāt aurū eius. ⁊ qua
dringente. quadrige. falcate.
⁊ mille. C.C. bige equites vō
⁊ cameli C. mulli. ⁊ cameli. dr
omedarii multitudo plurimā.
portātes anonā i ipo exercitu ⁊
boves. vacce. ⁊ pecora. seu po
cos. ad comedendū. multitudo
innumerabilis. tanti erāt mac
etones. sed divites. & quis. pota
bāt ipm aurū. ꝑ ipa pecora non
poterāt. sequintur. ꝑ nimiā sit
im. cōmilites vō eius. alii lige
bāt. ferru. alii bibebāt olleū
allū. ad tantā necessitatē vene
bāt. qui etiā. urinā suā bibe
bant. Erat quidē magna an
gustia ad ipm exercitū. quia ib
ant. omnes armati. ⁊ angustiab
atur. alex. nō tantū ꝑ se quantū ꝑ
exercitu suo. ꝑ. secutus. est ripā
ij dcī fluminis. q habebat ipāz a
quā amarā. ⁊ ab octava hora diei
ꝑvenit cū suo exercitu. ad unū
castellū qđ erat positū i medio i sulla
de eodē flumine. Erātqz cōstructa
ex ipo cū callamis. Erat latitudo.
ipī fluminis quasi stadiis quatuor
adparuerūtqz hoies pauci i ipo ca
stello. tūc iussit alex. i terrogare
eos indica ligua. ubi ivenirent
aqua dulcis. illi aūt ceperūt se
abscondere. statiqz ꝑcepit. alex. iac
tare. aliquātas sagittas. i eodē
castello. illi vō magis. magisqz
se abscondebāt. videns alex. qui
a nullo mō volebāt ei loqui tūc
ꝑcepit ut alliquāti milites ig
drentur. nudi i ipo. flumine.

et iret ad castra. ferrique et in
gessit sub in ipsum quidam audaces nu
di. Euaginatis gladiis. numero
xxxviii. circa quartam partem flu
minis natauerunt subito exiue
runt. belue. ipsi fluminis que
dicuntur ypotami et deuorauerunt
illos. Ambulauerimusque tota die fat
igati desiti. Iussu erat eis ang
ustia magna quia occurrebant il
lis leones ursi. et rinocerotes ti
gres. et pardi et pugnabant cum eis
exigentes fluuium ex alia parte.
circa horam undecimam. Inuenerunt
bellissimum ac dulce stagnum. Erat
inmetatum est ibi. In longitudine
et latitudine. stadiis. xxiiii. Vnde
iussit incidere ipsam siluam et superdictis
callamis. Et erat spacio ipse stag
nis. stadias viii. ibi precepit al
exander. fieri focos plurimos. Cumque
incepit. lucere. subito ceperunt u
enire scorpiones in ipso stagno. ad
bibendum. Deinde ceperunt uenire
serpentes et dracones. mire mag
tudinis exsurrectis collibus et tota
ipsa terra resonabat sibilis eorum
exierunt omnes ex ipsis montibus et uene
bat adbibendum. ex ipsa aqua. ipsi
namque dracones habebant cristas
in capite. et adducebant pectora
alta. ore aperto. flatus eorum erat
mortalis. et de oculis eorum scintilla
bat uenenum. videntes eos exer
citus ipse timore perterriti existimabant
esse fortissimi dixit alex. non tur
bemini animi uestri. sed sicut uidetis me
facere. ita. facite. Et dicens statim
apprehendit uenabulum et scutum. et ce
pit pugnare cum draconibus et serpen
tibus qui super illum ueniebant. Videntesque
hec milites eius confortati sunt ualde
apprehendentes que arma ceperunt illi
similiter pugnare alios occiderunt
cum armis. alios uero ad ignem. et in
fecti sunt. xx. milites. ad dracones
bus et serpentes. xxx. deinde exierunt. Ca
cri. ex illo arundineto. mire m
agnitudinis habentes dorsa d
uriora sicut crocodili iactantes
super eos lanceas et nullo modo intra

bant intestina illorum. sed tamen multos
ex eis occiderunt ad ignem aliique uero in
trauerunt in ipsum stagnum. Iam uene
rat quinta uigilia noctis et subb
ito uenerunt super eos. albi leones
maiores sicut tauri et magna mu
rmuratione. concutiebant ceruices
suas. et facto impetu super eos recip
iebant eos milites in uenabulis su
is. et sic interficiebant eos. post
hec uenerunt. porci mire ma
gnitudinis habentes dentes per longum
cubitum unum et erant mixti inter eos
homines agrestes. masculi et femine.
habentes per singulos sex manus. et
hoccurrebant super eos una cum porcis
milites nostri recipiebant eos in ue
nalibus suis et sic interficiebant
eos. Angustiabantur plurimum alex
andri exercitus eius et statim. precepit
accendi focos. plurimos extra ip
sum. exercitum deinde uenit super eos
bestia mire magnitudinis. for
cior ellephantibus caput habebat
nigrum et in capite eius erant tria cor
nua. Armata nominabatur ipsa be
stia secundum indicam linguam hodente
tyrannos et antequam de ipsa. bibe
ret dedit impetum in eos. alex.
autem dissimiles. huc et illuc confor
tans milites suos. ex alia parte
exiuit super eos. bestia illa. et occi
dit quosdam ex ipsis. xxvi. et ii oc
cis conculcauit. sed tamen exierunt
ex ipso arundineto sorices ma
iores ut uulpes. et comedebant
corpora mortuorum. Et quantas.
de animalibus mordebant statim m
oriebantur. homines. uero. nullo modo
ledi poterant morsibus eorum. sicut
ex inde morerentur uolabant ibi
et uespertiliones quasi palumbe
dentes eorum ut dentes hominum erat
feriebantque facies eorum. et ad illos
tollebant nares. et ad alios aures
appropinquante luce uenerunt aues
magne. et uenerunt ut uultures
colorem habebant rubicundum pe
des et rostra habebant nigra. non
nocuerunt eos. sed impleuerunt tot
am ripam de ipso stagno et ceperunt ex

inde trahebat per ulices et anguillas.

[D]Einde amoto exercitu diui
serunt loca periculosa. Vener
unt in loca brachmanorum que plene er
ant auro et de aliis diuitiis et beni
gne receperunt eos homines ipsius loci. Ste
terunt ibi .xx. dies et inuenerunt ibi gen
tes que nominantur seres eisdemque ubi ar
bores que mittebant in ipsa folia ul' ut
lana quam ipsi gentes colligebant. et uesti
menta exinde faciebant. Milites alexandri
ceperunt habere fortem animum per uict
orias et prosperitates quas habuerant
in ipsis terris. Exinde amoto exercitu
uenit in eodem loco ubi porrus sedeb
at cum suo exercitu collecto. Alia ue
ro die ordinate sunt utreque acies
in campo. Alexander uero sedens super equum suum qui
dicebatur bucephallas et fecit impetum. Sta
tim autem omnes suos statimque sonuerunt tu
bis suis bellicis perstrepentes et omnes erecti
utrique hostes. Ceperunt acriter pugna
re inter se. et in tali conflictu quamplu
res ceciderunt. Quod porrus suos in bello defi
cere sentiens omnes suos et eleuata uo
ce sua dixit: Alexander non decet imperatore
sic uacuum perdere suum populum. sed opor
tet ut se mittat ipsum obuiam uirtut
e sua. Stet populus tuus in una parte et
omnes in alia. ego et tu soli pugnemus
manu ad manum. Et si me uiceris popul
us meus sit tuus. Quod si ego te in mani
bus meis defecero populus tuus erit meus. ma
phec inde dixerunt. Porrus indignum du
xit corpus alexandri respiciendo illum propter
paruitatem forme eius. eo quod statura
erat paruus habens in altitudine cubi
ta tria confidensque in altitudine corporis
sui. qui habebat cubita quinque. statim et
steterunt ab utraque parte hostes. Pu
gnauerunt simul ambo et statim uociferaue
runt milites porri. Audiens porrus
uociferationem suorum tornauit cap
ut statimque alexander impetum faciens ipsi
citus pedibus exiliens super eum. percutiens
caput eius gladio extraxit eum. Videntes hoc
indi ceperunt acriter pugnare cum eis.
Quibus dixit alexander: Miseri post mort
em uestri regis ut pugnatis? Cui indi dix
erunt: Conuenimus et enim nobile est pugnare
uiriliter et mori in campo quam uidere
te collaudantes gentis nostre terre. Quibus
alexander respondit: cessate nunc pugnare. uadite
in terra uestra liberi ac securi in domibus uestris.
quia nullatenus dispendium a me patiemini pro
eo quod sic fortiter pugnare uoluistis. sed reg
um. Sic dixit alexandro. Statimque omnes
indi de uictis armis ceperunt alexan
drum benedicere quasi deum. Alexander uero cast
rametatus est ibi et fecit dies xv mensis
et precepit ut sepelirentur omnes qui in ipso
prelio interfecti erant. Fecitque etiam por
rum regem sepeliri honorifice. et ci
uitatem circa ipsius sepulcrum iussit fab
ricari imposuitque ei nomen alexandria
super porrum.

[E]T exinde amoto exercitu peruenit
ad locum ubi erant due statue
auree. fuisse habentes in lat
itudine cubita .ij. et in longitu
dine cubita .xij. Vidensque eas alexander pre
cepit forare illas ut uideret si solide
fuissent. Cumque perforasset eas et inuenisset
eas solidas fusiles precepit claudere forr
amina illorum mittensque ibique solidos aureos
mille quingentos. Et exinde uenit ad
castellum asperrimum et altitudine sua
in quo multi populi confugerant. Cogno
uit quod exules ad pugnationem eius de
casu terremotus prohibitum est mono
celo acriter uoluntque. Exinde fac
ta fugere cum magno labore et periculo
castellum cepit et omnes gentes loci illi
us.

[D]E inde amoto exercitu uenit
ad chorasmo et adducens secum
gentes eisque subiciens. Venit ad
ercetas atenos persidas. Et gang
aridas. Certans cum exercitibus usque ad
interfectionem et exinde uenit ad quos habebat
ibi plus quam .cc. milia equitum pugnam
commisit. et licet esset macedones etate
grauati annosque grauibus uiribus lassi. tamen
cum summo labore et periculo uicerunt. Et ca
strametatus est ibi dies duos. Sicut uen
ant. Exinde amoto exercitu uenit ad
ancaras et euergetas per maliam et par
apamenos et ad aspios. et uenit ad
gentes que in indicis caucasis in montibus
morabantur. eisque pugnans subeg
it. Deinde amoto exercitu ingressus est
locum desertum ac frigidum atque obscurum

ut pene agnoscerentur. et sic muli
eres. Et exinde ambulantes iter dierum
vii. venerunt ad flumen calidum in
veneruntque mulieres ibi ultra ipsum
flumen. habitantes speciosas nimis
induentes horrida vestimenta sedentes
in equis. tenentes in manibus arma
argentea. eo quod ferrum neque eram
non habebant neque masculi erant in
terra eorum. Cumque voluisset alexander. tr
ansire ipsum flumen non potuit. eo quod
latitudo ipsius magna erat. et plenum
de draconibus. et de aliis malis bestiis
de inde generatione. ad sinistram partem
e in die ingressi sunt in quandam pa
ludem siccam plenamque arundinibus.
quam cum voluisset alexander. exercitus
eius transire. continuo exivit inde
bestia similis ypotamo pectora
habebat sicut corchilus et dorsum
habebat serratum. et dentes habebat for
tissimos. in accessu erat tamquam te
studo. statim de eius exercitu ac
cepit duos milites. non potuerunt
resistere illam. cum lanceis occi
derunt illam. et inde ambulantes venerunt
ad ultimas indie et cum hiemati
sunt e. usque ad flumen. qui dicebatur
buemar circa horam. vi. viderunt
pervenire exire de ipsis silvis. multi
tudo elephantorum et venire super eos.
Tunc alexander. cepit contra eos ire. et precepit
macedonibus. ut ascenderent equos
suos. et sequerentur elephantos. statim
quod est. videntes eos. ipsi elephanti
ceperunt tendere promoscides suos
ut caperent eos. macedones autem vi
dentes illos timore perterriti nul
li ibant super eos. quibus alexander.
dixit viri commilitones. fortissimi
nolite turbari. quia possumus h
os elephantos vincere. si non cessabit
stridere ipsi porci. sicut est. Iam cum
audissent ipsi elephanti stridorem p
orcorum et sonitus bucinarum ceperunt
fugere. alexander vero et milites eius
cepit persequi eos. cum venabulis
et ensibus subnervabant eos occide
runtque ex eis multos et tulerunt ebo
ria et reversi sunt ad exercitum.

Hic namque die amoto exercitu
cepit ire per ipsas silvas in die. et i
venerunt ibi mulieres habentes
corpora magna barbas usque ad
mamas capita plena pellibus. vena
trices optime bestias, pardis ad vena
tionem nutriebant. quas insequen
tes macedones apprehenderunt de illis.
Quas cum vidisset. alexander. iussit illas
interrogari in lingua sua. quo modo
viverent in silvis. ubi nulla habit
atio erat. ille autem dixerunt. quod ex
venatione ferarum vivebant et cum ab
scessissent in silvis. de inde exierunt in campos
petentes vii. superiores fluvius veni
ebant invenerunt ibi masculos et
feminas nudas. habentes totum cor
pus pillosum sicut bestie consuetudo
illorum erat in flumine et terra habitare.
Cumque appropinquasset eis exercitus
statim mersi sunt in ipso flumine. de am
bulantes invenerunt. feminas ha
bentes capillos usque ad talones.
reliquum corpus pillosum sicut strutio et
camellus [illegible]. et caudam bovis hab
entes in staturas eorum altas. pedes
duodecim.

Inde amoto exercitu venerunt
ad illas silvas. in dies xx ambula
ntes per eas invenerunt ibi mulieres
que erant speciosas nimis capill
os pedes. habentes equorum statura
eorum alta. pedes vii. quas insequen
tes macedones exequendo. apprehen
derunt ex eis et tulerunt ad alexandrum. Cum
que vidisset eas alexander. mirabatur in eas
erant tam pulcre. a vertice capitis usque
ad talum pedis. Et de inde ambula
ntes. exierunt in campum desertum et castr
ametatus est circa horam. xi. [illegible]
[illegible]. eurus ventus sufflare cepit quod
omnes tendas et papiliones de ipsa castra
ad terram deiecit. Et erat magna an
gustia ad ipsos milites. eo quod tollebat
ipse ventus. scintillas et ticiones
de ipso foco quem accensum habebant
et feriebat illis in cedebat eos. tunc
omnis exercitus murmurantes cepe
runt dicere. [illegible]. accidisset
hec pro eo quod nos homines mortales [illegible]
[illegible]. in terras [illegible]. tunc. alexander cepit
confortare eos dicentes. viri quo

milliones fortissimi. nolite terre-
ri. qui non accidit. hec tempestas.
set. ita decem. sed paturnale equin-
octium. accidisset. que nunc. facta est.
Cum autem cecidisset ipse ventus continuo
ceperunt milites eius. colligere omnia
que ipse ventus dispersarat.

[I]nde amoto inde exercitu. venie-
bat in quandam vallem. maritimam et
castrametatus est ibi. Erant quo-
que montes iuxta ipsam vallem. invenit
in hieme. unum estivis. multitudinibus eta-
te confectum nimis opprimitur. alimbus ita
ut pre nive ipsam descenderet. elleva-
vit eum et ad castra adduxit. et calli-
facies revixit et tunc precepit plurim-
os focos accendere et ceperunt mag-
gnus frigus. accrescere. et ceperunt
cadere nives. sic maiores ut lana
continuo. precepit. militibus suis
ut calcarent eas pedibus. quia time-
bat ne accresceret adiuvabat eos.
multum ipsi facere. sed tamen mortui sunt
quingenti milites. quos ipsa nive quos
iussit alexander sepelliri. Deinde mag-
ima pluvia venit. que fuit causa
salutis eorum et cessaverunt nives. In-
ter hec venit ipsa pluvia. nu-
bes maxima obscura pendebat super eos
et ceperunt cadere de celo ardentes.
nubes sicut facule. ita ut tota cam-
pus arderet de incendio illarum. Sta-
tim alexander. fecit dis suis victimas. et
orante eo continuo serenitas celi red-
dita est.

[D]einde amoto exercitu venit
ad oxi. Oxidraces non sunt super ho-
mines. nec pugnant cum aliquibus
gentibus. Conversantur nudi. abitant in tug-
uriis et in speluncis non habentes civi-
tates. neque habitationes. et vocantur
gimnosophiste. i. nudi sapientes.
Cumque audisset rex gentem huius ad-
venisse. alexandrum. misit ad eos hono-
ratos suos cum epistola continente. ita Co-
rruptibiles gimnosophiste.

[A]lexandro scribimus. audivimus
quia venis super nos. si pugna-
turus venis nichil lucrum acqui-
ris. quia quod tollere aut auffer-
re a nobis non venies. et illud quod pro-
priam habemus. nullo modo. audet quis
nobis auferre seuque aliquid de
tollere nisi quantum divina providen-
tia. ei concesserit. quod si pugnaturus
veneris pugna. quia nos si philosophi-
am nec nullo modo. dimittimus
relicta quoque. Alexander. hac epistola missa
illis dicendo et nos pacifice. venimus
ad vos. Et tunc ingressus alexander. ad eos in-
venitque illos abulare nudos et habi-
tare. in casis tuguriis et speluncis
filii vero et uxores eorum separatim abul-
antes cum animalibus. tunc
interrogavit eos dicens. Non sunt
sepulcra vobis. At illi dixerunt
ad eum hic cubiculis sufficiat pro sigu-
llos. Cum alexander dixit dixit ad eos
petite. in quod vultis dabo vobis. E-
t illi dixerunt da nobis. inmortali-
tatem. quam optamus. quod dolibus duxe-
runt. quibus. respondit alexander. Ego
mortalis cum sim. inmortalitatem dare
nullatenus possum. At illi dixerunt
Et si mortalis es. quare vadis dis-
currendo. ac faciendo tanta mala.
Quibus alexander. Et quoniam causa non
gubernatur. nisi a superna providentia
ministri eius sumus facientes.
iussionem eius. scitis quod mare nullo
modo turbatur. nisi cum ventus in mari in-
eum volo est. quiescere et recedere a pe-
lus. sed dominus sensus in nos permittit
facere. Ego si cessem vivus intelligentie
fuissem totus mundus. unius aer
fuerat. hec dicens dimisit eos in-
lesos.

[D]einde amoto exercitu ve-
nit in campum in quo erant arbo-
res. mire excelsitudinis.
que cum sol oriebatur. idest ab
hora diei prima crescebant de sub
terra usque in horam. vi. ab hora aut-
em vi. usque ad occasum solis descen-
debant subtus terram. Ista autem arbores
ferebant fructum odoriferum. Ista
cum vidit eos alexander. precepit cui-
dam militi suo. ut tolleret ex fr-
uctu illarum arborum. et ferret sibi. Il-
le vero habuit. Statimque concussit eu-
m malignus spiritus et mortuus est. Et
continuo audierunt vocem de celo precip-

rentes illis ut ne aliquis accederet quia de ea, quia albisses arbores, quicumque prius ad eas accesserit, statim morietur. Erat enim in ipso campo similiter aues multitudine, que quando aliquis uolebat eas tangere, emittebat ignem contra eos, et incendebat eos. Et inde amoto exercitu uenit ad fluuium magnum gangem, quem phison scriptura commemorat, et castrametatus est. Respiciens quoque ultra ipsum fluuium uidit ibi homines deambulare quos uoluit alex. interrogare iudicia ligna. quod et iubebat. et cum alex. uoluisset loqui cum bragmanis et minime potuit transire ipsum fluuium cum suo exercitu eo quod erant ibi ypotami multi, et scorpiones, et cocodrilli, qui omnes ipsum ambulantes super ipsum fluuium, excepto decembri, iulio et augusto, nescio per quam causam, non apparent ibi. Cumque uoluisset alex. nullo modo potuisset transire ipsum fluuium propter bestias nocentes ipsos bragmanos, quos uidebat ultra ipsum fluuium, statim unus ex ipsis parua nauicula nauigans uenit ad eos. Quorum autem alex. dedit ei unam epistolam continentem ita.

Rex regum alex. filius dei regis amonis et regine olimpiadis. Dindimo regi bragmanorum gaudium. Audiuimus et plures uoces, quod uita uestra et mores multum separantur ab aliis hominibus, et nullum queratis adiutorium neque de terra neque de mari, quod minime credimus. Si tamen sic uerum est, multi et mirabiles homines perde possident, te multum rogamus, ut sic uerum est, notum facias nobis et scias perfectam sapientiam tuam et postea sequar, et ego una tecum uitam, quia semper ab infantia mea studium habui addiscendi. Sic enim docet antiquis doctoribus, ut uita mea in responsionibus eius ueniat, unde audiuimus de uobis quia super sapientia quam dicitis antiquis doctoribus alia nostram obseruastis doctrinam, per istum rogando mandamus ut sine aliqua tarditate, itaque si nobis dicendo mandetis, quia nobis nullum exinde accrescit. Bonum enim causa et utilis est quod habet homo cum alio homine, quia nullum damnum est homini de sua bonitate, quanto alteri sic facit bonum quod est et ille. Nam talis est causa quod sibi abundet. Facultatem homo accepit et plures homines suas facultates in uacuum faciunt. Sic est de bonitate hominis. Unde iterum atque iterum ualde rogamus, ut sine aliqua tardatione innotescatis nobis sicut unde rogando mandamus. Recepta itaque hac epistola legit et statim scripsit epistolam continentem ita.

Dindimus bragmanorum magister salus. alexandro regi regum gaudium. Cognouimus per tuas litteras quia desideras scire quid sit sapientia perfecta. Uerumtamen in hoc cognouimus et tenemus multum esse te sapientem et ualde laudamus, quia scire desideras perfectam sapientiam, quod melius est de omni regno, quia imperator qui nesciat sapientiam non dominabitur illi subiectis, sed subiecti dominabuntur illi. Tamen impossibile nobis uidetur ut possitis tenere uitam et mores nostros, quia uita doctrina nostra est sequentia aliena, quia neque deum colimus quem uos colitis, neque uos tenetis eam quam nos tenemus. Uolumus denique tibi petenti uenialia pro causa. Unde rogando nos cogitis super omnia quia nichil potest. Sic scribo de uita consuetudine nostra quia tempus ad lugendum non habes eo quod es occupatus gerendis bellorum, sed ne dicas quia pre inuidia hoc faciam, quantum possum de hac re tibi scribere, unde nos rogastis mandatum scribam. Nos enim bragmani simplicem et puram uitam ducimus, nulla peccata facimus, et nolumus habere quantum patio nostre nature est. Omnia operamur et sustinemus; illud dicimus esse necessarium quod non est superfluum. Recepta alex. hac epistola, continuo scripsit ei epistolam continentem ita.

Rex regum alexander filius dei regis amonis et regine olimpia

epistola alex. ad regem bragmanorum

+ epistola regis bragmanorum ad alex.

+ epistola alex. qua ...

dindimo dicentes mandamus. prout
dicitis vos esse beatos et sine peccato
quia in ea parte mundi manetis. se-
cretum habentes. ubi nec extranei valent
intrare. nec nobis inde exire permit-
titur. sed quasi inclusi nullis partibus
sic permanetis. et dum non potestis di-
mittere terram vestram laudatis illam et penu-
riam quam patimini dicitis. quia per gen-
nerationem ea patimini. Itaque secundum vestram
doctrinam. et illi qui in carcere sub p-
ositi beati dicendi sunt. quia per longum
est vitam in carcere usque in senectutem
ducunt. neque dissimilis est ab animalib-
us doctrina vestra. bona que habentes di-
citis similia sunt cruciatis [illegible] qui in
carcere sunt. ut diximus. et illud quod
contra malis hominibus lex vestra. indicat vos
naturaliter illud patimini. [illegible]
quam sit. ut quamque nobis sapientes dicunt. a-
pud nos deus. providencias. et certe con-
venit nobis ut pro viris misericordiam pl-
agimus. ut pro tantis viris malis
longa suspiria trahamus. Que enim
affectio peior hominis potest esse. cum nega-
ta est potestas substantie vivere. Vo-
luit vos deus inexpertis probare sub-
plices. sed inimicos [illegible] nos [illegible]
substantie penuriam. Qua vis philo-
sophos esse dicitis. pro tamen in illum ta-
tum fructum habentis laudem. verius
ergo confirmo quia non est beatitudo
vestra vita. sed cogitatio et miseria. Iterum
precepit alexander poni in eodem loco colu-
mpna marmorea. [illegible] igitur
[illegible] et iussit in ea scribi hunc [illegible]

Deinde amoto
exercitu pervenit in campo quodam ac
[illegible] et castrametatus est ibi. Erat
[illegible] circa ipsum campum. continens
[illegible] silva ex arboribus fructiferis ex
quibus vivebant homines. maximi corpo-
re. ut gigantes. induti vestimenta pel-
licea. Cum autem vidissent exercitum alexandri
castrametatum ubi continuo exierunt ex
ipsa silva multitudo maxima ex illis
et cum contis. et ceperunt pugnare cum
exercitu alexandri. Videns autem alexander suos
ante illos deficere. continuo precepit mi-
litibus suis ut omnes vociferarent
magnis vocibus. [illegible] statimque precep-

it militibus eius vociferare tunc mag-
nis vocibus. Audientes ipsi homines timuerunt
valde quia non erant consueti audire hu-
manis vocibus. et ceperunt dispersi fugi-
re. Persecuti alexander cum militibus suis
insequentes illos occiderunt ex eis C.
xxxiiij. Mortui sunt ex militibus eius
C. xviij. Steteruntque ibi tres dies come-
dentes poma ipsarum arborum.

Deinde amoto exercitu. venit ad
quendam fluvium et castrametatus est
ibi. Ora vero incumbente nona ve-
nit super quidam homo agrestis cor-
pore magno et pillosus quasi porcus
Quem cum vidisset eum alexander statim pre-
cepit militibus suis ut illum vivum appre-
henderent et aducerent ante eum. Milites autem
eius facientes impetum super eum. ut illum
apprehenderent. neque timuit neque fugit
intrepidus. Tunc precepit alexander. veni-
re puellam. et iussit eam expoliari nu-
dam et mittere eam ante illum. Impetum faciens
ille homo. puellam apprehendit. eam et [illegible]
parte. statimque precepit alexander militibus
suis ut tollerent eam illi. Ille vero mug-
iit ut fera. sed tamen cum magna angu-
stia apprehenderunt illum ante alexandrum.
Quem cum vidisset eum alexander. mirum est
valde insignum eius. Continuo precepit
ligari illum et incendi igne. Statimque ex-
inde amoto exercitu. venerunt ad
quendam montem adamantinum. In cuius
ripa pendebat catena aurea habeb-
atque ipse mons gradus ex lapide saph-
irino ii. milia. quingentos per quos
ascendebant homines in ipsum montem. et
invenerunt ibi pallatium nimis mirabile
habentem [illegible] et fenestras et regias
ex auro et vocabatur ipsum pallatium do-
mus solis et erat templum aureum ante cuius
fores erat vinea aurea ferens botr-
os ex margaritis et unionibus et ingre-
sus est alexander et principes eius in ipsum pall-
atium [illegible] ibi. unum hominem ia-
centem in lecto aureo. ex pallio ornatum
auro textilis quibus vexebat et ba-
lsamum bibebat. Erat ipse homo corpore
magnus nimis et speciosus valde.
barbam et capud habebat album sicut
nix. Indutus veste bissina.
Quem cumque vidisset eum alexander. adora-

uit ipse et principes eius. Quibus ipse
senex dixit. Forsitan uidere uul
tis sacratissimas arbores solis et lune
que enunciant uobis futura. Quo au
dito alex. repletus fuit gaudio ma
gno et dixit illi. Etiam domine. Uollu
mus. Uidere illas te. Ille dixit. Si mundi
et tu principes tui. Quia commixtio
masculi et femine non licet ipsum locum
qui deorum est. Alex. dixit. Multi sumus in
masculi (?) et affine commixtione. tunc erigi
t. Et ipse senex de lecto in quo iacebat
et dixit. Ponite anulos et uestimenta et
calciamenta sequimini me. Alex. iussit
principibus suis stare et ille posuit
anulos et uestimenta et calciamenta.
una cum aurillo (?). et antigono et perdi
ca. et secuti sunt eum. Inde ceperunt am
bulare per siluam que erat inclusa intra
muros (?). Erantque ipse arbor
es excelse similes lauro et ol
iue. ex quibus currebat lacrime (?) th
uris et opobalsamo. Et cum ipse
arbores (?). Deinde ambula
rent per siluam. uiderunt in ipsam si
luam unam arborem excelsam nimis.
que nec folia nec fructus habebat
et sedebat ibi auis magna que
habebat in capite cristam similem pa
uonis et fauces. Cristas circa col
lum fulgebat auro posteriorem partem p
urpureus. cetera (?) roseis pen
nis. Una erat ceruleus color.

Dixit ei ipse senex. Hec auis q
uam aspicis ipsa est auis fenix. De
inde ambulantes per ipsam siluam ue
nerunt ad arbores solis et lune. Di
xit senex. Sursum respice et quod
aliquid (?) interrogare uolueris co
gita in corde tuo. palam non dicas. Di
xit ei alex. et (?) lingua res
pondet (?). Tunc iterum ipse arbores
senex. dixit. Arbor solis indico
sermone incipit et greco finit.
Arbor lune greco incipit et indi
co finit. Tunc alex. cepit osculari
ipsas arbores et in corde suo cogit
are cepit. si triumphans reuertar in
macedoniam ad suos. Tunc subito
arbor respondit indico sermone.
Sicut interrogasti nomen meum alex.

dominus eris orbis terrarum. sed macedoni
am nullo modo uidebis eo quod ita sort
ata fuerunt de te. Deinde dixit ei
arbor lune. Alex. plenum finem et
annos habes. Et decipere te habet il
le de quo minime speras. Cui alex.
dixit. Dic mihi sanctissima arbor amicis
sime. Qui me decipere debet. Tunc arb
or respondit. Si dixero quis te de
cipere debet nullum occides. et an
nuaret (?) et de te ipso fatigit (?) ordinauer
unt et nascetur in tres sortes quod sicut dee fa
tarum. id est clotos. lachesis. et atro
pos. eo quod impedimentum facerent.
Ergo ideo non dicam. De te (?)
ille. philippe (?). Igitur non morieris
per ferrum sicut speras. Sed (?)
ut in parui temporis (?) eris dominus terre
Inter hec dixit illi ipse senex qui
ducebat eum alex. Noli amplius mo
lestare ipsas arbores in interrogando
sed reuertamur post exercitum. Et cum de
uenisset post tergum. ipse senex. inue
nerit similiter. Alex. et principes ei
us secuti sunt eum et ita uenerunt ad ipsum
pallium (?). Ipse senex ingressus est in eo
Alexander enim et principes eius (?)
(?) ad castra. Alio d
ie amoto exercitu. perrexit continuo
xv. dies. et uenit in terram. que di
citur (?). et castrametatus est ibi
homines autem terre illius audientes ad
uentum alex. adduxerunt ei exenia pell
es ex pelliculis habentes figuram ex p
elle pardo leonis et pelle minima ha
bentes per longum cubitos. vii. Erantque
in illis partibus ciuitates in monte exsci
sis lapidibus sine calce. In qua prin
cipatum tenebat. quedam mulier nomine
cleophilis candacis. habebatque
tres filios primum nomine candaulus et
secundum. nomine marsipus. tercium nomine
carractor. Tunc direxit ei alex. epistolam
continentem ita.

Rex regum alex. cleophili can
dacis. regine meroue gaud
ium. Sed dirigamus nobis templum
et statuam amonis dei regis.
(?) puritate. ut uenietis et cum
simul ad montem (?) ei cu
auit (?). legisset regina hanc epistolam statim

= epla alex. ad reginam meroue. ≠

direxit legatos suos. cum exenia ep(istu)la
continentem ita:
Tcleophilis candacis regina me
roue. alex(andro) regi regum gaud
ium. Scimus reuelatum tibi fu
isse ab amone tuo deo. ut pugna
res egyptum. et subiugares persid
et indiam. et alias gentes. multas p(ro)
inde. hoc fecisti quod non solum ab am
one est. concessum. sed et ab hominibus et dis
cibus. Nos autem nec p(re)cl(ar)am ad uicti
sti. (quia) habemus nos plus quam uos non
e nobiliorem amone. et templum ei nos
mittere et sacrificare ei in montibus. Sc
ias quod dirigo ab amone deo tuo co
ronam auream ex lapidibus p(re)ciosis
nobis autem dirigimus aureos iu
piteres. C. et aues psittacos. C. C. in
clusos. in fin(e) .x. cluibus aureis.
nec non et cantias aureas .xxx. uec
tes ebenos. millia quingentos. sed
ethiopes et pumilios. C. et simulis. C
C. et elephantos. cccc. et ualde rog
amus ut dirigatis. nobis dicendo
si subiugasti totum mundum. Inter ipsos
itaque legatos quos ad alex(andrum). direxit
erat ipsi regina. direxit unum pi
ctorem peritissimum ut diligenter consid
eraret. et depingeret. figuram alex(andri).
depictam in membrano quem cum uidisset.
ea regina gaudio gauisa est et
ualde. pro eo quod desiderabat. figuram eius
uidere. Inter ea unus ex filiis eius
regine cui nomen erat. Candau
lus. exiuit cum uxore sua. et pau
cis suis fidelibus exercendi. causa. Rex
autem ebricorum sicut pulcritudinem uxoris
eius uenit super eum cum multitudine de
hostium et occidit plurimos ex eius fid
elibus. et accepit. ei uxorem eius. tunc
ille abiit ad castra alex(andri). ut pr(o)beret
ei adiutorium. custodes uero castrorum
apprehenderunt eum et adduxerunt. ad
p(to)lomeum qui prius erat alex(andri). cui di
xit. p(to)lomeus. Quis es tu et ille
respondit. filius sum cleophilis. can
dacis. p(to)lomeus. ait. Quare h(uc)
uenisti. Et ille enarrauit ei
qualiter passus est. a rege ebricorum
et qualiter accepit sibi uxorem
suam. Cum autem hoc audisset p(to)lo
meus. iussit ipsum iuuenem dormi
re et exiens de tabernaculo. suo. ab
iit. in tabernaculum in quo dormi
ebat alex(ander) et narrauit illi cuncta
per ordinem. que. a candaulo audi
uerat. quo audito. alex(ander). dixit
sede tu in tabernaculo tuum et
pone coronam capiti tuo et sede
in solio regali et fac. ingredere ipsum
iuuenem et dic illi. Ego sum alex(ander). et
precipe cuidam homini meo ut faciat uenire
re antigonem. quasi ad hominem tu
um et ueniat. Antigone ille et adducat
me ad te sub p(er)sona antigoni ut
dicam tibi quemadmodum et inde agi
debeamus factumque est. Et habuit p(to)lo
lomeus. et fecit cuncta. que p(re)cepit
ei alex(ander). nec non et fingens alex(ander)
sub p(er)sona antigoni. quid dicit. fac
(con)beret. Cui alex(ander). p(re)c(epit). Antiante a
dolo. quare imperator si placet uire
potestati. Ego uadam una cum illo in
ueneo. Et hora noctis super ueniens. ipsam
ciuitatem et sine reddiit ei uxorem
eius. succendam eam igni. Quo audi
to candaulus statim adorauit al
ex(andrum). et dixit. O sapientissime. antigo
ne optime decuerit ut tu fuisses im
perator alex(andri). et non subiectus illi.
Et exierunt. alex(ander). una cum candaulo
et hora noctis. superuenerunt p(ro)ximi
ciuitatem. Vigilantes homines ipsi ciuit
atis. exclamauerunt omnes. Quibus ter
ue respondentes dixerunt illis. Can
daulus est cum pluribus. hoste et uenit
ut reddat ei uxorem. eius sin autem. in
cendimus nos et ciuitatem uestram. homines
ipsi ciuitatis hec audientes statim fugierunt
ad portas palatii. Et p(ro)miserunt absolu
erunt. uxorem ei. candauli. et reddider
unt eam illi tunc candaulus. adorauit
alex(andrum). et dixit ei. optime antigone plu
rimum in. karissime. rogo te. ut ue
neas mecum ad matrem meam. quatenus
tibi reddam meritum dignum de hoc
in seculo. insuper et donem tibi regalia
Quo audito alex(ander) gauisus est ualde.
pro eo quod desiderabat uidere eam ciuitatem
eius. Tunc dixit ei. Eamus ad imperatorem
alexandrum et postula me illi. et
ego ueniam. factum est. et accepta li

cetera alex. ibat cum candaulo. Cum autem
irent in itinere. pariter uenerunt ad ri
dalis montes altos pertingentes usque ad nu
bes. et arbores excelsas nimis. Similiter in
eisdem montibus similes cedris portantes
poma grandia. Que cum uidisset alex.
mirabatur ualde. uidebat ibi et uites
habentes botros mire maximos ualde
quale portare minime ualebat uni
us. et nuces ferentes fructus sic mai
ores sicut pepones. Erant in ipsis arboribus
dracones et simie multe. Et inter am
bulantes. uenerunt ad ciuitatem regine
cleophilis. candacis. Cum autem audisset
regina. quod candaulus filius eius redie
rat incolumis cum uxore sua et le
gatus alex. cum eo ueniente gaudio ga
uisa est. magno. Statimque induit se. ue
stimenta regalia et posuit capite suo
coronam auream ornatam ex preciosis lap
idibus et iuit cum suis magnatibus. Exiu
it obuiam ei ad gradus pallacii sui. Erat
autem predicta regina pulcra nimis.
Cumque uidisset eam alex. uisus est illi ut
matrem suam uideret. pallacium uero eius
splendidum ualde erat et fulgebat tectum
illius pallacii. auro. Et alex. ascendit u
na cum candaulo in ipso pallatio. Et ingre
sus est in triclinium in quo erant lecti ster
nuti ex auro purissimo erat et ipsum tri
clinium totum ornatum ex auro. et stratum
ex lapidibus. onichinus. et mense. et sca
na erant omnes eburnee. et pocula erant
omnes ex lapidibus preciosis silicet. sma
ragdinis. et amethistis. Et collupne
triclinii erant ex lapidibus porphire
ticis. et habebat sculptos falcatos cu
rrus. apparentes rotis. quasi curr
erent et uero ellephantos sculptos occultan
tes homines. cum pedibus. Subtus uero palla
cium currebat fluuius dulcissimus et erat
claritate alius quasi auro. In illa uero
die comedit alex. cum regina et fil
iis eius. Alio namque die regina apprehen
dit alex. per dexteram et sola cum eo intrau
it in cubiculum qui erat totus intex
tus de auro et ornatus ex margaritis et
lapidibus. Et splendor ipsius cubiculi er
at ex lapidibus preciosis lucebat. ad
instar splendor solis. Deinde ingressa
est cum eo in alium cubiculum cum struc

tum ex lignis absitis. id est ex lignis que
in illo non inciduntur ab igne. Et ex
inde ingressa est cum eo in alio cubiculo
constructo ex lignis ebeninis et buxinis
et cipressinis. Eratque positus ipse cu
biculus super rotas parte metallicas
et trahebant eum ellephantes. xx. Cum
autem introisset regina in eodem
cubiculo cum alexandro continuo com
otus est ipse cubiculus et cepit am
bulare. alex. uero tunc stetit cepit obstu
pescere nimisque mirari. et dixit re
gine. Iste causule mirande digne
fuerant. si apud grecos fuissent.
Cui regina respondit. alex. plus fu
erant digne apud grecos. quam apud
nos illam quam uidebat alex. nom
suum turbatus est ualde et nimium mu
tata est facies eius. Cui regina ait. de
eo quia uocatum nomen tuum. mutata
est facies tua. alex. respondit. domina
antigonus nomen est mihi. non alex. Et
dicatus apprehendit eum per dexteram et introdu
xit illum in cubiculum et mostrauit ei
imaginem eius depicta in membrano et
dixit ei. alex. agnosce hanc figuram
sed cumque imaginem cumque uidisset eam al
exander. cepit pallescere. et tremesc
ere. Cui regina dixit quare muta
ta est facies tua expauescis. destruct
or persidie. et indie. superans parthos.
et medos. modo sine interfectione
hominum. et sic o alexander cecidisti in
manu regine. cleophilis. candacis.
Unde scias alex. quod nullo modo debet ex
tollere cor hominis in elatione propter
aliquam prosperitatem. cum sequitur neque cogi
tet in corde suo quod non inueniatur al
lius homine. qui eum superabundet aut
sapientia aut fortitudine. Tunc strin
dere cepit alex. dentibus et torquere. et
caput. huc et illuc. Cui regina dixit.
Et cur irasceris et turbaris si fera te
net ipsum. quid nunc faceres. poteris
imperialis gloria. alex. respondit. Irascor
regina eo quod non habeo gladium. Dixit
regina quid inde faceres. ut facere possem.
alex. dixit. Pro eo quod traditus sum per
meam uolontatem primum interfecissem
te et postea me met ipsum. Cui illa
dixit et hoc quod dixisti sic sapiens imperator

dixisti. Et tamen ne contristeris. quia si-
cut adiuvasti et liberasti uxorem can-
duli. filii mei de manu regis abrie
corum. ita ego te liberabo de manu barb-
arorum. Quia certissime scio quod si notum
fuerit illis de adventu tuo statim interficient
te sicut interfecisti regem poci. Ideo
quod uxor candoli filii mei. filia p
ori est. Et hec dicens apprehendit eum
per dexteram et duxit eum foras in secre-
tiorio. et dixit. filius suus. et filii su-
rissimi. Cognoscimus bonitatem in
hunc legatum alexandri. Et donamus ei
donare talia secundum bonitatem quam osten-
dit in nobis. Tunc cariton filius eius
omnis iunior et si dixit ei sic mater
mater verum est quia alexander. direxit
illum et abstraxit uxorem. fratris mei de
manibus inimicorum meorum et salvam red-
ucit et et fratrem meum cum uxore sua op
ortet me hunc antigonem interficere. ut
recipiat alexander ex tunc dolorem. Tandem
suo precepto interficeret porrum pater eius. Ca-
ndaulus vero regina dixit. Et quid nobis acquirimus
fili. si hunc intra sedem occiderimus quo
audito. Candaulus iratus est valde
et dixit ei. Ipse me non liberavit
me et uxorem meam. Iste enim reddidit. et
salvum me adduxit. usque huc Ergo
salvum illum reducam usque ad castra
imperatoris sui. Cui cariton. respondit. Ca-
ndaulus est hoc. quod dicis frater. vis si isto lo-
co interficiamus nos ad invicem. Cui can-
daulus dixit. Ego nolo. sed scitote
si pugnamus simul. Cumque vidisset regi-
na quod nollebant se interficere ad invicem
filii. sui tristis facta est minus ap-
prehendit alexander. pocula duxit eum
in locum secretum. et ait illi. rex alexan-
der quod non ostendis in his factis. aliquid et
sapientia tua ut non interficiatur. filii
mei pro te. Cui alexander. ait dimittite
me tunc legatum eius et statim dimisit eum
habuit ergo alexander. et dixit candauli sicut
est interficies. mecum laudes te prius. Quo-
niam habet alexander imperator multos
principes meliores me. per fidem mecum.
dolores de meo accipiet inferni.
Sed sicut ut candaule. ipsum interfectorem
soceri tui invitavi et ut deus illi quem
postulo. Et ego vobis iuro. quod hic

in meo pallatio adducam vobis il-
lum candaulum. Sicutque regina audiens hec exultat
et gavisus est valde et credidit ei.
et pacificavit se inter se fratres. et promisit
servitium ei per singulos servitiis suis quod possent
celebrare ipsa. Petrum vocavit regina.
alexander secrete. dixit ei beata fuisset
ego. si te condidisset. habere potuissem
populus meus quasi unum corpus.
filius meus. ut petrum vincisset omnes
inimicos meos. et hec dicens dedit ei
donum regalium. id est. coronam auream ornatam
cum lapide pretioso amantino seu cristallino et
clamidem imperialem auro textilem ve-
latam ornatamque pretiosis lapidibus
et iussit eum abire. Exiensque inde alexander
alexander. una cum candaulo. et profecti sunt
in itinere. dierum venerunt ad quandam
spelluncam magnam. et ceteram.
Sed dixitque candaulus ad alexandrum
In hac spelluncha epulantur dii. Quo
audito alexander. statim fecit diis suis
victimas et ingressus est solus in spellu-
cam vidit ibi calligines maximas
nubes et inter ipsas calligines nubes
maximas vidit lucentes stellas et
apparitio eorum. et inter ipsos deos quem-
dam deum maximum recumbentem habentem
oculos lucentes sicut luna. Cumque
vidisset eum alexander. perterritus timo-
re. fecit et inclinavit. Tunc dixit ille
maximus deus. Quare alexander. adeum
quis es tu. domine. et ille dixit. Ego
sum sesonchosis regnum mundi tenens
et mundumque subiugavi. qui fecit tibi
homines subiectos. nomenque meum in mun-
do non est sicut tuum. qui fabricasti civitatem
et in tuo nomine. sed tamen ingredere
amplius et ingressus est alexander. et vidit
ita altam calliginem. nubis. et quendam
deum sedentem in medio regali et dixit
illi alexander. Quis es tu. domine. et ille. respondit.
Ego sum origo omnium deorum et regno in
mundo. intractabile. et modo te hic esse.
videris. Cui alexander. respondit. rogo te. Ser-
apis ut dicas mihi. adhuc quantos an-
nos victurus sum. Serapis dixit hanc
causam quam interrogas id me exinde in
terpretatum. sed oportet ut nullus in-
mortalium eam sciat. Quamvis cognitum
fuerit homini de die mortis sue. tamen

tribulatio ei accideret. et ordi
e. morrires fabricasti civita
tem gloriosam debet existere in isto
mundo plurimi imperatores pug
naturi sunt. et ibi fabricabitur sepul
crum tuum et ibi recondetur corpus
tuum et reges in alexandria in valle di
ioris. Candaulus reversus est ad eam
stram.

Tertia autem die amoto exercitu
venit in quandam vallem que erat
plena serpentibus magnis qui ha
bebant in capitibus suis maxi
mos smaragdos. ipsi namque serpentes
vivebant de lasere et pipe
re albo quod gignitur in ipsa valle. et sin
gulos annos pugnant inter se et
multi ex ipsis moriuntur.

Deinde amoto exercitu venit
in locum ubi erant bestie que
habebant ungulas duas super
de [illegible] porcorum et erant ipse ungu
le per singule latas pedes tres cum
quibus feriebant milites alexandri. si
militer habebant ipse bestie caput
sicut porci. caudam sicut leo. invenit et
at in feros grippes qui cum magna
velocitate apprehendebant mi
lites alexandri et ferebant eos. alexan
der [illegible] hoc [illegible]
[illegible] milites suos et cum sagit
tis [illegible] viriliter defendentes
se [illegible] tamen mortui sunt
in ipso certamine ex militibus
alexandri numero CC. viij.

Et exinde amoto exercitu
venit ad quoddam flumen ma
ximum cuius latitudo erat sta
dia .xx. et miliaria duo
modica. et ipsa ripa ipsius fluminis
plena erat arundinibus habentes alti
tudinem et grossitudinem magnam
et cum vidisset alexander hoc prece
pit militibus suis ut facerent na
viculas ex ipsis arundinibus transfr
etare ultra ipsum flumen. factum
que est. Et transfretavit alexander
et omnis exercitus. ultra ipsum flu
vium homines autem terre illius audi
entes adventum alexandri addu

xerunt ei xenia. spongias albas et pu
rpureas. mire magnitudinis et oc
ulos marinos capientes per singulas
duos vel tres. sextarios ver
mes in tunicas factas de cutibus marin
is. seu et vermes quos de ipso fluvio
trahebant. quorum grossitudo erat
plus quam brachia hominis et gustus illorum er
at plus dulcis omni pisce. Adduxe
runt et ei et fugos rubicundos ma
ximos valde seu et morenas. que
trahebant ex ipso occeano. quorum ille v
ianum pecatur ipse more per singul
los. CC. quinquaginta. et erant in eodem
flumine. mulieres speciose mo
re habentes capillos pluriores et long
os ut usque ad talos ipse equi mu
lieres sunt. quando ipsos homines extra
neos natare in ipso flumine. apprehen
debant illos aut suffocabant illos
in ipso flumine. aut trahebant eos in ipso
arundineto et ibidem faciebant secum
concubitum quousque sine anima remanebant.
Insequentes autem eas macedones
apprehenderunt ex ipsis duas et erant alb
e sicut nix staturam eorum erat alta pe
des x. dentes habebant caninos.

Deinde amoto exercitu venit in
finibus terre ad mare occeanum
et inquiens sunt ardentes oculi. ubi
regiones. Subolesque quos oculis
ordinavit. subegit. Et exinde ambulavit
per litorem. occeanum maris. venit
ad quasdam insulas ipsius maris in qua
audiebat. homines loquentes. lingua
greca. statim iussit alexander militibus
ut aliquot ex eis. nudi ingrederentur
etur in ipsum mare et natare. et perve
nire ad ipsas insulas. Tunc quidam ex
ipsis acetonibus exierunt se vestimentis
suis de corpore cum gladiis in manibus ingre
ssi sunt in ipsum mare. Continuo subm
erserunt de profundo maris. Sic ma
iores enim. qui apprehenderunt ipsos in
acetones et submerserunt eos in profun
dum maris.

Deinde amoto exercitu. secus
per litorem maris occeani. contra
solem introitum brumalem. venit ad

in ardo et sub aquas gemerent uel
et cum octuaginta . milia equitum .
ei in prelio occurrit . et pugnans mul
tis perimeret et interficientes plurimos
eos tandem Alexander . et magno
nec cum magno labore . et periculo vi
ctoria adepta interficientes ex eis plu
rimos . et capientes . nec non et rex
illorum callamus nomine captus est . quem
cum rogo imponeret . interrogavit eum
alex. ridendo dicens hoc . quod quam man
mandaret . qui ei in dixi . dixeres . si
tote uideo faciamque est . precepit alex. ut
diu supervixit . Alex. ad civitatem
exercitum duxit . Et cum murum primus
ascendisset vacuam civitatem sperans ex
solus intro desiliit . tunc homines ipsius
civitatis undique eum circumdantes non e
rexerunt , pro multitudine illorum qui eum
circumdederant . Aut pariter et uiros quat
tor milia occidit et fugavit . set
tamen ubi se circumseptum . a multis ui
dit post murum se misit . ut non u
aleret esset a facie eum videre . et
tamdiu eos sustinuit . quo usque
exercitus eius , perfractis muris civitati
is , et ingrederetur . civitatem illam de qui
bus prelio sagitta sub mamilla trans
actus fixo genu . tamdiu pugnavit
donec interficeret eum a quo vulne
ratus est .

Et amoto exercitu venit ad quan
dam insulam vicinam terre qua
erat civitas cui rex vocabatur
ambira . cepit expugnare eam
nec ibi magnam partem ex suo exer
citu . sagittis toxicatis veneno mu
tis perdidit . Eadem quoque nocte appar
uit ei in sompnis . deus , amon in figura
matris . ostendensque ei herbam et dicens
fili alex. herbam hanc accipe et da eis
qui vulnerati sunt potum et non nocebit eis
venenum . Mox autem civitatem expug
natam . cepit . cepit et abundantias diu
ripuit .

Tunc moto amoto exercitu ue
nit ad mare rubrum et castra
metatus est . et ante ibi mons ex
celsus valde . in quo ascen
dit alex. Et visum est ei quasi esset
in celum . Statim cogitavit in corde

suo ut instrueret talem ingenium
cum quo posset eum gripes subleu
are in celum et videret quid esset
celum . Mox autem descendit de ipso mon
te . et iussit architenoticos . et precepit
facere currum . et catenare . eum cum
catenis ferreis ut possit ibi absque me
tu sedere desuper fecit . venire grip
es . et catenis ferreis firmioribus .
fecit ligari . cum adipiscerent currum et
insuitatim de ipso curru . ponere fe
cit . ubi illarum . spongiaque cum u
asis aqua plenis ante nares illorum
nunc ceperunt ipsi gripes sublevari
cum eius celum . habet vasa secum cum
spongia et aqua plena aquam sepius
adorabat ipse adorata . altitudine
ascenderunt ipsi gripes quod videbit
alex. orbem terre . quod erat sicut cir
culata in qua tribulatur siugeris . Quia
non ita videbatur ei tortuosus . terr
arum orbis . sicut draco . nunc subit
o virtus divina obumbravit eosdem
gripes . et descenderunt cum . in terra in lo
co . campestri . longius ab exercitu
suo iter dierum x. nullamque in lesione
sustinuit . ipsis cancellis ferreis .
et sic cum magna angustia conve
nit sibi milites ipsi . cum alex. viden
tes eum milites eius exclamaverunt
omnes una voce dicentes vivat rex .

Post hec autem cogitavit in corde
suo ut mala in quireret . profun
dum maris . tunc iussit . venire
ante se vitreos aureos et precepit
eis omnino . ut facerent dolium ipse
dividissimum vitreum . ut possit omnia
clare conspicere . adornis . Factumque est
deinde iussit eum ligari catenis fer
reis . et tenere ipsum fortissimi mili
tes . et ille introiuit intus . et descen
dit in profundum maris . viditque ibi
diversas figuras piscium . ex diversis
coloribus . seu et beluas . habentes
in imaginem bestiarum terrenarum . ambu
lantes per profundum maris . cum pedibus
sicut bestie sicut vadunt bestie super ter
ram . comedentes fructus arborum .
qui nascitur . in profundo maris . ipse
autem belue . veniebant usque ad eum
et fugiebant ab eo vidit ibi et . alia

mirabilia que alex. dicit nolliut
pro certo. apud homines mardibilia.
Et exinde amoto exercitu secutus. iit
tota maris rubri. Et castrametatus.
est in loco ubi erant fere. que habebant in
capite ossa serrata. ut gladius cum quibus
feriebant milites. alex. et transforabant
scuta eorum tamen occiderunt ex ipsis usque ad
octo millia quinquaginta.;

Exinde amoto exercitu.
Venit in loca deserta in qua nascitur
multitudo piperis et erant ibi serpentes. mire magnitudinis. habentes
cornua in capite sicut magni. arrietes cum
quibus feriebant milites alexandri.
et statim moriebantur sed tamen interfecerunt
macedones ex ipsis maxima pars.

Exinde amoto exercitu.
castrametatus est in loco. Annoceph
ali multi. habentes cervices sim
iles equorum. et corpora massiva et
magnos dentes. flamas ex ore aspi
rantes. Cumque invidissent. exercitum alex.
castrametatum esse. ibi et fecerunt impetum
super eos alex. eundo huc et illuc. dulcerantes confortabat milites suos. ut in ta
li certamine non defficerent. et ille pug
nabat cum illis viriliter. sed tamen mortui
sunt multi ex militibus. alex. et ex ipsis
noscephallis. vero interfecta est multi
tudo maxima et qui remanserunt ceperunt
dispersi per silvas fugere.

Et exinde amoto ex-
ercitu venit ad quemdam fluvium et
transiens in eius cum castrametatus est
subbito exierunt. de subterra for
mice. catullorum. magnitudine hab
entes. pedes. sex. et cancri quasi locuste
marie. dentes maiores habentes et
canes. Colloris nigri. Postea exierunt ex
de subterra interfecerunt multitudinem
ex cavalibus de ipso exercitu. ipse formice. fodiunt aurum de subterra et proferr
unt ad lucemque cum homines. vel aliud. animal inveniunt devorant. illos et illud sunt
enim vellocissime in cursu ut putes
eas vollare. hec tota nocte. usque ad
oram quintam. de die subterra. sunt. et au
rum fodiunt a dora vero quinta usque ad
occasum solis super terram.

Exinde amoto. exercitu. pue
nit. ad quamdam vallem. maximam et
castrametatus est subbito exier
unt. de ipsis montibus. et ciclopes. et cum
magno murmure. irruerunt.
super castra alex. Erant autem.
ipsi ciclopes. magni corpore. ut
gigantes et voces maximas unum o
cullum habentes in fronte. Cumque vidi
sset eos alex. cepit confortare mili
tes suos ut in tali certamine non di
fficerent. et ille. cum eis cepit pugnare
viriliter tandem alex. et macedones. cum
magno labore et periculo vicerunt
eos;

Exinde amoto exercitu venit ad
quemdam fluvium in quo erat insulla
ubi erant homines sine. capite. ocul
los. et os habent in pectore. quorum
longitudo erat pedes. xii. latitudo
vero. pedes vii. collore auro sim
illis;

Exinde ambulantes per ipsum silvam
invenerunt bestias similles equorum
pedes habentes leonum quorum. alti
tudo. erat pedes. xxx. grossitudo
erat pedes. xii.

Postea ambulantes invenerunt ibi
homines longa femorra. habentes
pedes xii. reliquum vero. corpus pe
des vi. candida brachia. usque ad
femora coxe. et crure nigre pedes et
ubea. capud rottundum et magnum. nar
es longis. ✝

Et exinde amoto exercitu pervenit
ad quemdam campum et castrametatus est
sicut consuetudo in campo aliquantis diebus eo
quod caballus qui dicitur. bucephalas in
firmaverat. Et equus est mortuus fuit.
Cumque vidisset. eum alex. mortuum doll
ore ductus. angustiabatur. plurimum. Et plorabat cum quia ipse caballus de
cuminta habebat. plurima et pulla de
cuminta. que habebat ipse caballus.
sepe alex. et durrissimus plus. suo au
xilio extollebatur. Et nemine unquam
ullum preter. alex. portare dignatus
fuit. Et equa ro. precepit ex equas eam al
ex. duceret et sepulcrum faceret. et su
per sepulcrum eius. monumentum mire
magnitudinis. construeret urbemque in
conderet. Quam ex. memoria bucephallum

✝ hic mortuus est bucephalas equus alexandri.

noïauit.

Hinc itaque amoto exercitu. uen
it ad fluuium. venit ad flu
uium qui dicitur sol omnium. que uene
runt ei homines terre illius. ferren
tes ei ellephantos. quinque millia. et
currus falcatos centum millia.

Inde amoto exercitu uenit
ad pallatium xerxis. regis. et inue
nit in ipso pallatio. cubiculum ad
uidendum mirabiles. Erantque in ipso
pallatio aues magne. et albe ut col
umbe. que predicebant de homine infirmo si
uiuit uiuus. erat. aut mortuus. i.
si respiciebat in faciem egroti. conualesce
bat ipse egrotus. si autem non ualeb
at aspicere in faciem eius certissime mo
riebatur.

Inde amoto exercitu uenit
in terram babillonie. in qua inuener
unt serpentes mire magnitudinis.
atque orride et nimius. seuissime
habentes duo capita. quorum. ocul
li lucebant ut lucerna. et erant ibi et
non et humilles bestiole. quasi sun
te. habentes occulos octonos in toto
corpore. cornua in capite duo cum quibus
ferriebant. siue ad homines siue ad ali
ud animale. et interficiebant eos.

Et exinde alexander ingressus.
ciuitatem magnam que dicebatur ba
billonia in qua inuenit exprimentem
toti mundi. apocrisiarum. cum exp
ectantes. i. exercitu magne et toti cunta
tis. homines afferentes. scilicet. yspanie. et y
talie. nec non et insullarum. gallie. et la
donie. tantus timor in summo orrientem
alexandro. constituto duces et populum il
lo accidentis. inualescit. vn. et peregr
inam toto mundo. conueniens legationem
quo crederes. peruenisset. in humorem.
Igitur magnus alexander. tremebatque subie
mundum ferro presserat principes ei post eo
ipse ei. infra. xiiij. annos. di illarum
fuerunt. et uelanti opitaque predam. a ma
gno leone perhiberentur rapaces discerpe
re. catuli. i. se ipsos in uicem inuic
as inuatores preter emulationem. sic eg
erunt. infrem. alexander. sepelit corpus olli
piadie matris sue. et arrestotillum preceptore
te captori suo. de plus quam fecit cum por
ro rege. seuque. et angustiis hye
malibus. estiuis eque pasture in in
dia. nec non et de multis certaminibus
que habuit. cum bestiis. et monstris.
et serpentibus. in india.

Post hec autem.
alexander precepit fieri statuas. aur
eas. fuxilis duas uenire in hon
ore. suo altas. pedes. xxv. et iu
ssit eas scribere. omnia facta sua. et unam
ex ipsis posuit in babilonia et altam in
persida.

Igitur. cum esset alexander. in babilonia.
peperit quedam mulier. filium monstr
um et stantem quo operuit. cum ueteramenti
bus et mandauit cum secrete. ad alexan
drum. erat autem a capite usque ad umbilicullum
perfectus homo. et erat mortuus. ad uer
billio uero. usque ad pedes. similitudo
bestiarum diuersarum. et erant uiui. Quem cum
uidisset cum alexander. inuitatus est
ualde. statimque iussit. uenire ariol
lus. et obstendit eum illi cum occulte
tunc moluus suspirauit cum gemitu.
et dixit maxime imperator. appropinquat
finis tuus. ut debeas obire. cui alexander
ait. dic mihi. quomodo ariolus. Ex conditione
tus corporis. que habet similitudines duarum.
hominum est mortua scelleris significat
uenire obitum tuum. Et alia medietas.
que est simillis bestiarum. et est uiua significat
generes qui post te uenturi sunt. quia tu
ut michi aduersus te. quod michi. est
bestia aduersus hominem. Quo audito
alexander tristatus est ualde. et suspirauit dicens
Jupiter omnipotens. oportuerat enim me.
nullatenus. dies mei finirentur ut
illud cogitaui facere et perficere. sed quia
non placet tibi. ut illud perficiam. Rogo
te ut me recipias. tertium mortalem.

Eodem denique tempore erat quidam.
homo. in macedonia. nomine antipa
trum qui fecerat coniurationem cum
multis hominibus. ut interficeret
alexandrum. sed nimie habundantie perficere. poterat. an
tiam sepius offerebat. illi malum.
nomine. Olimpiadis uero mater alexandri affligeb
ebatur. de his plurimum et multum. sepissime
uero ad se scripserat. alexander. de antipatro. ut
caueret. se a pestilis suis. Antipatrum
autem cogitauit. ut prueneiam occi

Fuelo in uictu est consilium mortis alex. R.

rex alex. et statim abiit. ad quendam me
dicum. perversissimum et emit ab eo poti
onem venenosissimam quam non erat vas quod
sustineret eam. Ille autem fecit vas fer
ri ferreum, collocavit eam ibi et dedit
cassandro filio suo mandavitque eum ut ser
viret alex. Cui et dixit. ut daret eam
olli fratri suo qui vocabatur iobas quatinus
eam daret bibere alex. His itaque diebus vi
derat alexander in somnis in vertice se
cum gladio a cassandro. Tunc vocavit
ariolum. et narravit ei. somnium quod vi
derat. Cui ariolus. ait. Maxime
imperator perquire et intellige. quia
cogitatio cassandri non est recta ad
versus te. Veniens quippe cassander
babiloniam et dedit ipsam potion
em. fratri suo erat autem iste. iobas ad
olescentulus et speciosus valde fa
miliarisque alex. et diligebatur pl
urimum ab alex. Accidit illo tempore ut
percuteret eum alex. in capite. non hab
entem culpam. Ex quo dolore. duc
tus. ipse. ad olescentulus consenti
ens in mortem alex. qui diligebat
eum et gratis. Accepit ipsamque po
tionem a fratre suo. Igitur quadam die
dum esset alex. babiloniam et sede
ret in convivio. cum principibus et
militibus cepit ultra modum lec
tari. atque iocundus esse. Media
te ipse convivio. Sitiit valde ite
rum. et cepit amplius. atque amplius
lectari cum suis. statimque petiit
bibere. Iobas. qui effector tanti m
ali. temperavit venenum in poculo et
miscuit cum vino. et dedit illi bib
ere. Cumque bibisset illud alex. ex
clamavit. voce magna et inclinavit
se in dextera parte corporis sui. et
sic ei visum fuit quasi cum gladio
transforatus esset usque ad iecorem et
tamen continuit se paullulum et sub
stinuit dolorem. Surrexit a convi
vio. et dixit principibus. ac mili
tibus suis. Rogo vos. sedere. com
medite et bibite. atque letamini.
Ipsi vero. turbati sunt. et convivio sub
sederunt. steteruntque foris veluti ut
viderent finem. alexandri. Alex. vero
ingressus est in cubiculum. Et quesivit.

pennam. ut mitteret eam in gutture
suo. ut moveret ipsum. Iobas
non captus tanti mali. linivit
pennam ex ipso veneno. et dedit ei.
Ille misit eam in gutture suo ut
moveret dictum tossicum. Statim cep
it enim dictum venenum plus urgue
re. Tunc iussit cuidam ex suis ut app
ariret regina palatii. que erat super
decursum. fluminis. eufratis. factum
que est. Et totam noctem duxit in sone.
Igitur nocte illa. media. Erexit se
alex. de statu suo in quo iacebat. extin
xit candellabrum quod ante eum lucebat.
et quia volebat erectus ire manibus p
edibusque terram capit. pergere. ad decursum
fluminis. ut mergeret se. in eo toll
eret iuventute veni. Sed autem tolleret
eum cursus ipsius fluminis confestim. Ecce
roxane. uxor eius. sequebatur eum
cursu alludens. appropinquans. illi.
erexit se super eum. et amplexata. illum in
gemuit. Sicque cepit amare. flere et dicere.
Heu me. misera et obscura dimit
tis me alex. vadis te met ipsum.
occidere. Cui alex. ait. Rogo te roxa
na mea carissima coniunx. plurimumque
dulcissima. ut fiat aliquis finis
meus quia iam non fuerit digna gau
dere meum. tamen direxit eum roxane
ad lectum suum et amplexavit collum eius
ploransque amarissime et dicens illi. fili
us tua venit ordinare. precepit de nob
is. Tunc vocavit iobas et precepit ei ut
vocaret. Simeon. notarium suum. Cum
que venisset simeon. notarius ante eum.
statim precepit ei alex. scribere testa
mentum tali modo. Precepimus ut aristo
tili. scilicet magister meus ex thesauro
nostro regali. mittantur. ad sacerdotes.
egypti. qui construunt in templo in quo con
ditum est corpus meum auri talen
ta mille. i. libras. C. xx. milia. Quia
et in vita mea cogitavi. qui fu
turus sit vos post meam mortem Cu
stos corporis mei. Et gubernator.
vester ptolomeus et non sit vobis in
oblivione testamentum meum. iter
um dico;

Et dispono vobis ut roxan
nem uxorem meam. genuerit.

✠ testamentum alex. r.

filium masculum erit ipse impera
tor. et imponant illi nomen qualis
videbitur gubernator. quod si filiam femi
nam genuerit. Eligant sibi mac
edones regem quem voluerint. Et ro
xane. uxor mea sit domina super omnes
facultates meas. ptolomeus la
gi. sit princeps. Egypti. et affrice.
et arabie et super omnes anaspes ori
entis et usque adbactriam. Et dedi ei uxorem
cleopatram quam nupsit phi
lippus genitor meus. phiton sit
princeps. cilicie. Et illo et sit princeps.
yllirie. sappatus socer perdice sit
princeps medie. Cyno princeps sub
sianne. gentis. Antigonus. filius
philippi. sit princeps. sirie. mai
oris. simeon. nepos meus sit prin
ceps. capadocie. et paphlagonie.
darchilus. sit princeps licie. et pam
philie. Alcander. sit princeps ca
rie. leonter. sit princeps. libie. Coronatus sit princeps frigie mi
noris.

Lisimachus sit princeps tracie.
et regionis ponticis maris. ph
ilippus et arideus frater meus. sit
princeps. ypellopon. orestis. et ollie
uas. nicanor. antiochi. filius
sit princeps. in urbe [illegible]. Ha
stalder et iolas filii. antipater sit
princeps super thuraciis. regnis et la
pellanis. in hac terra ulteriore in
die regionibus. sit princeps quosordi
naveris. Albertus. [illegible]. sit prince
ps. super sedilles quod est inter duo flumina
a [illegible]. [illegible]. Si rex [illegible]
genuerit filius. sit princeps in tollo
nia. contoua. uxoris. Alarches
sit princeps. super parapetinenos in
usque in fine montis caucasi. et super
arracos. et sichetros. tatimus sit
princeps. drachegos. et arreos. Er
mitas sit princeps. super patriano.
Sacheus sit princeps. super sei [illegible] a
nos. racanor sit princeps. super ir
tos. phillipus sit princeps super ycan
nos. bartisenes. sit princeps. super
armenos. Nicomeus sit princeps
super persas gentes. pendibes. sit prin
ceps. super babillenios. Arcophius
sit princeps. super pellasgos. Archel
laus. sit princeps super mesopotam
iam. Et Rhodii sint liberi et eligant
sibi senatores quales voluerint. et
omnes qui sunt per ea tota gallies sit
tibi. Et unus quisque sua civitate
et proprias substantias accipiat.

Scitur quando hoc.
testamentum. scribebatur autem alexandr
us. subito facta sunt tonitrua.
et fulgura. ac turbines. et contremu
it tota babillonia. tunc et diffa
mata est mors alexandri. statimque concur
rerunt sociis. macedones. et gregi
cum armis. Et venerunt in aula pal
lacii. et ceperunt vociferare. et dice
re ad principes. scitote quod si non ostendi
ditis nobis imperatorem nostrum in h
ac hora moriemini omnes. Alexander audiens
vociferationem. [illegible]. interrogavit
quid hoc esset. principes cuius respondi
tes et dicentes. congregati sunt omnes
macedones et greci cum armis. et dicunt
si non hostenditis. nobis imperatorem. in
hac hora interficiemus vos omnes.
Quo audito. Alexander precepit ut levarent
eum a lecto in quo iacebat et portarent
eum in medio pallatio. sicutque est. Et
post hoc iussit. aperire portas pa
lacii. et precepit ut ingrederentur omnes m
acedones et greci ante eum. intuentes au
tem illos alexander. suspirans cepit flere. a
mare. omnes ut omnes patuissent quoniam
ipse tunc macedones omnes cum lacrimis
clamaverunt ad eum dicentes. magne
imperator volumus. scire illum qui nos
post tuam mortem. regere debet. Qu
ibus alexander. dixit. viri commilitones ille
sit rex vester post mortem meam quem
vos elegeritis. Sed illi omnes una voce
pacierunt. petiverunt posuisse tunc ut ipse
ut alexander veniret perdicam ante se traderet
que ei regnum macedonicum et commendaret
ei roxanem. uxorem suam. Deinde cepe
runt omnes macedones. et greci osscu
lari dexteram eius. et ille. suspirans fl
ebat amare. Fletus ac ploratus. mag
nus erat in eo loco quasi tonitruum
Credo equidem quod non solum homines plora
verunt sed et animalia. pro tam magno
imperatore et sol contristatus fuit.

et contribulatus valde. Et usus est medi-
cis. Quidam homo ex macedonibus, cui no-
men erat spelleucus. stabat prope alex.
lectum. et cum gemitu ac ploratu ma-
gno dicebat. Magne imperator. phi-
lippus genitor tuus. bene guber-
navit nos et regnum nostrum. sed largi-
tas tua et bonitas tua quam more et in
opere habuisti. quis extimare poterit.
tunc alex. erexit se. in stratu suo. et
sedit. et dedit sibi alapam in fronte. et
suspirans cepit amare. flere et in ma-
cedonica lingua dicere heu. m. isti hac
alex. moritur. et macedonia minuetur.
nunc omnes macedones. ceperunt voce
magna dicere melius. fuerat nobis
omnibus mori tecum quam post tuam vivere co-
horte. Quia sine post tuam mortem regn-
um non stat macedonia. ve. nobis. mi-
seris. ut nos dimittis domine alex. Et solus
perrexit sine nobis et tuis macedonibus. et
commilitonibus. alex. non plorabat se
ipsius amare. Et suspirando dicebat
ad macedones. modo nomen vestrum super
barbaros non dominabitur. dominabitur-
tunc dixit athena. in templum apol-
linis peplorum aureum. i. indumentum. tu-
nis seu et aureum sedem similiter dixerit
et omnibus templis. grecie. et precepit. affer-
ri mellariosam terram. et mirram recte. tra-
do dicere iussit. ut post mortem suam
ungerent. corpus eius. quia hec due
cause. dicuntur. incorruptio. sunt co-
rpori humana. Deinde precepit. phi-
lippo. fratri suo qui vocabatur. arideus
ut daret. centum talenta auri. i. o.
ille. lib. ad suum sepulcrum conficien-
dum in alexandria civitate et ita factum
est. Cum autem obisset principes eius ell-
ovarent. elevarent corpus eius. Et pon-
erent eum in curru suo. feretrumque est portatum
in babiloniam usque ad alexandriam. ptho-
lomeus autem precedebat ante currum eius cla-
ma voce plorando. et dicendo heu me
domine. alex. vir. fortissimus non occidit
nos tantum mors tua. quantum et mors tu-
a. principes et milites eius. lamentantes se-
cuti sunt. eum usque in alexandriam in qua sepe-
lierunt eum. Fuit enim alex. statura
bri. Cervice. longa letus oculis illus-
tribus malis. adgravatis. rubescentibus reli-
quis membris corporis. non sine ma-
iestate. quodam decoris victor omnium. sed
briano. et ita victus est.

Fuerunt anni vite illius. xxxii. ab
octavo decimo anno super pugnavit.
Aeriter. octo annis quietem vivit
in letitia. et iocunditate. dominus alex.
subiugavit sibi gentes. barbaras
xii. naciones. Conceptus fuit. v. die
mensis decembris stante. Defunctus est eodem
die stante mensis marcii. Fabricavit
civitates. xii. que. acteni usque hab-
itantur.;

Finitus est liber. alexandri. de vic-
tis. magnificentie et probitatis. atque
largitudinis et gratie

Deo gratias. referamus.;

Epistola presbiteri iohannis missa ad em-
manuelem constantinopolitanum
imperatorem

Presbiter iohannes potentia et virtu-
te dei et domini nostri iesu christi rex
regum et dominus dominantium terrenorum
venerabili. hemanuel gubernatori salu-
tem gaudere et gratia divina ad ulteriora
transire.

Nunciabatur apud maiestatem
nostram quod diligeres excellentiam nostram
et mentio altitudinis nostre erat apud
te. sed per apocrisarium nostrum cognovi-
mus quod quedam ludicra et iocunda volebas
nobis transmittere unde delectaretur
iustitia nostra et risit. ho sum ho sum p-
bono habeo. et de nostris per apocrisarium
nostrum tibi aliqua transmittimus quod
volumus et desideramus. si nobiscum
rectam fidem habes. et si per omnia credis in domino
nostro iesu christo. Cum enim hominem te esse
cognoscamus te greculi tui deum esse
existimant. Cum te mortalem et hu-
mane corruptioni subiacere cognosca-
mus. de consueta largitatis nostre. mag-
nificentia. si aliquid quod ad gaudium per-
tinet habere indigentia. nobis. certifi-
ca et impetrabis. accipe. ferculum nomine nostro
et utere tibi quia libenter utimur. lecticio
tuo. ut sic corroborentur et confortentur vir-

rites nostras ad invicem. Item queso
nostrum respice et considera quod si ad domin-
ationem nostram venire volueris, maio-
rem et digniorem domus nostre te consti-
tuemus, et poteris frui habundantia nostra,
et si redire volueris, locupletatus
redibis. Memorare novissima tua
et in eternum non peccabis. Si vero vis cog-
noscere magnitudinem et excel-
lentiam nostram, ac in quibus ter-
ris dominetur potentia nostra, intellige
et sine dubitatione crede, quod ego
presbiter Johannes dominus dominantium precello in omnibus
divitiis que sub celo sunt, virtute et po-
testate omnes reges terre. Septuaginta
duo reges nobis tributarii sunt.
Devotus sum christianus et ubique pau-
peres christianos quos clementie nostre
regit imperium defendimus et elem-
osinis nostris sustentamus. In voto
habemus visitare sepulcrum domini cum
magno exercitu, prout decet gloriam
maiestatis nostre humilliare xpi.
inimicos crucis. et nomen eius be-
nedictum exaltare.

In tribus Indiis dominatur magni-
ficentia nostra et transit terra nostra
ab ulteriori India in qua corpus be-
ati Thome requiescit per desert-
um et redit per declivium in Babillo-
nem desertam iuxta turrim Babel. LXXII pro-
vincie serviunt nobis. In terra nostra oriun-
tur et nutriuntur elephantes, dromedar-
ii, cameli, ypopotami, cocodrilli,
metagallinarii, cametennus, tin-
serete, panthere, onagri, leones albi
et rubei, ursi albi, merulle albe, ci-
cade mute, grifones, tigres, la-
mie, hyene, boves agrestes, sagittarii,
homines agrestes, cornuti, fauni, sa-
tiri et mulieres eiusdem generis, pig-
mei, cenocephali, gigantes quorum alti-
tudo est XL cubitorum, monoculi, ci-
clopes, et avis que vocatur fenix, et fer-
e omne genus animalium quod sub celo est.
Terra nostra melle fluit, lacte ha-
bundat. In alia terra nulla nec garru-
la rana coaxat. Scorpio nullus i-
bi, neque serpens serpit per herbam. Venen-
ata animalia neque possunt habitare in eo-
dem loco, neque aliquem ledere.

Inter paganos per quandam nostram
provinciam transit unus fluvius qui
vocatur Ydonus. Fluvius iste de para-
diso progrediens expandit illam diversis
meatibus, et ibi inveniuntur naturales lap-
ides:

Smaragdi, saphiri, carbunculi,
topazii, crisoliti, onichini,
berilli, ametisti, sardii et pl-
ures preciosi lapides. Ibidem nasci-
tur herba quedam que vocatur assidios. Cuius
radicem si quis super se portaverit aer
eum spiritum effugat et cogit dicere quis
sit vel unde et nomen eius. Quare in-
mundi spiritus in illa terra neminem audent in-
vadere. In quadam alia provincia universum
piper nascitur et colligitur et in annonam com-
mutatur et cornua et pannos. Est autem il-
la terra nemorosa admodum, salicibus
plena serpentibus. Postea cum piper matu-
rescit veniunt universi populi de proximis re-
gionibus secum ferentes paleas stipulas
et ligna arida, cingunt nemus undique, et cum
vehementer ventus flaverit ponunt ignem
infra nemus et extra, ne aliquis serpens ex-
tra nemus possit exire, et sic omnes serpentes
in igne fortiter accenso moriuntur preter
illos qui suas intraverint cavernas. Et sic ig-
ne consumato, viri et mulieres, par-
vi et magni portantes furcas in manibus
intrant nemus, et omnes serpentes illos fur-
cis extra nemus eiciunt et extra de-
acervos componunt velud in area sicut p-
alleas granis excussis. Sic siccatur pip-
er et de arboribus combustis colligitur et coquitur,
sed qualiter coquatur nulli extraneo sci-
re permittimus. Nemus istud situm est ad radic-
em montis Olimpi, unde fons perspicuus
exoritur omnium specierum in se saporem ret-
inens. Variatur autem sapor per singulas ho-
ras diei et noctis, et progreditur itinere trium
dierum non longe a paradiso unde Adam
fuit expulsus. Si quis de illo ieiun-
ter gustaverit, nullam infirmitatem in
illa die patietur, semperque erit quasi in etate
XXX annorum quamdiu vixerit. Ibi sunt
lapilli preciosi qui vocantur midio-
si, quos frequenter aquile solent ad par-
tes nostras deportare, per quos reiuvenes-
cunt et lumen recuperant. Si quis illum in digito
portaverit, ei lumen non deficiet, et si est

in nimium restituitur et cum plus in
spicitur magis lumen acuitur. Legitimo
carmine consecratur, reddit hominem in
visibilem, fugat odium, concordiam pa
rat, pellit invidiam. In extremitate quam in
habitabilem terram nostram confingimus, est mare
arenosum. Sine aqua et tumescit in
undis ad similitudinem aliorum maris et
nunquam tranquillum est mare. Neque na
vigio neque alio modo transiri potest,
et quamvis omnino careat aqua, inveniuntur
tamen iuxta ripam citra a nostra parte diversa genera pi
scium ad comedendum gratissima et sapidissima
alibi nunquam visa. Tribus diebus ab hoc ma
ri sunt montes quidam ex quibus descendit flu
vius lapidum eodem modo sine aqua et flu
it per terram nostram usque ad mare areno
sum. Postquam intraverit fluvius lapides
evanescunt neque ultra apparent. Et quam
diu fluit aliquis eum transire non potest.
Aliis .iiii. diebus patet transitus. Inter
desertum et montes inhabitabiles sub
terra fluit rivulus quidam ad quem non pa
tet aditus nisi ex fortuitu vel casu even
tu aperiatur. Aperitur enim aliquando terra
et siquis tunc transit nunc potest intrare
et velociter exire ne forte claudatur. Et quic
quid de arena rapit sunt lapides preciosi et
gemme, quia arene nec sabulum nil aliud
est nisi lapides et gemme preciose. Rivulus
iste fluit in alium amplioris magnitudinis
in quo homines terre illius intrant et magnam
habundantiam preciosorum lapidum inde tr
ahunt, nec audent illos vendere nisi prius ex
cellentie nostre illos monstrent, et si eos in
thesauros nostros vel ad usum potentie
nostre volumus retinere data medietate pre
cii accipimus; sin autem libere vendere
possunt. Nutriuntur autem pueri in illa terra
in aqua ita propter invenientos lapides ut
aliquando tribus vel iiii mensibus tan
tum sub aqua vivant. Ultra fluvium lapi
dum sunt x tribus iudeorum, qui licet fingant
sibi reges, tamen servi nostri sunt et tributarii
excellentie nostre.

In alia quadam provincia nostra iux
ta torridam zonam sunt vermes qui lingua
nostra dicuntur salamandre. Hii
vermes non possunt vivere nisi in
igne, et faciunt pelliculas quasdam
circa se sicut vermes qui faciunt
sericum. Hec pellicula a dominabus palla
tii nostri studiose operatur, et inde habemus
vestes et pannos ad omnem usum excellentie
nostre. Illi panni non nisi in igne fortiter
accenso lavantur. In auro et argento et lapidibus
preciosis elefantibus dromedariis came
lis et canibus habundat serenitas nostra. N
ullus pauper habitat inter nos. Omnes
extraneos hospites et peregrinos recipit
mansuetudo nostra. Fur aut predo non inve
nitur apud nos, neque adulator habet
ibi locum, neque avaritia. Nulla divi
sio est inter nos. Homines nostri habundant in
omnibus divitiis. Equos habent paucos
et viles. Nullum credimus nobis es
se parem in divitiis neque in numero gen
tium. Cum enim ad bella procedimus contra ini
micos nostros procedunt .xiii. cruces magne
et preciose facte ex auro et lapidibus preciosis
in singulis plaustris loco vexillorum ante
faciem nostram portari facimus, et unam
quamque istarum sequuntur .x. milia militum et
c. milia peditum armatorum, exceptis
aliis qui sarcinis et curribus et inducen
dis victualibus exercitus deputati sunt.
Quando vero simpliciter equitamus ante ma
iestatem nostram precedit crux lignea
nulla pictura neque auro aut gemmis
ornata, scilicet ut sint memores passionis
domini nostri iehu christi, et vas unum aureum
plenum terra, ut cognoscamus quod terra
nostra in propriam rediget originem, id est in terram.
Et aliud vas argenteum plenum auro
portatur ante nos ut omnes intelligant
nos dominum esse dominantium. Omnibus divitiis
que sunt in mundo superhabundat et precell
it magnificentia nostra.

Inter nos nullus mentitur nec ali
quis potest ibi mentiri. Et siquis ibidem
sciens mentiri ceperit, statim moritur,
quasi mortuus inter nos reputa
tur, nec eius mentio fit apud nos, id est neque
honorem apud nos ulterius consequitur.
Omnes sequimur veritatem et diligimus
nos invicem. Adulator non est inter nos.
Nullum vitium apud nos regnat.
Singulis annis visitamus corpus
sancti Danielis prophete cum magno exercitu
in Babilonia deserta, et omnes sunt armati
propter alios species qui vocantur [illegible].
Apud nos capiuntur pisces quorum san

gignit tigrem purpuream. mutationes
habemus multas gentium fortissimas et de-
formes. dominamur macrobiis et bragi-
manis. palatium vero in quo habitat sub-
limitas nostra ad instar et similitudin-
em palatii quod apostolus thomas or-
navit gundoforo regi indorum in effi-
cacius et reliquis structuris per omnia simi-
le illi. laquearia et tigna quoque epi-
stilia sunt de lignis cetim. cooperta autem
palatii est de ebeno. ne aliquo casu
possit comburi. ultima culminis est
arbor quam nullus ornat arbor. in
extremitatibus vero super culmen palla-
cii sunt duo poma aurea et in unoquo-
que sunt carbunculi duo ut aurum splen-
deat in die et carbunculi ut luceant
in nocte. maiores porte palatii sunt
de sardonico inmixto cornu cerastes
ne aliquis cum veneno possit intra-
re. cetere de ebeno. fenestre de
cristallo. mense in quibus curia nostra comedit
sunt alie aureae. alie de ametisto. co-
lumpne que sustinent mensas de ebore.
ante palatium nostrum est quedam platea quedam
in qua solet iusticia nostra spectare
pugnantes in duello. pavimentum est de
onichino ut virtute lapidum animus
crescat pugnantibus. in predicto palla-
cio non accenditur lumen in nocte. sed
nutritur balsamo. camera in qua quiescit
sublimitas nostra mirabili ope-
re auro et omni genere lapidum est orna-
ta. si vero alicubi pro ornatu sit
onichinus. circa ipsum sunt quadra-
tus IIII. corneole ut extinguatur
eius iniquitas honichini imperet.
balsamum semper ardet in camera. lectus
noster est de saphiro propter virtu-
tem castitatis. mulieres pulcherri-
mas habemus. sed non accedunt ad nos
nisi quater in anno causa generandi filios
et sic a nobis sanctificate ut bersa-
bee a david redditur unaqueque ad locum
suum. semel in die comedit curia
nostra. in mensa nostra comedunt omni die XXX
XX milia hominum preter ingredien-
tes et exeuntes et hii omnes accipiunt
expensas de camera nostra singulis
diebus tam in equis quam in aliis expen-
sis. hec mensa est de pretioso smaragdo
quam sustinent due columpne de ame-
tisto. huius lapidis virtus neminem sed-
entem ad mensam permittit inebriari. an-
te fores palatii nostri iuxta locum ubi pugn-
antes stant est speculum permagne magni-
tudinis. ad quod per C. XXV. gradus. as-
cenditur. gradus vero sunt de porfireti-
co lapide serpentino et allabastro. a tertia
parte inferius huius usque ad tertiam par-
tem. sunt de cristallo iaspide et sardonico.
superior vero pars tota de ametisto.
ambro iaspide et pantera. specul-
um vero basi iacet una super basim collump-
ne due super quas item alia basis
et super ipsam collumpne quatuor super
ipsam alia basis et super ipsam collumpne
VIII super quas item alia basis et super
ipsam XVI. super quas item alia ba-
sis et super ipsam XXXII. super quas autem
item alia basis et super ipsam LXI-
IIII. super quas item alia basis et
super ipsam collumpne LXIIII. et sic
descendendo minuuntur collumpne
sicut ascendendo crescunt ad nu-
merum collumpne. altitudo basium gradus
autem lapidum sunt. cum et gradus per quos
ad eas ascenditur. in summitate vero sup-
reme collumpne est speculum tali ar-
te consecratum quod omnes machinationes et
omnia que pro nobis vel contra nos in ad-
iacentibus et subiectis nobis provinciis
fiunt a contuentibus liquidissime vi-
deri possunt et cognosci. et

Custoditur autem a XII
milibus armatorum tam in di-
e quam in nocte ne forte aliquo
casu possit frangi aut deici. sin-
gulis mensibus serviunt nobis reges VII
unusquisque illorum in suo ordine
duces LXII. comites CCCLXV.
mensa nostra ordine suo. in dextera la-
tere nostro in dextera parte archiepiscopi XII.
in sinistra vero parte episcopi XX. preter
patriarcham sancti thome et protopapatem
sarmagantinum et archiprotopapa-
tem de susis in quibus thronus et solium glo-
rie nostre resident et palatium imperiale.
Quorum unusquisque singulis mensibus
recedit per vices suas et nunquam a late-

nostro recedunt. Abbates vero secundum nu-
merum dierum anni serviunt nobis in
capella nostra. singulis mensibus rever-
tuntur ad propria et alii totidem singulis kal-
lendis idem officium capelle redeunt.
Quare sublimitas nostra digniori et
excellentiori nomine quam presbyteri nuncu-
pari se non permittat plures enim minis-
teriales in curia nostra habemus qui et di-
gniori nomine excellentiori officio quan-
tum ad ecclesiasticas dignitates pertinet et ma-
iori quam nos in divinis officiis.

Pr Dapifer sub dapifer est noster
primas et rex. pincerna autem no-
ster archiepiscopus et rex. Camerarius noster
episcopus et rex. Marescalcus rex et arch-
imandrita. princeps cocorum rex et ab-
bas. Idcirco altitudo nostra non
est passa se nominibus aut ordin-
ibus insigniri quibus curia sua plena vide-
tur. Et ideo minori nomine et inferi-
ori gradu propter humilitatem ma-
gis elegit nuncupari. In alia vero
parte nemo potest scire quantum protend-
itur dominatio nostra.

Si potes dinumerare stellas celi et arenas
maris dinumera et dominium nostrum et
potestatem nostram. Habemus
aliud palatium nostrum non minus
in longitudine sed maius in latitu-
dine et pulcritudine quod factum fuit secundum
revelationem que antequam nasceremur
apparuit patri meo qui ob sancti-
tatem et iustitiam que mirabiliter vig-
ebat in eo vocabatur quasi deus. Dictum
namque ei in somnis. Fac palatium filio
tuo qui nasciturus est tibi. qui erit rex
regum terrenorum et dominus dominantium u-
niverse terre erit. et habebit illud
palatium a deo talem sibi gratiam colla-
tam quod nullus ibi esuriet nullus in-
firmabitur nullus intus existens
mori poterit illa die qua intra-
verit et si aliquis dolorem febris habu-
erit et infirmaretur ad mortem si intra-
verit palatium et steterit in eo aliquam
morulam ita exit sanus ac si decem
fercullis comedisset. et ita sanus
quasi nullam infirmitatem in vita sua
passus fuerit. Mane facto quasi deus
pater meus perterritus surrexit et tanta

admiratione propter palatium fieri
... apponi ... lapides pa-
... omnium optimarum ... per-
mento.

C... est tectum lucidissimis
... clarissimum topa-
zii et positi ut saphiri
... et ... propri-
e ... ut palatium il-
luminet pavimentum ... et magnis
... Camera autem
palatii est ... inquam divi-
tiis est in palatium. ...
ta columpne de auro purissimo ad
modum eque formate in palatium
... posite. In uno quoque ...
gulo est una ... longitudo ...
sunt ... columpnarum ...
... cubitorum. grossitudo quantum
duo homines circumcingere possunt. unaquaque
in suo cacumine habet unum carbunc-
ulum adeo magnum ut est magna lu-
cerna quibus illuminatur palatium ut
... colle ...
... ut ... Hac u-
idelicet de causa si ita est ... grosse
superius ut inferius pavimentum et totum
palatium non ita illuminetur splendo-
re carbunculorum. Talis namque est clari-
tas ibi ut nec ... tam subti-
le possit excogitari. Si ... est
qui possit ... libet videre. Pro nulla
... nec aliquis ... est ubi-
que claritas carbunculorum et aliorum clari-
tate serenissimi ... solis aliquo
modo possit obnubilari indige natura-
lis ... coronam ... intravimus
palatium illud ... sumus ... con-
potuissem comedisse et ... satu-
ri ac si de omni genere ciborum essemus
repleti.

Sunt preterea in terra nostra formice ma-
gnitudine catulorum habentes vi
pedes et ... marine lo-
custe habentes dentes ... homines
quibus comedunt maiores quam canes
et dentes extra homines maiores quam ...
... quibus ... homines
quam ... et ... ma-
... eos devorant ... si quis ... sunt
... putantur eos esse dub-

uollere. Ideo in illis puteis non ha
bitant homines. in turris innumeris
locis. Iste namque formice ab occasu
solis usque ad terciam horam diei sunt
subterra et tota nocte fodiunt in fimu
tum et purissimum aurum et proferunt in
lucem. A tercia uero hora diei usque
ad occasum solis sunt super terram et tunc
comedunt. Deinde intrant iterum ad
fodiendum aurum siue fodiendum
aurum. et sic faciunt per singulos dies
in nocte namque descendunt homines cum iu
mentis suis et colligunt aurum quod ell
ephantes portant. camelis. dromede
tariis et aliis bestiis magnis corpore
et potentibus uirtute defferunt aliis diebus
ad terciam uero in nocte laborant. an
te semmam uadunt ueniunt et faciunt quicquid
quicquid uolunt. In die uero namque nullus.
audet apparere donec formice sunt su
per terram propter formidinem. et ferrocitatem
ipsarum formigarum.

Sunt etiam in terra nostra equi a
grestes. boues agrestes. homines ag
restes. homines cornuti. monoculli
homines habentes occulos ante et retro. ho
mines sine capite. habentes occulos in
pectore. quorum longitudo .vii. pedum
latitudo .vii. in collore sunt simulles
auro purissimo homines habentes .vi. ped
es .vi. brachia .vi. manus .iiii. ca
pita in unoquoque habent duas auriculas
et tres occulos.

Nascuntur etiam mulieres in terra
nostra habent etiam corpora magna.
barbas usque ad mamas. capita
plana uestite pellibus. uetres ca
tiue. que nutriunt ad uenationem be
stias. panteras. leonem contra leonem. ursum
contra ursum. ceruum contra ceruum et sic de ceteris
sagittarii pigmei. Cenocefalli. et mulieres
eiusdem generis. Gigantes quorum alti
tudo est .xl. cubitorum. Ciclopes. et auis
que uocatur fenix. Et fere omne ge
nus animalium quod sub celo sunt habemus
alias gentes immundas et nimis orrib
ile aspectu que solummodo carnibus
uescuntur. tam hominum quam brutorum ani
malium et abortiuorum que numquam timent mo
ri et cum ex eis aliquis moritur tam pare
tes eius quam extranei auidissime come

dunt eum dicentes sanctissimum est humanam
carnem comedere. Nomina quorum hec sunt
gog et magog. amicen. agit. agenar
ster. fornequi. tibusci. tarusey. [illegible]
cliney. carnachey. armanam.
Caconei. samante. agmardi. salt
ei. armei. anorfacti. unacelsiley. ta
sbey. allanes. Istas et multas alias
generationes quas alexander puer mag
nus rex macedonum conclusit inter altis
simos montes in partibus aquilonis quas uol
lumus ducimus super inimicos nostros et
data licentia eis quod eos deuorent statim
uo nullus homo et nullum animal re
manet quin statim deuoretur. Inimicis n
amque uictis reducimus eas ad sua loca et
ideo reducimus quia si absque nobis redire
rent omnes homines et uniuersa animalia que
inuenirent penitus deuorarent. Iste
namque pessime generationes ante consum
ationem seculi in fine temporis egredientur a
quattuor partibus terre et circuibunt uni
uersa castra sanctorum et ciuitatem magnam Ro
mam. quam proposuimus dare filio nostro qui
primo nascetur nobis cum uniuersa ytal
ia et tota germania et utraque Gallia et
britania et yspania et totam terram usque ad
mare congollatum.

Nec mirum quia numerus eorum sicut
harena que est in littore maris.
quibus nulla gens nullum regnum re
sistere poterit.

He generationes sicut quidam propheta
prophetauit propter suas abominationes in mund
icio. quia deus de celo mittet super eos
ignem de celo. et ita consumabit eas
quod nec unus remanebit ex eis.

Terra nostra melle fluit lacte habund
at ubique.

Amazones uero sunt mulieres que ha
bent reginam ? habitatio quarum
est una insula que extenditur in omni par
te usque ad mille milliaria et circu
ingit undique quoddam flumine quod non
habet principium neque finem sic nullus
scit. Latitudo huius fluminis est m
ille quingentorum quindecim stadiorum. In isto
namque flumine sunt pisses dulcissimi ad
comedendum et aptissimi ad capiendum sunt
et alii pisses. Ibidem formatur ut mag
delianum? [illegible] habentes quatuor pedes optime

dispositos collum longum decet. caput
breue aures acutas. comas et caudas
iacentes. massiue crescentes. Alii siquidem
naturaliter sunt ita uniani uel
ud ab hominibus eunt nutrimentum. et tamen sunt
ita ueloces sicut uenti maximi quoniam
ultro in theatro se ad accipiendum offerr
ut binum et binum. masculus et femina. Et
nos quando uolunt amazones equitant
tota die et in nocte sinunt eos in aqua
redire. Non enim pulses sine aqua
possunt uiuere una die. Sunt et alii
formati ut pulcerrimum pallafrenum
muli et pingues roncini. et quando
similiter uolunt equitare tota die et nocte
dimittuntur in aqua ire. Alii sunt ut bo
ues et asini. formati cum quibus arant
seminant. trahunt ligna lapides et cum
que uolunt trahunt tota die. et in nocte
sunt in aqua usque in alterum diem.

Sunt et alii formati ut
magni canes et ita sunt ueloces
cursu et uenatione docti quod
nulla bestia potest ante eos fugere.
uel latere quin statim capiatur.

Alii sunt ut pulcerrimi miluii ac
cipitres. austures. falcones et mo
riones. formati et sunt ita pulc
errimi ac sidereis uel ingenio
et ueloces in uolatu quod nulla sit que
auis uolando possit fugere quin ca
piatur ab istis.

Mariti ipsarum non sunt cum eis nec au
dent ad eas uenire in [illegible] uol
let mori. Sed habitant in ripa p
dicti fluminis. ulterius spatium est cui
ut quicumque uir intrauerit predictam insulam
eadem die procul dubio moritur. Iste
namque uadunt ad eos et sunt cum eis per
septimanam uel quindecim dies si uolunt
maritorum ioco et delectatione cum
eis retinent eas per duos uel per quatu
or menses uel etiam per dimedium annum et
post dimittunt eas ad alias redire.
Quando autem nascuntur pueri nutri
unt eos usque ad septem annos et post
ea reddunt eos patribus. Quando
non nascuntur puelle retinent eas
semper. Iste amazones doctissime
sunt. sunt in bello et massiue in arcu.
Cum autem uolunt habere arma ar

genta quia non habent aliud ex tune
metallum nisi argentum. unde faciunt
uomeres. ligones. secures dolab
rum et cetera utensilia sibi conue
nientia. Habent uertraios equos.
fortissimos et uelocissimos super
quos pugnant et cum pugnant. ut
ante et retro et ex omni parte. uulne
rent et primant inimicos uellent
se uoluunt super ipsos equos quam uo
luitur rota figuli quando est
in motu rotandi. Currunt
semper pedibus. ita ut simul
cum sagitta inulla arcu in capiunt
ure et ante quam cadat in terra. et
prouissio cursu et manu recipi
unt. Quando aliquando nunc pl
acet exercitum colligere.
super inimicos nostros. ducunt dece
m centena millia. aut uiginti
et centena millia. aut plures si u
olunt. quia non est necesse quod
ut pugnent. Sed ut adorent eas
cum uiderint eas in uictoria de pugna
Regnum infinita sunt et supplices.

Sunt homines proprie uictoriam ducentes u
olunt plus habere quam nimo natur
ure humane exigitur. omnia comparat
ur et sublimiter.

Illud dicitur est necessarium quod non est
superfluum scitur. in carne uiuentes.
quas sanctitate et iustitia prorsus fe
re et. omittas. et bonum eorum. ne ad iub
ullo super. regit et defendit. illum ne
sollum modo orationibus suis. nec aliu
nollum [illegible] exerc.

Est quam nimis molendina mundano
ne aquaz sepe. sub meridiane
currere [illegible]. multitudinem in
finitam aduentum et nobis [illegible] com
omnium [illegible] aliquando fieret deff
ectus. non longe a ciuitate nostra bib
ic. fecimus fieri molendinum sine aq
ua cum furno quod est iuxta maiesta
ti. Hoc modo. quatuor nempe
columpnas fecimus fieri de auro pur
issimo magnas et grossas que in quadri
platine in quadrum disposite. sunt
distantes inter se plusquam .xx. pedibus
longitudo quarum est .xl. cubitorum. la
titudo seu grossitudo .x. in tergabe.

collumpnas supius une. capita col
lumpnar. fecimus domum fieri. que
cumque ob est ualida. q̄ ē capita
bus collumpnar equalis. uicta quoniam in
eis fallit collumpnas nec collump
ne supeminet aliquid in qua non est
ostium neque fenestra aliqua. In
fra quam domum sunt due magne
molle opus ad molendum dispositum
e fecit. s. de adamante. lapide qui
lapidem. neque ignis neque ferrum
potest confrigere. supius uero coll
umpnas est magna rota cum forti fu
so de auro fulcimento. fornita et
disposita uelud est in molendinis al
iis quoniam quando uolunt. molla superior
uelloitus quam credi uel cogitari
posset in sensibilis uoluitur. Qualit
as uoluatur rota aude longe non abest
o molendino fitie. per . v. . milia
ria. ubi sunt horientes supra tussiones
in quibus est uehementissimi. fecimus fi
eri magnam foueam subterra pampli
ssimas uias et iterum minores uias
ferre per duo milharia quod omnes subter
ra respondent huic maiori. uie. q
una maior subterra ducit usque ad
molendinum per qual uentus intrat et
antequam collumpnas exit que est ibi usus ro
ta inclinata et usque ad eadem rota
attendit. et in ferius larga et stricta
supius ut uentus fortis et durius
et maiori impetu rotam reuerberet
et eam uolui faciat uellocius. Si
milit fecimus ab occidente. merid
ie. septentrione. ut unicuique ue
tus ueniens faciat molendinum in
desinet et continue uolui. Super do
mum terrena seu glebea quia non est
artior quam ipse mole sunt. late
qui sunt. intensus et non est ibi hostium
neque fenestra. ne uentus aliquis
possit uentillare farinam. i. spur
care. prim domum fieri longa et altius
ad quam ascendunt. per . C. . lx. . grad
et ptondent et cetera alia parte descend
unt. Quorum alii sunt de auro. alii
de argento. alii de lapidibus preciosis
is multi in sole possunt. huius scale

est latitudo. v. ulnarum. et ita pla
na quod magni plaustri. furnito ho
neratum. cali qui nascitur in quad
rum in insula qua sunt maiores stru
ctionibus et est ipsi structiones pipiz sca
la scalli me supra ad molledinum
tyrantur. In primo huius domi
quod est tectum molledini. est quodam
magnum forramen per quod foramentum
molledinum mittitur ad quod officium
omni die deputati sunt. CC. homines. nec
possunt tantum omnes mittere quod molle
diruunt faciet et isto molledino in
ferius in fra collumpnas aliud foramen
in ea parte. unum molendinum. farin
am exeunt quod descendit in pistrinum
per collumpna. fistule magna. aurea
que collumpna intus est uicta forramini
quod nullus aliquo modo per esse potest. in quo
pistrino. fecit est supiusmirabiles. Est
aut furnus. exterius. de lapidibus pre
ciosis et auro. interius cetera et parietes
sunt de ebesto lapide. cuius natura ta
lis est. quod si semel calefactus sit de ido
ne igne semper naturaliter. erit. Cali
dissimus pruimfatum non est. De adama
te. uirtus cuius est quod neque ferro neque
igne. neque alio medicamine. potest.
confringi. sic yrcino sanguine. subito
namque per primo. fecimus ad pauimentum
fieri de topagio. uiridi. qui natura
lis est frigidissimus. frigiditate huius
nimia. intemperies calloris esbesti ita
tempetur quod possit eorum et non conburi.
Aliquin panis conburetur et non cocqueretur
tur et talis est calor esbesti. longitudo huius
furni. est. xl. cubitorum. et lactitudo. xl.
decem ostia sub hunc. et decem inde et unusquisque
quod hostium. habet decem pistores. et unusquisque
pistor habet de buticio furni. pisse qu
gentorum militum et alias diuitias in
finitas. Magister uero pistor. habet ta
ntum quantum omnes pistores. et per honore
principatus habet tantum plus omnibus comitibus.
Et sunt mollendinum et pistrinum est ta
le. quod pistores pauperes pistoribus aliqu
ando. minima contentio possit inter
eos oriri. Johannes placuit maiestati
nostre omnes tam minores. quam pistrinum ac
quam.

Finita est epistola presbiteri Johannis. Deo gratias

Notatur sapientissimam sibillam
has prophecias in ferius scriptas de
libro prophetarum.
Surget leo de stirpe regali habens
duo cornua et magnum vinum
in ventre continebit. et caudam longam
post se trahet aculeis et equus in glacie
magna et ad eum confugient multitu
do magna sed boni spes non fundabi
tur. Erit autem leo iste fortis et terri
bilis. et in prelio potens audax audax et
callidus et ad eum veniet pinguis tau
rus. et sponsus et pugnabit adversus ur
sum et gens cum erit tempus et non poterit
sibi resistere. Et confringet et vincula
arma eius diruet. tunc pax proclam
abitur. nec invenietur. sed sub pacis sim
ulatione magna contentio. erit tunc
leo regnum cinnitter. ad florem ven
iens et venerabitur. et falconis alas
destruet et constringet vulpeculam ru
beam. aquilas confringet et nomen delebit
Tunc sponsus adultabitur et cognoscet
gloriam sollicitudinem sibi attribuet. Et par
tes aquile truncabit et extollet no
men suum et sui tempore principes et alii
timebunt et exaltabitur nomen eius per
orbem universum.
Surget aquila habens nimis ferri
us et alas magnas. et sibilabit
tunc agregabit aquilas in unum
et sibilabit. et post multitudo
magna faciet in questionem de stach
regno. Et una gallina orrietalis sibi
adherens. co. o. et a. quia sibilabit pullus
suus aquile in unam sibi facta. dicet
tunc. aquilla cum suis parvulis contra leo
nem. veniet cum arma forti tunc erit tan
ta cedes. et strages sanguinis. qualis
non fuit a principio mundi ex quo gen
tes fuerunt. usque nunc. nunc. leo pu
gnabit cum sua gigantina. tunc ana
tina. destruet. tunc. flos ex toto de
siccabitur.
Tunc bonos comua emittet et in
ficiet. philosophia et turris destru
etur. tunc leo dilatet in sibi spo
sus perficiet. sed in exilium fugiet
nec invenietur leo. terram universe
sumentes pugnabit quantum po
terit. et interficiet. tunc erit mors
validam tunc sponsa adultabitur duos
sponsos habebit. et unum ad alterum
occidet. destruet. et nomen dei bla
sfemabitur. sibilabit aquilla ad
os alienos habebit sibilabit aqui
lla nec sibi resistet pars. flori
ad nichillabitur nec sibi aliquid p
oterit resistere. in deus tempus caude
detruncabitur et aquille firmum hab
ebunt.
Explicit prima prophetia.
Griffo. regalis genitus in fidma
virtutibus terribilis et potens
avenier in oriente ingrediet
cuius color. Erat sic fincta eius
cauda. que cum in dabitur. sequitur
et transfretus barba gente. Griff
oni victa. undique timet. aialia
et volatilia que fecerit in ventre. et corr
vadilla. Et exultet. Et fucta.
nupta. ad regnum significant sibilla
bit. Gn. Felicia vero. nupta in ca
nis. Adduobus brachiis. Griffo so
ciat. animalis simul pugnabit
vipa. inter aquilliam recipiet u
isione et in strage. Remaneque
Griffo in illis crimis et non in lon
gitudine. dominabitur. Gn. Aialia
et vollatilia. falconis autem cum pe
nas amittet. Redieque ad florem
Gn. Fregit duque nomina ciritida
bit undique denudabitur. Et ve in
cum divinitas ornata. Gent
iii. 9. no. Gaudebit in futura spe.
Tunc gaudeat. sponsus. et ecce. p
illantes. quando dea multiplicabitur
in gaudium. Gaudebit diabolica
quia pars. ecclesiastica diabolica.
vocabitur. denudabitur. alba alta
ria. et malagnabitur eccias. Audivi
simulas ergo quia continentur in libro
prophetarum.
Surget quoddam animal diversimodis
colloris in nature. quia leopardus vo
cabitur. Hanc quaglla aquillonem
continet. vero collores. continet.
ius. aquille continet. rostrum pil

licani. continens oculos suos. de la
unitate interius sanitatem continens cum
da leonis. continens cor et uires leonis
concupiscit aurum. regnum continens
volens omnes. subiugare. cui sub
tilissima est expositio. Et simul
mundo. audito de griffone ueniet
contra eum et transferet. alpinecos mores
uertere te denudata gaudebunt. tue
exultatio impia. renouabit ad
iugetque. Griffoni. licetque paruus
leopardus. viribus tamen magnus
sternetque. Griffonem et eum fugabit.
Gri. proclamabit. auxilium sposi pro
errum in pennis faciet consilium diuinum
ore. Gri. non uiuet. sed obuius et po
tens leopardus. resumens consuetud
inem. interfecit eius leuabit.
Arplessas. et commemorabilis morte.
eum deuorabit. O dolor. o proclamo.
O. fortuna reddita in aliam. que tue
tollebat. Et uerum. ne diligunt
ibi. Gri. de his potentes florebunt et po
tabunt. defflorebunt lilia. Et aq
ile. relucebat. flos pulsis de ualla
bit. O regnis losilda uirtute
Griffonis. ve tibi turris. Gaudium in
diu durabit seollanicus nidus con
norabit.

Regnabit lepardus et multum.
se illo tempore proclamabit pars
aliquatulum erit.

Explicit secundum propheta.

[illegible]bon

American Art Assoc. Sales
N.Y. 1923

BAKER-KENNEDY-DOYLE AND OTHER COLLECTIONS

Third Session, Wednesday Evening, January 31st

MANUSCRIPT OF AN EARLY ROMANCE OF CHIVALRY

428. MANUSCRIPT. Albertano da Brescia [Causidici Brixiensis Albertani.] Liber Consolationis et Consilii, Liber de Amore et Dilectione Dei Aliarumque Rerum et de Forma Vitae, Itemque ejusdem Sermones. Item GESTA ALEXANDRI MAGNI. Item EPISTOLA PRESBYTERI JOHANNIS et PROPHETIAE SIBYLLAE. Manuscript of the early part of the Fourteenth Century written on 99 leaves, (10½ by 7⅛ inches). *Ornamented with large initials, borders, and numerous very curious illuminations, comprising decorated capitals, (several historiated) small borders and other ornamentations, figures of birds, Cupid shooting, nondescripts with musical instruments, the fable of the crane and fox, etc.* Folio, brown morocco, blind tooled, a few small worm-holes in six or seven leaves. Fourteenth Century

AN IMPORTANT AND FINE CHIVALRY MANUSCRIPT. It is very seldom that we find Manuscripts of such early Romances as "The Gesta Alexandri Magni" or "The Story of Prester John." The three works comprising this manuscript are the work of the celebrated Italian Writer and Jurist, Albertano of Brixiensis and they were written sometime between 1235–1246.

h/.1 160.

6 76

ALBERTANI
(CAUSIDICI
BRIXIENSIS)

MS. VELLUM

XIV CENTURY